

**ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ Υ.Π.Ε.Π.Θ. ΓΙΑ ΤΗΝ
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΜΕΛΕΤΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΕ
ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ**

**ΜΕΤΕΧΟΥΣΕΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ ΑΡΧΟΝΤΩ
ΜΕΛΛΙΤΑ ΑΛΕΞΙΑ**

**ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ
ΓΑΙΤΑΝΗ ΡΕΓΓΙΝΑ**

Πτυχιακή εργασία για τη λήψη πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία από το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Τ.Ε.Ι. Πάτρας).

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2001

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	3297
----------------------	------

Η τριμελής επιτροπή για την έγκριση της πτυχιακής εργασίας

Υπογραφή:

Υπογραφή:

Υπογραφή:

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Έχοντας ολοκληρώσει την πτυχιακή μας εργασία, αισθανόμαστε την ανάγκη να ευχαριστήσουμε όλους εκείνους που μας βοήθησαν στην ολοκλήρωση της. Αυτούς που συμμετείχαν υλικά και ηθικά ώστε να κάνουμε πραγματικότητα τους στόχους μας, αυτούς, που συνεργάστηκαν μαζί μας, και συντέλεσαν με τον τρόπο τους στην περάτωση του έργου μας.

Ιδιαίτερα θέλουμε να ευχαριστήσουμε:

Τους γονείς μας για την υλική και ηθική συμπαράσταση καθόλη τη διάρκεια διεκπεραίωσης της εργασίας, την υπεύθυνη για την εκπόνηση της πτυχιακής μας εργασίας κα Γαϊτάνη Ρεγγίνα, καθηγήτρια Εφαρμογών για τη βοηθητική συνεργασία και την αμέριστη συμπαράσταση της. Επίσης τον κο Σαβράμη Διονύσιο Ψυχολόγο, σύμβουλο επαγγελματικού προσανατολισμού, για την κατευθυντική βοήθεια στη διεξαγωγή της έρευνας καθώς και τις βιβλιογραφικές του μελέτες

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να εξετάσουμε το ρόλο του δημοτικού σχολείου ως φορέα κοινωνικοποίησης και ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης του παιδιού μέσα από την εφαρμογή νέων εκπαιδευτικών προγραμμάτων και μεταρρυθμίσεων που αφορούν την περιβαλλοντική εκπαίδευση, το πρόγραμμα δημιουργικών δραστηριοτήτων διευρυμένου ωραρίου κ.α.

Βασικός άξονας για τη μελέτη του θέματος αποτελεί η βιβλιογραφική ανασκόπηση και έρευνα που πραγματοποιήθηκε με συνεντεύξεις σε διευθυντές και εκπαιδευτικούς που εφαρμόζουν περιβαλλοντικό και ολοήμερο πρόγραμμα, καθώς και από γονείς που συμμετέχουν στις διαδικασίες του σχολείου ως σχολικοί τροχονόμοι.

Με βάση τον παραπάνω σκοπό η ανάπτυξη της μελέτης έγινε ως εξής:

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην ιστορική εξέλιξη του δημοτικού σχολείου και σημειώνονται οι μεταρρυθμίσεις που έγιναν τα έτη 1981 – 1985 και 1985 – 1997.

Το τρίτο κεφάλαιο της μελέτης περιλαμβάνει τα χαρακτηριστικά των παιδιών σχολικής ηλικίας που στηρίζονται στην φυσική, νοητική, γλωσσική, ηθική και συναισθηματική κοινωνική ανάπτυξη. Ακολουθεί μια ανάλυση των αναγκών παιδιών σχολικής ηλικίας που στηρίζεται στις απόψεις του Maslow. Το κεφάλαιο αυτό κλείνει με την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού κατά την σχολική ηλικία και ειδικότερα την κοινωνική αλληλεπίδραση του παιδιού με τους συνομηλίκους του (παιδικές φίλιες), την αναπτυξιακή κρίση του "ΕΓΩ" όπως αναφέρεται στην εξελικτική ψυχολογία, και τέλος τις δυσκολίες προσαρμογής στο σχολείο (αγωνίες – φόβοι, σχολική φοβία)

Στο πρώτο μέρος του τέταρτου κεφαλαίου γίνεται ανάλυση του ρόλου και του θεσμού της οικογένειας ως πρωτογενή φορέα κοινωνικοποίησης. Παράλληλα αναφέρονται οι σχέσεις των γονέων με τα παιδιά και οι σχέσεις γονέων με τους δασκάλους. Στο δεύτερο μέρος του κεφαλαίου γίνεται αναφορά στην φιλοσοφία της εκπαίδευσης στην Ελλάδα και αναλυτικότερα στην έννοια και τους εκπαιδευτικούς σκοπούς του δημοτικού σχολείου. Επιπροσθέτως στο κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνονται ορισμοί και οι φάσεις της κοινωνικοποίησης καθώς και ο τρόπος μετάβασης του παιδιού από την πρωτογενή στην δευτερογενή κοινωνικοποίηση. Παράλληλα αναφέρεται στους άξονες της σχολικής κοινωνικοποίησης που είναι: (α) οι σχέσεις του δασκάλου με το μαθητή και (β) οι σχέσεις μεταξύ των μαθητών. Έπειτα σημειώνεται η σχολική τάξη ως κοινωνικό σύστημα και οι υποχρεώσεις του μαθητή μέσα σε αυτήν. Τέλος γίνεται λόγος για το ρόλο του δασκάλου και τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα που πρέπει να κατέχει ένας καλός παιδαγωγός, καθώς και την ομαλή ένταξη του παιδιού στο δημοτικό σχολείο.

Στο πέμπτο κεφάλαιο αναφέρονται αναλυτικά τα πρότυπα προγράμματα και οι μεταρρυθμίσεις που αφορούν:

- ◆ Το πρόγραμμα δημιουργικών δραστηριοτήτων διευρυσμένου ωραρίου (ολοήμερο δημοτικό)
- ◆ Το πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης
- ◆ Το πρόγραμμα εγγραφής και φοίτησης τσιγγανοπαίδων στο δημοτικό σχολείο
- ◆ Οι τάξεις υποδοχής και φροντιστηριακά τμήματα (διαπολιτισμική εκπαίδευση)
- ◆ Το πρόγραμμα σχολικού συνεταιρισμού
- ◆ Ο τρόπος εξέτασης δυσλεξικών μαθητών και

♦ Ο θεσμός του σχολικού τροχονόμου

Στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία της σχετικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε σε εκπαιδευτικού και διευθυντές δημοτικών σχολείων που εφαρμόζουν πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και πρόγραμμα δημιουργικών δραστηριοτήτων διευρυμένου ωραρίου καθώς και στους γονείς που εφαρμόζουν το θεσμό του σχολικού τροχονόμου. Στην συνέχεια γίνεται ανάλυση των ερωτηματολογίων και παρατείνονται τα αποτελέσματα της έρευνας. Τέλος καταγράφονται συμπεράσματα από τη μελέτη και την έρευνα και επιχειρείται η διατύπωση προτάσεων σχετικά με την εφαρμογή των πρότυπων αυτών προγραμμάτων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Μέσα από την όλη διαδικασία της μελέτης προέκυψαν ορισμένες σημαντικές διαπιστώσεις:

- ✓ Οι ειδικότητες οι οποίες εμπλέκονται στην εφαρμογή των προγραμμάτων ολοήμερου δημοτικού, και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, είναι μόνο εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- ✓ Τα προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ολοήμερου δημοτικού δεν λειτουργούν με βάση τις σχετικές υπουργικές αποφάσεις παρόλο που τους αφήνουν ένα ευρύ φάσμα κινήσεων.
- ✓ Ο βασικός σκοπός που έχει τεθεί στο ολοήμερο δημοτικό αντιτίθεται με το βασικό σκοπό που ορίζει η σχετική υπουργική απόφαση, ενώ ο βασικός σκοπός στο πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης συμβαδίζει με αυτόν της σχετικής υπουργικής απόφασης.
- ✓ Οι επιμέρους στόχοι των προγραμμάτων που αφορούν την κοινωνικοποίηση και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού, επιτυγχάνονται σε μεγάλο βαθμό.
- ✓ Η συμμετοχή του συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων στα προγράμματα τις περισσότερες φορές δεν κρίνεται απαραίτητη και βοηθητική από

τους εκπαιδευτικούς, παρόλο που προβλέπεται από τις σχετικές υπουργικές αποφάσεις.

- ✓ Στο ολοήμερο δημοτικό η συμμετοχή των μαθητών στην διαδικασία της αξιολόγησης αποκλείεται, από τους εκπαιδευτικούς, λόγω του νεαρού της ηλικίας τους, ενώ στην περιβαλλοντική εκπαίδευση τα παιδιά συμμετέχουν έστω και έμμεσα.
- ✓ Στο θεσμό του σχολικού τροχονόμου υπάρχει άμεση εμπλοκή της οικογένειας, όχι μόνο στην εφαρμογή του αλλά και στη διαδικασία των προτάσεων και στη λήψη των αποφάσεων, μέσα από το σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ I

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Το πρόβλημα
2. Σκοπός μελέτης
3. Ορισμοί όρων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II

2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

- 2.1 Μεταρρυθμίσεις της περιόδου 1981 – 1985.....7
- 2.2 Μεταρρυθμίσεις της περιόδου 1985 – 1997.....9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

3. ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ – ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΑΥΤΗ

- 3.1 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ.....11
  - 3.1.1 Φυσική ανάπτυξη.....12
  - 3.1.2 Νοητική ανάπτυξη.....13

3.1.3	Γλωσσική ανάπτυξη.....	14
3.1.4	Ηθική ανάπτυξη.....	15
3.1.5	Συναισθηματική ανάπτυξη.....	17
3.1.6	Κοινωνική ανάπτυξη.....	18
3.2	ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ.....	20
3.3	ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ.....	23
3.3.1	Η κοινωνική αλληλεπίδραση με τους συνομηλίκους.....	24
3.3.1.1	Παιδικές φιλίες.....	27
3.3.2	Η αναπτυξιακή κρίση του "ΕΓΩ", «παραγωγικότητα και και ανεπάρκεια».....	29
3.3.3	Δυσκολίες προσαρμογής στο σχολείο.....	30
3.3.3.1	Αγωνίες και φόβοι.....	30
3.3.3.2	Σχολική φοβία.....	32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

4. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

4.1	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ.....	35
4.1.2	Ο ρόλος και ο θεσμός της οικογένειας.....	35
4.1.3	Οι σχέσεις γονέων και παιδιών.....	37
4.1.4	Οι σχέσεις γονέων και δασκάλων.....	38
4.2	ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ.....	41
4.2.1	Η φιλοσοφία της εκπαίδευσης στην Ελλάδα.....	41

4.2.2 Έννοια και σκοπός του δημοτικού σχολείου.....	42
4.2.3 Εκπαιδευτικοί σκοποί.....	44
4.3 Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΩΣ ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ....	45
4.3.1 Ορισμοί της κοινωνικοποίησης.....	45
4.3.2 Φάσεις της κοινωνικοποίησης.....	46
4.3.2.1 Πρωτογενής κοινωνικοποίηση.....	46
4.3.2.2 Δευτερογενής κοινωνικοποίηση.....	46
4.3.3 Η μετάβαση του παιδιού από την πρωτογενή στη στη δευτερογενή κοινωνικοποίηση.....	48
4.3.4 Οι άξονες της σχολικής κοινωνικοποίησης.....	49
4.3.5 Η σχολική τάξη ως κοινωνικό σύστημα.....	51
4.3.5.1 Οι υποχρεώσεις του μαθητή μέσα στην τάξη.....	52
4.4 Ο ρόλος του δασκάλου.....	53
4.4.1 Χαρακτηριστικά γνωρίσματα του καλού παιδαγωγού.....	55
4.5 Η ομαλή ένταξη του παιδιού στο σχολείο.....	56

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

5. ΠΡΟΤΥΠΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

5.1 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΟΥ ΩΡΑΡΙΟΥ (ολοήμερο δημοτικό σχολείο).....	59
5.1.1 Σκοπός του προγράμματος του ολοήμερου δημοτικού.....	59
5.1.2 Το πρόγραμμα του ολοήμερου δημοτικού.....	59
5.1.3 Η οργάνωση του χώρου.....	60

5.1.3.1 Γεύμα και ξεκούραση.....	61
5.1.3.2 Μελέτη των μαθημάτων της επόμενης ημέρας.....	62
5.1.3.3 Δημιουργικές δραστηριότητες.....	63
5.1.4 Επικουρικά προγράμματα φορέων.....	65
5.1.5 Εγγραφές μαθητών στα τμήματα δημιουργικών δραστηριοτήτων διευρυμένου ωραρίου.....	66
5.2 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	67
5.2.1 Ορισμός της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.....	67
5.2.2 Εφαρμογή της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.....	67
5.2.3 Σκοποί της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.....	68
5.2.4 Αξιολόγηση των προγραμμάτων της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.....	70
5.3 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΤΣΙΓΓΑΝΟΠΑΙΔΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ.....	72
5.4 ΤΑΞΕΙΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ (διαπολιτισμική εκπαίδευση).....	75
5.4.1 Φοίτηση σε τάξεις υποδοχής.....	75
5.4.2 Φοίτηση σε φροντιστηριακά τμήματα.....	76
5.4.3 Πρόγραμμα σπουδών φροντιστηριακών τμημάτων	76
5.4.4 Διδακτικό προσωπικό.....	77
5.5. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ.....	78
5.5.1 Σκοπός σχολικού συνεταιρισμού.....	78
5.5.2 Ίδρυση του σχολικού συνεταιρισμού.....	78
5.5.3 Τα μέλη του σχολικού συνεταιρισμού.....	79

5.6 ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΔΥΣΛΕΞΙΚΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ.....	80
5.6.1 Ορισμός.....	80
5.6.2 Τα κύρια συμπτώματα.....	80
5.7 Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΤΡΟΧΟΝΟΜΟΥ.....	82
5.7.1 Η εφαρμογή του θεσμού.....	82
5.7.2 Η επιτροπή επιλογής του σχολικού τροχονόμου.....	82
5.7.3 Οι παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη.....	83

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

6. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ – ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

6.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	85
6.1.1 Σκοπός της έρευνας.....	85
6.1.2 Πλαίσιο.....	85
6.1.3 Δείγμα.....	86
6.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ.....	87
6.2.1 Ανάλυση αποτελεσμάτων ερωτηματολογίου που αφορά το πρόγραμμα δημιουργικών δραστηριοτήτων διευρυμένου ωραρίου.....	88
6.2.2 Ανάλυση αποτελεσμάτων ερωτηματολογίου που αφορά το περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.....	96
6.2.3 Ανάλυση αποτελεσμάτων ερωτηματολογίου που αφορά το θεσμό του σχολικού τροχονόμου.....	106

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

7.1 Συμπεράσματα από την έρευνα και τη μελέτη.....	110
7.2 Προτάσεις.....	115

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	118
--------------------------	------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΕ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΥΣ ΠΙΝΑΚΕΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΔΕΙΓΜΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ – ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

ΔΕΙΓΜΑ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΟΛΟΗΜΕΡΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV

ΥΛΙΚΟ ΑΠΟ ΤΗΝ Α/ΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΑΤΡΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αρκετές φορές, κατά τα χρόνια της εκπαίδευσης μας, προβληματισθήκαμε για την εκπαίδευση ως μετέχοντες στην εκπαιδευτική διαδικασία και αργότερα ως εκπαιδευόμενοι κοινωνικοί λειτουργοί με τη σκέψη, ότι μπορεί να ασχοληθούμε επαγγελματικά σε εκπαιδευτικά ιδρύματα, στα οποία αντικείμενο εργασίας μας θα είναι ο εκπαιδευτικός, οι μαθητές και οι σχέσεις που διαμορφώνονται μεταξύ τους και με το ευρύτερο περιβάλλον.

1. Το πρόβλημα

Η ανάπτυξη των κοινωνιών και η οργάνωση στα σύγχρονα βιομηχανικά πρότυπα αύξησε τις ανάγκες και τις ικανότητες που πρέπει να έχουν τα άτομα για να μπορούν να ενταχθούν χωρίς προβλήματα στο κοινωνικό σύνολο. Η προετοιμασία των παιδιών, λοιπόν γίνεται σήμερα από ειδικευμένα πρόσωπα, τους εκπαιδευτικούς, σε ειδικά ιδρύματα, τα σχολεία.

Η εισαγωγή της μητέρας στην εργασία δημιούργησε την ανάγκη για παραμονή των παιδιών σε έναν ασφαλή χώρο που θα τα απασχολήσει δημιουργικά έως ότου επιστρέψει από την δουλειά της

Επίσης η συνεχής καταστροφή του περιβάλλοντος οδηγεί στην ανάγκη να γίνουν προσπάθειες για την ενημέρωση του Έλληνα ως προς το περιβαλλοντικό πρόβλημα.

Παρατηρείται ότι το παραδοσιακό σχολείο κάποιες φορές δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας για αυτό προχώρησε στην εφαρμογή πρότυπων προγραμμάτων που αφορούν, κυρίως στην περιοχή της Πάτρας:

1. Πρόγραμμα δημιουργικών δραστηριοτήτων διευρυμένου ωραρίου (ολοήμερο δημοτικό σχολείο)
2. Πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

3. Σκοπός μελέτης

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να καταγραφούν τα πρότυπα εκπαιδευτικά προγράμματα και οι μεταρρυθμίσεις.

Να καταγραφούν τα πρότυπα εκπαιδευτικά προγράμματα και μεταρρυθμίσεις που λειτουργούν στην περιοχή της Πάτρας

Στόχοι της έρευνας είναι οι εξής:

- ◆ Με ποιόν τρόπο και σε πιο βαθμό συμβάλουν τα πρότυπα αυτά προγράμματα στην κοινωνικοποίηση του παιδιού
- ◆ Με ποιόν τρόπο και σε πιο βαθμό συμβάλουν τα πρότυπα αυτά προγράμματα στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού
- ◆ Ποιοι είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν την πιστή ή όχι εφαρμογή των προγραμμάτων
- ◆ Με ποιόν τρόπο εφαρμόζονται τα πρότυπα προγράμματα στην περιοχή της Πάτρας.

ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ

1. Δημοτικό σχολείο
2. Εκπαίδευση
3. Εκπαιδευτικός
4. Κοινωνικοποίηση
5. Ολοήμερο δημοτικό
6. Οικογένεια

7. Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

8. Ψυχοκοινωνική ανάπτυξη

1. Δημοτικό σχολείο

Ο Reimer (1971) ορίζει τα σχολεία ως ιδρύματα τα οποία απαιτούν πλήρη παρακολούθηση από παιδιά ηλικιακών ομάδων, σε αίθουσες που επιβλέπονται από δασκάλους, για τη μελέτη αναλυτικού προγράμματος διαφορετικού για κάθε τάξη. (Reimer, 1971)

Σύμφωνα με τον Ζωγράφου, «το σχολείο είναι ένας από τους σπουδαιότερους τομείς της δευτερογενούς κοινωνικοποίησης. Πρέπει να δίνει στο παιδί από τη μία μεριά τη δυνατότητα να αποκτήσει αυτονομία, κοινωνικότητα, πνεύμα συνεργασίας και αλληλεγγύης, ανεκτικότητα, κριτική σκέψη και την ικανότητα διεκδίκησης δικαιωμάτων του με χρήση όλων των δημοκρατικών μέσων. Ταυτόχρονα όμως και να βοηθήσει το παιδί να κατανοήσει την αναγκαιότητα της μάθησης και επίδοσης και να αποκτήσει γνώσεις, οι οποίες είναι απαραίτητες για την κοινωνική του ένταξη σε μία ταχέως αναπτυσσόμενη κοινωνία με σκοπό την ποιοτική βελτίωση της ζωής» (Ζωγράφου, 1993).

2. Εκπαίδευση

Ο Ντυρκαϊμ ορίζει την εκπαίδευση ως «δράση που κατευθύνεται από τις γενιές των ενηλίκων στις γενιές εκείνες που δεν είναι ακόμα αρκετά ώριμες για την κοινωνική ζωή. Η δράση αυτή είχε σκοπό να προκαλέσει και να αναπτύξει στο παιδί ορισμένες φυσικές, πνευματικές και ηθικές καταστάσεις που απαιτούν από αυτόν τόσο η κοινωνία στο σύνολο της,

όσο και το ιδιαίτερο κοινωνικό περιβάλλον, για το οποίο προορίζεται το παιδί». (Τσαούσης, 1991)

Ο Μηλιός (1981) ορίζει την εκπαίδευση ως τις γνώσεις εκείνες που στόχο έχουν να μεταδώσουν στους εκπαιδευόμενους, πάνω από όλα, κάποιες ηθικές και κοινωνικές αξίες και να τους επιβάλουν κάποια πρότυπα συμπεριφοράς. (Μηλιός, 1981).

3. Εκπαιδευτικός

Εκπαιδευτικός είναι αυτός που έχει αναλάβει την "αγωγή" των παιδιών, την εκπαίδευση τους, την "πνευματική τους ανατροφή". (Παπαϊωάννου 1978)

4. Κοινωνικοποίηση

Κατά τον Neidhardt ο όρος κοινωνικοποίηση σημαίνει, γενικά τη διαδικασία με την οποία παρέχονται και αποβαίνουν δεσμευτικοί, προπάντων στα παιδιά και τους νέους, κανόνες, αξίες και τεχνικές. (Καρακατσάνη, 1983)

Ο W.J. Goode ορίζει ότι: «κοινωνικοποίηση είναι η διαδικασία με την οποία ο νέος άνθρωπος αποκτά τις αξίες και τις γνώσεις της ομάδας του και μαθαίνει τους κοινωνικούς ρόλους που αντιστοιχούν στη θέση του μέσα στην ομάδα. (Καρακατσάνη, 1983)

5. Ολοήμερο Δημοτικό

Όπως αναφέρεται στη σχετική με το ολοήμερο δημοτικό σχολείο υπουργική απόφαση, σκοπός των ολοήμερων δημοτικών σχολείων είναι:

(α) η υποχρεωτική εφαρμογή του οικείου προγράμματος διδασκαλίας μαθημάτων,

(β) η προαιρετική εφαρμογή προγραμμάτων μελέτης των μαθημάτων της επόμενης ημέρας και προγραμμάτων δημιουργικής απασχόλησης, και

(γ) η προαιρετική εφαρμογή προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας σε μαθητές που παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες. (Φ131/717/Γ1/742/99 και Φ131/767/Γ1/884/98)

6. Οικογένεια

Οικογένεια είναι η βιολογική αναπαραγωγή της κοινωνία, η ανατροφή των απογόνων, η εκπαίδευση και η αγωγή τους, η αμοιβαία προστασία των ατόμων που συνδέονται μεταξύ τους με συγγενικό δεσμό. (Τσαούσης, 1987)

Οικογένεια είναι ο θεσμός που εξασφαλίζει τη βιολογική και κοινωνική αναπαραγωγή της κοινωνίας (γέννηση και ανατροφή τέκνων) και παράλληλα την αμοιβαία προστασία και βοήθεια μεταξύ των προσώπων που συνδέονται μεταξύ τους με συγγενικούς δεσμούς. (Τσαούσης, 1985)

7. Περιβαλλοντική εκπαίδευση

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση προωθεί την ανάπτυξη σαφούς αντίληψης και ενδιαφέροντος για την οικονομική, κοινωνική, πολιτική και οικολογική αλληλεξάρτηση. Παρέχει σε κάθε άτομο δυνατότητα απόκτησης γνώσεων, αξιών, στάσεων, αφοσίωσης και δεξιότητες που χρειάζονται για να προστατεύσει και να καλυτερεύσει το περιβάλλον. Συμβάλει στη δημιουργία νέων προτύπων συμπεριφοράς, ατόμων, ομάδων, κοινωνιών προς το περιβάλλον. (Φλογαίτη, 1998)

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση σύμφωνα με την UNESCO ορίζεται ως «μια διαρκής διαδικασία κατά την οποία τα άτομα αποκτούν γνώσεις, αξίες δεξιότητες και εμπειρίες αναγκαίες για την κατανόηση και εκτίμηση της αλληλεξάρτησης ανθρώπου, πολιτισμού και βιοφυσικού περιβάλλοντος καθώς και την αποφασιστικότητα να δράσουν ατομικά και συλλογικά για τη λύση παρόντων και μελλοντικών προβλημάτων ικανοποιώντας τις ανάγκες τους, συνυπολογίζοντας όμως συγχρόνως και τις ανάγκες και των μελλοντικών γενεών. (Φ 18/391/Γ1/473/96 υπουργική απόφαση)

8. Ψυχοκοινωνική ανάπτυξη

Ο όρος ψυχοκοινωνική ανάπτυξη καθιερώθηκε από το Erikson ο οποίος ήθελε να ορίσει την ψυχική ανάπτυξη του ατόμου μέσα στην κοινωνία. Αναλυτικότερα στην σχολική ηλικία περιλαμβάνεται, το τι νιώθει το παιδί της ηλικίας αυτής για τις ικανότητες και τα επιτεύγματα του και πώς σχετίζεται το παιδί με τα πρόσωπα και τα πράγματα γύρω του. (Παρασκευόπουλος, 1984)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Πριν ασχοληθούμε με το κυρίως θέμα μας, θεωρήθηκε απαραίτητο να αναφερθεί μια ιστορική αναδρομή του εκπαιδευτικού συστήματος (κυρίως Α/βάθμια εκπαι.) στην Ελλάδα.

2.1 Μεταρρυθμίσεις της περιόδου 1981-1985

Μετά το 1981, με την αλλαγή της κυβέρνησης και με την άνοδο του Π.Α.Σ.Ο.Κ στην εξουσία, επιχειρούνται μια σειρά μεταρρυθμιστικών παρεμβάσεων στην ελληνική εκπαίδευση που αναφέρονται σε όλες τις βαθμίδες. Πριν το νόμο 1566 του 1985, που αναφέρεται στην οργάνωση και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, συντελούνται κάποια σημαντικά μεταρρυθμιστικά μέτρα τα οποία σύμφωνα με όσα γράφει ο Μπουζάκης(1986), είναι τα εξής:

- καθιερώνεται η δημοτική ως επίσημη γλώσσα του κράτους.
- με το Π.Δ 297 του 1982 καθιερώνεται το μονοτονικό σύστημα.
- με το Ν.1304 του 1982 εισάγεται ο θεσμός του σχολικού συμβούλου στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Έργο του σχολικού συμβούλου είναι η επιστημονική παιδαγωγική καθοδήγηση των εκπαιδευτικών και η συμμετοχή του στην αξιολόγηση και επιμόρφωση τους. Το 1983:

- Ψηφίζεται ο νέος κανονισμός μαθητικών κοινοτήτων.
- Αρχίζουν να γράφονται νέα σχολικά βιβλία για τους μαθητές και για

το δάσκαλο, καθώς και νέα αναλυτικά προγράμματα τόσο για την Α/θμια όσο και για την Β/θμια εκπαίδευση.

Στις 5/2/85,κατατέθηκε στη βουλή το νομοσχέδιο για τη δομή και τη λειτουργία της Α/θμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης

Σκοπός της Α/θμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης σύμφωνα με το νομοσχέδιο είναι: «να συμβάλλει στην ολόπλευρη αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών, ώστε ανεξάρτητα από φύλλο και καταγωγή να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν αρμονικά». (Νόμος 1566 του85 Αρ.1 παρ.1)

Στο ίδιο άρθρο διατυπώνονται αναλυτικά οι ειδικοί σκοποί της Α/θμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης που, ανάμεσα στα άλλα, λέει να γίνονται ελεύθεροι, υπεύθυνοι δημοκρατικοί πολίτες, να καλλιεργούν και να αναπτύσσουν αρμονικά το πνεύμα και το σώμα τους, τις κλίσεις, τα ενδιαφέροντα και τις δεξιότητες τους, να αναπτύσσουν δημιουργική και κριτική σκέψη και αντίληψη συλλογικής προσπάθειας και συνεργασίας. Στο ίδιο, τέλος, άρθρο ορίζεται ότι η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης είναι απαραβίαστη.

Η Α/θμια εκπαίδευση παρέχεται στα δημοτικά, που η φοίτηση των μαθητών σε αυτά είναι εξαετής (Νόμος 1566/85 αρ.4 παρ.2) και στα νηπιαγωγεία, που η φοίτηση είναι διετής.(Νόμος 1566/85 αρ.3 παρ.3)

Σύμφωνα με τον Μπουζάκη (1986) με το νομοσχέδιο αυτό ρυθμίζονται και μια σειρά από άλλα ζητήματα τα οποία συνοπτικά είναι:

- α) εισάγεται η ξένη γλώσσα στο δημοτικό σχολείο.
- β) καταργούνται τα πρότυπα σχολεία και ιδρύονται πειραματικά.
- γ) η διδασκαλία της μουσικής, της γυμναστικής και των καλλιτεχνικών μαθημάτων αναλαμβάνεται από εξειδικευμένο προσωπικό.
- δ) λαμβάνεται μέριμνα για την ειδική αγωγή

ε) καθιερώνεται η μαζική και υποχρεωτική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που αναδιοργανώνεται και αποκεντρώνεται. (Μπουζάκης 1986)

Στην περίοδο που εξετάζετε, 1981-1985, γράφει ο Μπουζάκης (1986) «το πρόβλημα του ελληνικού χώρου που τίθεται είναι η εξάρτηση της χώρας από ξένες δυνάμεις. Γι αυτό το λόγο γίνονται προσπάθειες για ανεξάρτητη οικονομική, κοινωνική, πολιτισμική και εκπαιδευτική ανάπτυξη όπως π.χ. στην εκπαίδευση δοκιμάζονται θεσμοί που δεν αποτελούν αντιγραφή εκπαιδευτικών προτύπων και καπιταλιστικού κέντρου ούτε ετεροχρονισμένη μεταφορά δοκιμασμένων και φθαρμένων σε αυτό εκπαιδευτικών πρακτικών. Τέτοιος θεσμός είναι η ίδρυση πανεπιστημιακών παιδαγωγικών τμημάτων για την μόρφωση των δασκάλων και των νηπιαγωγών.» (Μπουζάκης, 1986)

Το νέο πνεύμα κυριαρχεί και στην εσωτερική μεταρρύθμιση που πραγματοποιείται την περίοδο 1981-85. Έτσι έχουμε τη συγγραφή νέων σχολικών βιβλίων και γενικά καινούργια αναλυτικά προγράμματα. Άμεση επίπτωση των νέων αναλυτικών προγραμμάτων και βιβλίων είναι η διαμόρφωση νέων παιδαγωγικών σχέσεων δασκάλου-μαθητών στην τάξη, σχέσεων που τώρα θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από το αντιαυταρχικό κλίμα, την κατάργηση του βαθμού κ.τ.λ. (Μπουζάκης 1986)

2.2 Μεταρρυθμίσεις της περιόδου 85-97

Κατά τη χρονική αυτή περίοδο δεν επισημάνθηκαν πολλές αλλαγές στον τρόπο λειτουργίας και στην βασική δομή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Παρόλα αυτά κάποιες από τις αλλαγές που επέβαλε το Υπουργείο Παιδείας, βρήκαν αντιμέτωπους το διδακτικό προσωπικό αλλά και αρκετούς ενδιαφερόμενους. (ό.π.)

Οι περισσότερες μεταρρυθμίσεις της περιόδου 85-97 παρουσίαζαν αλλαγές μόνο σε διδακτικά προγράμματα, ενώ μερικές διαφοροποιήσεις σημειώθηκαν και σε υπηρεσιακά θέματα του διδακτικού προσωπικού των σχολείων της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Μερικές σημαντικές, κατά την γνώμη μας, αλλαγές, είναι οι παρακάτω: Διδαχή μιας ξένης γλώσσας, κύρια της αγγλικής, στις τελευταίες τάξεις των δημοτικών σχολείων από εξειδικευμένο προσωπικό. Η αλλαγή αυτή εφαρμόζεται σε ορισμένα δημοτικά σχολεία σε πειραματικό στάδιο. (ό.π.)

Αυτές είναι ορισμένες σημαντικές μεταρρυθμίσεις της περιόδου 85-97 που αφορούν το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Σήμερα σε όλα τα κράτη υπάρχει εκπαιδευτική νομοθεσία, που ρυθμίζει την οργάνωση και τη λειτουργία των σχολείων. Προβλέπει, επίσης, και τη μόρφωση του διδακτικού προσωπικού. Στην Ελλάδα, σύμφωνα με την εκπαιδευτική νομοθεσία, υπάρχουν τριών ειδών σχολεία: 1) Τα δημόσια 2) τα ιδιωτικά, 3) τα κοινοτικά, που τα οργανώνουν οι εθνικές μειονότητες.

Η παιδεία είναι υποχρεωτική για όλους τους νέους έως 15 ετών δηλαδή είναι υποχρεωτική η δετής πρωτοβάθμια εκπαίδευση δημόσια ή ιδιωτική(ελληνική κοινωνία στο τέλος του 20ου αιώνα.). (ό.π.)

Η εκπαίδευση έχει σαν σκοπό να αναπτύξει τον άνθρωπο σε ολοκληρωμένη προσωπικότητα και να του παράσχει όλα τα μέσα ,για να μπορέσει να συντηρήσει τον εαυτό του και να συμβάλει στη διατήρηση και πρόοδο της κοινότητας μέσα στην οποία ζει. Διαχωρίζεται σε δυο μεγάλους κλάδους 1) στη γενική εκπαίδευση που αποβλέπει να αναπτύξει τον άνθρωπο ως άνθρωπο, 2) στην ειδική εκπαίδευση που αποβλέπει στην εξειδίκευση του για επαγγελματική κατοχύρωση. (ό.π.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ – ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΑΥΤΗ

3.1 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Από την ηλικία των έξι χρόνων το παιδί αρχίζει να ενδιαφέρεται περισσότερο για την πραγματικότητα και λιγότερο για τη φαντασία. Δείχνει ενδιαφέρον στο να κάνει πράγματα που κάνουν οι ενήλικοι, επειδή νιώθει την επιθυμία να γίνει μέλος του κόσμου των ενηλίκων. Με τον τρόπο αυτό προετοιμάζεται για την αυριανή ενηλικίωση του. Η σχολική ηλικία χαρακτηρίζεται ως μια περίοδος της ζωής που παρουσιάζει μια βιολογική και σωματική σταθερότητα, ανάπτυξη της γνώσης και της λογικής. (Παρασκευόπουλος, 1984).

Στην ηλικία αυτή γίνεται το πρώτο σπάσιμο του δεσμού με τους γονείς και το σπίτι. Η συμμετοχή σε ομάδα είναι αναγκαία σχέση, γιατί η επαφή με τους συντρόφους και η υποστήριξη από αυτούς δίνει στο παιδί το θάρρος να χειραφετηθεί από τους γονείς και τους άλλους ενήλικες. Είναι η εποχή της μεγάλης πίστης στην ομάδα. (ό.π.)

Παρόλο που ακόμα βρίσκονται στο στάδιο του ατομικισμού, αρχίζουν να μοιράζονται διάφορα πράγματα με τους άλλους, να εργάζονται, να παίζουν μαζί και να δέχονται τις αποφάσεις της ομάδας. Αποκτούν συνείδηση του φύλου τους. Αυξάνεται η ικανότητα μάθησης, δυναμώνει η μνήμη και βαθαίνει η κρίση. Συναισθηματικά έχουν φθάσει σε πολύ σταθερή προσαρμογή. Έχουν πολλές σχέσεις με τους συνομηλίκους τους, αλλά θέλουν να γυρίσουν στους ενήλικους για να

πάρουν αυτοβεβαίωση και βοήθεια σε περιπτώσεις δυσκολιών.
(Ιωαννίδης, 1996)

Παρόλο που ο Οιδιπόδειος ανταγωνισμός έχει ησυχάσει, το σεξουαλικό ενδιαφέρον δεν λείπει. Οι μυστικές και οι φανερές συζητήσεις στην ιδιωτική ζωή της ομάδας καθρεφτίζουν πολύ μεγάλο ενδιαφέρον και περιέργεια για σεξουαλικά θέματα. Τα παιδιά της ηλικίας αυτής ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για τις σεξουαλικές σχέσεις των μεγάλων. Η διάθεση προς το άλλο φύλο αλλάζει, και υπάρχει μεγάλη αμφιθυμία. Τη μία στιγμή τα αγόρια και τα κορίτσια παίζουν μαζί ή προσπαθούν να κερδίσουν την προσοχή και το θαυμασμό ο ένας του άλλου και την άλλη δεν έχουν τίποτα κοινό, αλλά αντίθετα δείχνουν φανερή εχθρότητα.
(Παρασκευόπουλος, 1984)

Για την καλύτερη κατανόηση αυτής της ηλικίας θα ακολουθήσει ένας διαχωρισμός των χαρακτηριστικών που αφορά τη βιοσωματική, νοητική, γλωσσική, ηθική και συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών σχολικής ηλικίας. (ό.π.)

3.1.1 Φυσική ανάπτυξη (σωματική – κινητική)

Κατά την σχολική ηλικία δεν παρουσιάζεται εντυπωσιακή ποσοτική σωματική ανάπτυξη αλλά κυρίως ποιοτική. (Παρασκευόπουλος, 1984)

Το παιδί μετά από μια γρήγορη σωματική ανάπτυξη κατά τη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας, από τα έξι μέχρι τα δέκα χρόνια, εμφανίζει μια στασιμότητα, η οποία όμως ακολουθείται από ένα ορμητικό ξέσπασμα κατά την εμφάνιση της ήβης. Το παιδί αυξάνει περισσότερο σε βάρος παρά σε ύψος. (Ιωαννίδης, 1996)

Οι κινήσεις στην περίοδο αυτή αποκτούν όχι μόνο σταθερότητα, αλλά ισχύ και χάρη. Το παιδί είναι ικανό για ένα πλήθος κινητικών δεξιοτήτων π.χ. τρέξιμο, σκαρφάλωμα και συγχρονισμό στο βάδισμα. Είναι ικανό να πάρει μέρος σε ομαδικά παιχνίδια, στην εκμάθηση χορού, στην αξιοποίηση της γραφής, ζωγραφικής ή ασχολία με ένα μουσικό όργανο. Έτσι εντάσσεται αρμονικά στις απαιτήσεις της σχολικής ζωής. (Παρασκευόπουλος, 1984)

Γενικά οι κινήσεις του παιδιού βρίσκονται σε συμφωνία με το φυσικό και κοινωνικό του περιβάλλον. Μπορεί να τις ρυθμίζει, να τις εναρμονίζει καλύτερα. Σε αυτό, φυσικά, βοηθά και παράλληλη ανάπτυξη της νοημοσύνης του που είναι τώρα λιγότερο ή ελάχιστα εγωκεντρική. (Ιωαννίδης, 1996)

3.1.2 Νοητική ανάπτυξη

Κατά τη σχολική ηλικία η νοητική ανάπτυξη δεν έχει γίνει ακόμη συλλογική, δηλαδή η σκέψη να είναι αποτέλεσμα συλλογισμού. Είναι σκέψη εποπτική και συγκεκριμένη. Για αυτό και το παιδί δεν είναι σε θέση να κάνει εύκολα συγκρίσεις. (Ιωαννίδης, 1996)

Αν και ο εγωκεντρισμός στη σκέψη έχει υποχωρήσει, πάλι υπάρχουν δυσκολίες να κατανοηθούν ορισμένες καταστάσεις που έχουν μεταβλητά και αμετάβλητα στοιχεία. Μπορεί να έχει δυσκολία να καταλάβει πως, αν πάει στο εξωτερικό, θα είναι ξένος υπήκοος ή ξένος γενικά, αν οι δύο αδερφές του έχουν την ίδια σχέση κι αυτές μαζί του όπως έχει αυτός μ' αυτές. (ό.π.)

Υπάρχει έλλειψη αναστρεψιμότητας. Π.χ. έχοντας δύο ίδια ποτήρια με νερό κι αφού αδειάσουμε το ένα σε άλλο φαρδύτερο το ρωτήσουμε ποιο έχει περισσότερο, θα πει το στενότερο ή το φαρδύτερο; Δεν έχει την

αίσθηση της αναστρεψιμότητας για να δει όταν το ξαναβάλουμε στο στενό τι θα γίνει. Δεν είναι σε θέση να αξιοποιεί δύο παράγοντες ταυτόχρονα. Το περιβάλλον του σχολείου, ωστόσο, καθώς επιβάλλει την αναγνώριση των αντιθέσεων, θα κάνει το παιδί, νωρίτερα ή αργότερα, να αποκτήσει την ικανότητα της σύγκρισης και του συλλογισμού. Αυτό θα εξαρτηθεί κι από τις εμπειρίες που θα έχει το παιδί από το σπίτι του κι από τις εμπειρίες που θα του δημιουργηθούν στο σχολείο, από την ενθάρρυνση κι αποδοχή που θα έχει, ώστε να αυξηθεί η επίδοσή του. (ό.π.)

Μια οικογένεια με υψηλό μορφωτικό επίπεδο, συνήθως παρέχει περισσότερες μορφωτικές εμπειρίες. Αλλά και μία άλλη με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, μπορεί να αφήνει ανοίγματα στο παιδί να κινηθεί και να μάθει από τον κοινωνικό του περίγυρο. Όπως και αν είναι, οι εμπειρίες που αποκτά το παιδί στα πρώτα χρόνια της ζωής του επηρεάζουν σημαντικά και τη νοητική του ανάπτυξη. (ό.π.)

3.1.3 Γλωσσική ανάπτυξη

Η γλωσσική ανάπτυξη κατά τα πρώτα 4 – 5 χρόνια της ζωής του παιδιού είναι εκπληκτικά ταχύτατη. Ήδη πριν ακόμη το παιδί φοιτήσει στο σχολείο, οι «μεγάλες» κατακτήσεις στη γλώσσα έχουν πραγματοποιηθεί.

Με την είσοδο του παιδιού στο σχολείο, αν και φαίνεται ότι η γλωσσική ανάπτυξη έχει στις κύριες μορφές της ολοκληρωθεί, η πραγματικότητα είναι ότι τα όρια της περαιτέρω γλωσσικής ανάπτυξης και βελτίωσης είναι σχεδόν απεριόριστα. Σημαντική βελτίωση γίνεται κατά τη σχολική ηλικία στον τομέα του λεξιλογίου και στο εννοιολογικό περιεχόμενο των λέξεων, στον τομέα της σύνταξης και της μορφολογίας και στο τομέα της αξιοποίησης της γλώσσας σε σημαντικές

ψυχοκοινωνικές δραστηριότητες του παιδιού, όπως π.χ. στη μάθηση, στην μνήμη, στην επικοινωνία μεταξύ των μελών της ομάδας. (Παρασκευόπουλος, 1984)

Επίσης, σημαντικό επίτευγμα κατά την περίοδο αυτή είναι η απόκτηση εκ μέρους του παιδιού των δεξιοτήτων της ανάγνωσης και της γραφής, οι οποίες ανοίγουν νέες προοπτικές, αλλά συχνά δημιουργούν και νέες δυσκολίες στην όλη ψυχοκοινωνική ανάπτυξη και προσαρμογή του παιδιού.

Σημαντική βελτίωση επίσης, παρουσιάζουν και οι επικοινωνιακές ικανότητες του παιδιού. Επιπλέον, στη φάση αυτή εμφανίζεται η κωδικοποιημένη γλώσσα της παιδικής παρέας και η τάση για κρυφή επικοινωνία μεταξύ των μελών της ομάδας. Η τάση αυτή μπορεί να εξιδανικευτεί σε ενδιαφέρον για εκμάθηση ξένων γλωσσών. (ό.π.)

3.1.4 Ηθική ανάπτυξη

Η ανάπτυξη της ηθικής είναι αποτέλεσμα πολλών παραγόντων όπως, της οικογένειας, του σχολείου, της γειτονιάς, της εκκλησίας και ιδιαίτερα του πνεύματος της ομάδας. (Ιωαννίδης, 1996)

Η ανάπτυξη της ηθικότητας όπως και της νόησης, εξαρτάται βασικά από την απόκτηση εμπειρίας. Έχει σχέση με διάφορα πρόσωπα – πρότυπα που ολοένα λιγοστεύουν την εγωκεντρική ανάληψη του παιδιού και το κάνουν να κατανοήσει ότι οι ηθικές αξίες δεν έχουν να κάνουν με την προσωπική του ευχαρίστηση, με την άμεση ικανοποίηση αναγκών. Οι επιθυμίες του δεν είναι το κριτήριο για το καλό ή το κακό. Όταν π.χ. ένα παιδί 4 ετών παραβιάζει τους κανόνες του παιχνιδιού για να κερδίσει ή να επιβάλει κανόνες όπως το συμφέρεται. Στην ηλικία των 7 – 8 χρόνων, οι κανόνες είναι απαραβίαστοι. Το παιδί προχωρεί από την ηθική της

επιβολής στην ηθική της συνεργασίας. Από την ηθική της υποταγής στο σύστημα των μεγάλων, στην προσωπική εκτίμηση και αξιολόγηση. (ό.π.)

Από τις παρατηρήσεις που έκανε ο Piaget, για το παιδί της πρώτης σχολικής ηλικίας, έδειξε ότι υπάρχει η αντίληψη πως ένα τετράχρονο και ένα δεκάχρονο παιδί που σπάζουν από ένα πιάτο πρέπει να έχουν την ίδια τιμωρία. Εκείνο που μετρά είναι η πράξη, το αποτέλεσμα και όχι η πρόθεση. Μετά τα δέκα χρόνια η τιμωρία κατανοείται σε σχέση με την πρόθεση, το άτομο και σαν κάτι που περιέχει αμοιβαιότητα. Η μετάβαση από τη μία μορφή ηθικής αντίληψης στην άλλη, εξαρτάται όχι μόνο από το οικογενειακό αλλά κι από το κοινωνικό περιβάλλον. (ό.π.)

Γονείς χωρίς ανοιχτή διάθεση για αλλαγή νοοτροπίας – και αυταρχικοί δάσκαλοι – ενισχύουν την καθήλωση του παιδιού στο πρώτο στάδιο της ηθικότητας, με μορφή: πράξης και τιμωρίας. Από την άλλη, γονείς με μία ανεξέλεγκτη επιτρεπτικότητα που παρακάμπτουν το πρώτο στάδιο της ηθικής αγωγής που έχει σα βάση της την τιμωρία, δεν δημιουργούν προϋποθέσεις μετάβασης στην ηθική της συνεργασίας. Κι αυτό γιατί δεν του δημιουργούν συναίσθηση ενοχής που είναι απαραίτητη για τη συνειδητοποίηση του καλού και του κακού. Αντίθετα, άλλοι πάλι, του δημιουργούν υπερβολική συναίσθηση ενοχής σε σημείο που να βλέπει ακόμα και κάθε του απλή πράξη σαν παράπτωμα. (ό.π.)

Ένας προοδευτικός δάσκαλος ενθαρρύνοντας τις ομαδικές δραστηριότητες, δίνει την ευκαιρία στα παιδιά να θεσπίζουν μόνα τους κάποιους κανόνες κι έτσι να αποκτούν άμεση πείρα της χρησιμότητας αυτών των κανόνων. (ό.π.)

3.1.5 Συναισθηματική ανάπτυξη

Η συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού κατά την ηλικία αυτή παρουσιάζει μια μικρή κι ανεπαίσθητη ή μεγαλύτερη και σοβαρότερη κρίση με την ένταξη του στον κοινωνικό χώρο του σχολείου. Μέχρι τώρα, το οικογενειακό περιβάλλον λειτουργούσε – αν λειτουργούσε σωστά – σαν ένα είδος θερμοκηπίου. Υπήρχαν, κατά κανόνα, ρυθμισμένες συναισθηματικές συνθήκες. Παρόλα αυτά, αν το παιδί έχει μάθει να αντιδρά συναισθηματικά σωστά μέσα στην οικογένεια, θα είναι σε θέση να λειτουργήσει και να αντιδρά πιο εύκολα – και το ίδιο συναισθηματικά σωστά – κι έξω από την οικογένεια. (Ιωαννίδης, 1996)

Ο ρυθμός της συναισθηματικής του ωρίμανσης – στην πορεία της όλης συναισθηματικής του ανάπτυξης – εξαρτάται βασικά, αν όχι αποκλειστικά, από τις συναισθηματικές συνθήκες της οικογένειας. Το παιδί μέσα σ' αυτή αποκτά εμπιστοσύνη στον εαυτό του και τους άλλους, αυτοσυναίσθημα αξίας (ή απαξίας) και αποδοχή του φύλου του.

Εκείνο που πρέπει να αποκτήσει τώρα, έξω από την οικογένεια, είναι η ικανοποίηση νέων ευρύτερων κοινωνικών αναγκών του. Όσο προετοιμασμένο είναι για αυτό, τόσο το καλύτερο. (ό.π.)

Ένα παιδί που μαθαίνει, μέσα σε σταθερές οικογενειακές συναισθηματικές συνθήκες να έχει σιγουριά, μπορεί να δείξει υπομονή στην καθυστέρηση της ικανοποίησης μια ανάγκης.

Είτε το θέλουμε είτε όχι, το παιδί της σχολικής ηλικίας θα πρέπει να βρεθεί σε ένα πεδίο όχι εξοντωτικής μάχης ή διαμάχης αλλά προετοιμασίας και δράσης. Ένα τέτοιο πεδίο είναι το σχολείο. Το σχολείο έχει σκοπό του να προετοιμάσει το παιδί για ένα ευρύτερο πεδίο της ζωής. Η προετοιμασία έτσι γίνεται κατά στάδια. Η μητέρα αρχικά

προετοιμάζει το βρέφος για την ένταξη του στην οικογένεια, ολόκληρη η οικογένεια για την ένταξη του στο σχολείο και το σχολείο για την ένταξη του στην ευρύτερη κοινωνία. Για αυτό και οποιαδήποτε κακή σχέση ανάμεσα σε αυτούς τους παράγοντες προετοιμασίας, είναι σε βάρος του παιδιού. (ό.π.)

Η θέση του παιδιού στην οικογένεια του έχει δοθεί με υποκειμενικά, ενδοοικογενειακά κριτήρια. Η θέση του όμως στο σχολείο θα εδραιωθεί ύστερα από ομαδική σύγκριση και αξιολόγηση. Η αξιολόγηση αυτή γίνεται με βάση κάποια επιτεύγματα κι όχι μόνο σε σχέση με τα όποια υποκειμενικά συναισθήματα. Από τη μία μεριά υπάρχει ο δάσκαλος κι από την άλλη κυρίως οι συμμαθητές, «που δεν χαρίζουν κάστανα». Προκειμένου να γίνει το παιδί αποδεχτό από την ομάδα, αναστέλλει τις επιθυμίες του. Με βάση αυτή την αποδοχή γίνεται αναδιοργάνωση της όλης προσωπικότητάς του. Νέες ικανότητες, δεξιότητες, διαθέσεις δημιουργούνται. Μια και η αξιολόγηση γίνεται με βάση τα επιτεύγματα του, ένα νέο γενικό γνώρισμα αναφύεται: Η φιλεργατικότητα. Το παιδί θέλει να βρει τη θέση που του αξίζει. (ό.π.)

3.6.1 Κοινωνική ανάπτυξη

Όσον αφορά την κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού σχολικής ηλικίας παρατηρείτε, ότι παρουσιάζεται στην ένταξη του στην ομάδα. Η συμμετοχή του παιδιού στην ομάδα δεν γίνεται μόνο μέσα στο σχολείο. Ουσιαστικότερα γίνεται έξω από αυτό. Στην συναναστροφή και στο παιχνίδι.

Στην προσχολική ηλικία αγόρια και κορίτσια έπαιζαν μαζί «σπιτάκια», «αγορά με τα ψώνια» κ.λ.π.. Τώρα, στα χρόνια της σχολικής ηλικίας τα δύο φύλα απομακρύνονται σα να ζουν σε διαφορετικούς

κόσμους. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι σχέσεις τους είναι εχθρικές κι ότι δεν έχουν καμία επικοινωνία. Όχι, και στο σχολείο και στον οικείο τους χώρο μιλούν, χωρίς όμως την οικειότητα που έχουν τα άτομα από το ίδιο φύλο. Σαν ομάδες, πολλές φορές, βρίσκονται σε αντίθεση. Κορίτσια εναντίον των αγοριών και τα αγόρια εναντίον των κοριτσιών, όχι σα μεμονωμένα άτομα αλλά σαν εκπρόσωποι του φύλου τους που το υπερασπίζονται με πάθος. Αν υπάρξει κάποια ανακωχή, κορίτσια και αγόρια συναναστρέφονται σε σχέση πάντα με κάποιο λόγο, λίγο πολύ επιβεβλημένο. Το ανέβασμα ενός θεατρικού έργου, μια ομαδική εργασία του σχολείου ή μια δήθεν τυχαία παραχώρηση που είναι ταυτόχρονα και επίδειξη δυναμισμού: αγόρια αναλαμβάνουν να διδάξουν στα κορίτσια ποδόσφαιρο ή – το συνηθισμένο – να παίξουν για χάρη των κοριτσιών. Πέρα από αυτό δεν υπάρχει καμία άλλη εξάρτηση. (Ιωαννίδης, 1996).

Η ομάδα χρησιμεύει σαν ένα εργαστήριο όπου προετοιμάζονται με τη συμπαράσταση της φαντασίας: (α) οι κανόνες της ζωής παρουσιάζονται σαν κανονισμοί παιχνιδιού, (β) νέες δεξιότητες αναπτύσσονται και (γ) μια ταύτιση με την ομάδα γίνεται πράξη ευχάριστη. (ό.π.)

Το παιδί μαθαίνει να αυτοελέγχεται για χάρη της ομάδας, να θυσιάζει ή να βάζει σε δεύτερη μοίρα την ικανοποίηση των προσωπικών του αναγκών. Ακόμα, βρίσκει νέους ήρωες (συνήθως δράσης), για ταύτιση, και το πιο σημαντικό είναι ότι αρχίζει να αισθάνεται πιο καλά ανάμεσα στους συντρόφους της ομάδας από ό,τι ανάμεσα στους δικούς του. (ό.π.).

3.2 ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Το θέμα είτε της βιολογικής είτε της ψυχολογικής προσαρμογής ρυθμίζεται από το μέγεθος, την έκταση και το είδος των αναγκών. Οι ανάγκες καθορίζουν κατά πόσο μια προσαρμογή είναι εύκολη, δύσκολη, σημαντική ή ασήμαντη. Όπως είναι γνωστό, άλλωστε, οι ανάγκες αποτελούν αναπόσπαστο μέρος κάθε είδους ζωής. Η ανάγκη για τροφή, λ.χ. υπάρχει ακόμα και πριν τη γέννηση. Το έμβρυο τρέφεται, διατρέφεται μέσω του οργανισμού της μητέρας του και ικανοποιεί ταυτόχρονα κι ένα πλήθος άλλων αναγκών του. (Ιωαννίδης, 1996)

Υπάρχουν διάφορες κλίμακες αναγκών που όσο και αν παρουσιάζουν επιμέρους διαφορές στην τοποθέτηση των ψυχολογικών αναγκών, όλες δίνουν προεξέχουσα θέση στις φυσικές ανάγκες (νερού, τροφής, ύπνου κ.λ.π.). Γι αυτό και οι φυσικές ανάγκες ονομάζονται πρωτεύουσες ή βασικές ή ζωτικές σε αντίθεση με τις άλλες που καλούνται δευτερεύουσες, ή μη βασικές ανάγκες. (ό.π.)

Από τις κυριαρχούσες ψυχολογικές ανάγκες γνωστότερες είναι εκείνες που αφορούν την εξασφάλιση της σιγουριάς, προστασίας, ανεξαρτησίας και αρμονικής συνύπαρξης. Είναι ανάγκες ακόμα που εξυπηρετούν την απόκτηση γνώσεων (για το ίδιο το άτομο και το γύρο του κόσμο), την ατομική δραστηριοποίηση, την καλαισθητική του ανάπτυξη, την αποφυγή τυποποίησης, ρουτίνας κ.α. (ό.π.)

Από τις διάφορες ιεραρχήσεις αναγκών ίσως η πιο παιδαγωγικά ενδιαφέρουσα είναι του Μασλόου.

Η ιεράρχηση αυτή έχει ως εξής:

1. Ανάγκες φυσικές (διατροφής, ύπνου κ.λ.π.)
2. Ανάγκες ασφάλειας (σιγουριά σε κάθε τομέα της ζωής)

3. Ανάγκες συναισθηματικές ή αγάπης (συναισθηματική προσφοράς αλλά και ανταπόκρισης)
4. Ανάγκες υπόληψης (αυτοεκτίμησης, ανεξαρτησίας αποδοχής)
5. Ανάγκες αυτοπραγμάτωσης (συνειδητοποίησης και πραγματοποίησης των δυνατοτήτων μας)
6. Ανάγκες αισθητικές (αισθητικής καλλιέργεια και ικανοποίησης) (ό.π.)

Ο Maslow το 1955 υποδιαίρεσε την ιεράρχηση του αυτή σε δύο κατηγορίες.

(α) Κατηγορία ελλιπών κινήτρων

(β) Κατηγορία ανεπτυγμένων κινήτρων

Η πρώτη αφορά τα άτομα εκείνα που δεν προχωρούν πέρα από την τέταρτη βαθμίδα της ιεράρχησης. Δηλαδή δεν φτάνουν στην αυτοπραγμάτωση και φυσικά δεν προχωρούν πέρα από αυτήν. Πρόκειται για άτομα με ελαττωμένη ψυχική δραστηριότητα τα οποία περιορίζονται στην ικανοποίηση των ορισμένων αναγκών της πρώτης κατηγορίας. Αντίθετα, τα άτομα με ολοκληρωμένη ψυχική υγεία, αφού έχουν ικανοποιήσει τις ανάγκες της πρώτης κατηγορίας, προχωρούν στην δεύτερη και φτάνουν ακόμα και στην τελευταία βαθμίδα της όλης ιεραρχίας. Η ιεράρχηση του Μασλόου σε σχέση με το σχολείο, μας δίνει τη δυνατότητα να κατανοήσουμε τη σημασία του επιπέδου της αυτοπραγμάτωσης. Τα παιδιά που έχουν κατορθώσει να φθάσουν στο επίπεδο αυτό, χαίρονται την ανάπτυξη τους, αντλούν ευχαρίστηση από τη μάθηση νέων τρόπων συμπεριφοράς και αισθάνονται ικανοποίηση, γιατί είναι σε θέση να κυριαρχούν έστω και κατά ένα μέρος, στο περιβάλλον τους. Τα παιδιά που έχουν παραμείνει στις κατώτερες βαθμίδες, έστω και αν τρέφονται και διαβιούν καλά, έστω κι αν αγαπιούνται και δεν αισθάνονται ανασφαλή, παρουσιάζουν αγωνία αν και κατά πόσο τα εκτιμούν οι άλλοι και κατά πόσο τα έχουν σε υπόληψη. Οι ανάγκες για

υπόληψη τα ακολουθούν και στη μετέπειτα ζωή τους, αν δεν ανέλθουν στην επόμενη βαθμίδα. Είναι τα άτομα ακριβώς εκείνα που δεν ζουν παρά για τη γνώμη των άλλων όσο κι αν η γνώμη αυτή δεν είναι πάντοτε σωστή. (ό.π.)

Η αυτοπραγμάτωση και η ικανοποίηση και των αισθητικών αναγκών θα πρέπει να είναι ένας παιδαγωγικός στόχος, βαθμίδες στις οποίες πρέπει να φθάνουν, αν είναι δυνατόν, όλα τα παιδιά του σχολείου. Αν και, όπως είναι φυσικό, οι ψυχολογικές ανάγκες γενικά διαφέρουν από άτομο σε άτομο. Κάθε άτομο δρα ατομικά και ανεξάρτητα όσο κι αν το ψυχολογικό του περιβάλλον συσχετίζεται με το φυσικό ή κοινωνικό περιβάλλον. (ό.π.)

Πρέπει να φροντίζουμε από παιδαγωγική άποψη, ώστε οι ανάγκες των παιδιών να ρυθμίζονται ανάλογα τόσο με το ατομικό, όσο και με το κοινωνικό συμφέρον. Κατ' αρχήν θα καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια, ώστε να εξασφαλίζεται η καλή διατροφή. Βέβαια αυτό δεν είναι θέμα που θα επιλύσει άμεσα ο δάσκαλος. Εκείνο όμως που μπορεί να κάνει είναι να μην αποδίδει σε αδιαφορία από μέρους του μαθητή τα συμπτώματα της ανεπαρκούς διατροφής όπως: υπνηλία, έλλειψη προσοχής, λιποθυμικές καταστάσεις κ.λ.π. (ό.π.)

3.3 Η ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Στο κεφάλαιο αυτό θα εξετασθούν τα εξελικτικά χαρακτηριστικά του παιδιού της σχολικής ηλικίας σε δύο άλλες πλευρές της προσωπικότητας: τη συναισθηματική και την κοινωνική ανάπτυξη. Θα αναφερθεί κυρίως το τι νιώθει το παιδί της σχολικής ηλικίας για τις ικανότητες του και τα επιτεύγματα του και πώς σχετίζεται το παιδί της ηλικίας αυτής με τα πρόσωπα και τα πράγματα γύρω του.

Κατά τη σχολική ηλικία πραγματοποιούνται σημαντικές μεταβολές στον τομέα της ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης. Πρώτα – πρώτα αλλάζει το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο δρα και αλληλεπιδρά το παιδί. Δεύτερο, αλλάζει η ψυχοδυναμική του παιδιού, τα κίνητρα και οι αναπτυξιακές επιδιώξεις του. (Παρασκευόπουλος, 1984)

Η είσοδος στο σχολείο αποτελεί ορόσημο στη ζωή του παιδιού. Το παιδί απομακρύνεται πια από το στενό περιβάλλον της οικογένειας και της γειτονιάς και εισέρχεται στο χώρο της οργανωμένης εργασίας και των ευρύτερων κοινωνικών σχέσεων. Ο στενός κύκλος της οικογένειας στα θέματα κοινωνικοποίησης αρχίζει να περιορίζεται και μέρος της ευθύνης αναλαμβάνεται από τους άλλους φορείς, με κύριο πυρήνα τη σχολική κοινότητα. Για πολλά χρόνια στο εξής, το παιδί θα βρίσκεται και θα εργάζεται μαζί με άλλα 30 – 40 παιδιά, κάτω από την καθοδήγηση και εποπτεία του δασκάλου, με τη διπλή ιδιότητα: του μαθητή και του συμμαθητή. Ως μαθητής έχει να αντιμετωπίσει ένα, κοινό για όλους, πρόγραμμα ποικίλων μαθήσεων. Οι μαθησιακές εργασιακές αυτές απαιτήσεις αποτελούν αφετηρία για νέα επιτεύγματα και ικανοποιήσεις, αλλά συγχρόνως συχνά και πηγή δυσκολιών, απογοητεύσεων και ψυχικών εντάσεων για το παιδί. Ως συμμαθητής έχει να αντιμετωπίσει, και στις περισσότερες φορές να τις επιλύσει μόνος του, ποικίλες διαφορές με

τους συνομηλικούς του και νέες μορφές διαπροσωπικής συμπεριφοράς – συνεργασία και ανταγωνισμό στα μαθήματα και στα παιχνίδια, επιθετική συμπεριφορά, επικριτική στάση, αδιαφορία κ.τ.λ. Η αποτελεσματική αντιμετώπιση των νέων αυτών διαπροσωπικών σχέσεων απαιτεί εκμάθηση εκ μέρους του παιδιού ευέλικτων τρόπων κοινωνικής συναλλαγής με τους άλλους. (Παρασκευόπουλος, 1984)

Κατά την σχολική ηλικία, το παιδί παρουσιάζει δύο νέα βασικά στοιχεία στην ψυχοδυναμική του: την τάση για παραγωγικότητα και την τάση για συμμετοχή στις ομάδες των συνομηλικών. Το παιδί, εξοπλισμένο με τις νέες κατακτήσεις του στο γνωστικό τομέα και με τις συνεχώς αυξανόμενες κινητικές δεξιότητες, καλείται να δείξει ότι είναι ικανό να αναλαμβάνει και να ολοκληρώνει δραστηριότητες: να δείξει ότι είναι παραγωγικό. Αν οι συνθήκες δεν του το επιτρέπουν το παιδί ενδέχεται να διαμορφώσει μια γενική στάση ηττοπάθειας και μειονεκτικότητας έναντι της ζωής. Επίσης, το παιδί, παύει να έχει ως επίκεντρο του ενδιαφέροντος του τον εαυτό του και τους γονείς του και επιζητεί τη συντροφιά και την επικοινωνία με εξωοικογενειακά πρόσωπα. Η επιθυμία του μάλιστα να βρίσκεται μαζί και να αλληλεπιδρά με συνομηλικούς κορυφώνεται κατά την σχολική ηλικία. Η ομαλή ένταξη του παιδιού στις ομάδες των συνομηλικών και η κοινωνική του αποδοχή αποτελεί έναν από τους βασικότερους αναπτυξιακούς στόχους της περιόδου αυτής.

Τέλος στο κεφάλαιο αυτό θα αναφερθούμε στους κινδύνους και δυσκολίες που συνάπτονται με τις εξελίξεις αυτές.

3.3.1 Κοινωνική αλληλεπίδραση με τους συνομηλικούς

Το παιδί με την είσοδο του στο σχολείο σύντομα διαπιστώνει ότι η ικανοποίηση των ψυχολογικών και κοινωνικών αναγκών εξαρτάται πολύ

από την ενεργό συμμετοχή του σε μία ομάδα συνομηλίκων συμμαθητών. Οι ευκαιρίες για συντροφιά και οι πιθανότητες να ζητηθεί από το παιδί να συμμετάσχει στο ομαδικό παιχνίδι, αναλαμβάνοντας επιθυμητούς ρόλους, ποικίλλουν αναλόγως του βαθμού αποδοχής του εκ μέρους της ομάδας. (Κασιωπά, 1975)

Οι ομάδες των συνομηλίκων είναι ασφαλής ομάδες παιχνιδιού. Το παιδί, μέσα στην ομάδα των συνομηλίκων, εξασφαλίζει συντρόφους για παιχνίδι, οι οποίοι έχουν περίπου τις ίδιες ικανότητες και δεξιότητες, τα ίδια ενδιαφέροντα και ασχολίες, και έτσι παρέχονται ευκαιρίες για ισότιμη συμμετοχή και δίκαιο συναγωνισμό (Παρασκευόπουλος, 1984)

Παράλληλα παρέχει στο παιδί ευκαιρίες, να μάθει να αντιδρά πώς να αντιμετωπίζει: την εχθρότητα, την επιβολή και την τάση για κυριαρχία και επικράτηση, ως και πώς να συνδέεται με τον ηγέτη και πώς να ηγείται άλλων, το βοηθάει ακόμη να χειρίζεται τα διάφορα κοινωνικά προβλήματα. Από τις συζητήσεις το παιδί μαθαίνει πως οι άλλοι αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα και συγκρούσεις και πολλές φορές διακατέχονται από τα ίδια καταθλιπτικά συναισθήματα. Και αυτό έχει ευμενείς επιπτώσεις επί του συναισθήματος του. Η διαπίστωση ότι τα άλλα παιδιά θυμώνουν με τους γονείς τους ή ότι τα απασχολεί το πρόβλημα των σχέσεων με το άλλο φύλο, επενεργεί απ' αυτού ενεργητικώς, το ανακουφίζει από την ένταση και από τα συναισθήματα ενοχής. (Κασιωπά, 1975)

Επιπλέον η ομάδα των συνομηλίκων – συμπαικτών του το βοηθάει να σχηματίσει την έννοια του ΕΓΩ του, του ΕΑΥΤΟΥ του, διότι η γνώμη την οποία έχουμε για τον εαυτό μας είναι αντανάκλαση της γνώμης των άλλων και οι άλλοι, στην περίπτωση του παιδιού, είναι τα ενήλικα και ανήλικα πρόσωπα με τα οποία έρχεται σε επαφή. Η γνώμη των άλλων για τη σωματική του δομή, την εμφάνισή του, της πάσης φύσεως ικανότητες και δεξιότητες του, για τις αρετές, τα πλεονεκτήματα και τα

μειονεκτήματα του, έχει βαρύνουσα σημασία για αυτό και επιδρά αμέσως στο αυτοσυναίσθημα του. (ό.π.)

Για το τι θα φορέσει το πρῶι να πάει στο σχολείο, σημασία πλέον δεν έχει μόνο η γνώμη της μητέρας – όσο τεκμηριωμένη και αν είναι – αλλά και το τι φοράνε τα άλλα παιδιά. Πρέπει να τονιστεί ότι η νέα αυτή διάσταση στις κρίσεις του παιδιού είναι απαραίτητο στοιχείο για την ψυχοκοινωνική του ανάπτυξη. Αν το παιδί δεν έχει αυτήν την κοινωνική – διαπροσωπική ευαισθησία προς την ομάδα των ομοίων του, θα εισέλθει στην εφηβεία και εν συνέχεια στην ενήλικη ζωή συναισθηματικά και κοινωνικά ελλειμματικό. (Παρασκευόπουλος, 1984)

Η ομάδα των συνομηλίκων παρέχει στο παιδί της σχολικής ηλικίας ικανοποιήσεις, αλλά και το βοηθάει στην ένταξη του στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Το βοηθάει να εξελιχθεί σε ένα ικανό και γνωστικό άτομο, βέβαιο για την ταύτιση του με το φύλο του, που έχει όλα τα ενδιαφέροντα, στάσεις και δεξιότητες οι οποίες αρμόζουν σε αυτό. Και ακόμη μαθαίνει να συνεργάζεται για την επίτευξη κοινών σκοπών και επιδιώξεων. (Κασιωπά, 1975)

Συνοψίζοντας τα όσα αναφέρθηκαν για την συμβολή των συνομηλίκων στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού, η ομάδα των συνομηλίκων:

1. Ικανοποιεί την ανάγκη των παιδιών για συντροφιά και έτσι δίδεται διέξοδος στην ακατάσχετη ορμή προς ενέργεια και δράση
2. Παρέχει στο παιδί το κατάλληλο επίπεδο διανοητικής και κοινωνικής αναπτύξεως για να ομιλήσει και για να παίξει
3. Επηρεάζει το παιδί και διαμορφώνει τις στάσεις του προς ανθρώπους, αντικείμενα και καταστάσεις
4. Ενδυναμώνει υπάρχουσες στάσεις, εδραιώνει νέες, αποδυναμώνει άλλες οι οποίες βρίσκονται σε αντίθεση με τις αξίες του

5. Παρέχει στο παιδί ασφάλεια και στην περίπτωση κατά την οποία το παιδί δεν είναι ικανοποιημένο από την οικογενειακή ατμόσφαιρα και οι σχέσεις του με τους γονείς δεν είναι οι πρέπουσες, το επηρεάζει δυσμενώς ως προς τη θέση του έναντι των αξιών των γονέων. (Κασιωπά, 1975)

3.3.1.1 Παιδικές φιλίες

Το άτομο, στην κοινωνική αλληλεπίδραση με τα γύρω του πρόσωπα, δημιουργεί στενούς δεσμούς, επιλεκτικούς, προς ένα ή και περισσότερα πρόσωπα. Αρχικά η μυθική αυτή δυαδική σχέση παίρνει τη μορφή προσκόλλησης προς τους ενήλικους, τους γονείς, ενώ αργότερα, καθώς εντάσσεται το παιδί στις διάφορες ομάδες των συνομηλίκων, παίρνει τη μορφή της παιδικής φιλίας. (Παρασκευόπουλος, 1984)

Η παιδική φιλία είναι μια στενή και έντονη συναισθηματική σχέση που νιώθει το παιδί προς ένα άλλο ή και περισσότερα παιδιά. Η σχέση αυτή έχει ένα ιδιαίτερο νόημα για το παιδί: Οι φίλοι παίζουν μαζί, πηγαίνουν στο σχολείο μαζί, μελετούν μαζί, συζητούν συχνά τα προβλήματα τους κ.α. (ό.π.)

Τα παιδιά σχολικής ηλικίας προτιμούν τη δημιουργία φιλικών δεσμών με μέλη του φύλου τους. Η αντιπάθεια προς τα μέλη του άλλου φύλου φθάνει στο αποκορύφωμα της πριν από την εμφάνιση της ήβης. Τότε τα κορίτσια χαρακτηρίζουν τα αγόρια ως άξεστα και θορυβώδη, δεν ανέχονται τις φασαρίες τους, καθώς και την έλλειψη λεπτών τρόπων συμπεριφοράς. Γενικά οι στάσεις των κοριτσιών προς τα αγόρια επηρεάζονται από το συναίσθημα, ενώ τα αγόρια είναι περισσότερο αντικειμενικά και συναισθηματικώς ουδέτερα στις στάσεις τους έναντι των κοριτσιών. (Κασιωπά, 1975)

Οι δυσμενείς στάσεις των κοριτσιών, κατά την ηλικία αυτή οφείλονται εν μέρει στο γεγονός ότι στα αγόρια παρέχεται περισσότερη ελευθερίας ενέργειας και εν μέρει, στο γεγονός ότι τα κορίτσια φθάνουν στην ήβη με μεγαλύτερη κοινωνική ωριμότητα και έτσι βλέπουν τη συμπεριφορά των αγοριών της ηλικίας τους ως ανώριμη. Πολλοί παράγοντες επηρεάζουν την εκλογή των φίλων. Το παιδί εκλέγει κατά κανόνα τους όμοιους με τον εαυτό του ως και εκείνους οι οποίοι ικανοποιούν τις ανάγκες του, ακόμη εκλέγει εκείνους με τους οποίους μένει στην ίδια γειτονιά ή φοιτά στο ίδιο σχολείο ή και εκείνους με τους οποίους κάθεται στο ίδιο θρανίο. (ό.π.)

Εκείνο που φαίνεται ότι παίζει το σπουδαιότερο ρόλο στην εκλογή των φίλων είναι τα κυριότερα και εμφανέστερα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας. Προτιμώνται περισσότερο τα ειλικρινή, τα ευγενικά, τα καλοσυνάτα και τα άτομα εκείνα που διακατέχονται από συναισθήματα αγάπης και ευσπλαχνίας προς τους άλλους. (ό.π.)

Ορισμένα παιδιά δεν αναπτύσσουν φιλίες με τους συνομηλίκους τους. Ένα παιδί μπορεί να μην έχει φίλους είτε γιατί επιδιώκει μόνιμως τη συντροφιά των ενηλίκων, είτε γιατί συμπεριφέρεται κατά τρόπο που οι άλλοι το απορρίπτουν, είτε γιατί έχει μια υπερβολική εσωστρέφεια. Το παιδί χωρίς παιδικούς φίλους εισέρχεται στην εφηβεία και αργότερα στην ενήλικη ζωή με σοβαρή ψυχοκοινωνική ανεπάρκεια. Χωρίς την εμπειρία της ομόφυλης συντροφιάς, θα παρουσιάσει δυσκολίες, όταν αργότερα θα του απαιτηθεί να έχει μια σχέση που είναι πολυπλοκότερη και απαιτητικότερη. (Παρασκευόπουλος, 1984)

Οι παιδικές φιλίες θεωρούνται ως ένδειξη και ως καθοριστικό κριτήριο της καλής ψυχικής υγείας και προσαρμογής. Το παιδί, που δεν μπορεί να αναπτύξει και δεν έχει παιδικές φιλίες, το πιθανότερο είναι ότι θα ζήσει, και στις επόμενες φάσεις της ζωής του, στη μοναξιά, στην απομόνωση και στην αποξένωση. (ό.π.)

3.3.3 Η αναπτυξιακή κρίση του ΕΓΩ «παραγωγικότητα και αναπάρκεια»

Κατά την σχολική ηλικία κυριαρχεί η αναπτυξιακή κρίση «παραγωγικότητα ή ανεπάρκεια». Το κυρίαρχο ψυχοκοινωνικό αναπτυξιακό στοιχείο στην ηλικία αυτή αντικατοπτρίζεται στη δίψα και στην επιμονή του παιδιού για την απόκτηση ποικίλων νέων δεξιοτήτων και για την ανάληψη και εκτέλεση ποικίλων δραστηριοτήτων. Τώρα το παιδί, εξοπλισμένο με τις νέες του δεξιότητες στο βιολογικό – κινητικό και το νοητικό – γλωσσικό τομέα, διαθέτει όλη την απαιτούμενη ικανότητα να αναλαμβάνει και εκτελεί δραστηριότητες που απαιτούν κινητική δεξιότητα, αυτοέλεγχο, συνεργασία με άλλους, προγραμματισμό, διατήρηση αμείωτου του ενδιαφέροντος και συγκέντρωση της προσοχής ως την ολοκλήρωση του έργου κ.α.. Έτσι, το παιδί νιώθει ότι είναι ικανό, άξιο, επιδέξιο, αποτελεσματικό να αντιμετωπίζει νέες καταστάσεις και να ασκεί έλεγχο στο περιβάλλον του. (Γιαρασκευόπουλος, 1984)

Στην προηγούμενη φάση το παιδί ικανοποιούταν με την ανάληψη και μόνο πρωτοβουλιών για την εκτέλεση διαφόρων δραστηριοτήτων, χωρίς να ενδιαφέρεται για την ολοκλήρωσή τους. Τώρα, νιώθει ικανοποίηση και χαρά, όχι μόνο όταν ελεύθερα επιλέγει και με δική του πρωτοβουλία επιχειρεί να εκτελέσει ποικίλες δραστηριότητες, αλλά κυρίως όταν τις ολοκληρώνει. Το παιδί της ηλικίας αυτής δεν ικανοποιείται πια με τις φευγαλέες παρορμήσεις και τις απαιτήσεις του παιχνιδιού, αλλά θέτει και προσπαθεί να πραγματοποιήσει συγκεκριμένους στόχους και επιδιώκει να γίνεται παραγωγικό. Η ενίσχυση και η σωστή καθοδήγηση του νέου αυτού ψυχοκοινωνικού επιτεύγματος του παιδιού σχολικής ηλικίας θεωρείται αποφασιστικής σημασίας για την κοινωνική ζωή, γιατί στη φάση

αυτή τίθενται τα ψυχοδυναμικά πλαίσια της συμμετοχής του παιδιού στο χώρο της εργασίας και της παραγωγικότητας. (ό.π.)

Η τάση του παιδιού της σχολικής ηλικίας για φιλοπονία και παραγωγικότητα διατρέχει όμως διπλό κίνδυνο. Ένας κίνδυνος είναι να παρεμποδιστεί η έκδηλη αυτή τάση του παιδιού για φιλοπονία και παραγωγικότητα και το παιδί να αρχίσει να νιώθει συναισθήματα ανεπάρκειας και μειονεκτικότητας. (ό.π.)

Ένας δεύτερος πιθανός κίνδυνος που αντιμετωπίζει το παιδί της σχολικής ηλικίας είναι να ενισχυθεί τόσο πολύ η τάση του για φιλοπονία, ώστε το παιδί να θεωρεί την εργασία ως το μόνο ανθρώπινο καθήκον και την παραγωγικότητα ως το μόνο κριτήριο της αξίας ή της απαξίας του ανθρώπου. (ό.π.)

3.3.4 Δυσκολίες προσαρμογής στο σχολείο

3.3.4.1 Αγωνίες και φόβοι

Αν και λέγεται ότι τα χρόνια της σχολικής ηλικίας είναι τα πιο ξέγνοιαστα, έχουν και αυτά τις αγωνίες και τους φόβους τους. Το παιδί φοβάται για την επιτυχία του στο σχολείο, για την θέση του στην εκτίμηση των συνομηλίκων του, για την επαλήθευση των προσδοκιών που έχουν οι γονείς του γι' αυτό. (Ιωαννίδης, 1996)

Από τη μία θέλει να ανεξαρτητοποιηθεί από αυτούς κι από την άλλη πρέπει να βρίσκεται σε εξάρτηση. Οι φίλοι του τον πληγώνουν γιατί κάνει ό,τι τού λένε, οι γονείς του και οι γονείς του, τα έχουν μαζί του, γιατί ενστερνίζεται τη γνώμη των φίλων του κι όχι τη δική τους. (ό.π.)

Το κλείσιμο του στο σπίτι και προπαντός στον εαυτό του είναι ένας από πιο συνηθισμένους τρόπους αντιμετώπισης αυτής της διαμάχης. Αν

αυτό φτάσει σε σημείο υπερβολής, κάνει το παιδί να γίνει μονόχνοτο, με δυσκολία να αντιμετωπίσει την ένταση της εφηβείας που είναι να ακολουθήσει. (ό.π.)

Ένας τρόπος αντιμετώπισης της καθημερινής αβεβαιότητας, κυριότερα προς το τέλος της σχολικής περιόδου ή και στην αρχή της προεφηβείας, είναι η τελετουργική συμπεριφορά. Παρόλο που καταλαβαίνει το παράλογο του πράγματος, προσπαθεί να ακολουθήσει κάποιες στερεότυπες εσωτερικές εντολές. Αν ακουμπήσει όλα τα δέντρα στο δρόμο πριν περάσει κάποιο αυτοκίνητο θα κερδίσει η ομάδα του, αν αποφύγει να πατήσει τις χαραματιές του πεζοδρομίου, κάτι καλό θα του συμβεί, κ.λ.π. (ό.π.)

Κατευνασμό στην εσωτερική του αγωνία του δίνει και η πίστη του ότι ο καλός Θεός θα τον προστατεύσει, εφόσον είναι καλό παιδί. Γι' αυτό και υπάρχει μια διάθεση για εξάρτηση από μία δύναμη Θεϊκή που είναι πιο σημαντική και πιο προστατευτική από τη δύναμη των δικών του.

Ακόμα, η φαντασία είναι και πάλι ένα καταφύγιο όπου αναζωογονείται η δύναμη, το κουράγιο και η εμπιστοσύνη στον εαυτό του. Η ονειροπόληση έτσι του παρέχει στιγμές δόξας και μεγαλείου, καθώς ταυτίζεται με κάποιο θαυμαστό ήρωα και κατορθώνει πράγματα που δεν έχει τη δύναμη, ή τη δυνατότητα, να τα κατορθώσει στη σκληρή πραγματικότητα. (ό.π.)

Αλλά και πέρα από την ονειροπόληση, στην καθημερινή του ζωή, η εξάρτηση του από έναν αρχηγό που θαυμάζει, και η ταύτιση του με μια ομάδα που νικά, του ανεβάζουν το προσωπικό γόητρο. Νιώθει περήφανος που έχει ένα τέτοιο φίλο, θείο, δάσκαλο κ.λ.π. ή ότι ανήκει σε μία τόσο σπουδαία ομάδα.

Ο κίνδυνος ή οι κίνδυνοι υπάρχουν όταν:

α) το παιδί δεν περάσει από την άβουλη υποταγή σε μία ισότιμη διάθεση για συνεργασία.

β) προκειμένου να το απαλλάξουν οι μεγάλοι από αγωνίες και φόβους, το απομονώνουν από την αντιμετώπιση μιας όποιας σκληρής πραγματικότητας.

γ) το φορτίσουν με φόβο ή ενοχή για το άλλο φύλο.

δ) δεν το βοηθούν να βγει από την παροδική απομόνωση και να αντιμετωπίσει με αισιοδοξία το μέγαλωμα του στην ευρύτερη κοινωνία και

ε) οι γονείς του αντί να το βοηθήσουν στην ανεξαρτητοποίηση του, τον ωραιοποιούν και του διαιωνίζουν ποικιλότητα τη δική τους εξάρτηση από το παιδί ή του παιδιού απ' αυτούς, δηλαδή την αλληλεξάρτηση. (ό.π.)

3.3.4.2 Σχολική φοβία

Φοβία μπορεί να ονομαστεί ένας «υπερβολικός ή περιοδικός επανερχόμενος φόβος, ο οποίος είναι αδικαιολόγητος – ανεξήγητος, ακόμη και για το ίδιο το θύμα. Στην περίπτωση της σχολικής φοβίας, η αποφυγή προς το φοβικό αντικείμενο είναι τελείως μη προσαρμοστική – το αναγκάζει να απουσιάζει από το σχολείο και το φέρνει σε μειονεκτική θέση όταν τελικά επιστρέφει στο σχολείο.» (Χερμπερτ, 1989)

Σύμφωνα τώρα με τον Παρασκευόπουλο (1984), η σχολική φοβία είναι ένα είδος ψυχονεύρωσης που χαρακτηρίζεται από ψυχικό άγχος, το οποίο δεν δικαιολογείται από τα πράγματα. Η αιτιολογία της αναφέρεται σαφώς σε μία οξεία εκδήλωση ενός μονίμου άγχους αποχωρισμού. Αναλυτικότερα, η προσκόλληση του παιδιού στο μητρικό πρόσωπο εμφανίζεται νωρίς στην παιδική ζωή ως στενή συναισθηματική σύνδεση μεταξύ μητέρας και παιδιού. Οι συνέπειες της σχέσης αυτής είναι κατ' αρχήν το άγχος προς τα ξένα πρόσωπα που εμφανίζεται περί τον 7ο μήνα και εν συνέχεια εξαφανίζεται περί το 12ο μήνα ως το 15ο μήνα, και

το άγχος του αποχωρισμού, που εμφανίζεται στον 11ο μήνα και αρχίζει να εξαφανίζεται περί το 18ο μήνα. Σε μία σχέση αλληλεξάρτησης μητέρας – παιδιού, όταν η μητέρα γίνεται υπερπροστατευτική και δεσμευτική, το άγχος αποχωρισμού που αποτελεί μια φυσιολογική αναπτυξιακή εκδήλωση κατά το 2ο έτος της ηλικίας αυτής μετά το 18ο μήνα αντί να ατονήσει και να εξαφανισθεί, μονιμοποιείται και επαυξάνεται. Η φοίτηση του παιδιού στο σχολείο αποτελεί απειλή για τη στενή αυτή σχέση με αποτέλεσμα να βιώνεται όχι μόνο από το παιδί αλλά και από την μητέρα. Η μητέρα που βιώνει μίαν τέτοια άλυτη σχέση κρατά το παιδί δέσιμο, δεν το αφήνει να πάει στο σχολείο προφασισζόμενη αδιαθεσίας του, αλλαγή του καιρού, πρωινή αργοπορία κ.α. Το παιδί αν τελικά οδηγηθεί στο σχολείο θα αισθάνεται έντονο άγχος και ανασφάλεια. Αυτό που συμβαίνει είναι η μετατόπιση του άγχους αποχωρισμού από την πραγματική του πηγή (την απομάκρυνση από το σπίτι) σ' ένα ερέθισμα (το σχολείο) που μέχρι εχθές ήταν ουδέτερο. Το συναίσθημα αυτό δύναται να ενισχυθεί όταν συνυπάρχουν και δυσμενείς συνθήκες στο σχολείο όπως: αυταρχικός και τιμωρικός δάσκαλος, πολυπληθείς τάξεις κ.ο.κ. (Παρασκευόπουλος, 1984)

Σύμφωνα με τον Χέρμπρτ (1989), οι τυπικές αντιδράσεις του σχολικό – φοβικού παιδιού που εκδηλώνονται με την μορφή έντονου, παράλογου φόβου σχετικά με κάποιες πτυχές της σχολικής ζωής εκφράζονται με τα εξής ερωτήματα:

- Μήπως αποτύχω σε κάποιο διαγώνισμα
- Μήπως δεν φτάσω στο σχολείο εγκαίρως
- Μήπως κάνω ορθογραφικά λάθη
- Μήπως με καλέσει ο δάσκαλος να απαντήσω σε ερωτήσεις που δεν γνωρίζω την απάντηση τους
- Μήπως κάνω λάθη στην ανάγνωση
- Μήπως με επιπλήξει ο δάσκαλος

- Μήπως είμαι από τους τελευταίους μαθητές στην τάξη
- Μήπως δεν τα καταφέρνω στα μαθηματικά ή την ζωγραφική

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

4.1 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

4.1.2 Ο ρόλος και ο θεσμός της οικογένειας

Η «οικογένεια παρέχει τη βιολογική αναπαραγωγή της κοινωνίας, την ανατροφή των απογόνων, την εκπαίδευση και την αγωγή τους, την αμοιβαία προστασία των ατόμων που συνδέονται μεταξύ τους με συγγενικούς δεσμούς» (Τσαούσης, 1987).

Η οικογένεια είναι ένας από τους θεσμοποιημένους φορείς κοινωνικοποίησης, είναι η ομάδα από την οποία τα άτομα διδάσκονται για πρώτη φορά τους κοινωνικούς τους ρόλους. Αποτελεί έτσι ένα πρωτογενή φορέα κοινωνικοποίησης, ειδικά στις κοινωνίες όπου η οικογενειακή μονάδα είναι ουσιαστικός πυρήνας της οικονομικής και κοινωνική ζωής και η κοινωνική θέση εξαρτάται από την καταγωγή αποκλειστικά και όχι από προσωπικά επιτεύγματα.

Σύμφωνα με την Λουκία Μουσούρου η οικογένεια ως κοινωνικός θεσμός έχει κοινωνικά σημαντικούς σκοπούς που συνοψίζονται στην εξασφάλιση της συνέχειας της κοινωνίας και αναλύονται στη μεταβίβαση από τη μία γενιά στην άλλη του πολιτισμού ως τρόπου ύπαρξης των πραγμάτων και των κοινωνικών θεσμών. Ως θεσμός έχει αφ' ενός ένα χαρακτήρα δημόσιο καθώς αφορά την οργάνωση του βίου και συνδέεται με την εν γένει θέσπιση του βίου αυτού με την υλική του διάσταση, αφ' ετέρου η οικογένεια έχει ένα χαρακτήρα ιδιωτικό, καθώς αφορά την οργάνωση του ιδιωτικού βίου. (Λ. Μουσούρου, 1989).

Όπως αναφέρει ο Γερ. Μαρίνος για να εκπληρώσει η οικογένεια την ύψιστη αποστολή της απαιτούνται ορισμένες βασικές προϋποθέσεις: Πρώτα – πρώτα η ενότητα, η συνεργασία και η αρμονία των γονέων και των άλλων μελών της οικογένεια είναι η κυριότερη προϋπόθεση και χωρίς αυτή αδυνατεί να υπάρξει οικογενειακή ζωή, γιατί το βασικό χαρακτηριστικό της οικογένειας είναι η αρμονική ενότητα. Στην δημιουργία της οικογενειακής ατμόσφαιρας προσφέρουν όλα τα μέλη της οικογένειας το ένα πολλά και το άλλο λιγότερα ανάλογα με την ιδιαιτερότητα της προσωπικότητας του. Η οικογενειακή ατμόσφαιρα, την οποία αποπνέουν τα παιδιά, ασκεί σταθερή επίδραση και προσδιορίζει όλη την ψυχική και πνευματική εξέλιξη του παιδιού. Γι' αυτό οφείλουν οι γονείς να δημιουργούν μορφωτική και εξυψωτική οικογενειακή ατμόσφαιρα. (Γερ. Μαρίνος, 1984).

Κατά το Dreikurs, «κάθε παιδί, στις πρώτες σχέσεις του με τα άλλα μέλη της οικογένειας καθορίζει τις προσωπικές του προσεγγίσεις προς τους άλλους στην προσπάθεια του να κατακτήσει μια θέση στην ομάδα. Όλες οι προσπάθειες αυτές κατευθύνονται προς την επίτευξη ή προς τη διατήρηση του αισθήματος ασφάλειας, του αισθήματος της συμφωνίας με την ομάδα και της βεβαιότητας ότι οι δυσχέρειες της ζωής θα υπερικηθούν και θα αναδειχθεί νικητής και ασφαλής. Καλλιεργούνται έτσι οι ικανότητες εκείνες με τις οποίες ελπίζει το παιδί ότι θα αποκτήσει αξία για τους άλλους ή ακόμα και κάποιο βαθμό δύναμης και ανωτερότητας μέσα στον οικογενειακό χώρο». (R. Dreikurs, 1979)

Σε όλη τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας οι γονείς ασυνείδητα αμείβουν και ενισχύουν τη συμπεριφορά που ανταποκρίνεται στις προσδοκίες τους και αποθαρρύνουν την ανεπιθύμητη συμπεριφορά. Γνωστοί είναι οι χαρακτηρισμοί που απονέμονται στο παιδί «καλό», «κακό», όπου ασκούν ενισχυτική ή αποθαρρυντική επίδραση. Μέσα από τη διαδικασία αυτή το παιδί μαθαίνει να δρα σύμφωνα με τις προσδοκίες

της ομάδας και αρχίζει αργότερα να σχηματίζει προσδοκίες για τους άλλους και για τον εαυτό του. Όπως είναι φυσικό ο ρόλος του παιδιού δεν είναι ανεξάρτητος και αποκομμένος από τους ρόλους των μελών της οικογένειας. (ό.π.).

4.1.3 Οι σχέσεις γονέων παιδιών

Ο Πυργιωτάκης αναφέρει ότι η συμπεριφορά της οικογένειας ασκεί ρυθμιστικό ρόλο στη συμπεριφορά του παιδιού, που αρχίζει να σχηματίζει τους πρώτους κοινωνικούς κανόνες και να διαμορφώνει τη δική του ηθική αντιστοιχία με την ηθική της οικογένειας. Αυτό εξάλλου μας λέει και η θεωρία του Mead που διδάσκει ότι: «ο εαυτός δεν υπάρχει αλλά διαμορφώνεται μέσα από την κοινωνική επικοινωνία και την αλληλεπίδραση». (Πυργιωτάκης, 1989)

Η Παπαδοπούλου, αναφέρει σχετικά ότι «το παιδί στη διάρκεια της ανάπτυξης του, αναζητά «πρότυπα» της συμπεριφοράς των ρόλων που θα οικειοποιηθεί προκειμένου να πετύχει την αυτομόρφωση του και την κοινωνική ισχυροποίηση του εαυτού του». (Παπαδοπούλου, 1981)

Πέρα από τη συνειδητή ταύτιση των παιδιών με τους γονείς και πέρα από τη ρύθμιση της συμπεριφοράς που οι τελευταίοι ασκούν με τις συγκεκριμένες προσδοκίες και την αρνητική ή θετική ενίσχυση της συμπεριφοράς τους, θα προσδιοριστούν πιο κάτω τα βασικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν τις ψυχωκοινωνικές σχέσεις γονέων – παιδιών και θα γίνει προσπάθεια να προσδιοριστεί η σχέση που πλησιάζει περισσότερο στο χαρακτήρα της σημερινής οικογένειας.

Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν σε συντομία οι αρχές που θεωρούνται ότι είναι σημαντικές για τη φυσιολογική εξέλιξη του παιδιού. Ο Πυργιωτάκης αναφέρει ότι οι περισσότεροι ερευνητές παραδέχονται

σήμερα πως η ψυχοκοινωνική σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ γονέων και παιδιών, καθορίζεται κυρίως από δύο βασικές διαστάσεις, ανεξάρτητες η μία από την άλλη.

α) Η πρώτη διάσταση υποδηλώνει το συναισθηματικό τόνο της σχέσης, το θυμικό της πρόβλημα που μπορεί να διακυμανθεί από αγάπη έως εχθρότητα. Ο Παρασκευόπουλος αποφαινεται ότι: «οι γονείς με τη στάση τους μπορεί να αποδέχονται το παιδί, να το περιβάλλουν με πλήρη αγάπη, στοργή και συμπάθεια ή (άγνωστο για ποιους λόγους) να τηρήσουν αρνητική, ψυχρή και απορριπτική στάση» (Παρασκευόπουλος, 1982)

β) Η άλλη διάσταση καθορίζει το βαθμό στο οποίο οι γονείς επηρεάζουν, κατευθύνουν ελέγχουν ή υπαγορεύουν στο παιδί τους, τη συμπεριφορά που θα πρέπει να δείξει. Οι διακυμάνσεις είναι και εδώ μεγάλες και εκτείνονται από τον απόλυτο έλεγχο ως την αυτόνομη συμπεριφορά του παιδιού. (ό.π.)

Από το συνδυασμό και των δύο διαστάσεων καθορίζεται η συμπεριφορά των γονέων και διαμορφώνεται η ιδιαίτερη σύσταση της ψυχοκοινωνικής σχέσης που αναπτύσσεται μεταξύ γονέων και παιδιών.

Οι συνδυασμοί των δύο αυτών διαστάσεων είναι τέσσερις:

- Αγάπη – Έλεγχος
- Αγάπη – Αυτονομία
- Εχθρότητα – Έλεγχος
- Εχθρότητα – Αυτονομία (Παρασκευόπουλος, 1982)

4.1.4 Σχέσεις γονέων (οικογένειας) – δασκάλου (σχολείου)

Όπως έχει προαναφερθεί οι γονείς και κατ' επέκταση η οικογένεια έχουν την αρχική ευθύνη για τη ψυχοπνευματική ανάπτυξη του παιδιού.

Η οικογένεια αποτελεί βασικό παράγοντα αγωγής, συντελεί στη διαμόρφωση της προσωπικότητας θεμελιώνοντας μάλιστα τα κύρια χαρακτηριστικά της κατά τη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας. Με την είσοδο του παιδιού στο σχολείο, δηλαδή γύρω στα (6) του χρόνια, μέρος της ευθύνης ως προς τη διαμόρφωση της προσωπικότητας του αναλαμβάνει το σχολείο. "Οι δάσκαλοι" όπως αναφέρει ο Παπάζογλου "πέρα από τις ώρες διδασκαλίας είναι υποχρεωμένοι να προσφέρουν και άλλες υπηρεσίες, οι οποίες συνδέονται με το εκπαιδευτικό τους έργο και τις δραστηριότητες γενικά του σχολείου (μορφωτικές και παιδαγωγικές επισκέψεις, εκδρομές, εκκλησιασμός, συγκεντρώσεις γονέων – κηδεμόνων, συνεδριάσεις κ.λ.π. (Παπάζογλου, 1987).

Πιο κάτω θα επισημανθεί εν συντομία η σημαντικότητα της συνεργασίας των γονέων με το δάσκαλο και γενικότερα το σχολείο.

Οι δύο αυτές κοινωνικοποιούσες δυνάμεις (οικογένεια – σχολείο) λειτουργούν συμπληρωματικά, στο βαθμό που υπάρχει σύνεση στα μέσα και ταυτότητα, στους σκοπούς της εκπαίδευσης και αντιθετικά δηλαδή στο επίπεδο σύγκρουσης, όταν δεν υπάρχουν στοιχεία της αποδοχής και της ταυτότητας. (Παπάζογλου, 1987).

Οι γονείς πολλές φορές έχουν άγνοια για τη χρησιμότητα της συνεργασίας τους με το δάσκαλο του παιδιού τους. Πιθανό να έχουν κάποιες ανασφάλειες και να μην τολμούν να προσεγγίσουν το δάσκαλο. Γι' αυτό και οι δάσκαλοι, όπως αναφέρεται στην σχετική Υπουργική απόφαση, χρειάζεται να μεριμνούν για τη δημιουργία κλίματος αρμονικής συνεργασίας με τους γονείς και κηδεμόνες των μαθητών και αφού ενημερώσουν το διευθυντή μπορούν να καλούν και να τους ενημερώνουν σε θέματα που αφορούν τη φοίτηση, τη διαγωγή και την επίδοση των μαθητών (Απόφαση του Υπουργού Παιδείας 52091/ 6 – 5 – 1978).

Και η οικογένεια, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Μαρίνος, για να επιτύχει τους υψίστους σκοπούς της οφείλει να εξασφαλίσει μια

εποικοδομητική συνεργασία με το σχολείο. Τα αποτελέσματα αυτής της συνεργασίας θα είναι ευεργετικά για το παιδί. (Μαρίνος Γερ., 1984). Οι γονείς σε συνεργασία με το δάσκαλο και το σχολείο υποχρεούνται να βοηθήσουν το παιδί της σχολικής ηλικίας να αποκτήσει τα πιο κάτω επιτεύγματα: να αποκτήσει τις βασικές δεξιότητες και γνώσεις, να διευρύνει και να ενισχύσει τις κινητικές δεξιότητες που απαιτούνται για την ενεργό συμμετοχή του στα συνήθη οργανωμένα παιχνίδια και αγωνίσματα, να αποκτήσει δεξιότητες αυτοεξυπηρέτησης και συνήθειες της καθημερινής ζωής και να επιδεικνύει ένα βαθμό αυτάρκειας και ανεξαρτησίας από την οικογένεια, να μπορεί να δημιουργεί και να διατηρεί φιλικές σχέσεις με τους ενήλικες έξω από την οικογένεια, να δείχνει ενδιαφέρον για τους συνομηλίκους του, να επιδεικνύει ενδιαφέρον για την ηθική τάξη της κοινότητας στην οποία ζει και να διαθέτει κανόνες ηθικής ζωής, να γνωρίσει τους διάφορους κοινωνικούς θεσμούς και να πάρει στάση έναντι του εαυτού του ως αναπτυσσόμενου οργανισμού, να ενδιαφέρεται για την περαιτέρω ενίσχυση και προαγωγή των γνωστικών του λειτουργιών και να είναι παραγωγικό και δημιουργικό. (Παρασκευόπουλος, 1982).

Γονείς και σχολείο αλληλοσυμπληρώνονται και μαζί ενισχύουν το παιδί να αναπτύξει τις πιο πάνω δεξιότητες με σκοπό την προσωπική του ευτυχία και την προετοιμασία του για ένα ομαλό πέρασμα στην επόμενη εξελικτική περίοδο, την εφηβεία, αλλά και την υπόλοιπη του ζωή.

4.2 ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

4.2.1 Η φιλοσοφία της εκπαίδευσης στην Ελλάδα

Σκοπός της παιδείας είναι να αφυπνίσει στο παιδί τη συνείδηση της προσωπικής προσπάθειας. Ο μαθητής πρέπει να βρίσκεται σε συνεχή ανταγωνισμό όχι μόνο με τους συμμαθητές του, αλλά και με τον ίδιο τον εαυτό του (Ασπιώτης, 1964). Κατά τον Reimer «παιδεία είναι η διεργασία μέσα από την οποία τα άτομα αποκτούν τις δεξιότητες, τη γνώση και τις αξίες που χρειάζονται για να συντηρηθούν και να βελτιωθούν τα ίδια αλλά και η κοινωμία της οποίας αποτελούν κομμάτι». (Reimer, 1976).

Η εκπαίδευση σύμφωνα με τον Dewey ορίζεται ως η δράση που κατευθύνεται από τις γενιές των ενηλίκων στις γενιές εκείνες που δεν είναι ακόμη ώριμες για την κοινωνική ζωή. Η δράση αυτή έχει ως σκοπό να προκαλέσει και να αναπτύξει στο παιδί ορισμένες φυσικές, πνευματικές και ηθικές καταστάσεις που απαιτούν από αυτό η πολιτική κοινωνία στο σύνολο της όσο και το ιδιαίτερο κοινωνικό περιβάλλον για το οποίο προορίζεται το παιδί. (Τσαούσης, 1987).

Ο γενικός σκοπός της εκπαίδευσης αναγράφεται παρακάτω όπως συναντάτε στο νόμο 1566/85.

Σκοπός της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι να συμβάλλει στην ολόπλευρη αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών ώστε ανεξάρτητα από φύλο να ζήσουν δημιουργικά.

Ειδικότερα υποβοηθάει τους μαθητές:

- να γίνονται ελεύθεροι, υπεύθυνοι, δημοκρατικοί πολίτες, να υπερασπίζονται την εθνική ανεξαρτησία, τη δημοκρατία κ.α.

- να καλλιεργούν και να αναπτύσσουν αρμονικά το πνεύμα και το σώμα τους, τις κλίσεις, τα ενδιαφέροντα και τις δεξιότητες τους. Να αποκτούν μέσα από τη σχολική τους αγωγή, κοινωνική ταυτότητα και συνείδηση, να αντιλαμβάνονται και να συνειδητοποιούν την κοινωνική αξία και ισοτιμία, της πνευματικής και χειρωνακτικής εργασίας
- να αναπτύσσουν δημιουργική και κριτική σκέψη, αντίληψη συλλογικής προσπάθειας και συνεργασίας, ώστε να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και με υπεύθυνη συμμετοχή τους, να συντελούν αποφασιστικά στην πρόοδο του κοινωνικού συνόλου. (Παπάς, 1988)

4.2.2 Έννοια και σκοπός του δημοτικού σχολείου.

Σε όλες τις χώρες δίνεται εξαιρετική σημασία στη δημοτική εκπαίδευση γιατί διακρίνεται για την καθολικότητα της και για τη θεμελιώδη θέση της μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα. Ανήκει στον πρώτο κύκλο της υποχρεωτικής εκπαίδευσης η οποία αποτελεί τη βάση όλου του εκπαιδευτικού συστήματος μέσα στο ευρύτερο πεδίο της «δια βίου παιδείας». Η δημοτική εκπαίδευση έχει ως φορέα της το δημοτικό σχολείο το οποίο αποτελεί το πρώτο υποχρεωτικό σχολείο γενικής παιδείας και είναι ενιαίο για όλο ανεξαιρέτως το μαθητικό πληθυσμό.

Στα δημοτικά σχολεία φοιτούν οι μαθητές, που έχουν συμπληρώσει ηλικία 5 ετών και 6 μηνών, επί 6 χρόνια (τάξεις Α-ΣΤ). Στους μαθητές που αποφοιτούν χορηγείται τίτλος που χρησιμεύει για την εγγραφή στο γυμνάσιο. (Μιχόπουλος, 1994)

Σκοπός του δημοτικού σχολείου είναι η πολύπλευρη πνευματική και σωματική ανάπτυξη των μαθητών μέσα στα πλαίσια που ορίζει ο ευρύτερος σκοπός της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ειδικότερα το δημοτικό σχολείο βοηθάει τους μαθητές:

α) Να διευρύνουν και αναδιατάσσουν τις σχέσεις, της δημιουργικής τους δραστηριότητας με τα πράγματα, τις καταστάσεις και τα φαινόμενα που μελετούν.

β) να οικοδομούν τους μηχανισμούς που συμβάλουν στην αφομοίωση της γνώσης, να αναπτύσσονται σωματικά, να βελτιώνουν τη σωματική και ψυχική τους υγεία και να καλλιεργούν τις κινητικές τους ικανότητες.

γ) να κατακτούν το περιεχόμενο των βασικότερων εννοιών και να αποκτούν βαθμιαία, την ικανότητα να ανάγονται από τα δεδομένα των αισθήσεων στην περιοχή της αφηρημένης σκέψης.

δ) να αποκτούν την ικανότητα ορθής χρήσης του προφορικού και γραπτού λόγου.

ε) να εξοικειώνονται βαθμιαία με τις ηθικές, θρησκευτικές, εθνικές, ανθρωπιστικές και άλλες αξίες και να τις οργανώνουν σε σύστημα αξιών.

στ) να καλλιεργούν το αισθητικό τους κριτήριο, ώστε να μπορούν να εκτιμούν τα έργα της τέχνης και να εκφράζονται ανάλογα, μέσα από τα δικά τους καλλιτεχνικά δημιουργήματα. (Μιχόπουλος, 1994)

Για την πραγματοποίηση των σκοπών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι απαραίτητη η συμμετοχή των μαθητών στη σχολική ζωή. Οι διάφορες μορφές οργάνωσης της σχολικής ζωής, σκοπό έχουν να βοηθήσουν τους μαθητές έτσι ώστε:

α) να αποκτήσουν υπευθυνότητα και να αντιληφθούν τη σημασία του διαλόγου, για να διαμορφώσουν σταδιακά συνείδηση δημοκρατικού πολίτη.

β) να συμβάλλουν στην ομαλή και γόνιμη λειτουργία της εκπαιδευτικής διαδικασίας, με την οποία θα μεταδοθεί συστηματικά η απαραίτητη και ουσιαστική γνώση.

γ) να διαμορφώσουν δική τους αντίληψη για τη ζωή και να αποκτήσουν τα απαραίτητα εφόδια για την παραπέρα πορεία και εξέλιξή τους (Χρονοπούλου – Τσουντας, 1996).

4.2.3 Εκπαιδευτικοί σκοποί

Το σχολείο πρέπει να βοηθήσει τα παιδιά να κατανοήσουν το περιβάλλον τους και να αποκτήσουν τις ικανότητες που είναι απαραίτητες για να ανταποκριθούν με επιτυχία στον κόσμο που τα περιβάλλει.

Αναλυτικότερα το σχολείο πρέπει να εφαρμόσει εκπαιδευτικά προγράμματα που θα καταστήσουν τα παιδιά ικανά να πραγματοποιήσουν τους παρακάτω στόχους.

- ✓ να κατανοήσουν τα σημαντικά πολιτικά, κοινωνικά, οικονομικά, και οικολογικά θέματα του περιβάλλοντος τους.
- ✓ να συσχετίσουν θέματα του μακρόκοσμου με εκείνα του μικρόκοσμου, δηλαδή με θέματα που τους αφορούν άμεσα – π.χ. διεθνή ή εθνικά προβλήματα με προσωπικά τους ή σχολικά προβλήματα και συνεπώς να αποκτήσουν μια αντίληψη του κόσμου σε πολλά επίπεδα.
- ✓ να παίρνουν μέρος σε αποφάσεις που τα αφορούν.
- ✓ να υιοθετήσουν ηθικά πρότυπα τόσο για τις αποφάσεις που θα πάρουν, όσο και για τα μέσα που θα χρησιμοποιήσουν για τη λήψη τους.
- ✓ να αναπτύξουν την έννοια της αποτελεσματικότητας και του αυτοελέγχου. (Μασσιαλας 1984)

Για να πραγματοποιηθούν οι παραπάνω στόχοι, θα πρέπει να δημιουργηθούν στο σχολείο συνθήκες ώστε οι μαθητές να συμμετέχουν άμεσα.

4.3 Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΩΣ ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΩΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Το σχολείο και γενικότερα η εκπαίδευση θεωρείται ο σημαντικότερος μετά την οικογένεια θεσμός κοινωνικοποίησης. Η είσοδος του παιδιού στο σχολείο αποτελεί ουσιαστικά το πρώτο βήμα του έξω από την οικογένεια και την πρώτη του προσπάθεια να αναλάβει ευθύνες και να αποφασίζει για πράγματα που το αφορούν. Παράλληλα, αποκτά ένα βαθμό ανεξαρτησίας από το οικογενειακό περιβάλλον, αφού βρίσκεται για πολλές ώρες μακριά από αυτό και κυκλοφορεί χωρίς ουσιαστικά την άμεση επίβλεψη των ενηλίκων. Μέχρι εκείνη τη στιγμή δεν είναι στο παιδί και πολύ σαφές ποιες μορφές συμπεριφοράς ορίζονται από την κοινωνία ως «κανονικές», ποιες επισύρουν την τιμωρία και ποιες επιβραβεύονται. (Gutenberg, 1995)

4.3.1 Ο ορισμός της κοινωνικοποίησης

Ο Parsons ορίζει την κοινωνικοποίηση ως προς δύο συστατικά. Συγκεκριμένα:

(α) ως διαδικασία κατά την οποία οι μαθητές αποδέχονται και αναπτύσσουν κατάλληλες διαθέσεις για να εκπληρώσουν τις βασικές αξίες της κοινωνίας, καθώς και διαθέσεις για την επιτέλεση του ειδικού ρόλου που θα αναλάβουν ως ενήλικες, και

(β) ως διαδικασία απόκτησης σχετικών με μελλοντικούς ρόλους γνώσεων και δεξιοτήτων, καθώς και χαρακτηριστικών σχετικών με την ευθύνη του ρόλου τους, με την υποχρέωση τους δηλαδή να ανταποκρίνονται κατά τις διαπροσωπικές σχέσεις στις προσδοκίες που χαρακτηρίζουν το ρόλο τους. (Μιχαλακόπουλος, 1997).

Ένας δεύτερος ορισμός κατά τον F. Neidhardt αναφέρει ότι ο όρος κοινωνικοποίηση σημαίνει γενικά τη διαδικασία με την οποία παρέχονται και αποβαίνουν δεσμευτικοί, προπάντων στα παιδιά και τους νέους, κανόνες, αξίες και τεχνικές. (Καρακατσάνη, 1983)

Τέλος ο W.J. Goode ορίζει ως κοινωνικοποίηση την διαδικασία με την οποία ο νέος άνθρωπος αποκτάει τις αξίες και τις γνώσεις της ομάδας του και μαθαίνει τους κοινωνικούς ρόλους που αντιστοιχούν στη θέση του μέσα στη ομάδα. (ο.π)

4.3.2 Οι φάσεις της κοινωνικοποίησης

Η κοινωνικοποίηση όπως αναφέρει ο Parsons είναι μια διαδικασία που εκτυλίσσεται σε διαδοχικές φάσεις με δική της – η καθεμία – διάρκεια και ακολουθία. Η διάκριση που έχει επικρατήσει είναι ανάμεσα σε πρωτογενή και δευτερογενή κοινωνικοποίηση. Με βάση το διαχωρισμό αυτά θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε περισσότερο την δευτερογενή κοινωνικοποίηση που μας αφορά στην μελέτη αυτή. (Πυργιωτάκης, 1989)

4.3.2.1 Πρωτογενής κοινωνικοποίηση

Η πρωτογενής κοινωνικοποίηση εκτυλίσσεται αποκλειστικά μέσα στην οικογένεια. Αρχίζει από τη στιγμή της γέννησης και τελειώνει με την απόκτηση πολιτιστικής ταυτότητας του παιδιού. (ό.π.)

4.3.2.2 Δευτερογενής κοινωνικοποίηση

Η δευτερογενής κοινωνικοποίηση είναι συνέχεια της πρωτογενούς και θεμελιώνεται πάνω σε αυτήν. Αφορά συνεπώς άτομα που έχουν ήδη δεχθεί την πρώτη μορφή κοινωνικοποίησης. (ό.π.)

Η δευτερογενής κοινωνικοποίηση δε συντελείται μέσα στον αποκλειστικό χώρο της οικογένειας, αλλά κυρίως έξω από το δικό της περιβάλλον. Γενικά, όσο αυξάνει η ηλικία του παιδιού και όσο προχωρούμε από την πρωτογενή στη δευτερογενή φάση, πολλαπλασιάζονται οι φορείς κοινωνικοποίησης, γεγονός που συνδέεται με μείωση της κοινωνικοποιητικής δύναμης του οικογενειακού θεσμού. Το άτομο βρίσκεται τώρα κάτω από τις επιδράσεις του σχολείου, των διαφόρων ομάδων με τις οποίες συνάπτει σχέσεις, του ραδιοφώνου, της τηλεόρασης, του εντύπου και τόσων άλλων μέσων, τα οποία πληθαίνουν όσο μεταβαίνουμε από τις αγροτικές στις βιομηχανικές κοινωνίες και από την επαρχιακή στην αστική κοινωνία. (ό.π)

Ξεχωριστή θέση παίρνει στη φάση αυτή η σχολική κοινωνικοποίηση, που έχει πρωταρχική σημασία για τη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου και την κοινωνική του τοποθέτηση. Όπως είναι γνωστό από την Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης, το σχολικό σύστημα είναι βασικός φορέας μιας συγκεκριμένης ιδεολογίας και καλλιεργεί τις στάσεις, τις αντιλήψεις, τους τρόπους σκέψης και τις μορφές συμπεριφοράς που συμβάλλουν στη διατήρηση της ιδεολογίας αυτής. Οι σχολικοί λοιπόν μηχανισμοί, με όλα αυτά τα στοιχεία που μεταδίδουν στον αναπτυσσόμενο άνθρωπο, ασκούν σοβαρή επίδραση στην τελική διαμόρφωση της προσωπικότητας του και καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό τις κοινωνικές του δομές και τα κοινωνικά του στερεότυπα. (Πυργιωτάκης, 1989)

4.3.3 Η μετάβαση του παιδιού από την πρωτογενή στη δευτερογενή κοινωνικοποίηση (οικογένεια – σχολείο)

Το παιδί όταν πρωτοπάει στο σχολείο έχει ήδη αναπτύξει μερικές ικανότητες και έχει ήδη αποκτήσει κάποιες εμπειρίες. Με βάση αυτές προσπαθεί να προσαρμοσθεί στη νέα κατάσταση και το νέο περιβάλλον. Για την προσαρμογή αυτή χρειάζεται ένα χρονικό διάστημα που ανάλογα με τις σχολικές του εμπειρίες καθορίζει αν αυτό θα είναι μικρό ή μεγάλο. Τα πρόσωπα επαφής του παιδιού στην οικογένεια είναι ο πατέρας και η μητέρα, με τα οποία και ταυτίζεται, υιοθετεί τις προσδοκίες των ρόλων και τις κάνει δικές του. Γι' αυτό ανταμείβεται από τους γονείς με αγάπη και αναγνώριση. Όταν το παιδί φθάσει στο σχολείο, μπαίνει σε μία μεγαλύτερη κοινωνική ομάδα, τη σχολική τάξη. Για το παιδί, αν δεν έχει πάει στο νηπιαγωγείο, πρόκειται για την πρώτη ομάδα που έρχεται σε επαφή. Πηγαίνοντας στο σχολείο αντιμετωπίζει για πρώτη φορά τις εργασιακές σχέσεις, αφού στο νηπιαγωγείο η εργασία είχε τη μορφή του παιχνιδιού. (Καζαζή, 1993)

Αντικρίζει το δάσκαλο που παίρνει το ρόλο των γονιών, καθόσον έχει προσδοκίες από αυτό, του δίνει καθήκοντα να κάνει και πιέζει για την εκπλήρωση τους. Η εκπλήρωση και η ανταπόκριση τους ως προς τη συμπεριφορά, γίνεται με μεγαλύτερη συνέπεια από ότι στην οικογένεια. Η εκπλήρωση των καθηκόντων ανταμείβεται με αξιολόγηση και κατ' επέκταση με αίσθημα επιτυχίας, απόκτηση αυτοπεποίθησης. Στο δημοτικό σχολείο οι υποχρεώσεις είναι γνωστικού, συναισθηματικού και κοινωνικού περιεχομένου. Η διαδικασία διαπαιδαγώγησης είναι θεσμοποιημένη, άρα υπόκειται σε νόμους και κανόνες, οι οποίοι της θέτουν όρια (χωρικά και χρονικά). Επιβάλλεται τώρα πια να μάθει το

άτομο κοινωνικούς κανόνες, να μάθει να συνεργάζεται, να σέβεται τους άλλους και να υπακούει. Ο δάσκαλος διαθέτει περισσότερο κύρος με το ρόλο του, και πίσω από αυτόν βρίσκεται το σχολείο ως θεσμός. Αυτό συμβαίνει μέσω της εργασίας και της αξιολόγησης (βαθμολογίας) του μαθητή. (Καζαζή, 1993)

4.3.4 Οι άξονες της σχολικής κοινωνικοποίησης

Η σχολική κοινωνικοποίηση αποτελείται από δύο βασικούς άξονες:

α) Οι σχέσεις του δασκάλου με τον μαθητή

β) Οι σχέσεις μεταξύ των μαθητών

α) Η σχολική κοινωνικοποίηση γίνεται αντιληπτή ως παιδαγωγική αλληλεπίδραση, βασικός άξονας της οποίας είναι οι σχέσεις δασκάλου – μαθητή. Πρόκειται ωστόσο για σχέσεις που χαρακτηρίζονται από αντιφάσεις και άνιση κατανομή εξουσίας, είναι δηλαδή σχέσεις ασύμμετρες. Αυτή η ασύμμετρη αλληλεπίδραση προκύπτει από τον ίδιο τον κοινωνικό ρόλο του σχολείου. (Gutenberg, 1995)

Οι μαθητές βρίσκονται σαφώς σε μία υποδεέστερη θέση έναντι του δασκάλου, του οποίου η αυθεντία γίνεται ανά πάσα στιγμή αισθητή, μέσα και έξω από την τάξη, και είναι η αιτία για τις απρόσωπες και εν πολλοίς γραφειοκρατικές σχέσεις μεταξύ των δύο μερών. Ακόμα και στην περίπτωση που δίδεται στο μαθητή η δυνατότητα διαλόγου και υποβολής ερωτήσεων, πρόκειται στην ουσία όχι για ένα παιχνίδι ερωτήσεων, αλλά για ένα «παιχνίδι διαταγών», αφού η άνιση κατανομή της εξουσίας υπαγορεύει το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα κινηθεί ο μαθητής. Από την άλλη πλευρά, οι προσδοκίες του δασκάλου, καθώς και ο κοινωνικός

έλεγχος που αυτός ασκεί, εκλαμβάνονται από τους μαθητές ως περιορισμοί, ενισχύοντας αυτή την ασύμμετρη σχέση. (ό.π.)

Αλλά και η στάση των μαθητών είναι αντιφατική από τη μία επιζητούν την ισότιμη σχέση με το δάσκαλο, καθώς και δημοκρατικές διαδικασίες στα πλαίσια της σχολικής ζωής, από την άλλη όμως προσδοκούν από το δάσκαλο ικανότητα να επιβάλλεται και να επιβεβαιώνει ανά πάσα στιγμή την αυθεντία του. Η εικόνα δε που ο μαθητής σχηματίζει για το δάσκαλο επηρεάζει όχι μόνο τις σχέσεις μαζί του, αλλά και την ίδια την αυτοαντίληψη του. (ό.π.)

β) Ένας δεύτερος σημαντικός παράγοντας της σχολικής κοινωνικοποίησης, είναι οι σχέσεις των μαθητών μεταξύ τους. Πρόκειται για σχέσεις οι οποίες επηρεάζονται άμεσα τόσο από τη σχολική ζωή όσο και από τις εμπειρίες του παιδιού εκτός σχολείου (παρέες συνομηλίκων – άτυπες ομάδες). Ο παράγοντας που επηρεάζει αποφασιστικά τις σχέσεις των μαθητών είναι ο συναγωνισμός που επικρατεί μεταξύ τους και έχει ως σημείο αναφοράς την επίδοση. Ο συναγωνισμός αυτός κινείται – όπως είχε επισημανθεί και από τον Parsons (1984) – σε δύο άξονες:

Ο ένας είναι τα κριτήρια επίδοσης που θέτει το σχολείο (συμπεριλαμβανομένων και των επιδόσεων στα σπορ), ο άλλος αναφέρεται στην κατάκτηση μιας θέσης μέσα στην ομάδα – είτε ως αρχηγός είτε ως σπαδός – πράγμα που προετοιμάζει το παιδί για την μελλοντική ανάληψη θέσεων στην ευρύτερη κοινωνία. Από την άλλη πλευρά, ο ίδιος ο θεσμός της αξιολόγησης αναφορικά με την επίδοση και τη συμπεριφορά του μαθητή τροφοδοτεί το συναγωνισμό και επηρεάζει αποφασιστικά τις σχέσεις των μαθητών, αφού αυτοί χρησιμοποιούν τα ίδια κριτήρια με εκείνα των δασκάλων, στην προσπάθειά τους να συνάψουν φιλίες στα πλαίσια του σχολείου. (ό.π.)

4.3.5 Η σχολική τάξη ως κοινωνικό σύστημα

Η σχολική τάξη είναι ο τόπος μέσα στον οποίο ο μαθητής βρίσκεται πολλές ώρες μαζί με άλλους μαθητές υπό την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού. Αποτελεί μια οργανωμένη κοινωνία, με κανόνες και νόμους επιβαλλόμενους από την πολιτεία. Τυποποιήθηκε στα μέσα του 19ου αιώνα με την θεσμοποίηση του εκπαιδευτικού μηχανισμού και την υποχρεωτική φοίτηση. Αποτελεί μια κοινωνική ομάδα τυπικής μορφής (Parsons, 1968, ο πρώτος που συνέδεσε το σχολείο με την κοινωνικοποίηση). Αυτή η τυπική ομάδα είναι άθροισμα ατόμων της ίδιας ηλικίας, της ίδιας περιοχής, διαφορετικών κοινωνικό – πολιτιστικά οικογενειών, παιδιά με διαφορετικές εξωσχολικές εμπειρίες, συχνά διαφορετική γλωσσική χρήση. Γι' αυτούς τους λόγους η ομοιογένεια της τάξης είναι επιφανειακή. Η λειτουργία της ρυθμίζεται από εγκυκλίους και προγράμματα (γι' αυτό και πρόκειται για τυπική ομάδα), με τα οποία ρυθμίζονται το περιεχόμενο, οι ώρες και ο τρόπος διδασκαλίας, ο τρόπος διάταξης των μαθητών στην αίθουσα, η διδασκαλία και η αξιολόγηση των μαθητών. (Καζαζή, 1993)

Το κλίμα της τάξης είναι, όπως είδαμε, ορθολογικό και όχι συναισθηματικό, πράγμα σημαντικό για τους νεότερους μαθητές.

Η σχολική τάξη αποτελεί τη βάση της τυπικής εκπαίδευσης, συντελεί δε (1) στο να εσωτερικεύσουν οι μαθητές ικανότητες για να εκπληρώσουν με επιτυχία τους κατοπινούς ρόλους των ενηλίκων, και (2) να μοιράσουν τη δομή των ρόλων της κοινωνίας. (ό.π.)

Επομένως το σχολείο (η κοινωνικοποίηση) συμβάλλει σημαντικά στην διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου και χωρίς αυτό δεν θα μπορούσε να υπάρξει στην κοινωνία. Αφ' ενός έχουμε ανοικοδόμηση

ορισμένων αρμοδιοτήτων, οι οποίες βοηθούν το άτομο στην κατοπινή ζωή του. (ό.π.)

4.3.5.1 Οι υποχρεώσεις του μαθητή μέσα στην τάξη

Στο δημοτικό σχολείο οι υποχρεώσεις των μαθητών είναι γνωστικού, συναισθηματικού και κοινωνικού περιεχομένου και αποτελούν τη βάση για την περαιτέρω εκπαίδευση.

Όσον αφορά το **γνωστικό περιεχόμενο** το παιδί πρέπει να αποκτήσει συγκεκριμένες γνώσεις και δεξιότητες. Όταν ανταποκρίνεται στις σχολικές απαιτήσεις ανταμείβεται, έτσι ενισχύεται η αυτοεκτίμηση και η αυτοπεποίθηση του, οι οποίες θα αποτελέσουν κίνητρο για περαιτέρω μάθηση, άρα επιτυχία. Η επιτυχία ή αποτυχία του μαθητή θα καθορίσει και τη μελλοντική του επίδοση. Το συναίσθημα της επιτυχίας επηρεάζει και χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του, π.χ. αυτοεκτίμηση ή έλλειψη αυτοεκτίμησης. Εδώ έχουμε το **συναισθηματικό περιεχόμενο** των σχολικών υποχρεώσεων του παιδιού. Όταν ένα άτομο αναγνωρίζεται κοινωνικά, θεωρείται ενσωματωμένο, αυτό σημαίνει ότι, έχει κοινωνικές επαφές και αισθάνεται ασφαλές συναισθηματικά. Ο σκοπός του σχολείου, ως θεσμός, είναι λιγότερο συναισθηματικός και διάχυτος και περισσότερο δομικός, π.χ. στο σχολείο γίνεται αναφορά για επίδοση. Έτσι, ένας μαθητής θεωρείται ενσωματωμένος ή αναγνωρίζεται όταν έχει εσωτερικεύσει τις αξίες επίδοσης, θεωρεί σημαντικούς τους σκοπούς του σχολείου και είναι δεκτικός στους επαίνους. Όταν το παιδί έχει επιτυχία στο σχολείο και ανταμείβεται, π.χ. με βαθμολογία, αυτό σημαίνει ότι, αναγνωρίζεται, γίνεται αποδεκτό από τον εκπαιδευτικό ή τους συμμαθητές του. Πρόκειται για την κοινωνική αναγνώριση, άρα έχουμε το **κοινωνικό περιεχόμενο** των σχολικών υποχρεώσεων. (Καζαζή, 1993)

4.4 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΥ

Όταν το παιδί έρχεται για πρώτη φορά στο σχολείο, έρχεται σε επαφή με νέα πρόσωπα όπως είναι ο δάσκαλος ο οποίος αποτελεί ζωντανό πρότυπο για μίμηση και ταύπιση. Η ταύπιση με το δάσκαλο και η εκπλήρωση των προσδοκιών επιτυγχάνεται καλύτερα, αν οι αντιλήψεις, οι αξίες καθώς και οι προσδοκίες της συμπεριφοράς του είναι παρόμοια με αυτά των γονιών (τα οποία στο παιδί είναι ήδη γνώριμα) και τα οποία έχει ήδη εσωτερικεύσει στην πρωτογενή κοινωνικοποίηση, οπότε μπορούν οι ταυτίσεις με τους γονείς να επαναληφθούν και με το δάσκαλο. (Καζαζή, 1993).

Με τον καιρό αλλάζει η κατάσταση. Ο ένας δάσκαλος σιγά – σιγά αντικαθίσταται από άλλους. Έτσι, οι διαντιδράσεις περιορίζονται και πλησιάζουν το ελάχιστο. Ως εκ τούτου παίρνει το ρόλο του παιδαγωγού «επαγγελματικά» και διδάσκει τα παιδιά 2 – 3 χρόνια, καμιά φορά και περισσότερο. Είναι όμως ανταλλάξιμος και όχι σταθερός, όπως οι γονείς.

Ο εκπαιδευτικός μαζί με τους μαθητές αποτελούν μία ομάδα, η οποία συνέρχεται αναγκαστικά. Οι σχέσεις μπορεί να είναι οριζόντιες (ανάμεσα στους μαθητές) ή κάθετες (ανάμεσα σε μαθητές και εκπαιδευτικούς ή το υπόλοιπο προσωπικό του σχολείου). Αρχηγός της ομάδας θεωρείται ο εκπαιδευτικός, όμως η συμπεριφορά και των δύο αλληλοεπηρεάζεται. (ό.π.)

Όταν όμως το παιδί δεν γίνεται αποδεκτό από τους συνομηλίκους του ο δάσκαλος λόγω του μεγάλου του κύρους και της αμεσότητας της σχέσης του με τα παιδιά, βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση και μπορεί να βοηθήσει να βελτιώσει τη θέση του ανάμεσα στους συμμαθητές του. Ο συνειδητοποιημένος και ευσυνείδητος δάσκαλος μπορεί να βρει ποικίλους

τρόπους να συμβάλλει στην ομαλή κοινωνική ένταξη του παιδιού.
(Παρασκευόπουλος, 1984)

- Ο πρώτος τομέας, στον οποίο θα μπορούσε να επικεντρώσει ο δάσκαλος τις προσπάθειες του, είναι να εξασφαλίσει στο παιδί ευκαιρίες να γνωριστεί με τα άλλα παιδιά καλύτερα και να έχει μαζί τους φιλικές επαφές. Αυτό μπορεί να το επιτύχει με την αλλαγή της διαρρύθμισης των καθισμάτων και της θέσης των παιδιών στην αίθουσα διδασκαλίας και στους άλλους σχολικούς χώρους εργασίας (γυμναστήριο, εκδρομές), με τη συγκρότηση ομάδων εργασίας, με την ανάθεση στο παιδί μέρους δραστηριοτήτων κ.λ.π. (ό.π)
- Ένας δεύτερος τομέας, στον οποίο μπορεί να συμβάλει σημαντικά ο δάσκαλος είναι όταν για τη χειραγώγηση και πειθάρχηση του παιδιού, χρησιμοποιεί την επισήμανση των συνεπειών των πράξεων του στα συναισθήματα των άλλων. Σύμφωνα με την τακτική αυτή, για τις αντικοινωνικές πράξεις του παιδιού αντί να χρησιμοποιεί ποινές – σωματικές ή ψυχολογικές - ,κάνει λογική ανάλυση και επισημαίνει τις συνέπειες που έχει η συγκεκριμένη πράξη για τα συναισθήματα των άλλων («Με αυτό που έκανες τον πρόσβαλες τον συμμαθητή σου, ... πόνεσες τον συμμαθητή σου, ... στενοχωρήθηκε ο συμμαθητής σου κ.λ.π.») Με μία τέτοια πειθαρχική τακτική βοηθάει το παιδί να αναπτύξει εναίσθηση, τη δυνατότητα για συναισθηματική μετάσταση και για κατανόηση των αναγκών των άλλων, πράγμα που αποτελεί βασικό στοιχείο της κοινωνικής συμπεριφοράς (ό.π)

Ο τρόπος άσκησης του ρόλου του δασκάλου και η συμπεριφορά του είναι απόρροια του συνόλου της κοινωνικοποίησης του, δηλαδή του τρόπου διαπαιδαγώγησης, του κοινωνικού περιβάλλοντος προέλευσης του, των προσδοκιών, των εσωτερικευμένων απόψεων, στάσεων προσανατολισμών και κινήτρων του. Η εκπαίδευση του συντελεί στην

προσωπικότητά του. Μ' αυτές τις προϋποθέσεις επιδρά ο εκπαιδευτικός στους μαθητές. Το κύρος, το οποίο αποκτά, οφείλεται στη διαφορά ηλικίας και στις γνώσεις, τις οποίες έχει. (Weinert, 1984)

4.4.1 Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του καλού παιδαγωγού

Στο σημείο αυτό θεωρούμε απαραίτητο να αναφέρουμε τα προσόντα του καλού δασκάλου, που είναι παραδεκτά από τους περισσότερους (μαθητές, ειδικούς), και είναι τα ακόλουθα:

1. Η δημοκρατική στάση, ο αυτοέλεγχος και η ανεκτικότητα
2. Η ευρύτητα των αντιλήψεων και των διαφερόντων
3. Η ευγένεια των τρόπων – και η αγάπη για το άτομο, για το μαθητή, το ενδιαφέρον για τα προβλήματα του, η ενθάρρυνση του
4. Η υπομονή και επιμονή, η ηρεμία και η πραότητα
5. Η αμεροληψία και η δικαιοσύνη κατά την εκτίμηση της προσφοράς των μαθητών, επίσης και κατά την απονομή αμοιβών και επιβολή ποινών
6. Η ευελιξία στη συμπεριφορά και η προσαρμοστικότητα
7. Η συναισθηματική σταθερότητα
8. Η εμφάνιση
9. Η διδακτική ικανότητα και η ικανότητα οργάνωσης των δραστηριοτήτων στην αίθουσα και η αμεροληψία
10. Η επινοητικότητα και η πρωτοτυπία
11. Η κοινωνική ικανότητα και η συμμετοχή στις κοινωνικές δραστηριότητες
12. Γνώση της ψυχολογίας του παιδιού, της ψυχολογίας της προσωπικότητας και γνώση της ψυχικής υγιεινής
13. Καλή γνώση της διδακτέας ύλης

14. Η ψυχική του υγεία

Βέβαια όλοι οι δάσκαλοι δεν είναι δυνατόν να έχουν όλα τα παραπάνω προσόντα, διότι αυτά συνθέτουν τον ιδανικό εκπαιδευτικό ο οποίος δεν υπάρχει. (Κασιωπά, 1975)

4.5 ΟΜΑΛΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Η εισαγωγή στο σχολείο σημαίνει μια τομή με την έως τώρα ζωή του παιδιού, γι' αυτό το σχολείο στην αρχή βιώνεται συχνά ως μια βίαιη εμπειρία.

Μια τραγική εμπειρία του σχολείου αφήνει τα σημάδια της στην υπόλοιπη ζωή του ατόμου. Για να αποφευχθεί κάτι τέτοιο θα πρέπει το σχολείο να δει το παιδί στην ολότητα του, να το βοηθήσει να αναπτύξει τις ικανότητες του, να του δώσει ενδιαφέροντα ερεθίσματα και κίνητρα και να μη βασίζεται η μάθηση στην απομνημόνευση της γλώσσας. (Μασσιαλάς, 1984)

Οι σημερινοί παιδαγωγοί με κύριο εκπρόσωπο τον Piaget υποστηρίζουν την τεράστια σημασία της ενεργούς συμμετοχής του παιδιού στις σχολικές δραστηριότητες. Επίσης, για να μη νιώθει το παιδί αποξενωμένο χρειάζεται τη βοήθεια, τη συμπαράσταση και το ενδιαφέρον του εκπαιδευτικού και των γονιών στο σπίτι. (ό.π.)

Οι γονείς θα πρέπει να επιδοκιμάζουν τις επιτυχίες του παιδιού, πράγμα το οποίο θα αποτελεί καινούργιο κίνητρο για τις προσπάθειες του. Οι αποτυχίες θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με ενδιαφέρον, βοήθεια και συμπαράσταση, ώστε να μπορέσει το παιδί να τις ξεπεράσει και να αναπτυχθεί σωστά, ώστε να αποδώσει. Η συμπεριφορά του εκπαιδευτικού και των γονιών θα πρέπει να είναι μαλακή και με υπομονή,

πρέπει να δείχνουν ενδιαφέρον ,ώστε το παιδί να κάνει τα μαθήματα του όχι κάτω από πίεση , αλλά ευχάριστα. Έτσι, θα πετύχει καλύτερα την προσδοκούμενη επίδοση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV.

ΠΡΟΤΥΠΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων σε συνεργασία με άλλους φορείς έχει κάνει πολλές προσπάθειες για αναμόρφωση του παραδοσιακού δημοτικού σχολείου. Αυτό έχει επιτευχθεί με σειρά εκπαιδευτικών προγραμμάτων και μεταρρυθμίσεων που εφαρμόζονται από τα μέσα της δεκαετίας του '90.

Τα προγράμματα αυτά αφορούν:

- ✓ Πρόγραμμα δημιουργικών δραστηριοτήτων διευρυμένου ωραρίου (ολοήμερο δημοτικό σχολείο)
- ✓ Πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης
- ✓ Πρόγραμμα εγγραφής και φοίτησης τσιγγανοπαίδων στο δημοτικό σχολείο
- ✓ Τάξεις υποδοχής και φροντιστηριακά τμήματα (διαπολιτισμική εκπαίδευση)
- ✓ Πρόγραμμα σχολικού συνεταιρισμού
- ✓ Τρόπος εξέτασης δυσλεξικών μαθητών
- ✓ Ο θεσμός του σχολικού τροχονόμου

5.1 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΟΥ ΩΡΑΡΙΟΥ (Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο)

5.1.1 Σκοπός Προγράμματος Ολοήμερου Δημοτικού

Με την σχετική εγκύκλιο του Υ.Π.Ε.Π.Θ. και υπουργική απόφαση (Φ 13.1/717/Γ1/742/21 - 9 - 99 & Φ 13.1/767/Γ1/884/3 - 9 - 98) ορίζεται η λειτουργία προγραμμάτων δημιουργικών δραστηριοτήτων διευρυμένου ωραρίου, κοινώς λεγόμενα ολοήμερα δημοτικά σχολεία.

Σκοπός των ολοήμερων δημοτικών σχολείων είναι:

- α) η υποχρεωτική εφαρμογή του οικείου προγράμματος διδασκαλίας μαθημάτων,
- β) η προαιρετική εφαρμογή προγραμμάτων μελέτης των μαθημάτων της επόμενης ημέρας και προγραμμάτων δημιουργικής απασχόλησης και γ) η προαιρετική εφαρμογή προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας σε μαθητές που παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες.

Τα προαιρετικά προγράμματα μελέτης των μαθημάτων της επόμενης ημέρας και δημιουργικής απασχόλησης ακολουθούν κατά προτίμηση μαθητές των οποίων οι γονείς είναι εργαζόμενοι, είτε του ιδίου σχολείου είτε γειτονικών σχολείων, εφόσον είναι δυνατή η πρόσβαση τους σε αυτό.

5.1.2 Το Πρόγραμμα Του Ολοήμερου Δημοτικού

Το πρόγραμμα του ολοήμερου δημοτικού περιλαμβάνει δύο ζώνες: Την πρωινή: 07.00' - 08.00' και Την απογευματινή 12.00' (ή 12.40') - 16.00' (σε συνάρτηση με την λήξη ωραρίου των τάξεων).

Εφόσον οι ανάγκες των γονέων επιβάλλουν τη λειτουργία της πρωινής ζώνης (07.00' - 08.00') και με την προϋπόθεση ότι θα συμμετέχουν από 5 και πάνω μαθητές, θα ληφθεί μέριμνα από το σύλλογο διδασκόντων για την κάλυψη της και από άλλους εκπαιδευτικούς του σχολείου με τρόπο που ο σύλλογος διδασκόντων θα προκρίνει (π.χ. εκ περιτροπής απασχόληση, συμπλήρωση ωραρίου, απαλλαγή από ώρες βασικού προγράμματος κ.λ.π.)

5.1.3 Οργάνωση Χώρου

Για την λειτουργία του προγράμματος ολοήμερου δημοτικού πρέπει να διατίθεται ειδικός χώρος του σχολείου. Όταν όμως δεν υπάρχει τέτοιος χώρος χρησιμοποιείται κοινή αίθουσα διδασκαλίας ή άλλος κατάλληλος χώρος (π.χ. η αίθουσα πολλαπλών χρήσεων ή μέρος αυτής).

Με την συνεργασία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τη χρήση της οικονομικής επιχορήγησης καταβάλλεται κάθε προσπάθεια ώστε ο χώρος του Τμήματος Δημιουργικής Απασχόλησης να καταστεί άνετος, ζεστός και οικείος.

Η οργάνωση του χώρου πρέπει να διαφέρει από την κλασική διαρρύθμιση της αίθουσας διδασκαλίας. Ανάλογα με τις δυνατότητες πρέπει να διαμορφωθούν θεματικές «γωνίες» (π.χ. ανάγνωσης, επιτραπέζιων παιχνιδιών, εικαστικών κ.λ.π.) οι οποίες θα εξοπλιστούν κατάλληλα με τα απαραίτητα υλικά, βιβλία, μαξιλάρια στα οποία θα μπορούν να πραγματοποιηθούν οι εξής δραστηριότητες:

- α) γεύμα και ξεκούραση
- β) μελέτη μαθημάτων της επόμενης ημέρας
- γ) δημιουργικές δραστηριότητες

5.1.3.1 Γεύμα και ξεκούραση των παιδιών.

Στο πρόγραμμα των τμημάτων δημιουργικών δραστηριοτήτων δύο από τα σταθερά μέρη του προγράμματος είναι το γεύμα των παιδιών και η ώρα της ξεκούρασης - χαλάρωσης. Αυτά ενδείκνυται να καταλαμβάνουν το πρώτο χρονικά μέρος του μεταμεσημβρινού προγράμματος και για περίπου 40' - 50' λεπτά (συνολικά), πάντοτε ανάλογα με τα παιδιά που συμμετέχουν στο τμήμα.

Όσον αφορά το γεύμα των παιδιών ισχύουν τα εξής:

- Τα παιδιά φέρνουν το φαγητό τους από το σπίτι. Το διαιτολόγιο των παιδιών δε μπορεί να είναι στην παρούσα φάση ενιαίο. Θα καταβληθεί όμως προσπάθεια ώστε να αποσταλούν οδηγίες στους γονείς για το τι μπορεί αυτό να περιλαμβάνει.
- Όπου είναι δυνατό, διαμορφώνονται ειδικοί χώροι που εξυπηρετούν τις ανάγκες του γεύματος
- Λαμβάνεται μέριμνα ώστε οι χώροι που πραγματοποιείται το γεύμα να καθαρίζονται από τον/την καθαριστή/στρια του σχολείου. Θα πρέπει να τονιστεί ότι οι χώροι των τμημάτων δημιουργικών δραστηριοτήτων εντάσσονται υποχρεωτικά στις αίθουσες του σχολείου και ως εκ τούτου αποτελεί υποχρέωση ο καθημερινός καθαρισμός τους.

Όσον αφορά την ξεκούραση ισχύουν τα εξής:

- Η ξεκούραση είναι μέρος του προγράμματος και λαμβάνει χώρα πριν ή μετά το γεύμα
- Διαρκεί 20' - 30' και μπορεί να περιλαμβάνει διάβασμα κάποιου βιβλίου ή παιδικού περιοδικού, σιωπηρό ατομικό
- Κατά την ώρα της ξεκούρασης τα παιδιά δεν επιτρέπεται να παρακολουθούν μόνο τους βιντεοταινίες, οποιοδήποτε και αν είναι το περιεχόμενό τους.

5.1.3.2 Μελέτη των μαθημάτων της επόμενης ημέρας

Γενικά το πρόγραμμα του δημοτικού σχολείου είναι διαμορφωμένο έτσι που ο βασικός κορμός της δουλειάς γίνεται μέσα στην τάξη. Παρόλα αυτά πάντοτε χρειάζεται προετοιμασία του παιδιού για τα μαθήματα της επόμενης ημέρας (κάποια κατ' οίκον εργασία, επανάληψη ή μελέτη κάποιων μαθημάτων κ.λ.π.). Γι' αυτό ένα μέρος του προγράμματος του Ολοήμερου Δημοτικού πρέπει να αφιερωθεί στην προετοιμασία αυτή, ώστε τα παιδιά να επιστρέφουν στο σπίτι τους έχοντας ολοκληρώσει τις υποχρεώσεις τους.

Για την καλύτερη οργάνωση αυτού του μέρους του προγράμματος επισημαίνεται ότι:

- ◆ Τα παιδιά εργάζονται αυτόνομα, με τη διακριτική επίβλεψη του δασκάλου, ώστε να μάθουν να εργάζονται μόνα τους.
- ◆ Στις περιπτώσεις που ένα παιδί χρειάζεται βοήθεια, ο δάσκαλος του την προσφέρει, ή το προτρέπει να συνεργαστεί με συμμαθητή του, αν αυτό θεωρηθεί παιδαγωγικά ορθότερο.
- ◆ Τα παιδιά που ολοκληρώνουν τις εργασίες τους «κατευθύνονται» σε άλλες σιωπηρές δραστηριότητες ώστε ο δάσκαλος να ασχοληθεί περισσότερο με τα παιδιά που παρουσιάζουν κάποιες δυσκολίες στην ολοκλήρωση των εργασιών τους.
- ◆ Για τα θέματα προετοιμασίας ο δάσκαλος του Ολοήμερου προγράμματος συνεργάζεται με τους εκπαιδευτικούς του σχολείου.
- ◆ Για τα παιδιά που παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες, πέρα από την μέριμνα που λαμβάνεται εντός του πρωινού προγράμματος του σχολείου, ο δάσκαλος του Ολοήμερου συνεργάζεται με τους εκπαιδευτικούς του σχολείου και τον σχολικό σύμβουλο, ώστε να

αποφασιστούν οι παρεμβάσεις που είναι δυνατό να γίνουν κατά την ώρα της μελέτης

- ◆ Η μελέτη για την επόμενη ημέρα διαρκεί περίπου 60'. Το διάστημα αυτό ακολουθεί την ξεκούραση των μαθητών. Φυσικά η διάρκεια της προετοιμασίας εξαρτάται από τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν στο τμήμα και η οριστικοποίηση του προγράμματος θα γίνει μετά από την διάγνωση τους και τη συνεργασία του δασκάλου του τμήματος με τους εκπαιδευτικούς των παιδιών.

5.1.3.3 Δημιουργικές Δραστηριότητες

Οι δημιουργικές δραστηριότητες καλύπτουν από 50' μέχρι 70' περίπου. Όπως και στο γεύμα, την ξεκούραση και τη μελέτη, το διάστημα αυτό δεν είναι απόλυτα δεσμευτικό και τελικά καθορίζεται από τον δάσκαλο του τμήματος, σύμφωνα με τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν κάθε φορά.

Οι δημιουργικές δραστηριότητες περιλαμβάνουν:

- ✓ Προγράμματα Αγωγής Υγείας, Κυκλοφοριακής Αγωγής, Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, Γνωριμίας με το Κοινωνικό Περιβάλλον, τα οποία θα περιλαμβάνουν δραστηριότητες που θα υλοποιούνται σε «ομάδες εργασίας» και θα μπορούν να συνοδεύονται και από σύντομες επισκέψεις εφόσον είναι εφικτό. Οι επισκέψεις αυτές είναι σύντομες κοντά στο σχολείο και όχι περισσότερες από μία το μήνα.
- ✓ Δραστηριότητες Εικαστικής, Θεατρικής - Μουσικής Αγωγής ή Μουσικοκινητικής Έκφρασης κ.λ.π.
- ✓ Συγκροτημένες δραστηριότητες Σχολικού Αθλητισμού και ομαδικά παιχνίδια στο χώρο της αυλής, του γυμναστηρίου κ.λ.π.

- ✓ Προβολή βιντεοταινιών εκπαιδευτικού ή ψυχαγωγικού περιεχομένου. Η προβολή τους θα γίνεται παρουσία του δασκάλου και θα επιδιώκεται να αποτελούν μέρος συγκεκριμένων δραστηριοτήτων
- ✓ Προετοιμασία πολιτιστικών εκδηλώσεων στα πλαίσια του σχολείου (θεατρικές παραστάσεις, δημοτικοί χοροί κ.λ.π.)
- ✓ Ενασχόληση των παιδιών με διάβασμα βιβλίων από τη βιβλιοθήκη, ή εκπόνηση εργασιών που απαιτούν έρευνα σε αυτή.

Το πρόγραμμα του Ολοήμερου δημοτικού σχολείου, μέσα από τα Τμήματα Δημιουργικών Δραστηριοτήτων, έχει να παίξει ένα σημαντικό ρόλο στην κοινωνικοποίηση των παιδιών. Για το λόγο αυτό, σκόπιμο είναι να αφήνεται και χρόνος στα παιδιά να παίζουν ομαδικά παιχνίδια στους ελεύθερους χώρους του σχολείου, με τη διακριτική όμως παρακολούθηση του δασκάλου.

Στην περίπτωση που το σχολείο διαθέτει εξοπλισμό πληροφορικής, είναι δυνατό να ενταχθούν στο πρόγραμμα, προγράμματα με στοιχεία χρήσης του και μαθησιακές δραστηριότητες που μπορούν να υλοποιηθούν μέσω αυτού, εφόσον ο δάσκαλος έχει τα προσόντα να φέρει εις πέρας τέτοιο πρόγραμμα.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι το Πρόγραμμα Δημιουργικών Δραστηριοτήτων μπορεί να αντλήσει το περιεχόμενο του από ένα ευρύτατο φάσμα εναλλακτικών δραστηριοτήτων, ανάλογα με τα παιδιά που συγκρατούν το τμήμα και με τις ιδιαίτερες κλίσεις και του υπεύθυνου δασκάλου. Είναι όμως αναγκαίο να υπάρχει ισορροπία στην τελική μορφή του προγράμματος ώστε να εξασφαλίζεται η χρησιμότητα του αλλά και να διατηρείται αμείωτο το ενδιαφέρον των παιδιών.

Στον εμπλουτισμό του προγράμματος μπορούν να συμβάλουν, με τη συνεργασία τους, οι Σύλλογοι Γονέων και Κηδεμόνων και η Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Για την εφαρμογή των πρόσθετων προγραμμάτων στα Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία προσλαμβάνονται προσωρινοί αναπληρωτές πλήρους ή μειωμένου ωραρίου διδασκαλίας ή ανατίθεται υπερωριακή εργασία σε τακτικούς εκπαιδευτικούς του ίδιου ή γειτονικού σχολείου. Για την ανάθεση υπερωριακής διδασκαλίας, τα όργανα, το είδος, το όριο των εβδομαδιαίων ωρών και το ύψος της αποζημίωσης, εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν για την ανάθεση υπερωριακής διδασκαλίας στους εκπαιδευτικούς δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Επίσης, είναι δυνατή η διάθεση εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του ίδιου ή γειτονικού σχολείου, για συμπλήρωση του υποχρεωτικού ωραρίου διδασκαλίας.

5.1.4 Επικουρικά Προγράμματα Φορέων

Σε πολλά σχολεία, φορείς όπως η Τοπική Αυτοδιοίκηση και οι σύλλογοι Γονέων και Κηδεμόνων εφαρμόζουν με δική τους οικονομική συμβολή προγράμματα όπως δημιουργικής απασχόλησης, χορού, αθλητισμού κ.λ.π.. Στην περίπτωση που τα προγράμματα αυτά χρησιμοποιούνται κατά τις ώρες λειτουργίας τμημάτων δημιουργικών δραστηριοτήτων ισχύουν συμπληρωματικά και τα εξής:

- Τα προγράμματα χορού, καλλιτεχνικού, αθλητισμού κ.λ.π. που υλοποιούνται από τους Συλλόγους Γονέων και Κηδεμόνων ή την Αυτοδιοίκηση πρέπει να εναρμονίζονται με το βασικό πρόγραμμα των Τμημάτων Δημιουργικών Δραστηριοτήτων και να μην αποβαίνουν εις βάρος των βασικών του Δραστηριοτήτων, που υλοποιούνται από το δάσκαλο του τμήματος. Σε διαφορετική περίπτωση θα πρέπει να πραγματοποιούνται μετά τη λήξη του προγράμματος του

- Στην περίπτωση που εκτός από τα Τμήματα Δημιουργικών Δραστηριοτήτων (του Υ.Π.Ε.Π.Θ.) που λειτουργούν στο σχολείο, λειτουργούν και τμήματα με την οικονομική στήριξη του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων, καθίσταται σαφές ότι οι γονείς των μαθητών που είναι ενταγμένοι στα τμήματα του Υπουργείου Παιδείας, δεν έχουν καμία οικονομική επιβάρυνση. Στην ίδια περίπτωση το τμήμα ή τα τμήματα που λειτουργούν με οικονομική στήριξη των γονέων, ακολουθούν τις διατάξεις λειτουργίας των τμημάτων του Υ.Π.Ε.Π.Θ.

5.1.5 Εγγραφές Μαθητών Στα Τμήματα Δημιουργικών Δραστηριοτήτων

Για τις εγγραφές των μαθητών στα συγκεκριμένα τμήματα ισχύει υπουργική απόφαση (Φ 13.1/767/Γ1/884/3 - 9 - 1998) που διευκρινίζει ότι στην περίπτωση που οι αιτήσεις των ενδιαφερομένων είναι περισσότερες από 30, στο τμήμα εντάσσονται μαθητές με σειρά προτεραιότητας από τις μικρότερες προς τις μεγαλύτερες τάξεις.

Τα παραπάνω αναφέρονται:

Στο άρθρο 4 του Ν. 2525/97

Φ. 13.1/ 767/ Γ1/ 884/ 3 – 9 – 98 απόφαση του Υπουργού Παιδείας «ολοήμερο δημοτικό σχολείο – σχολείο διευρυμένου ωραρίου/ εκτεταμένη λειτουργία Τμημάτων Δημιουργικών Δραστηριοτήτων»

Αποφάσεις Υπ. Παιδείας για την ίδρυση Ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων υπ' αριθμ.: Φ 13.1 /1147 /Γ1 /1351 /28 – 12 – 1998, Φ 13.1/ 513/ Γ1/ 532/ 7 – 6 –1999, Φ 131/ 618 / Γ1/ 648/ 16 – 7 – 1999, Φ 12/ 665/ Γ1/ 688/ 27 –8 – 1999.

5.2 Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

5.2.1 Ορισμός Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση σύμφωνα με την UNESCO ορίζεται ως «μια διαρκής διαδικασία κατά την οποία τα άτομα αποκτούν γνώσεις, αξίες, δεξιότητες και εμπειρίες αναγκαίες για την κατανόηση και εκτίμηση της αλληλεξάρτησης ανθρώπου, πολιτισμού και βιοφυσικού περιβάλλοντος καθώς και την αποφασιστικότητα να δράσουν ατομικά και συλλογικά για τη λύση παρόντων και μελλοντικών προβλημάτων ικανοποιώντας τις ανάγκες τους, συνυπολογίζοντας όμως συγχρόνως και τις ανάγκες των μελλοντικών γενεών.»

5.2.2 Η εφαρμογή της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Η εφαρμογή των προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στα σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, εντάσσεται στα πλαίσια της σχετικής επιταγής των Νόμων:

- 1566/85, που ενισχύει κάθε πρωτοβουλία που έχει σαν στόχο να αναπτύξουν οι μαθητές την κριτική σκέψη και την αντίληψη για συλλογική προσπάθεια και συνεργασία, ώστε να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και με την υπεύθυνη συμμετοχή τους να συντελούν αποφασιστικά στην πρόοδο του κοινωνικού συνόλου.
- 1946/91 (ΦΕΚ 69 Α/11 - 5 - 91), άρθρο 62 που αναγνωρίζει την περιβαλλοντική εκπαίδευση ως τμήμα των προγραμμάτων των δημοτικών σχολείων, προκειμένου οι μαθητές, όχι μόνο να

συνειδητοποιήσουν τη σχέση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον αλλά και να δραστηριοποιηθούν και να συμβάλλουν - μέσα από ειδικά προγράμματα - στη γενικότερη προσπάθεια αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Με τα προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης επιδιώκεται οι μαθητές:

- να αποκτήσουν γνώση και ευαισθησία για το συνολικό περιβάλλον.
- να αναπτύξουν μια βασική αντίληψη για το συνολικό περιβάλλον και τις αλληλοεπιδράσεις ανθρώπου - φυσικού περιβάλλοντος.
- να αναπτύξουν τις αναγκαίες δραστηριότητες, ικανότητες και δεξιότητες για να προσδιορίσουν ένα πρόβλημα, να το κατανοήσουν και να το επιλύσουν.
- να προσεγγίσουν κριτικά το περιβάλλον και τα προβλήματα του, βασιζόμενοι σε οικολογικούς, κοινωνικούς και αισθητικούς συντελεστές.
- να αποκτήσουν κοινωνικές αξίες και αισθήματα ευθύνης για την προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος, διαμορφώνοντας μια σχετική ηθική και έναν κώδικα συμπεριφοράς.

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση δεν είναι ένα ιδιαίτερο μάθημα, ένας, ένας ιδιαίτερος επιστημονικός κλάδος (με δικό του γνωστικό αντικείμενο, δικές του μεθόδους έρευνας και δικούς του εκπαιδευτικούς). Είναι μια εκπαιδευτική διαδικασία, στην οποία η διάρκεια, ο χρόνος, τα όρια και οι διαδικασίες δεν είναι αυστηρά καθορισμένα.

Περιλαμβάνει απλές και σύνθετες δραστηριότητες, δε δεσμεύεται από το αναλυτικό πρόγραμμα (χωρίς να το καταργεί ή να το παραβιάζει), απαιτεί την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών (ατομική, ομαδική εργασία), σχεδιάζεται ατομικά ή συλλογικά από τους εκπαιδευτικούς και προσανατολίζεται στην έρευνα και λύση ενός περιβαλλοντικού προβλήματος, λαμβάνοντας υπ' όψη τα ενδιαφέροντα των μαθητών, τις

σχετικές εμπειρίες και γνώσεις αλλά και τις δραστηριότητες που προσφέρονται για έρευνα μέσα και έξω από το σχολείο.

Τα προβλήματα που συνιστούν το αντικείμενο, σ'ένα πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης πρέπει να προκύπτουν από το άμεσο περιβάλλον των μαθητών και στη συνέχεια - όσο αυτό είναι δυνατόν - να ανάγονται σε περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Επειδή το περιβάλλον και οι παράμετροι του δεν είναι αποκλειστικό αντικείμενο κανενός από τα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος, γ'αυτό ακριβώς το λόγο απαιτείται η διεπιστημονική προσέγγιση όσο το δυνατόν σε περισσότερα γνωστικά αντικείμενα, ώστε να επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή προσέγγιση των προβλημάτων τα οποία είναι σύνθετα και οφείλονται σε αλληλεπιδρούσες αιτίες.

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση στα δημοτικά σχολεία μπορεί να λειτουργήσει σε δύο επίπεδα:

α) Παράλληλα με το εβδομαδιαίο πρόγραμμα κάθε τάξης σε ώρες που καθορίζονται από τις δυνατότητες σε σχέση με το ωρολόγιο πρόγραμμα των εκπαιδευτικών

β) στα πλαίσια των σχολικών δραστηριοτήτων .

Ένα πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης μπορεί να καταρτισθεί από μαθητές διαφόρων τάξεων και εκπαιδευτικούς ή εκπαιδευτικό, για την υλοποίηση του οποίου, συναντώνται εντός ή εκτός σχολείου (σε χώρους σχετικούς με το αντικείμενο μελέτης ή την δραστηριότητα) και συνεργάζονται με σκοπό την μελέτη ενός θέματος σε διαφορετικό επίπεδο, αλλά και μέσα ή σε σχέση με τα γνωστικά αντικείμενα του αναλυτικού προγράμματος. Ένα τέτοιο πρόγραμμα μπορεί να καλύπτει αποκλειστικά θέματα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Όμως, επειδή το περιβάλλον νοείται στην πλατιά του έννοια μπορούν μέσα από το πρόγραμμα να υλοποιηθούν στόχοι και άλλων δραστηριοτήτων.

Ο σχεδιασμός ενός προγράμματος είναι έργο της ομάδας των εκπαιδευτικών που θα συμμετάσχουν στις διαδικασίες υλοποίησης του προγράμματος. Παράλληλα θα πρέπει να επισημανθεί ότι θεωρείται δεδομένη η συμπαράσταση του διευθυντή του σχολείου και του συλλόγου των διδασκόντων. Επίσης οι σχολικοί σύμβουλοι και οι υπεύθυνοι της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης πρέπει να διευκολύνουν με κάθε δυνατό τρόπο τους εκπαιδευτικούς που εφαρμόζουν τα συγκεκριμένα προγράμματα με την τάξη τους, έτσι ώστε το πρόγραμμα να εξελίσσεται ομαλά και να φτάνει στην επιτυχή έκβαση του. Εξάλλου η ενημέρωση του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων θα πρέπει να θεωρείται δεδομένη για την ηθική και υλική στήριξη του προγράμματος.

5.2.4 Αξιολόγηση Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Η αξιολόγηση παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και των σχετικών παιδαγωγικών στρατηγικών. Ως συμπλήρωμα σε κάθε καινοτομία η αξιολόγηση διευκολύνει την ανατροφοδότηση της καθημερινής πρακτικής.

Για να είναι λεπτομερής και ολοκληρωμένη, η αξιολόγηση ενός προγράμματος πρέπει να αναφέρεται σε ένα σύνολο στόχων που θα τίθεται εκ των προτέρων από κάθε φορέα και να αναφέρονται στο γνωστικό, μεθοδολογικό και ηθικό πεδίο που καλύπτει η εκπαίδευση. Είναι σημαντικό οι στόχοι να είναι στο επίπεδο των μαθητών πραγματοποιήσιμοι. Πρέπει να ορισθεί ένας ορισμένος αριθμός νέων και ειδικών δεικτών σε σχέση με τα παραδοσιακά μαθήματα.

Στην αξιολόγηση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης πρέπει να διακρίνουμε τρία επίπεδα αναφοράς:

α) το επίπεδο της παιδαγωγικής ομάδας συμπεριλαμβανομένων και των μαθητών

β) το επίπεδο του σχολείου

γ) το επίπεδο της τοπικής κοινωνίας.

Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων των προγραμμάτων στη μαθητική κοινότητα ή στον Κοινωνικό χώρο του σχολείου μπορεί να γίνει εντός ή εκτός του ωρολογίου προγράμματος σε συνεργασία με τον υπεύθυνο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

Τα συγκεκριμένα προγράμματα εφόσον υπάρχει η δυνατότητα, επιχορηγούνται.

(Τα παραπάνω αναφέρονται στην:

Φ 18/ 391/ Γ1/ 473/ 29 – 3 – 1996 απόφαση Υπουργού Παιδείας για την λειτουργία προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο δημοτικό σχολείο.)

5.3 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΤΣΙΓΓΑΝΟΠΑΙΔΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Όπως είναι γνωστό, το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, σε συνεργασία με τους σχολικούς συμβούλους, τους διευθυντές και εκπαιδευτικούς των δημοτικών σχολείων και άλλους φορείς, καταβάλλει τα τελευταία έτη σημαντική προσπάθεια για την προσέλευση και τη φοίτηση όλων των τσιγγανοπαίδων στο δημοτικό σχολείο κυρίως (αλλά και στο νηπιαγωγείο), με στόχο την εξάλειψη του σχολικού αποκλεισμού και στη συνέχεια του κοινωνικού αποκλεισμού όσον αφορά την ευαίσθητη κοινωνική ομάδα των τσιγγάνων. Τα αποτελέσματα της παραπάνω προσπάθειας είναι σε μεγάλο βαθμό ικανοποιητικά και ο αριθμός των τσιγγανοπαίδων που φοιτούν στα σχολεία της χώρας αυξάνεται συνεχώς.

Αρκετά όμως από αυτά τα παιδιά που φοιτούν στο δημοτικό σχολείο αντιμετωπίζουν μαθησιακά προβλήματα και προβλήματα προσαρμογής στο σχολικό περιβάλλον. Οι μαθητές αυτοί αποθαρρύνονται εύκολα και αν δεν πάρουμε τα αναγκαία μέτρα περιθωριοποιούνται, απουσιάζουν συχνά ή σε άλλες περιπτώσεις εγκαταλείπουν οριστικά το σχολείο, ιδιαίτερα κατά το πέρασμα τους από το δημοτικό στο γυμνάσιο.

Μέσα από αυτή την κατάσταση αναπαράγεται ο λειτουργικός αναφαλβητισμός και σε κάποιο βαθμό ο οργανικός, και υποθάλπεται η κοινωνική ανισότητα και η κοινωνική μειονεξία

Για τη βελτίωσή της κατάστασης στον τομέα αυτό και με στόχο την ομαλή ένταξη όλων των τσιγγανοπαίδων στο σχολικό και κοινωνικό περιβάλλον και την καταπολέμηση του αναφαλβητισμού, θεωρούμε απαραίτητο να επισημάνουμε τα ακόλουθα:

- ◆ Όλοι οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί (σχολικοί σύμβουλοι, προϊστάμενοι, διευθυντές σχολείων, εκπαιδευτικοί) πρέπει να ευαισθητοποιηθούν και να δραστηριοποιηθούν στον τομέα της εγγραφής και φοίτησης όλων των παιδιών στο σχολείο, όπως προβλέπουν και οι σχετικές νομικές διατάξεις για την υποχρεωτική φοίτηση. Ειδικά για τα παιδιά των τσιγγάνων πρέπει να δημιουργούνται στα σχολεία οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την προσέλκυση και φοίτηση τους σύμφωνα με την υπ' αρ. Φ 4/350/Γ1/1028/22 - 8 - 95 εγκύκλιο.
- ◆ Βασικός στόχος των προσπαθειών είναι η ένταξη των τσιγγανοπαίδων στις κανονικές τάξεις. Στις περιπτώσεις που υπάρχουν μαθησιακές δυσκολίες, αυτές αντιμετωπίζονται με τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας (προπαρασκευαστικά τμήματα), στα οποία φοιτούν λίγες ώρες την ημέρα και τις υπόλοιπες ακολουθούν το πρόγραμμα στην τάξη που ανήκουν. Σε ειδικές περιπτώσεις, κατά τις οποίες τα παιδιά που προσέρχονται για πρώτη φορά στο σχολείο είναι διαφόρων ηλικιών και υπάρχουν έντονα μαθησιακά προβλήματα καθώς και προβλήματα προσαρμογής, μπορούν να λειτουργούν ταχύρυθμα προπαρασκευαστικά τμήματα, με στόχο την ομαλή ένταξη τους στις κανονικές τάξεις. Είναι ευνόητο ότι τα τμήματα αυτά δεν θα λειτουργούν αυτόνομα για μεγάλο χρονικό διάστημα, για να αποφεύγονται καταστάσεις περιθωριοποίησης που θα ήταν πιθανότατα συνέπεια της επι μακρό διάστημα φοίτησης τους χωριστά από τους υπόλοιπους μαθητές. Επισημαίνουμε ότι τα σχολεία σε καταυλισμούς λειτουργούν σε εξαιρετικές μόνο περιπτώσεις, κατά τις οποίες για διάφορους λόγους, καθίσταται αδύνατη η μεταφορά και φοίτηση των τσιγγανοπαίδων στα σχολεία που ανήκουν.

- ♦ Από το σχολικό έτος 1999 - 2000 χορηγείται κάρτα φοίτησης στους μετακινούμενους μαθητές, ώστε να ελέγχεται και να διευκολύνεται η φοίτηση τους σε περίπτωση μετακίνησης.

Τέλος γίνονται δεκτά τα παιδιά ανεξάρτητα αν είναι γραμμένα σε μητρώα ή δημοτολόγια.

(Τα παραπάνω αναφέρονται στην:

υπ' αριθμ. Φ 4/ 350/ Γ1/ 1028/ 22 -08 - 1995 εγκύκλιο του Υ.Π.Ε.Π.Θ.)

5.4 ΤΑΞΕΙΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ (Διαπολιτισμική Εκπαίδευση)

Προκειμένου η εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών να γίνει περισσότερο αποτελεσματική και συμμετοχική, ώστε οι μαθητές αυτοί να ενταχθούν ομαλά και ισόρροπα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, στα πλαίσια της διαπολιτισμικής αγωγής, διαμορφώνεται ευέλικτο σχήμα θεσμικής και διδακτικής παρέμβασης, το οποίο επιτρέπει στο σύλλογο διδασκόντων κάθε σχολικής μονάδας Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αφού σταθμίσει τις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών αυτών και τις δυνατότητες της σχολικής μονάδας, να επιλέξει εκείνο το σχήμα που μπορεί να λειτουργήσει ουσιαστικά και αποδοτικά. Το θεσμικό σχήμα έχει τη μορφή:

- A) τάξη υποδοχής I
- β) τάξη υποδοχής II
- γ) Φροντιστηριακό τμήμα

5.4.1 Φοίτηση σε τάξεις υποδοχής

Το πρόγραμμα των τάξεων υποδοχής ολοκληρώνεται σε δύο κύκλους που εντάσσονται μέσα στο ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου:

- ◆ Στις τάξεις υποδοχής I, όπου εφαρμόζεται εντατικό πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας για μαθητές που θα ενταχθούν στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, η φοίτηση διαρκεί ένα διδακτικό έτος.
- ◆ Στις τάξεις υποδοχής II, όπου εφαρμόζεται μικτό πρόγραμμα εσωτερικής και εξωτερικής γλωσσικής και μαθησιακής υποστήριξης.

των μαθητών, που έχουν ενταχθεί σε αυτές, και το οποίο πραγματοποιείται μέσα στις κανονικές τάξεις με παράλληλη υποστηρικτική γλωσσική διδασκαλία. Η φοίτηση διαρκεί μέχρι δύο διδακτικά έτη, μετά την παρακολούθηση του κύκλου της τάξης υποδοχής I

Ο μικρότερος αριθμός μαθητών με τον οποίο δημιουργείται μία τάξη υποδοχής I ή II είναι 9 και ο μεγαλύτερος 17.

5.4.2 Φοίτηση σε φροντιστηριακά τμήματα

Ο μικρότερος αριθμός μαθητών για να δημιουργηθεί ένα φροντιστηριακό τμήμα είναι 3 παιδιά και ο μεγαλύτερος 8.

Στα φροντιστηριακά τμήματα παρέχεται υποστηρικτική διδασκαλία μέχρι 10 ώρες την εβδομάδα από τις οποίες οι 2 διατίθενται για μελέτη.

5.4.3 Πρόγραμμα σπουδών φροντιστηριακών τμημάτων

Διδάσκονται μαθήματα στα οποία ο σύλλογος διδασκόντων κρίνει ότι οι αλλόφωνοι μαθητές αντιμετωπίζουν δυσκολίες γλωσσικές ή μαθησιακές. Επίσης γίνεται μελέτη και προετοιμασία των μαθητών για τα μαθήματα της επόμενης ημέρας.

Η κατανομή των ωρών διδασκαλίας κατά μάθημα, οι ώρες λειτουργίας του φροντιστηριακού τμήματος, καθώς και η χρήση διδακτικού υλικού καθορίζονται από το σχολικό σύμβουλο σε συνεργασία με το σύλλογο διδασκόντων.

5.4.4 Διδακτικό προσωπικό

Στις τάξεις υποδοχής διδάσκουν μόνιμοι εκπαιδευτικοί, που βρίσκονται στη διάθεση του οικείου Περιφερειακού Υπηρεσιακού Συμβουλίου ή που αποσπώνται για το σκοπό αυτό, όπως και αναπληρωτές ή ωρομίσθιοι εκπαιδευτικοί. Οι ωρομίσθιοι εκπαιδευτικοί προσλαμβάνονται με απόφαση του οικείου προϊστάμενου Δ/σης εκπαίδευσης και διδάσκουν με ωράριο που καθορίζεται από τη σύμβαση πρόσληψής τους. Στις τάξεις υποδοχής διδάσκουν κατά πρώτο λόγο διαθέσιμοι εκπαιδευτικοί του ιδίου σχολείου, εφόσον το επιθυμούν και έχουν τα απαραίτητα για το έργο αυτά προσόντα.

Στα φροντιστηριακά τμήματα διδάσκουν μόνιμοι ή αναπληρωτές εκπαιδευτικοί της ίδιας ή, αν αυτό είναι δυνατό, άλλης σχολικής μονάδας, για συμπλήρωση του διδακτικού τους ωραρίου.

Στο τέλος τη σχολικής χρονιάς με ευθύνη των σχολικών συμβούλων οργανώνονται συναντήσεις για τον απολογισμό και την αξιολόγηση της λειτουργίας των τάξεων υποδοχής και των φροντιστηριακών τμημάτων.

(Τα παραπάνω αναφέρονται στην:

Φ 2/ 378/ Γ1/ 1124/ 08 – 12 – 1994 απόφαση του Υπουργού Παιδείας
εγκ. 4/ 139/ 31 – 01 – 1995 θέμα 1ο)

5.5 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

5.5.1 Σκοπός σχολικού συνεταιρισμού

Σε κάθε δημοτικό σχολείο από 3/θέσιο και πάνω μπορεί να ιδρυθεί ένας σχολικός συνεταιρισμός που αποτελεί σημαντικό θεσμό της εκπαίδευσης και της κοινωνικής ζωής του σχολείου, ο σκοπός του οποίου είναι, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 46 του Ν.1566/8, να συμβάλει στη διαπαιδαγώγηση των μαθητών σχετικά με τις αρχές της αλληλοβοήθειας, της αυτοδιοίκησης, της συλλογικής προσπάθειας, της συνεργασίας και της κοινωνικής ευθύνης, στην ανάπτυξη της ανεξάρτητης σκέψης, της δημοκρατικής συνείδησης, της αμοιβαίας κατανόησης καθώς και τη γνώση συλλογικών μορφών οικονομικής δραστηριότητας.

Ειδικότερα με το σχολικό συνεταιρισμό οι μαθητές εθίζονται στο πνεύμα της αυτοδιαχείρισης με την οικονομική τους δραστηριότητα, της κοινωνικοποιημένης σχολικής ζωής με τις ποικίλες δραστηριότητες που αναλαμβάνουν, οι οποίες επεκτείνονται στην έρευνα, στις πολιτιστικές και αθλητικές εκδηλώσεις, στον καλλωπισμό του σχολείου και του περιβάλλοντα χώρου, στις εκδρομές, στις βιβλιοθήκες, σε κοινωφελή έργα και γενικότερα στην ανάπτυξη πρωτοβουλίας και στον εθισμό στη συνεργασία και στη συλλογικότητα.

5.5.2 Ίδρυση σχολικού συνεταιρισμού

Η πρωτοβουλία για την ίδρυση του σχολικού συνεταιρισμού μπορεί να προέρχεται είτε από τους μαθητές είτε από τους γονείς είτε από το διδακτικό προσωπικό. Το σχετικό αίτημα εξετάζεται σε ειδική σύσκεψη

του διδακτικού προσωπικού, το οποίο, όταν διαπιστώσει ότι υπάρχουν οι προϋποθέσεις λειτουργίας του συνεταιρισμού στο σχολείο, παραπέμπει με απόφαση του το θέμα στο σχολικό συμβούλιο, που αποφασίζει για την ίδρυση του.

5.5.3 Τα μέλη του σχολικού συνεταιρισμού

Μέλη του σχολικού συνεταιρισμού, πάντοτε σε προαιρετική βάση, μπορούν να είναι οι μαθητές των τάξεων Δ', Ε' και ΣΤ'. Ο ελάχιστος αριθμός για να λειτουργήσει ένας σχολικός συνεταιρισμός είναι 20 μαθητές.

Τακτικά μέλη είναι οι μαθητές των τριών τάξεων που αναφέρονται παραπάνω και οι εκπρόσωποι του συλλόγου διδασκόντων και του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων στο διοικητικό συμβούλιο και στο εποπτικό συμβούλιο του σχολικού συνεταιρισμού. Οι μαθητές εγγράφονται με αίτηση που κατατίθεται στο διοικητικό συμβούλιο, το οποίο με απόφαση του αποδέχεται το σχετικό αίτημα.

Επίτιμα μέλη μπορεί να είναι όλοι οι εκπαιδευτικοί του σχολείου και οι γονείς των μαθητών, καθώς και άτομα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος που προφέρουν υπηρεσία στην ανάπτυξη του σχολικού συνεταιρισμού. Όλα τα επίτιμα μέλη εγγράφονται με απόφαση της γενικής συνέλευσης.

(Τα παραπάνω αναφέρονται στην

... υπ' αριθμ. Φ 3/ 1085/ Γ1/ 1456/ 02 – 12 – 1997 απόφασή του Υπουργού Παιδείας)

5.6 ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΔΥΣΛΕΞΙΚΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

5.6.1 Ορισμός

Η δυσλεξία, γνωστή τα τελευταία χρόνια ως "ειδική μαθησιακή δυσκολία στη γραφή και στην ανάγνωση", είναι μια ειδική μαθησιακή δυσκολία, η οποία συνίσταται στην αδυναμία των μαθητών να αποκτήσουν τις γλωσσικές δεξιότητες που σχετίζονται με την ανάγνωση, τη γραφή και την ορθογραφία. Η λειτουργική αυτή αδυναμία εκδηλώνεται, αν και υπάρχει συνήθως επαρκής νοητική ικανότητα, ομαλή συναισθηματική ανάπτυξη, κατάλληλη διδασκαλία και πλούσιο σε ερεθίσματα περιβάλλον.

5.6.2 Τα κύρια συμπτώματα

Τα κύρια συμπτώματα της μαθησιακής αυτής δυσκολίας είναι η αργή και με πολλά λάθη ανάγνωση, η δυσανάγνωστη γραφή και η υπερβολική και ασταθής ανορθογραφία καθώς και η δυσκολία απόδοσης με συνεχή λόγο του περιεχομένου ενός κειμένου, ενώ ο προφορικός λόγος δεν επηρεάζεται αρνητικά από αυτήν. Ο δυσλεξικός μαθητής κουράζεται εύκολα από το διάβασμα και πολύ συχνά παρουσιάζει διάσπαση προσοχής.

Από διάφορες έρευνες γνωρίζουμε πως η δυσλεξία συναντάται συχνότερα στα αγόρια από ό,τι στα κορίτσια και σε αναλογία 4 προς 1. Εμφανίζεται με τον ερχομό του παιδιού στο σχολείου και αντιμετωπίζεται σε μεγάλο βαθμό από τη στιγμή που διαγνωστεί και παρασχεθεί στο παιδί

η κατάλληλη διδακτική βοήθεια κυρίως από τις πρώτες τάξεις του δημοτικού.

Οι εκπαιδευτικοί επιβάλλεται να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί και να αποφεύγουν να χαρακτηρίζουν τον μαθητή ως δυσλεξικό, γιατί η διάγνωση της είναι έργο ειδικών και δεν είναι εύκολη διαδικασία. Οφείλουν όμως, αν παρατηρούν κάποιες ιδιαίτερες δυσκολίες του μαθητή, να παραπέμπουν τους γονείς στα Κέντρα Διάγνωσης – Αξιολόγησης και Υποστήριξης (Κ.Δ.Α.Υ.), που συστήθηκαν και λειτούργησαν το έτος 2000 – 2001 στην έδρα του νομού της κάθε χώρας, προς διαπίστωση τυχόν μαθησιακών δυσκολιών. Επιπλέον, θα πρέπει να έχουν υπόψη τους οι εκπαιδευτικοί πως ούτε η υπερβολική ανορθογραφία ούτε η κακή γραφή από μόνες τους υποδουλώνουν δυσλεξία.

Η δυσλεξία πλήττει, ιδιαίτερα την αυτοεκτίμηση των μαθητών, γιατί αισθάνονται άμεσα την δυσκολία τους να ανταποκριθούν ικανοποιητικά, όπως οι άλλοι συμμαθητές τους, στις μαθησιακές απαιτήσεις. Επομένως, είναι αναγκαίο να τους παρασχεθεί ψυχοσυναισθηματική στήριξη, ενίσχυση, ενθάρρυνση και εξατομικευμένη, όσο είναι δυνατό, διδακτική καθοδήγηση. Η κατανόηση του προβλήματος τους και η αποφυγή δυσμενούς κριτικής και άστοχων χαρακτηρισμών τους βοηθούν να νιώθουν ευχάριστα στη σχολική κοινότητα και περισσότερο να επιμένουν στο επίτιμο έργο τους. Οι δυσλεξικοί μαθητές (φυσικά και οι γονείς τους), δεν θα πρέπει να επαναπαύονται στην εξάντληση της επιείκειας εκ μέρους των διδασκόντων, αλλά να προσπαθούν, μέσα στα όρια των δυνατοτήτων τους, να είναι συνεπείς στις καθημερινές μαθησιακές τους υποχρεώσεις.

(Τα παραπάνω αναφέρονται στην υπ' αρ. Πρωτ. Γ2/1846/15 – 5 – 00 απόφαση)

5.7 Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΤΡΟΧΟΝΟΜΟΥ

Τα υπουργεία Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Δημόσιας Τάξης, Μεταφορών και Επικοινωνιών και Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων συνεργάστηκαν ώστε ο θεσμός του Σχολικού Τροχονόμου να ενισχυθεί και η εφαρμογή του να εξαπλωθεί σε όλα τα σχολεία στα οποία είναι απαραίτητος λόγω κυκλοφοριακών ιδιαιτεροτήτων.

5.7.1 Η εφαρμογή του θεσμού

Η εφαρμογή του θεσμού ξεκίνησε στην ευρύτερη περιοχή της Πάτρας το σχολικό έτος 1997 – 1998.

Οι σχολικοί τροχονόμοι, που επιλέχθηκαν να εφαρμόσουν το θεσμό στα σχολεία αυτά, οπλίστηκαν από το Υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών και εκπαιδεύτηκαν από τα τοπικά τμήματα τροχαίας ή τις κατά τόπους αρμόδιες για τέτοια θέματα υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας.

Ο θεσμός αυτός στηρίχθηκε οικονομικά από το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, μέσω των Τοπικών Αυτοδιοικήσεων και των Σχολικών τους Επιτροπών.

5.7.2 Η επιτροπή επιλογής του σχολικού τροχονόμου

Η πρόταση για τα πρόσωπα που θα αναλάβουν καθήκοντα σχολικών τροχονόμων γίνεται σε επίπεδο σχολικής μονάδας από επιτροπή η οποία αποτελείται από:

1. Τον διευθυντή της σχολικής μονάδας ως Πρόεδρος (με αναπληρωτή του τον υποδιευθυντή). Στην περίπτωση συστεγαζόμενων σχολικών

μονάδων (συγκρότημα) συμμετέχουν όλοι οι διευθυντές και προεδρεύει ο αρχαιότερος.

2. Τον Πρόεδρο της σχολικής επιτροπής στην οποία ανήκει η σχολική μονάδα.
3. Τον Πρόεδρο του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων. Στην περίπτωση συστεγαζόμενων σχολικών μονάδων συμμετέχουν οι Πρόεδροι όλων των Συλλόγων Γονέων και Κηδεμόνων.

5.7.3 Οι παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη

Στην επιλογή των σχολικών τροχονόμων θα ληφθούν υπόψη:

- Η εθελοντική συμμετοχή του ατόμου στην προηγούμενη εφαρμογή του θεσμού (από το σχολικό έτος 1997 – 1998 δηλαδή)
- Η προηγούμενη εμπειρία του σε θέματα αστυνόμευσης και τροχαίας (π.χ. συνταξιούχοι αστυνομικοί)
- Η γενική του παρουσία στο χώρο της περιφέρειας του σχολείου και η συμβολή του σε δραστηριότητες του
- Η γνώση της σχολικής κοινότητας για το άτομο και
- Η ικανότητα του να συμβάλει στην καλύτερη εφαρμογή του θεσμού

Η εφαρμογή του σχολικού τροχονόμου αποτελεί σημαντικότερο θεσμό για την ασφάλεια των μικρών μαθητών. Στα πλαίσια αυτής προσπάθειας η θέση που κατέχει η εκπαιδευτική κοινότητα είναι κεντρική και πρωτεύουσας σημασίας. Με τη συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων και ασφαλώς των γονέων θα μπορέσει να καταστήσει το θεσμό αξιόπιστο και αποτελεσματικό. Είναι αυτονόητο ότι η συμβολή του Διευθυντή του σχολείου στην παρακολούθηση της καλής εφαρμογής του θεσμού είναι βαρύνουσας σημασίας.

(τα παραπάνω αναφέρονται στον σχετικό κώδικα οδικής κυκλοφορίας (Ν. 2969/99 ΦΕΚ τ.α.)

Μετά την ανάλυση και μελέτη των παραπάνω προγραμμάτων και μεταρρυθμίσεων, θεωρείται απαραίτητο να επισημανθεί ότι στην περιοχή της Πάτρας μέχρι σήμερα έχουν τεθεί σε εφαρμογή τα εξής προγράμματα:

- Το πρόγραμμα δημιουργικών δραστηριοτήτων διευρυμένου ωραρίου (ολοήμερο δημοτικό σχολείο)
- Το πρόγραμμα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης
- Ο θεσμός του σχολικού τροχονόμου

Μετά από δηλώσεις του υπευθύνου της Α' βάθμιας εκπαίδευσης δεν προβλέπεται η εφαρμογή των υπολοίπων προγραμμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ – ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

6.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

6.1.1 Σκοπός της έρευνας

Σκοπός της έρευνας ήταν να διαπιστωθεί η αναγκαιότητα της εφαρμογής προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, προγραμμάτων δημιουργικών δραστηριοτήτων διευρυμένου ωραρίου και σχολικού τροχονόμου στα δημοτικά σχολεία.

Ειδικότερα θεωρήθηκε αναγκαίο να διαπιστωθεί αν τα προγράμματα Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ολοήμερου δημοτικού, που εφαρμόζονται στα σχολεία της Α΄βάθμιας εκπαίδευσης συμβάλουν, και σε ποιο βαθμό στη κοινωνικοποίηση και στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού.

Επίσης θεωρήθηκε απαραίτητο να ερευνηθεί χωριστά:

(α) πόσο μπορούν να λειτουργούν τα προγράμματα αυτά με βάση τις σχετικές υπουργικές αποφάσεις

(β) το βαθμό άμεσης εμπλοκής της οικογένειας στις διαδικασίες του σχολείου με το θεσμό του σχολικού τροχονόμου

6.2.2 Πλαίσιο

Το πλαίσιο της έρευνας αποτέλεσαν 14 σχολικοί τροχονόμοι, 17 διευθυντές και 26 εκπαιδευτικοί που εφαρμόζουν πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και πρόγραμμα δημιουργικών

δραστηριοτήτων διευρυμένου ωραρίου, σε 31 δημοτικά σχολεία της Πάτρας.

6.1.3 Δείγμα

Στο πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης συμμετέχουν κανονικά 11 σχολεία με 20 εκπαιδευτικούς και η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε σε 7 σχολεία (7 διευθυντές) με 14 εκπαιδευτικούς. Στο πρόγραμμα δημιουργικών δραστηριοτήτων διευρυμένου ωραρίου συμμετέχουν 11 σχολεία με 17 εκπαιδευτικούς και η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε σε 10 σχολεία (10 διευθυντές) με 13 εκπαιδευτικούς. Στο θεσμό του σχολικού τροχονόμου συμμετέχουν 19 εθελοντές και δόθηκαν πληροφορίες από 14.

Όπως παρατηρείτε παραπάνω για την διεξαγωγή της έρευνας δεν ήταν δυνατόν να ερωτηθούν οι δάσκαλοι όλων των σχολείων που εφαρμόζουν προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, πρόγραμμα δημιουργικών δραστηριοτήτων διευρυμένου ωραρίου, καθώς και οι γονείς που εφαρμόζουν το θεσμό του σχολικού τροχονόμου. Ο λόγος που δεν κατέστη δυνατή η λήψη συνέντευξης από τους υπολοίπους ήταν η διστακτικότητα που έδειξαν για την διαδικασία της.

Για την διεξαγωγή της έρευνας, από τον προϊστάμενο της Α'βάθμιας εκπαίδευσης Πάτρας και την υπεύθυνη για την εφαρμογή προγραμμάτων περιβαλλοντική εκπαίδευσης δόθηκαν οι κατευθύνσεις για τα σχολεία στα οποία εφαρμόζονται προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, προγράμματα δημιουργικών δραστηριοτήτων διευρυμένου ωραρίου (ολοήμερο δημοτικό) και ο θεσμός του σχολικού τροχονόμου.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με ερωτηματολόγιο συνέντευξη.

6.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

6.2.1 Ανάλυση αποτελεσμάτων ερωτηματολογίου που αφορά το πρόγραμμα δημιουργικών δραστηριοτήτων διευρυμένου ωραρίου

Στο πρόγραμμα δημιουργικών δραστηριοτήτων διευρυμένου ωραρίου, (κοινός, ολοήμερο δημοτικό) συμμετέχουν, 11 σχολεία με 17 εκπαιδευτικούς στο Δήμο της Πάτρας.

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, για την διεξαγωγή της έρευνας δεν ήταν δυνατό να ρωτηθούν οι εκπαιδευτικοί όλων των σχολείων που εφαρμόζουν το πρόγραμμα, έτσι η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε σε 10 σχολεία (10 διευθυντές) με 13 εκπαιδευτικούς. Οι 8/13 ερωτηθέντες, ήταν άντρες και οι 5/13 γυναίκες.

Το πρόγραμμα δημιουργικών δραστηριοτήτων διευρυμένου ωραρίου, εφαρμόζεται από εκπαιδευτικούς- δασκάλους όλων των ειδικοτήτων. Πριν την υλοποίηση του προγράμματος οι εκπαιδευτικοί είχαν κάποια ενημέρωση που, σε 9/13 προήλθε από τον διευθυντή του σχολείου, 3/13 από το Υ.Π.Ε.Π.Θ (με την ανάγνωση της υπουργικής απόφασης) και 1/13 από το σχολικό σύμβουλο σε συνεργασία με τον διευθυντή του σχολείου.

Σύμφωνα με την έρευνα τα στοιχεία που προκύπτουν είναι τα εξής: 4/13 εκπαιδευτικούς που είχαν αναλάβει το πρόγραμμα, έχουν εμπειρία από 1-5 έτη, 3/13 έχουν εμπειρία από 11-15 έτη και 6/13 έχουν εμπειρία άνω των 16 ετών.

Επίσης 3/13 εργάζονται 1 έτος στο συγκεκριμένο σχολείο, 4/13 εργάζονται δυο έτη στο ίδιο σχολείο, 5/13 εργάζονται 6 έως 10 έτη και

1/13 εργάζεται 16 έτη. Από το γεγονός ότι οι παραπάνω εκπαιδευτικοί έχουν πολλά έτη προϋπηρεσίας και οι περισσότεροι εργάζονται στο ίδιο σχολείο για 2 έτη και άνω, πιστεύεται ότι γνωρίζουν την εξέλιξη και την πρόοδο των μαθητών και έχουν αποκτήσει στενές σχέσεις μεταξύ τους.

Στο πρόγραμμα του ολοήμερου δημοτικού σχολείου οι, 3/13 εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν ανέλαβαν τη δραστηριότητα για πρώτη φορά, ενώ 10/13 συμμετέχουν στη δραστηριότητα αυτή για 3-6 σχολικά έτη. Εξετάζοντας τα πιο πάνω στοιχεία πιστεύεται ότι τα άτομα που πραγματοποίησαν τη συγκεκριμένη δραστηριότητα από 3 χρόνια και άνω, έχουν αποκτήσει πολύ καλή γνώση του αντικειμένου και πάνω από όλα έχουν αυξημένη διάθεση να ξεφύγουν από το στενό τρόπο διδασκαλίας.

Για 10/13 το επάγγελμα του εκπαιδευτικού ήταν μια από τις επιλογές σπουδών του, ενώ για 3/13 δεν ήταν επιλογή, με αποτέλεσμα 1/3 να τον επηρεάσει στην εξάσκηση του επαγγέλματος του.

10/13 που θα πρότειναν στους μαθητές τους το επάγγελμα του εκπαιδευτικού, δεν θα τους προέτρεπαν, ενώ 3/13 θα τους πρότειναν και θα τους προέτρεπαν για το επάγγελμα αυτό.

Σε ερώτηση που αφορούσε τις συνθήκες εργασίας του εκπαιδευτικού, οι 11/13 είναι ικανοποιημένοι από το ωράριο εργασίας, το μισθολόγιο κ.α., ενώ 2/13 δεν είναι ικανοποιημένοι, αλλά αυτό δεν τους επηρεάζει στην άσκηση του επαγγέλματος τους.

Το πρόγραμμα ολοήμερου δημοτικού σχολείου, λειτουργεί στα σχολεία που πραγματοποιήθηκε η έρευνα από 2-4 έτη.(13/13)

Όσον αφορά το κίνητρο που τους ώθησε να ασχοληθούν, 3/13 επικέντρωσαν το ενδιαφέρον τους σε νέες εμπειρίες που θέλησαν να αποκτήσουν, 4/13 θέλησαν να αποφύγουν τον κλασικό τρόπο διδασκαλίας, 4/13 πίστευαν ότι γνώριζαν πολύ καλά το αντικείμενο και 2/13 απάντησαν ότι λόγω του περιορισμένου ωραρίου απασχόλησης μπορούν να αντεπεξέλθουν στις οικογενειακές τους υποχρεώσεις.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται από τη σχετική με το ολοήμερο δημοτικό σχολείο υπουργική απόφαση, το πρόγραμμα ορίζεται από το υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και εφαρμόζεται με την οικονομική του ενίσχυση.

Σε πολλά σχολεία, φορείς όπως η τοπική αυτοδιοίκηση και οι σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων, εφαρμόζουν με δική τους οικονομική συμβολή, προγράμματα που κύριο σκοπό έχουν τη δημιουργική απασχόληση των παιδιών. Όπως λοιπόν σωστά απαντήθηκε από τους ερωτηθέντες, το πρόγραμμα εφαρμόστηκε (11/13) με πρωτοβουλία του σχολείου άρα κατ επέκταση του Υ.Π.Ε.Π.Θ, και 2/13 απάντησαν ότι εφαρμόστηκε με πρωτοβουλία του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων.

Σε ερώτηση, 11/13 εκπαιδευτικούς απάντησαν ότι τα παιδιά πριν την υλοποίηση του προγράμματος ενημερώθηκαν για την φιλοσοφία του, 1/13 δεν γνώριζε να απαντήσει γιατί άρχισε να συμμετέχει από τα μέσα του σχολικού έτους και 1/13 απάντησε ότι τα παιδιά δεν είχαν ενημερωθεί. Απορία προκαλεί το γεγονός, ότι αφού τα παιδιά δεν γνώριζαν το πρόγραμμα, πως μπορούσαν να συμμετέχουν ενεργά.

Η σχετική με το ολοήμερο δημοτικό υπουργική απόφαση αναφέρει ως σκοπό την: α) υποχρεωτική εφαρμογή του οικείου προγράμματος β) προαιρετική εφαρμογή προγραμμάτων μελέτης των μαθημάτων της επόμενης ημέρας και προγράμματα δημιουργικής απασχόλησης. γ) προαιρετική εφαρμογή προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας σε μαθητές, που παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες.

Μέσα από την έρευνα προκύπτει ότι, 13/13 εκπαιδευτικοί είχαν συγκεκριμενοποιήσει κάποιον βασικό σκοπό του προγράμματος και υποστήριξαν ότι αυτός έχει επιτευχθεί. Ο βασικός σκοπός διακρίνεται ως εξής: 8/13 ανέφεραν ως σκοπό την ασφαλή φύλαξη των παιδιών, 3/13 τη μελέτη των μαθημάτων της επόμενης ημέρας και 2/13 ανέφεραν την δημιουργική απασχόληση, την προετοιμασία των μαθημάτων της

επόμενης ημέρας και την κοινωνικοποίηση του παιδιού. Από τα παραπάνω παρατηρείται ότι ο σκοπός που έχει τεθεί από την σχετική υπουργική απόφαση σε πολλά σημεία διαφοροποιείται, από τον σκοπό που είχαν θέσει οι αρμόδιοι εκπαιδευτικοί.

Επίσης μέσα από την έρευνα προκύπτει ότι, 13/13 είχαν συγκεκριμενοποιήσει και κάποιους επιμέρους στόχους του προγράμματος που αφορούν την δημιουργική απασχόληση με ομαδικές δραστηριότητες και την ενισχυτική διδασκαλία των παιδιών, καθώς και ότι εκπληρώθηκαν από μεγάλο (7/13) έως μέγιστο (6/13) βαθμό.

Στο σημείο αυτό θεωρείται απαραίτητο να επισημανθούν οι δυσκολίες που ανέφεραν οι εκπαιδευτικοί ότι υπήρξαν στη λειτουργία του προγράμματος. Συγκεκριμένα, 10/13 εντόπισαν τις δυσκολίες στην προαιρετική ώρα προσέλευσης και αναχώρησης των μαθητών που δυσχεραίνει την ανάπτυξη συγκεκριμένων δραστηριοτήτων μέσα στο πρόγραμμα, ενώ 3/13 στην υλικοτεχνική υποδομή, στην άγνοια κανόνων συνεργασίας και στην διαφορετικότητα του επιπέδου των παιδιών.

Οι 7/13 δήλωσαν ότι δεν υπήρξε τρόπος αντιμετώπισης των δυσκολιών και οι 6/13 δήλωσαν ότι αντιμετώπισαν τις δυσκολίες είτε σε συνεργασία με τον διευθυντή(4/6), είτε μόνοι τους (2/6), με την δημιουργία συγκεκριμένου ωραρίου λειτουργίας.

3/13 εκπαιδευτικούς ανέφεραν ότι στους φορείς που απευθύνθηκαν για τις δυσκολίες τους, είχαν την αναμενόμενη πληροφόρηση, συμβουλευτική και υποστήριξη. Ενώ 10/13 εξέφρασαν την απογοήτευση τους γιατί στους φορείς που απευθύνθηκαν δεν είχαν την αναμενόμενη πληροφόρηση. Προκαλεί έντονη αίσθηση το γεγονός, ότι σε τόσο μεγάλο ποσοστό εκπαιδευτικών, δεν τους προσφέρθηκε η ανάλογη πληροφόρηση. Αξίζει λοιπόν να αναρωτηθεί κανείς, αν οι εκπαιδευτικοί απευθύνθηκαν στους σωστούς φορείς ή αν οι φορείς είχαν τις κατάλληλες

βάσεις για να προσφέρουν την επιθυμητή, στους εκπαιδευτικούς, ενημέρωση, συμβουλευτική και υποστήριξη.

Η σχετική με το ολοήμερο δημοτικό σχολείο υπουργική απόφαση, ορίζει, ότι το πρόγραμμα δημιουργικών δραστηριοτήτων διευρυμένου ωραρίου, αποτελείται από επιμέρους προγράμματα που είναι:

- ο Το γεύμα και ξεκούραση
- ο Μελέτη μαθημάτων της επόμενης ημέρας
- ο Δημιουργικές δραστηριότητες

Όπως προκύπτει, τα υποπρογράμματα που λειτουργούν στα σχολεία που πραγματοποιήθηκε η έρευνα διακρίνονται ως εξής: 9/13 εκπαιδευτικούς ανέφεραν ότι πραγματοποιήθηκε γεύμα και ξεκούραση των μαθητών, ενώ 4/13, ότι δεν πραγματοποιήθηκε το συγκεκριμένο υποπρόγραμμα λόγω έλλειψης υποδομής. 11/13 ανέφεραν ότι πραγματοποιείται μελέτη των μαθημάτων της επόμενης ημέρας, που συντελεί στην καλύτερη απόδοση των μαθητών. (ενώ 2/13, δεν πραγματοποιήθηκε το συγκεκριμένο πρόγραμμα). Το τελευταίο από τα επιμέρους προγράμματα που ορίζει η σχετική υπουργική απόφαση, πραγματοποιήθηκε από όλους τους εκπαιδευτικούς (13/13) που συμμετείχαν σε αυτό.

Επίσης είναι απαραίτητο να επισημανθεί ότι στο τελευταίο υποπρόγραμμα που είναι οι δημιουργικές δραστηριότητες η επιλογή του θέματος είναι: 8/13 αποκλειστική ευθύνη του υπεύθυνου εκπαιδευτικού, ενώ 5/13 η από κοινού συνεργασία των μαθητών με τον εκπαιδευτικό. Η επιλογή αυτή επηρεάζεται από την διαθέσιμη υλικοτεχνική υποδομή όπως δηλώνουν 12/13 εκπαιδευτικοί.

Όπως αναφέρεται, στη σχετική με το ολοήμερο δημοτικό σχολείο, υπουργική απόφαση, κάποιες από τις δημιουργικές δραστηριότητες, μπορούν να υλοποιούνται σε ομάδες εργασίας και να συνοδεύονται από σύντομες επισκέψεις κοντά στο σχολείο και όχι περισσότερες από μια

φορά το μήνα, εφόσον αυτό είναι εφικτό. Όπως προκύπτει από την έρευνα στο σχεδιασμό του προγράμματος, 12/13 ανέφεραν ότι δεν προβλεπόταν ανάπτυξη δραστηριοτήτων εκτός σχολικού χώρου. Παρόλα αυτά 11/13 υποστήριξαν ότι μέσα στο περιορισμένο χώρο του σχολείου προσφερόταν κάποιου είδους βιωματικής μάθησης στα παιδιά.

Σε ερώτηση που αφορούσε τη συμμετοχή των παιδιών στο πρόγραμμα, 13/13 ανέφεραν θετική ενεργό συμμετοχή. Ειδικότερα, 8/13 μίλησαν για πάρα πολύ ενεργό συμμετοχή, 4/13 για πολύ ενεργό συμμετοχή και 1/13 για μέτρια.

Επίσης θεωρείται σημαντικό να επισημανθεί ότι, 13/13 πιστεύουν πως οι μαθητές που συμμετέχουν στο πρόγραμμα ολοήμερου δημοτικού σχολείου, αναπτύσσουν στενές σχέσεις μεταξύ τους.

Για την λειτουργία του προγράμματος ολοήμερου δημοτικού, πρέπει να διατίθεται ειδικός χώρος του σχολείου. Όταν όμως δεν υπάρχει τέτοιος χώρος, χρησιμοποιείται κοινή αίθουσα διδασκαλίας. Η οργάνωση του χώρου πρέπει να διαφέρει από την κλασική διαρρύθμιση της αίθουσας διδασκαλίας. Ανάλογα με τις δυνατότητες πρέπει να διαμορφωθούν θεματικές <<γωνίες>>. (π.χ ανάγνωσης, επιτραπέζιων παιχνιδιών, εικαστικών). (σχετική με το ολοήμερο δημοτικό σχολείο υπουργική απόφαση).

Όπως χαρακτηριστικά ανέφεραν οι εκπαιδευτικοί, (13/13) οι χώροι υλοποίησης του προγράμματος ήταν αποκλειστικά αίθουσες διδασκαλίας, οι 12/13 ανέφεραν προβλήματα υλικοτεχνικής υποδομής στους χώρους αυτούς, ενώ 1/13 τους θεώρησε ικανοποιητικά προσαρμοσμένους και λειτουργικούς, για την υλοποίηση του συγκεκριμένου προγράμματος.

Αν και όπως προκύπτει από την σχετική υπουργική απόφαση, στον εμπλουτισμό του προγράμματος πρέπει να συμβάλουν με την συνεργασία τους, οι Σύλλογοι Γονέων και Κηδεμόνων και η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Κανένας από τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην

έρευνα, δεν απάντησε ότι υπήρξε κάποια συμμετοχή των γονέων, παρά μόνο 2/13 ανέφεραν, κάποια συμμετοχή που δεν ήταν ιδιαίτερα ουσιαστική και αξιολογήσιμη.

Αίσθηση προκαλεί το γεγονός, ότι 10/13 δεν ζήτησαν την ενεργό συμμετοχή των γονέων γιατί 9/10 δεν το θεώρησαν απαραίτητο και βοηθητικό και 1/10 πιστεύει ότι δεν υπάρχουν τα κατάλληλα μέτρα για κάτι τέτοιο. Μόνο 2/13 ζήτησαν τη συμμετοχή των γονέων γιατί πιστεύουν ότι παίζουν καθοριστικό ρόλο.

Όπως είναι γνωστό, η αξιολόγηση παίζει πολύ σημαντικό ρόλο σε κάθε καινοτόμο πρόγραμμα, γιατί διευκολύνει την ανατροφοδότηση της καθημερινής πρακτικής. Μετά από στοιχεία που προέκυψαν από την έρευνα, 1/13 δήλωσε ότι δεν διενεργείται αξιολόγηση του προγράμματος, παρόλο που θεωρείται απαραίτητη για αποκόμιση εμπειριών. 12/13 ανέφεραν ότι εφαρμόζεται αξιολόγηση του προγράμματος και 10 από αυτούς είπαν ότι εκτός από την τελική πραγματοποιήθηκε και ενδιάμεση.

Τα πρόσωπα που συμμετείχαν στην διαδικασία της αξιολόγησης ήταν: 6/12 οι εκπαιδευτικοί που υλοποιούν το πρόγραμμα, 4/12 οι υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί και ο διευθυντής, 1/12 οι υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί και οι γονείς, 1/12 οι υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί, ο διευθυντής και ο-σχολικός σύμβουλος. Βέβαια αίσθηση προκαλεί το γεγονός, ότι 13/13 εκπαιδευτικούς απάντησαν ότι οι μαθητές δεν έχουν την δυνατότητα συμμετοχής στη διαδικασία της αξιολόγησης. Λόγω της μικρής τους ηλικίας (12/13), και γιατί δεν προβλέπεται από την υπουργική απόφαση.(1/13).

Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης κοινοποιούνται στο σχολικό σύμβουλο (10/12) και (2/12) στο διευθυντή του σχολείου, από όπου λαμβάνονται νέες προτάσεις ή υποδείξεις για τυχόν βελτίωση του προγράμματος.

Τέλος 8/12 εκπαιδευτικούς, ανέφεραν ότι οι προηγούμενες αξιολογήσεις τους βοηθούν ουσιαστικά στις επόμενες εφαρμογές και 5/13 θεωρούν ότι η βοήθεια δεν είναι άμεση.

Το σημείο αυτό θεωρείται πολύ σημαντικό στην έρευνα, διότι η αρχική υπόθεση που αφορά τη συμβολή των πρότυπων προγραμμάτων στην κοινωνικοποίηση και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού, αποδεικνύεται μέσα από τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου-συνέντευξης.

Πρωταρχική σημασία για την διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου και την κοινωνική του τοποθέτηση, έχει η σχολική κοινωνικοποίηση.

Όπως είναι γνωστό από την κοινωνιολογία της εκπαίδευσης, το σχολικό σύστημα είναι βασικός φορέας μιας συγκεκριμένης ιδεολογίας και καλλιεργεί τις στάσεις, τις αντιλήψεις, τους τρόπους σκέψης και τις μορφές συμπεριφοράς, που συμβάλουν στη διατήρηση της ιδεολογίας αυτής. Οι σχολικοί μηχανισμοί, με όλα αυτά τα στοιχεία που μεταδίδουν στον αναπτυσσόμενο άνθρωπο, ασκούν σοβαρή επίδραση στην τελική διαμόρφωση της προσωπικότητας του και καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό τις κοινωνικές του δομές και τα κοινωνικά του στερεότυπα. (Πυργιωτάκης, 1989) -

Το πρόγραμμα του ολοήμερου δημοτικού σχολείου, μέσα από τα τμήματα δημιουργικών δραστηριοτήτων, έχει να παίξει ένα σημαντικό ρόλο στην κοινωνικοποίηση των παιδιών. Για το λόγο αυτό, σκόπιμο είναι να αφήνεται και χρόνος στα παιδιά να παίζουν ομαδικά παιχνίδια στους ελεύθερους-χώρους του σχολείου, με τη διακριτική όμως παρακολούθηση του δασκάλου.

Όπως λοιπόν προκύπτει από την έρευνα, 13/13 εκπαιδευτικούς πιστεύουν ότι το πρόγραμμα του ολοήμερου δημοτικού, συμβάλει στην

κοινωνικοποίηση του παιδιού με τους εξής τρόπους; (αναλυτικά αναφέρονται οι απόψεις των εκπαιδευτικών)

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρθηκε, μέσα από την δημιουργία ομάδων μαθητών με διαφορετικές ηλικίες και μαθητών που προέρχονται από διαφορετικά κοινωνικά στρώματα, δημιουργείται μια μικρογραφία της κοινωνίας. Άλλοι, όπως χαρακτηριστικά ανέφεραν, εκμεταλλευόμενοι το γεγονός ότι οι δημιουργικές δραστηριότητες, δεν έχουν συγκεκριμένη θεματολογία, προσπαθούν με ομαδικές διαδικασίες να συμβάλουν άμεσα στην δευτερογενή κοινωνικοποίηση του παιδιού, πράγμα το οποίο δεν μπορεί να επιτευχθεί στο ωρολόγιο πρόγραμμα. Τέλος ένας από τους εκπαιδευτικούς υποστήριξε, ότι το ολοήμερο πρόγραμμα συμβάλλει στην κοινωνικοποίηση του παιδιού με τον ίδιο τρόπο, όπως και το παραδοσιακό σχολείο.

Περνώντας στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη με βάση την βιβλιογραφία κατά τη σχολική ηλικία, πραγματοποιούνται σημαντικές μεταβολές στο τομέα της ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης. Πρώτα αλλάζει το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο δρα και αλληλεπιδρά το παιδί. Δεύτερο αλλάζει η ψυχοδυναμική του παιδιού, τα κίνητρα και οι αναπτυξιακές επιδιώξεις του. (Παρασκευόπουλος, 1982)

Πολύ σημαντικό, όπως παρατηρεί επίσης ο Παρασκευόπουλος, είναι ότι κατά την ηλικία αυτή, το παιδί παρουσιάζει δυο νέα βασικά στοιχεία στη ψυχοδυναμική του: την τάση για παραγωγικότητα και τάση για συμμετοχή στις ομάδες των συνομηλίκων. Στην ανάπτυξη των δυο παραπάνω στοιχείων, συμβάλλει εκτός από το σχολείο και το πρόγραμμα ολοήμερου δημοτικού σχολείου.

Όπως πολύ χαρακτηριστικά ανέφεραν οι εκπαιδευτικοί, με τα προγράμματα αυτά οι μαθητές μαθαίνουν μέσα από την δημιουργική απασχόληση και τις ομαδικές δραστηριότητες, να αναλαμβάνουν υπευθυνότητες και να γίνονται παραγωγικά.

6.2.2 Ανάλυση αποτελεσμάτων ερωτηματολογίου που αφορά το πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση προωθεί την ανάπτυξη σαφούς αντίληψης και ενδιαφέροντος για την οικονομική, κοινωνική, πολιτική και οικολογική αλληλεξάρτηση. Παρέχει σε κάθε άτομο δυνατότητα απόκτησης γνώσεων, αξιών, στάσεων, αφοσίωσης και δεξιότητες που χρειάζονται για να προστατεύσει και να καλυτερεύσει το περιβάλλον. Συμβάλλει στην δημιουργία νέων προτύπων συμπεριφοράς, ατόμων, ομάδων, κοινωνιών προς το περιβάλλον.

Το πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε δημοτικά σχολεία εφαρμόζεται από εκπαιδευτικούς – δασκάλους όλων των ειδικοτήτων. Πριν την υλοποίηση του προγράμματος οι δάσκαλοι παρακολούθησαν εκπαιδευτικά σεμινάρια από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Στο πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης συμμετέχουν κανονικά 11 σχολεία με 20 εκπαιδευτικούς και η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε σε 7 σχολεία (7 διευθυντές) με 14 εκπαιδευτικούς. Οι 9/13 εκπαιδευτικούς ήταν γυναίκες και οι 4/13 ήταν άντρες.

Σύμφωνα με την έρευνα τα στοιχεία που προέκυψαν είναι τα εξής: 12/13 εκπαιδευτικούς που αναλάβει το πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, έχουν εμπειρία από 11 έως 23 έτη. (1/13 έχει εμπειρία 7 ετών). Επίσης 11/13, εργάζονται στο ίδιο σχολείο 2 έως 5 έτη και 2/13, 6 έως 11 έτη.

Το γεγονός ότι οι παραπάνω εκπαιδευτικοί έχουν πολλά έτη προϋπηρεσίας και εργάζονται στο ίδιο σχολείο πάνω από δύο έτη,

φανερώνει ότι είναι σταθεροί και βλέποντας τους μαθητές, στην εξέλιξη τους, γνωρίζουν την πρόοδο τους και έχουν αποκτήσει στενές σχέσεις μεταξύ τους.

Στο πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευση και οι 13/13 που συμμετέχουν έχουν αναλάβει αυτή τη δραστηριότητα πάνω από δύο έτη. Αναλυτικότερα: 5/13 έχουν την εμπειρία 2 έως 3 ετών, 3/13 εμπειρία 4 ετών, και 5/13 εμπειρία άνω των 5 ετών. Που σημαίνει ότι τα άτομα αυτά έχουν αποκτήσει πολύ καλή γνώση του αντικειμένου και πάνω από όλα, έχουν αυξημένη διάθεση για εναλλακτικούς τρόπους διδασκαλίας.

Για 11/13 το επάγγελμα του εκπαιδευτικού ήταν μία από τις επιλογές σπουδών του, ενώ για 2/13 δεν ήταν επιλογή, πράγμα που τους επηρέασε στην επιλογή του επαγγέλματος τους.

8/13 που θα πρότειναν στους μαθητές τους το επάγγελμα του εκπαιδευτικού δεν θα τους προέτρεπαν, ενώ 5/13 θα πρότειναν και θα προέτρεπαν τους μαθητές τους για το επάγγελμα αυτό.

Το πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης ποικίλει στην διάρκεια λειτουργίας του σε σχολικά έτη από σχολείο σε σχολείο, έτσι: 6/13, αναφέρουν ότι το πρόγραμμα λειτουργεί 4 έως 5 έτη, 4/13 αναφέρουν διάρκεια λειτουργίας 9 έως 10 έτη, 2/13 αναφέρουν πάνω από 10 έτη. (1/13 δεν γνώριζε). Από την παραπάνω ερώτηση διακρίνεται έντονη τη σιγουριά των εκπαιδευτικών, για τον τρόπο διεξαγωγής και επιτυχίας του προγράμματος.

Όσον αφορά το κίνητρο που τους επηρέασε να ασχοληθούν, με το συγκεκριμένο πρόγραμμα, 4/13 επικέντρωσαν το ενδιαφέρον τους στο θέμα οικολογία και 9/13 στη διαφορετική σχέση που αναπτύσσεται με τα παιδιά και στην εφαρμογή νέων τύπων διδακτικών μεθόδων. (εναλλακτική διδασκαλία).

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στη Φ 18/391/Γ1/473/29/3/96, υπουργική απόφαση, η περιβαλλοντική εκπαίδευση σχεδιάζεται ατομικά ή συλλογικά με πρωτοβουλία των εκπαιδευτικών.

Όπως λοιπόν σωστά απαντήθηκε από τους ερωτηθέντες το πρόγραμμα εφαρμόστηκε (12/13) με πρωτοβουλία του ίδιου του εκπαιδευτικού, ενώ ο 1/13 ανέφερε ότι το πρόγραμμα εφαρμόστηκε με πρωτοβουλία του διδακτικού συλλόγου.

Μέσα από την έρευνα προκύπτει ότι 13/13, έχουν συγκεκριμενοποιήσει τον αρχικό σκοπό και τους επιμέρους στόχους του προγράμματος.

9/13 αναφέρουν ότι ο αρχικός σκοπός ήταν η ευαισθητοποίηση των παιδιών σε οικολογικά θέματα, 3/13 περιγράφουν νέους και εναλλακτικούς τρόπους διδασκαλίας και 1/13 αναφέρει και τα δύο. Αισιόδοξο είναι το γεγονός ότι 13/13 μιλούν για επιτυχία του αρχικού σκοπού, συγκεκριμένα 6/13 υποστηρίζουν ότι ο αρχικός σκοπός επιτεύχθηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό και 7/13 ότι ο σκοπός τους επιτεύχθηκε σε μεγάλο βαθμό.

Όσον αφορά τους επιμέρους στόχους, τα αποτελέσματα είναι τα εξής: 2/13 ευαισθητοποίηση των παιδιών σε οικολογικά θέματα, 7/13 η κοινωνικοποίηση του παιδιού και τέλος 4/13 και τα δύο. Παρατηρώντας τα αποτελέσματα της έρευνας και συζητώντας με τους παραπάνω ερωτηθέντες βγήκε το συμπέρασμα ότι το πρότυπο αυτό πρόγραμμα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, προσπαθεί με το δικό του τρόπο να συμβάλλει στην κοινωνικοποίηση του παιδιού.

Όπως υποστηρίζει η Φ 18/391/Γ1/437/96, υπουργική απόφαση, η περιβαλλοντική απόφαση είναι μία εκπαιδευτική διαδικασία, στην οποία η διάρκεια, ο χρόνος, τα όρια και οι διαδικασίες δεν είναι αυστηρά καθορισμένα. Πράγματι το ωράριο λειτουργίας του προγράμματος ποικίλει: 8/13 λένουν ότι το πρόγραμμα εφαρμόζεται δύο ώρες την

εβδομάδα, 4/13 μία ώρα την εβδομάδα και 1/13 πέντε ώρες την εβδομάδα.

Το ωράριο λειτουργίας του προγράμματος για 10/13 εκπαιδευτικούς, δεν ήταν αρκετό στο να εκπληρωθούν ο σκοπός και στόχοι του και μόνο 3/13 υποστηρίζουν, ότι στο χρόνο που είχαν προκαθορίσει οι ίδιοι είχαν τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Σε ερωτήσεις που αφορούν τη χρονική στιγμή υλοποίηση του προγράμματος, 3/13 αναφέρουν ότι το πρόγραμμα είναι ενταγμένο στο ωράριο λειτουργίας του σχολείου και δεν γίνεται εις βάρος των διδακτικών ωρών. 10/13 αναφέρουν ότι το πρόγραμμα είναι υπερωριακό από τους οποίους οι 9/10 υποστηρίζουν ότι παρόλα αυτά υπάρχει η επιθυμητή ανταπόκριση των μαθητών. (1/10 λέει το αντίθετο).

Όπως παρατηρείται (9/13) τα παιδιά διαθέτουν χρόνο και πέρα από τις ώρες των συναντήσεων που γίνονται στο χώρο του σχολείου, χωρίς αυτό να αναλώνει το χρόνο τους για την προετοιμασία των μαθημάτων της επόμενης ημέρα. Από τα παραπάνω συμπεραίνεται, ότι ο χρόνος που διαθέτουν οι μαθητές στο πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, συντελεί στην καλύτερη απόδοση τους στο ημερήσιο σχολικό πρόγραμμα γιατί μαθαίνουν να οργανώνουν και να προγραμματίζουν καλύτερα το χρόνο τους.

Όπως αναφέρεται στην σχετική με την περιβαλλοντική εκπαίδευση υπουργική απόφαση η επιλογή των μαθητών στο πρόγραμμα γίνεται από τους εκπαιδευτικούς και είναι ανοιχτή.

Όπως παρατηρείται από την έρευνα, 2/13 απαντούν ότι το πρόγραμμα απευθύνεται σε όλους τους μαθητές και η συμμετοχή δεν είναι ελεύθερη ενώ 11/13 απαντούν δεν απευθύνεται σε όλους τους μαθητές και η συμμετοχή είναι ελεύθερη και οι τάξεις που συμμετέχουν είναι οι εξής:

- 7/13 οι τάξεις Β' και ΣΤ'

- 1/13 οι τάξεις Δ' και ΣΤ'
- 1/13 οι τάξεις Β', Δ' και Ε'
- 1/13 οι τάξεις Δ', Ε' και ΣΤ'
- 1/13 η τάξη Ε
- 1/13 η τάξη Δ', και
- 1/13 όλες οι τάξεις

Οι παραπάνω τάξεις επιλέχθηκαν, 10/13 από τη διάθεση του εκπαιδευτικού, 1/13 σύμφωνα με την ηλικία των παιδιών και 2/13 και τα δύο.

Μελετώντας τα πιο πάνω στοιχεία, πιστεύεται ότι οι εκπαιδευτικοί επιλέγουν τους μαθητές που θα συμμετέχουν στο πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, βάση της ηλικίας τους. Γιατί όπως παρατηρείται οι τάξεις Α' και Γ' δεν βρίσκονται στις επιλογές των εκπαιδευτικών ενώ η τάξη ΣΤ' έχει επιλεγεί σχεδόν από όλους τους εκπαιδευτικούς.

Σε ερώτηση, οι 13/13 εκπαιδευτικούς απάντησαν πως πριν αναπτύξουν αυτή τη δραστηριότητα είχαν τη σύμφωνη γνώμη των παιδιών. Έστω και αν αυτή η αναλογία παρουσιάζεται κάπως υπερβολική και συνήθως δε συμβαίνει έτσι, το ποσοστό παραμένει πολύ υψηλό.

Όσον αφορά την επιλογή του θέματος γίνεται :

- 7/13 από τον υπεύθυνο εκπαιδευτικό και τους μαθητές
- 5/13 από τον υπεύθυνο εκπαιδευτικό
- 1/13 μόνο από τους μαθητές

Παρατηρείται ότι οι μαθητές συμμετέχουν άμεσα στη λήψη των αποφάσεων που αφορούν το πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Όπως αναφέρθηκε από τους ερωτηθέντες η επιλογή του θέματος επηρεάζεται από την διαθέσιμη κάθε φορά υλικοτεχνική υποδομή (8/13) ενώ 5/13 δηλώνουν το αντίθετο.

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
 ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Σε ερώτηση που αφορά το χώρο υλοποίησης του προγράμματος 9/13 εκπαιδευτικούς πιστεύουν ότι οι χώροι αυτοί πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την εφαρμογή του προγράμματος. Ενώ 4/13, αναφέρουν ανάγκες βελτίωσης. Παράλληλα 12/13 μιλούν για ικανοποιητική ποιότητα και ποσότητα του αναλώσιμου και εποπτικού υλικού.

Πιστεύεται ότι για την εφαρμογή των προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης έχουν προσαρμοστεί κατάλληλοι χώροι και διατίθεται κατάλληλο στην ποιότητα και στην ποσότητα υλικό. Όπως κατά μεγάλο ποσοστό αναφέρουν οι εκπαιδευτικοί.

Ο νόμος 1566/1985, ενισχύει κάθε πρωτοβουλία που έχει σαν στόχο να αναπτύξουν οι μαθητές την κριτική σκέψη και αντίληψη για συλλογική προσπάθεια και συνεργασία, ώστε να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και με την υπεύθυνη συμμετοχή τους να συντελούν αποφασιστικά στην πρόοδο του κοινωνικού συνόλου.

Ακολουθώντας οι εκπαιδευτικοί το νόμο αυτό, εφαρμόζουν το πρόγραμμα με ομαδική εργασία. Ο στόχος που προκύπτει μέσα από τις ομαδικές εργασίες όπως χαρακτηριστικά ανέφεραν 4/13, αφορούν θέματα πρακτικά σε σχέση με το γνωστικό αντικείμενο, προκειμένου οι μαθητές, όχι μόνο να συνειδητοποιήσουν τη σχέση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον του αλλά και να δραστηριοποιηθούν και να συμβάλουν στη γενικότερη προσπάθεια αντιμετώπισης περιβαλλοντικών προβλημάτων (Νόμος 1846/1991). Ενώ 9/13 αναφέρονται σε θέματα ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης και κοινωνικοποίησης του παιδιού. Το σημείο αυτό θεωρείται πολύ σημαντικό, στην έρευνα, διότι η αρχική υπόθεση που αφορά τη συμβολή των πρότυπων προγραμμάτων στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξης και κοινωνικοποίηση του παιδιού, αποδεικνύεται από τα παραπάνω αποτελέσματα.

Με βάση λοιπόν τη βιβλιογραφία κατά τη σχολική ηλικία πραγματοποιούνται σημαντικές μεταβολές στον τομέα της ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης. Πρώτα πρώτα αλλάζει το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο δρα και αλληλεπιδρά το παιδί. Δεύτερο, αλλάζει η ψυχοδυναμική του παιδιού, τα κίνητρα και οι αναπτυξιακές επιδιώξεις του. (Παρασκευόπουλος, 1984).

Πολύ σημαντικό όπως παρατηρεί ο Παρασκευόπουλος (1984) είναι ότι κατά την ηλικία αυτή, το παιδί παρουσιάζει δύο νέα βασικά στοιχεία στη ψυχοδυναμική του: την τάση για παραγωγικότητα και τη τάση για συμμετοχή στις ομάδες των συνομηλίκων. Στην ανάπτυξη των δύο παραπάνω στοιχείων συμβάλει, εκτός από το σχολείο και το πρόγραμμα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Γιατί όπως πολύ χαρακτηριστικά ανέφεραν οι εκπαιδευτικοί και όπως προκύπτει από τη σχετική υπουργική απόφαση με τα προγράμματα αυτά οι μαθητές μαθαίνουν μέσα από την ομαδική εργασία γίνονται παραγωγικά αποκτούν κοινωνικές αξίες και αισθήματα ευθύνης για την προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος, διαμορφώνοντας μια σχετική ηθική και έναν κώδικα συμπεριφοράς.

Επίσης πρωταρχική σημασία για την διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου και την κοινωνική του τοποθέτηση έχει η σχολική κοινωνικοποίηση (Πυργιωτάκης, 1999). Αφού λοιπόν στη περιβαλλοντική εκπαίδευση το περιβάλλον νοείται στην πλατιά του έννοια και μέσα από το πρόγραμμα μπορούν να υλοποιηθούν στόχοι και άλλων δραστηριοτήτων, οι εκπαιδευτικοί όπως χαρακτηριστικά αναφέρθηκε, εκμεταλλευόμενοι το γεγονός αυτό, προσπαθούν να συμβάλουν, βάζοντας ένα ακόμα λιθαράκι στην κοινωνικοποίηση του παιδιού.

Σε ερώτηση που αφορούσε την συμμετοχή των παιδιών στο πρόγραμμα 13/13 εκπαιδευτικούς, αναφέρουν θετική και ενεργό συμμετοχή. (ειδικότερα 8/13 πάρα πολύ και 5/13 πολύ). Επίσης 6/13

διαπιστώνουν ότι οι φιλίες που δημιουργούνται μεταξύ των παιδιών, έστω και σε μικρό ποσοστό, διαφοροποιούνται έξω από την ομάδα.

Όπως προβλέπεται από τη σχετική με την περιβαλλοντική εκπαίδευση υπουργική απόφαση στο σχεδιασμό του προγράμματος προβλέπεται ανάπτυξη δραστηριοτήτων εκτός σχολικού χώρου π.χ. εκπαιδευτικές εκδρομές. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως 13/13 εκπαιδευτικούς απάντησαν ότι πραγματοποιούνται εξωσχολικές δραστηριότητες, και ότι μέσα από αυτές προσφέρεται βιωματική μάθηση στα παιδιά.

Στο σημείο αυτό θεωρήθηκε απαραίτητο να επισημανθούν τυχόν δυσκολίες που υπήρξαν στην λειτουργία του προγράμματος: 2/13 δεν αντιμετώπισαν κάποια δυσκολία ενώ 11/13 θεωρούν ότι υπήρξαν αρκετές δυσκολίες στην υλοποίηση τους. Συγκεκριμένα 7/11 εντοπίζουν δυσκολίες στην οργάνωση της ομάδας, δηλαδή θεωρούν ότι τα παιδιά δεν γνωρίζουν την έννοια της ομαδικής διαδικασίας και 4/11 τις εντοπίζουν σχετικά με οικονομικούς και διαθέσιμους πόρους. Από τους 11 εκπαιδευτικούς που αντιμετώπισαν τις παραπάνω δυσκολίες, 9 από αυτούς είχαν την αναμενόμενη υποστήριξη και συμβουλευτική στους φορείς που απευθύνθηκαν ενώ οι υπόλοιποι δυο ανέφεραν το αντίθετο.

Αν και πρέπει να θεωρείται δεδομένη η ενημέρωση του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων για την ηθική και υλική στήριξη του προγράμματος μόνο 8/13 δηλαδή 61,5 %, ανέφεραν ότι υπήρξε ενεργός συμμετοχή του συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων. (5/13, ανέφεραν μη ενεργό συμμετοχή). Η συμμετοχή αυτή των γονέων χαρακτηρίστηκε θετική και τελικά διαμόρφωσε και επηρέασε το πρόγραμμα.

Η αξιολόγηση παίζει σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και των σχετικών παιδαγωγικών στρατηγικών. Ως συμπλήρωμα σε κάθε καινοτομία η αξιολόγηση διευκολύνει την ανατροφοδότησης της καθημερινής πρακτικής (φ

18/391/Γ1/437/29 – 3 – 96 υπουργική απόφαση). Μετά από στοιχεία που προέκυψαν από την έρευνα 13/13 εκπαιδευτικούς αναφέρουν ότι διενεργείται αξιολόγηση του προγράμματος, και 5 από αυτούς απαντούν ότι εκτός από την τελική πραγματοποιείται και ενδιάμεση αξιολόγηση. Τα πρόσωπα που συμμετέχουν στην διαδικασία της αξιολόγηση είναι: οι υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί και η υπεύθυνη του περιβαλλοντικού τμήματος της Α'βάθμιας εκπαίδευσης(8/13), οι υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί και οι συμμετέχοντες μαθητές (5/13). Βέβαια αξιοσημείωτο είναι το γεγονός και ότι οι υπόλοιποι 8/13 απάντησαν ότι τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα συμμετοχής στην αξιολόγηση, χωρίς να θεωρείται ιδιαίτερα ουσιαστική. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης κοινοποιούνται στο γραφείο της Α'βάθμιας εκπαίδευσης από όπου λαμβάνονται νέες προτάσεις και υποδείξεις για τυχόν βελτίωση του προγράμματος. Τέλος 11/13 εκπαιδευτικούς θεωρούν ότι οι προηγούμενες αξιολογήσεις τους έχουν βοηθήσουν ουσιαστικά στις επόμενες εφαρμογές. (2/13 θεωρούν ότι η βοήθεια δεν είναι άμεση)

Στις περισσότερες ερωτήσεις σκοπός ήταν έμμεσα να εξετασθεί τι παραπάνω προσφέρει το πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στην κοινωνικοποίηση και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού. Στο τέλος όμως - του ερωτηματολογίου θεωρήθηκε σκόπιμο να τεθούν συγκεκριμένες ερωτήσεις στους εκπαιδευτικούς προκειμένου να εξετασθεί η άποψη τους.

Σε ερώτηση που αφορούσε την κοινωνικοποίηση του παιδιού, 13/13 εκπαιδευτικούς, πιστεύουν ότι το πρόγραμμα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης συμβάλλει στην κοινωνικοποίηση του με τους εξής τρόπους: (παρουσιάζονται αναλυτικά οι απόψεις των εκπαιδευτικών). Μέσα από ομάδες αναπτύσσεται πνεύμα συνεργασίας μεταξύ των παιδιών, δημιουργούνται φιλίες, αποκτούν δεξιότητες και αρχές όπως ο σεβασμός, η αλληλοβοήθεια και η αποδοχή των άλλων. Επίσης με το πρόγραμμα

αυτό, οι μαθητές έρχονται σε επαφή με τον έξω κόσμο και καλούνται να παρατηρήσουν και να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα της σύγχρονης ζωής.

Στις τελευταίες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου 13/13, μιλούν για προσφορά του προγράμματος στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού. Πιο συγκεκριμένα αναφέρονται ότι: μέσα από τις ομαδικές διαδικασίες τα παιδιά ωριμάζουν πιο γρήγορα και δημιουργούν στενές φιλικές σχέσεις και μέσα από την αυτοπραγμάτωση αποκτούν υπευθυνότητα, αυτοεκτίμηση, αυτοπεποίθηση και αυτογνωσία.

Τελειώνοντας το ερωτηματολόγιο παρατηρείται ότι οι εκπαιδευτικοί που έχουν αναλάβει το πρόγραμμα νιώθουν ευχαριστημένοι με τα μέχρι στιγμής αποτελέσματα.

6.2.3 Ανάλυση αποτελεσμάτων του ερωτηματολογίου που αφορά το θεσμό του σχολικού τροχονόμου

Ο θεσμός του σχολικού τροχονόμου εφαρμόστηκε για πρώτη φορά το σχολικό έτος '97 - '98. Στην Πάτρα όμως, εφαρμόστηκε για πρώτη φορά το σχολικό έτος '99 - '00. Τα άτομα που ασχολούνται με τη συγκεκριμένη δραστηριότητα είναι συνήθως γονείς, των οποίων τα παιδιά φοιτούν σε δημοτικό σχολείο. Η δραστηριότητα αυτή ξεκίνησε εθελοντικά, παρόλα αυτά δίδεται μια ελάχιστη αποζημίωση από το Δήμο, που ανέρχεται στο ποσό των 50.000 δρχ. μηνιαίως.

Με το ερωτηματολόγιο συνέντευξη επιχειρείται να αποδειχθεί η άμεση εμπλοκή της οικογένειας στις διάφορες δραστηριότητες του σχολείου, που εκτός από την ανατροφή των παιδιών τους και την βιολογική αναπαραγωγή της κοινωνίας αποτελεί έναν από τους θεσμοποιημένους φορείς κοινωνικοποίησης και είναι η ομάδα από την οποία τα άτομα διδάσκονται για πρώτη φορά τους κοινωνικούς ρόλους.

Ο θεσμός του σχολικού τροχονόμου εφαρμόζεται σε 19 σχολεία (σχολικά συγκροτήματα) στην περιοχή της Πάτρας, από τα οποία δέχτηκαν να συμμετάσχουν στην έρευνα 14 σχολεία και 14 σχολικοί τροχονόμοι.

Οι 13 από αυτούς ήταν γυναίκες και ο ένας άνδρας.

Σύμφωνα με την έρευνα τα στοιχεία που προέκυψαν, είναι τα εξής: 6/14 γονείς που έχουν αναλάβει την εθελοντική εργασία του σχολικού τροχονόμου, έχουν παιδιά που φοιτούν στο συγκεκριμένο σχολείο, ενώ, 8/14 δεν έχουν παιδιά που φοιτούν στο συγκεκριμένο σχολείο.

Σε ερώτηση που αφορούσε το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων του σχολείου, 5/14 είναι μέλη του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων και

συμμετέχουν ενεργά στις δραστηριότητες και τις αποφάσεις του, ενώ οι υπόλοιποι δεν έχουν ενεργό συμμετοχή.

Όπως αναφέρετε στο άρθρο 45 του κ.ο.κ. (Ν. 2969/99 ΦΕΚ) η πρόταση και η απόφαση για τα πρόσωπα που θα αναλάβουν καθήκοντα σχολικών τροχονόμων γίνεται σε επίπεδο σχολικής μονάδας από επιτροπή η οποία αποτελείται: (α) από τον διευθυντή του σχολείου (β) από τον πρόεδρο της σχολικής επιτροπής, και (γ) από τον πρόεδρο του συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων. Παρόλα αυτά, όπως προκύπτει από τις συνεντεύξεις, 10/14 από τους ερωτηθέντες πρότειναν εθελοντικά τον εαυτό τους, 3/14 προτάθηκαν από τον διευθυντή του σχολείου ή από κάποιο οικείο πρόσωπο, και μόνο ένα άτομο (1/14) προτάθηκε από την επιτροπή, που έχει αναλάβει την πρόταση και απόφαση για την εφαρμογή καθηκόντων του σχολικού τροχονόμου.

Παράλληλα τα πρόσωπα που ενέκριναν την πρόταση για την ανάληψη της συγκεκριμένης δραστηριότητας ήταν:

- ο διευθυντής του σχολείου (2/14)
- ο σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων (1/14)
- ο διευθυντής του σχολείου (3/14)
- η σχολική επιτροπή (8/14)

Μόνο το 10% των ερωτηθέντων απάντησε ότι η πρόταση για την ανάληψη της συγκεκριμένης δραστηριότητας ακολούθησε τη διαδικασία που αναφέρει το άρθρο 45 του σχετικού με το θεσμό του σχολικού τροχονόμου κ.ο.κ.. Παρόλα αυτά το 60% των ερωτηθέντων απάντησα ότι η δραστηριότητα αποφασίστηκε από την σχολική επιτροπή. (άρθρο 45 του κ.ο.κ.).

Επίσης θεωρείται απαραίτητο να επισημανθεί ότι με το θεσμό αυτό υπάρχει άμεση εμπλοκή της οικογένειας, όχι μόνο στην εφαρμογή της συγκεκριμένης δραστηριότητας αλλά και στις διαδικασίες των προτάσεων

και στη λήψη των αποφάσεων μέσα από το σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων.

Σε ερώτηση που αναφέρεται στην εμπειρία των σχολικών τροχονόμων οι 13/14 απάντησαν ότι έχουν εργαστεί για 2 σχολικά έτη, δηλαδή από την αρχή που ξεκίνησε ο θεσμός του σχολικού τροχονόμου στην περιοχή της Πάτρας. Η παραμονή σε αυτή τη δραστηριότητα δείχνει ότι η σχολική κοινότητα αποδέχεται τόσο το θεσμό του σχολικού τροχονόμου, όσο και τα άτομα που το εφαρμόζουν. Σύμφωνα με το άρθρο 45 του κ.ο.κ., (Ν 2969/99 ΦΕΚ τ.α) αναφέρεται ότι οι κατά τόπους αρμόδιες υπηρεσίες της τροχαίας ή της αστυνομίας θα αναλάβουν να εκπαιδεύσουν τους σχολικούς τροχονόμους. Βέβαια αίσθηση προκαλεί το γεγονός ότι από τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν διαπιστώθηκε πως αν και 14/14 ενημερώθηκαν από την τροχαία μόνο οι 7/14 εκπαιδεύτηκαν.

Σε ερωτήσεις που αναφέρονται στη μέριμνα και στην αντιμετώπιση επείγουσών καταστάσεων, 12/14, ανέφεραν ότι δεν χρειάστηκαν να μεριμνήσουν ή να αντιμετωπίσουν κάποιο ατύχημα, αρρώστια, φυγή, ενώ 2/14 αναγκάστηκαν να αντιμετωπίσουν κάποια επείγουσα κατάσταση.

Από τη μελέτη των συνεντεύξεων διαπιστώθηκε ότι σε πολλά σημεία οι εφαρμογές του θεσμού ξεφεύγουν από τις επιταγές του νόμου.

Παρόλα αυτά όπως χαρακτηριστικά ανέφεραν οι σχολικοί τροχονόμοι, κατά τη γνώμη τους, το πρόγραμμα βρίσκεται σε πολύ υψηλά επίπεδα επιτυχίας.

Επιπροσθέτως σε ερωτήσεις που πραγματοποιήθηκαν σε διευθυντές των σχολείων που διενεργήθηκε η έρευνα, οι 16/17 ανέφεραν ότι δεν προβλέπετε η ύπαρξη σχολικού φύλακα στο σχολείο. 1/17

απάντησε το αντίθετο. Παρόλα αυτά όπως υποστηρίζουν 15/16, η ύπαρξη του θεωρείται απαραίτητη λόγω επικινδυνότητας των περιοχών που βρίσκονται τα σχολεία, ενώ 1/16 δηλώνει ότι δεν θεωρεί απαραίτητη την ύπαρξη του, λόγω λανθασμένης εφαρμογής του θεσμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

7.1 Συμπεράσματα

Για την καλύτερη καταγραφή των συμπερασμάτων θεωρήθηκε σκόπιμο να αναφερθούν χωριστά τα συμπεράσματα για το κάθε πρόγραμμα όπως προκύπτουν σε συνδυασμό από την έρευνα και την βιβλιογραφική ανασκόπηση

Πρόγραμμα δημιουργικών δραστηριοτήτων διευρυμένου ωραρίου (ολοήμερο δημοτικό)

Οι εκπαιδευτικοί που έχουν αναλάβει το συγκεκριμένο πρόγραμμα, έχουν πολλά έτη προϋπηρεσίας και οι περισσότεροι εργάζονται στο ίδιο σχολείο για 2 έτη και άνω, με αποτέλεσμα να γνωρίζουν και να έχουν αποκτήσει στενές σχέσεις μεταξύ τους.

Βασικός σκοπός του προγράμματος προκύπτει ότι είναι η ασφαλής φύλαξη των παιδιών και επιμέρους στόχοι η δημιουργική απασχόληση μέσα από ομαδικές δραστηριότητες και η ενισχυτική διδασκαλία. Είναι φανερό ότι ο βασικός σκοπός του προγράμματος δεν ανταποκρίνεται στο βασικό σκοπό που ορίζεται στην σχετική με το ολοήμερο δημοτικό υπουργική απόφαση.

Οι ειδικότητες οι οποίες εμπλέκονται στην εφαρμογή του προγράμματος είναι μόνο εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Οι εμπλεκόμενοι εκπαιδευτικοί δεν έχουν παρακολουθήσει σεμινάριο προετοιμασίας για το πρόγραμμα αλλά και κατά τη διάρκεια εφαρμογής

του, σε περίπτωση που παρουσιασθούν δυσκολίες, δεν υπήρχε αρμόδιος φορέας για πληροφόρηση, συμβουλευτική και υποστήριξη.

Επίσης δεν υπάρχει οικονομική στήριξη κατά τη διάρκεια του προγράμματος για ανάπτυξη δραστηριοτήτων.

Το πρόγραμμα του ολοήμερου δημοτικού συμβάλλει στη δημιουργία στενών φιλικών σχέσεων μεταξύ των μαθητών της σχολικής κοινότητας ανεξαρτήτου φύλου και ηλικίας.

Η συμμετοχή του συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων στο πρόγραμμα προβλέπεται από τη σχετική με το ολοήμερο δημοτικό σχολείο υπουργική απόφαση. Σύμφωνα όμως με την μελέτη οι εκπαιδευτικοί δεν κρίνουν την συμμετοχή των γονέων απαραίτητη και βοηθητική.

Από την έρευνα σε συνάρτηση με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση συμπεραίνεται ότι η αξιολόγηση παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στο πρόγραμμα γιατί διευκολύνει τους υπεύθυνους της λειτουργίας του προγράμματος. Όσον αφορά τη συμμετοχή των μαθητών στη διαδικασία της αξιολόγησης, οι εκπαιδευτικοί την αποκλείουν λόγω του νεαρού της ηλικίας τους.

Σχετικά με δύο από τους στόχους της έρευνας που ήταν η διερεύνηση της συμβολής του προγράμματος του ολοήμερου δημοτικού στην κοινωνικοποίηση και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών τα αποτελέσματα ήταν θετικά. Πιο συγκεκριμένα τα συμπεράσματα που προκύπτουν μέσα από την έρευνα αναφέρουν ότι, στο πρόγραμμα ολοήμερου δημοτικού συνέρχονται ομάδες μαθητών διαφορετικών ηλικιών και κοινωνικών στρωμάτων που αποτελούν μία μικρογραφία της κοινωνίας. Επίσης όσον αφορά την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη οι μαθητές μαθαίνουν, μέσα από δημιουργική απασχόληση και ομαδικές δραστηριότητες να αναλαμβάνουν υπευθυνότητες και να γίνονται παραγωγικά άτομα.

Τέλος από τα αποτελέσματα της έρευνας φαίνεται ότι, κατά κύριο λόγο το πρόγραμμα του ολοήμερου δημοτικού δεν λειτουργεί με βάση τις σχετικές υπουργικές αποφάσεις, παρόλο που του αφήνουν ένα ευρύ φάσμα κινήσεων.

Περιβαλλοντική εκπαίδευση

Οι εκπαιδευτικοί που έχουν αναλάβει το συγκεκριμένο πρόγραμμα έχουν πολλά έτη προϋπηρεσίας και διακρίνεται έντονη η σιγουριά τους για την επιτυχία του προγράμματος.

Για την πλειοψηφία των εκπαιδευτικών ως αρχικός σκοπός του προγράμματος αναφέρεται η ευαισθητοποίηση των μαθητών σε οικολογικά θέματα, όπως και προκύπτει από τη σχετική υπουργική απόφαση.

Όπως παρατηρείται τα παιδιά διαθέτουν χρόνο και πέρα από τις ώρες των συναντήσεων που γίνονται στο χώρο του σχολείου, χωρίς αυτό να αναλώνει το χρόνο τους, για την προετοιμασία των μαθημάτων της επόμενης ημέρας. Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι ο χρόνος που διαθέτουν οι μαθητές στο πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης συντελεί στην καλύτερη απόδοση τους, στο ημερήσιο σχολικό πρόγραμμα γιατί μαθαίνουν να οργανώνονται και να προγραμματίζουν το χρόνο τους καλύτερα.

Επιπροσθέτως συμπεραίνεται ότι οι μαθητές συμμετέχουν άμεσα ή έμμεσα στη λήψη αποφάσεων που αφορούν το πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

Αναφερόμενοι στις δυσκολίες διεξαγωγής του προγράμματος, συμπεραίνεται ότι το τμήμα περιβαλλοντικής της Α'βάθμιας εκπαίδευσης,

παρείχε την αναμενόμενη πληροφόρηση, συμβουλευτική και υποστήριξη στους εκπαιδευτικούς που το είχαν ανάγκη.

Αν και από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση θεωρείται δεδομένη η συμμετοχή του συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι μόνο το 61,5%, αναφέρει ότι υπήρξε συμμετοχή του συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων

Όσον αφορά την αξιολόγηση θετικό είναι το γεγονός ότι οι μαθητές, έστω και έμμεσα, έχουν δυνατότητα συμμετοχής στη διαδικασία της.

Σχετικά με τους στόχους της έρευνας που ήταν η διερεύνηση της συμβολής των προγραμμάτων της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στην κοινωνικοποίηση και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού, τα αποτελέσματα ήταν θετικά.

Πιο συγκεκριμένα τα συμπεράσματα που προκύπτουν μέσα από την έρευνα αναφέρουν ότι στο πρόγραμμα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης δημιουργούνται ομάδες όπου μέσα σε αυτές αναπτύσσεται πνεύμα συνεργασίας μεταξύ των παιδιών, αποκτούνται δεξιότητες και αρχές όπως ο σεβασμός, η αλληλοβοήθεια και η αποδοχή των άλλων. Επίσης στο πρόγραμμα αυτό οι μαθητές έρχονται σε επαφή με τον έξω κόσμο και καλούνται να παρατηρήσουν και να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα της σύγχρονης ζωής. Επίσης όσον αφορά την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη, οι μαθητές μέσα από ομαδικές διαδικασίες ωριμάζουν πιο γρήγορα, δημιουργούν στενές φιλικές σχέσεις και μέσα από την αυτοπραγμάτωση, αποκτούν υπευθυνότητα, αυτοεκτίμηση, αυτοπεποίθηση και αυτογνωσία.

Σχολικός τροχονόμος

Τα άτομα που ασχολούνται με την συγκεκριμένη δραστηριότητα είναι συνήθως γονείς, των οποίων τα παιδιά φοιτούν στο δημοτικό σχολείο

Το σύνολο των σχολικών τροχονόμων εφαρμόζουν το συγκεκριμένο θεσμό για 2 σχολικά έτη, δηλαδή από την αρχή που ξεκίνησε ο θεσμός στην περιοχή της Πάτρας. Η παραμονή τους σε αυτή τη δραστηριότητα δείχνει ότι η σχολική κοινότητα αποδέχεται τόσο το θεσμό του σχολικού τροχονόμου, όσο και τα άτομα που τον εφαρμόζουν.

Θεωρείται απαραίτητο να επισημανθεί ότι με το θεσμό αυτό υπάρχει άμεση εμπλοκή της οικογένειας όχι μόνο στην εφαρμογή της συγκεκριμένης δραστηριότητας αλλά και στη διαδικασία των προτάσεων και στη λήψη των αποφάσεων μέσα από το σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων.

Στην πλειοψηφία των σχολείων η πρόσληψη των σχολικών τροχονόμων γίνεται με αυτοπρόταση στον διευθυντή του σχολείου ο οποίος και επιλέγει, και δεν τηρείται η επιλογή τους από την επιτροπή όπως ορίζεται στην υπουργική απόφαση.

Όπως χαρακτηριστικά συμπεραίνεται από την έρευνα το πρόγραμμα βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα επιτυχίας.

Κλείνοντας το κεφάλαιο αυτό θεωρείται απαραίτητο να αναφερθεί ότι τα παραπάνω πρότυπα προγράμματα πρέπει να λειτουργήσουν ως ουσιαστικός θεσμός στην Α'βάθμια εκπαίδευση και όχι απλά σαν ένα ακόμη πρόγραμμα του υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

7.2 Προτάσεις

Με βάση τα συμπεράσματα της έρευνας και της βιβλιογραφικής μελέτης, καθώς και την προσωπική αντίληψη που αποκτήθηκε είναι δυνατόν να διατυπωθούν οι κάτωθι προτάσεις:

- Επειδή τα πρότυπα προγράμματα δεν αποτελούν αποκλειστικό αντικείμενο κανενός από τα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος, για το λόγο αυτό ακριβώς απαιτείται λειτουργία διεπιστημονικής ομάδας που θα αποτελείται από: κοινωνικό λειτουργό, ψυχολόγο, ψυχίατρο, και εκπαιδευτικούς διαφόρων ειδικοτήτων.

Παρακάτω σημειώνεται η συμβολή του κοινωνικού λειτουργού στα προγράμματα όπως αναφέρεται από εγκυκλίους του ΥΠ.Ε.Π.Θ. για το σχολείο του σήμερα.

Αναλυτικότερα στα πρότυπα προγράμματα του ολοήμερου δημοτικού και της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, τα παιδιά λειτουργούν σε ομάδες. Ο κοινωνικός λειτουργός λοιπόν ως καλός γνώστης των ομαδικών διαδικασιών, μπορεί εδώ να παίξει ένα σπουδαίο ρόλο, βοηθώντας τα παιδιά να αποκτήσουν αίσθηση υπευθυνότητας, ικανότητες αξιολόγησης, δεξιότητες, γνώσεις, ποικιλία εμπειριών καθώς και στάσεις και αξίες.

Στο πρόγραμμα εγγραφής και φοίτησης τριγυνοπαίδων στο δημοτικό σχολείο όπως και στο πρόγραμμα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να είναι καταλυτικός, οργανώνοντας προγράμματα ευαισθητοποίησης, ώστε να γνωρίσουν τα υπόλοιπα παιδιά τον πολιτισμό και τις αξίες των άλλων με αποτέλεσμα να αποδεκτούν τις ιδιαιτερότητες τους.

Είναι γνωστό ότι ένα μέρος του πληθυσμού της Πάτρας έστω και μικρό αποτελείται από τσιγγάνους, πολιτικούς πρόσφυγες και οικονομικούς μετανάστες. Για αυτό το λόγο θεωρείται απαραίτητη η εφαρμογή και των υπολοίπων προγραμμάτων (π.χ. το πρόγραμμα εγγραφής και φοίτησης τσιγγανοπαίδων στο δημοτικό σχολείο κ.λ.π.)

Τέλος στο πρόγραμμα εξέτασης δυσλεξικών μαθητών ο κοινωνικός λειτουργός σε συνεργασία πάντοτε με τον υπεύθυνο εκπαιδευτικό έχοντας γνώση του αντικειμένου μπορεί να διακρίνει τα κύρια συμπτώματα της δυσλεξίας και με τις δεξιότητες του να ενημερώνει τους γονείς και να παραπέμπει τα παιδιά σε κέντρα διάγνωσης, αξιολόγησης και υποστήριξης.

- Να συγκεκριμενοποιηθούν από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, οι σχετικές με τα προγράμματα υπουργικές αποφάσεις και εν συνέχεια να ακολουθούνται από τους εκπαιδευτικούς που τα εφαρμόζουν
- Φορείς όπως η Α'βάθμια εκπαίδευση θα πρέπει να προσφέρουν ενημέρωση στους υπεύθυνους εκπαιδευτικούς πριν την εφαρμογή του προγράμματος καθώς και συμβουλευτική και υποστήριξη σε τυχόν δυσκολίες που μπορεί να προκύψουν κατά τη διάρκεια λειτουργίας τους.
- Για την σωστή λειτουργία των προγραμμάτων θα πρέπει να διατίθεται ειδικός χώρος του σχολείου και η οργάνωση του θα πρέπει να διαφέρει από την κλασική διαρρύθμιση, της αίθουσας διδασκαλίας
- Να διαμορφωθεί το σχολικό πρόγραμμα μαθημάτων έτσι ώστε να δίδεται η δυνατότητα, από άποψη χρόνου, σε δασκάλους και μαθητές να εμπλακούν σε προγράμματα, όπως η περιβαλλοντική εκπαίδευση.
- Οι μαθητές ως κύριοι αποδέκτες των προγραμμάτων, θα πρέπει να έχουν άμεση συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

- Στον εμπλουτισμό των προγραμμάτων, για την ηθική και υλική στήριξη του, θα πρέπει να συμβάλουν με την συνεργασία τους, οι σύλλογοι Γονέων και Κηδεμόνων
- Όπως είναι γνωστό κάθε πρόγραμμα πρέπει να έχει συγκεκριμένο χρόνο διάρκειας λειτουργίας και στόχους που θα ανταποκρίνονται στο επίπεδο ικανοτήτων των μαθητών και θα είναι εφικτοί στην υλοποίησή τους. Για να είναι λεπτομερής και ολοκληρωμένη η αξιολόγηση ενός προγράμματος θα πρέπει εκτός από την τελική να πραγματοποιείται και ενδιάμεση αξιολόγηση. Τα άτομα που θα πρέπει να συμμετέχουν στην αξιολόγηση είναι οι εφαρμοστές του προγράμματος, οι μαθητές, ο διευθυντής του σχολείου και οι γονείς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ

- Βακάλιος Αθανάσιος, 'Θέματα Κοινωνιολογίας Της Εκπαίδευσης', εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1994
- Γεωργόπουλος Αλέξανδρος, Τσαλίκη Ελισάβετ, 'Περιβαλλοντική Εκπαίδευση', εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1993
- Γκότοβος Ε., 'Η Λογική Του Υπαρκτού Σχολείου', εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1990
- Γκότοβος Ε., 'Παράδοση Και Γλώσσα Στο Σχολείο', εκδόσεις Δωδώνη, Αθήνα Γιάννινα, 1991
- Ζωγράφου Α., 'Σχολική Κοινωνική Εργασία, Θεωρία Πράξη Προβληματισμοί', Πάτρα 1993
- Ιωαννίδης Ι.Δ., 'Παιδαγωγική Ψυχολογία', τόμος Α και Β, εκδόσεις Κορφή, Αθήνα 1993
- Καζαζή Γρ. Μαρία, 'Κοινωνιολογία Της Εκπαίδευσης' εκδόσεις Έλλην, Αθήνα 1993
- Κακαβούλης Αλέξανδρος, 'Ψυχοπαιδαγωγική Α΄-Συναισθηματική Ανάπτυξη Και Αγωγή', Αθήνα 1990
- Καρακατσάνη Γ.Θ., 'Εισαγωγή Στην Κοινωνιολογία Του Σχολείου', Θεσσαλονίκη, 1983
- Καργάκος Ισαρ., 'Προβληματισμοί', τόμος Α και Γ, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1989
- Κασιωπά Αν. Ευθυμία, 'Εξελικτική Ψυχολογία', Αθήνα 1975
- Κωτσίκης Ευαγγ., 'Οργάνωση Και Διοίκηση Της Εκπαίδευσης', εκδόσεις Έλλην, Αθήνα 1993

- Μασσιαλάς Βυρ., **‘Το Σχολείο Εργαστήριο Ζωής’**, εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 1984
- Μηλιός Δ.Γ., **‘Εκπαίδευση Και Εξουσία (κριτική της καπιταλιστικής εκπαίδευσης)’**, εκδόσεις Θεωρία, Αθήνα 1981
- Μάνου Γ. Κωνσταντίνου, **‘Στοιχεία Ψυχολογίας Ι’**, μέρος Α, Αθήνα 1997
- Μιχαλακόπουλος Σ. Γεωρ., **‘Το Σχολείο Και η Σχολική Τάξη’**, εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη α.ε., Αθήνα 1997
- Μιχόπουλος Β. Αναστ., **‘Νομικό Πλαίσιο Και Θεσμοί Της Εκπαίδευσης’**, Αθήνα 1994
- Μουσσούρου Λουκ., **‘Ελληνική Οικογένεια’**, εκδόσεις Γουλανδρή Χόρν, Αθήνα 1984
- Μπουζάκης Σ., **‘Εκπαιδευτικές Μεταρρυθμίσεις Στην Ελλάδα’**, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1994
- Μπουζάκης Σ., **‘Νεοελληνική Εκπαίδευση’**, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1986
- Νικολάου Β, Πετρουλάκη ΔΡ. Φ., **‘Προγράμματα, Εκπαιδευτικοί Στόχοι, Μεθοδολογία’**, εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 1992
- Νικολινάτος Μ., **‘Μελέτες Πάνω Στον Ελληνικό Καπιταλισμό’**, εκδόσεις Νέα Συναρ, Αθήνα 1976
- Νόβα – Καλτσούνη Χριστίνα, **‘Κοινωνικοποίηση – η Γένεση Του Κοινωνικού Υποκειμένου’**, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1995
- Παπαδοπούλου, **‘Σχολική Αποτυχία’**, υπουργείο παιδείας Κύπρου, Λευκωσία 1990

- Παπαϊωάννου Γ.Δ., 'Ο Νέος Θησαυρός Γνώσεων', εκδόσεις Δωρικός, Αθήνα 1978
- Παπάζογλου Μ., 'Σχέσεις Σχολείου – Οικογένειας', εκδόσεις Επικαιρότητα, Αθήνα 1984
- Πατπιάς Ε. Αθαν., 'Σύγχρονη Θεωρία Και Πράξη Της Παιδείας', εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1998
- Παρασκευόπουλος Ιων., 'Εξελικτική Ψυχολογία», τόμος Γ, Αθήνα 1984
- Πολυχρονόπουλος Πάνος, Παιδεία Και Πολιτική Στην Ελλάδα, Κριτική Ανάλυση Και Αξιολόγηση Των Ιδεολογικών Και Γνωστικών Λειτουργιών Του Σχολικού Συστήματος', τόμος Α, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1980
- Πυργιωτάκης Ιων., 'Κοινωνικοποίηση Και Εκπαιδευτικές Ανισότητες', εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 1984
- Συμπόσιο: 'Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση 1964: 30 Χρόνια Μετά', Πάτρα 1993
- Σπυρόπουλος Ζ., 'Πραγματικότητα Και Οράματα Για Την Παιδεία', εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα
- Ταπείνος Γ – Κοντογιώργης Γ., 'Η Ελληνική Κοινωνία Στο Τέλος Του 20^{ου} αιώνα', εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1995
- Τσακαλίδης Σ. Απ., 'Στο Δρόμο Για Το Σύγχρονο Σχολείο', εκδόσεις Μάλιαρης – Παιδεία, Αθήνα 1987
- Τσαούσης Γ.Δ., 'Η Κοινωνία Του Ανθρώπου – Εισαγωγή Στην Κοινωνιολογία', εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1985
- Τσαούσης Γ. Δ., 'Χρηστικό Λεξικό Κοινωνιολογίας', εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1987

- Τσούντας Κ.Σ. – Χρονοπούλου Μ.Γ., **‘Οργάνωση Και Διοίκηση Της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης’**, εκδόσεις Έφραση, Αθήνα 1996
- Φραγκουδάκη Α., **‘Κοινωνιολογία Της Εκπαίδευσης’**, εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα 1985
- Φραγκουδάκη Α., **‘Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση Και Φιλελεύθεροι Διανοούμενοι’**, εκδόσεις Κέρδος
- Φλογαΐτη Ευγ., **‘Περιβαλλοντική Εκπαίδευση’**, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1998

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- Κωστόπουλος Δημ., **‘Περιβαλλοντική Εκπαίδευση’**, Περιοδικό Φυσικός Κόσμος, Απρίλιος 1982
- Παπαϊωάννου Κ., **‘Κοινωνική Εργασία Σε Σχολικό Πλαίσιο’**, Εκλογή 1982, τεύχος 59

ΞΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bertrand Y., **‘Σύγχρονες Εκπαιδευτικές Θεωρίες’**, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1994
- Erikson Eric, **‘Παιδική Ηλικία Και Κοινωνία’**, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1975
- Isambert A., **‘Το Παιδί Κατά Την Σχολική Ηλικία’**, εκδόσεις Larousse, Αθήνα 1957
- Dottrens Robert, **‘Παιδαγωγώ Και Διδάσκω’**, Διπλόπτυχο UNESCO, Αθήνα 1974

- Charlot Ber., ' Το Σχολείο Αλλάζει', εκδόσεις Προτάσεις, Αθήνα 1998
- Dreikurs Rud., ' Η Πρόκληση Να Είμαστε Γονείς', εκδόσεις Θυμάρι, Αθήνα 1979
- Fontana Dav., ' Ο Εκπαιδευτικός Στην Τάξη', εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 1996
- Κρισανμούτρι, 'Εκπαίδευση Και η Σημασία Της Ζωής', εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1976
- Gutenberg, 'Οργάνωση Της Διδασκαλίας Και Της Μάθησης', εκδόσεις Παιδαγωγική Σειρά, Αθήνα 1987

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.

ΣΧΟΛΕΙΟ

ΣΧΟΛΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ,,,/,,,/,,,

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΕΠΩΝΥΜΟ ,,,,,,,,,,
ΟΝΟΜΑ ,,,,,,,,,,

ΕΤΟΣ
ΑΠΟΦΟΙΤΗΣΗΣ :

➤ Πόσα έτη εργάζεστε ως εκπαιδευτικός;

12→11 έως 23 έτη 1→7 έτη

➤ Πόσο χρονικό διάστημα διδάσκετε στο συγκεκριμένο σχολείο ;

11→2 έως 5 έτη 2→6 έως 11 έτη

➤ Ήταν το επάγγελμα του εκπαιδευτικού μια από τις επιλογές

ΝΑΙ	ΟΧΙ
11	2

σπουδών σας ;

Αν όχι :

➤ αυτό σας επηρεάζει στην άσκηση του επαγγέλματος σας;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
1	1

➤ Θα προτείνατε στους μαθητές σας το επάγγελμα του

ΝΑΙ	ΟΧΙ
13	

εκπαιδευτικού;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
5	8

➤ Θα τους προτρέπατε κιόλας;

➤ Είναι η πρώτη φορά που συμμετέχετε στο συγκεκριμένο

ΝΑΙ	ΟΧΙ
	13

πρόγραμμα;

Αν όχι

➤ πόσα σχολικά έτη;

1 2 3 4 5 > 5

➤ Ποιο ήταν το κίνητρο να ασχοληθείτε με το συγκεκριμένο πρόγραμμα;

4 → επικεντρώνουν το ενδιαφέρον στο θέμα οικολογία
9 → στην διαφορετική σχέση με τα παιδιά και νέου τύπου διδακτικών μεθόδων

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

- Διάρκεια λειτουργίας του προγράμματος στο σχολείο σε σχολικά έτη; Πάνω από 10 έτη λειτουργίας.
- Όλα αυτά τα χρόνια λειτουργεί με δική σας ευθύνη;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
9	4

- Η Ομάδα των μαθητών είναι πάντοτε η ίδια;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
2	11

- Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε με πρωτοβουλία:

συλλόγου του διδακτικού

των μαθητών

του συλ. Γον. 'κ Κηδεμόνων

ΝΑΙ	ΟΧΙ
13	

1

άλλο Εκπαιδευτικός 12

➤ Ποιος ήταν ο αρχικός σκοπός του προγράμματος;

9 → ευαισθητοποίηση σε οικολογικά θέματα
3 → νέοι τρόποι διδασκαλίας
1 → και τα δυο παραπάνω

➤ Πιστεύεται ότι ο αρχικός σκοπός επιτεύχθηκε;

6 → σε αρκετά μεγάλο βαθμό
7 → σε μεγάλο βαθμό

➤ Υπήρχαν επιμέρους στόχοι στο πρόγραμμα αυτό;

Αν ναι

➤ Ποιοι ήταν αυτοί;

2 → η ευαισθητοποίηση των παιδιών για τα οικολογικά θέματα
7 → κοινωνικοποίηση

➤ Οι στόχοι αυτοί επιτεύχθηκαν;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
13	

ΝΑΙ	ΟΧΙ
11	2

➤ Υπήρξαν δυσκολίες στην υλοποίηση του;

Αν ναι

- ποιες ήταν αυτές;

4 → προβλήματα σχετικά με πόρους
7 → προβλήματα εφαρμογής ομαδικής εργασίας

- Στους φορείς που απευθυνθήκατε για τυχόν δυσκολίες, είχατε την αναμενόμενη υποστήριξη και συμβουλευτική ώστε να ξεπεραστεί η δυσκολία;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
9	2

- Πόσες φορές την εβδομάδα πραγματοποιείται το πρόγραμμα;

8 → 2 ώρες την εβδομάδα
4 → 1 ώρα την εβδομάδα
1 → κάθε μέρα

- Οι στόχοι του προγράμματος ήταν δυνατόν να επιτευχθούν στον προκαθορισμένο χρόνο λειτουργίας του;

3 → επιτεύχθηκαν στο χρόνο λειτουργίας του
10 → δεν επιτεύχθηκαν

- Το πρόγραμμα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης είναι ενταγμένο στο ωράριο λειτουργίας του σχολείου ή λειτουργεί ώρες εκτός σχολείου;

3 → το πρόγραμμα είναι ενταγμένο στο ωράριο λειτουργίας
10 → λειτουργεί υπερωριακά

- Αν είναι ενταγμένο στις ώρες λειτουργίας του σχολείου γίνεται εις βάρος των διδακτικών ωρών;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
	ΟΧΙ

- Αν γίνεται εκτός τις ώρες του σχολείου υπάρχει η επιθυμητή ανταπόκριση των μαθητών;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
9	1

- Ο (οι) χώρος (οι), υλοποίησης του προγράμματος (- των) ήταν ικανοποιητικά προσαρμοσμένοι και λειτουργικοί για την υλοποίηση του συγκεκριμένου προγράμματος;

9 → οι υπάρχοντες χώροι είναι ικανοποιητικά προσαρμοσμένοι
4 → αναφέρθηκαν σε ανάγκες βελτίωσης

- Το πρόγραμμα απευθύνεται σε όλους τους μαθητές / τριες του σχολείου;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
2	11

Αν ναι

ΝΑΙ	ΟΧΙ
	2

- είναι ελεύθερη η συμμετοχή;

Αν όχι

- ποιες τάξεις / τμήματα συμμετέχουν στο πρόγραμμα;

1 → Δ, ΣΤ	1 → Β, Δ, Ε	1 → Δ
1 → Όλες	1 → Δ, Ε, ΣΤ	
7 → Β, ΣΤ	1 → Ε	

- Πόσα συνολικά τμήματα συμμετέχουν;

31

- Με ποια κριτήρια επιλέχθηκαν οι τάξεις / τμήματα;

10 → σύμφωνα με την διάθεση του εκπαιδευτικού
1 → σύμφωνα με την ηλικία

2— και τα δυο παραπάνω

- Πριν αναπτύξετε αυτή τη δραστηριότητα είχατε τη σύμφωνη γνώμη των παιδιών;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
13	

- Η επιλογή του θέματος γίνεται από ;

A) τον υπεύθυνο εκπαιδευτικό

5

B) τους μαθητές

1

Γ) το σύλλογο των εκπαιδευτικών

--

- Η επιλογή του θέματος επηρεάζεται από την διαθέσιμη υλικοτεχνική υποδομή;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
8	5

- Στον σχεδιασμό του προγράμματος προβλεπόταν ανάπτυξη δραστηριοτήτων εκτός του σχολικού χώρου (π.χ εκπαιδευτικές εκδρομές)

ΝΑΙ	ΟΧΙ
13	

- Το εποπτικό καθώς και το αναλώσιμο υλικό ήταν ικανοποιητικό στην ποιότητα ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
12	1

- Το εποπτικό καθώς και το αναλώσιμο υλικό ήταν ικανοποιητικό στην ποσότητα;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

12	1
----	---

➤ Με ποιόν τρόπο γίνεται η εφαρμογή του προγράμματος;

Ατομικά

--

Ομαδικά

13

➤ **Ατομικά:** ποια η εξυπηρέτηση μέσα από την ατομική εργασία;
Συντελεί στην καλύτερη λειτουργία της ομάδας;

➤ **Ομαδικά:** ποιος ο στόχος μέσα από την ομαδική εργασία;
Συντελεί στην καλύτερη λειτουργία της ομάδας;

4 → αφορά θέματα πρακτικά σε σχέση με το γνωστικό αντικείμενο
9 → κοινωνικοποίηση και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη

➤ Ο τρόπος συνεργασίας και επικοινωνίας καθώς και οι φιλίες που δημιουργούνται μεταξύ των παιδιών, συμβαδίζουν ή διαφοροποιούνται έξω από την ομάδα;

6 → διαφοροποιούνται σε μικρό ποσοστό
5 → συμβαδίζουν περισσότερο ή λιγότερο
2 → και τα δύο

➤ Τα παιδιά διαθέτουν χρόνο και πέρα από τις ώρες των συναντήσεων μαζί σας στο χώρο του σχολείου ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
9	4

Αν ναι

➤ αυτό δυσκολεύει την προετοιμασία των παιδιών για το μάθημα της επόμενης ημέρας ή βοηθάει τον μαθητή να οργανώνει και να προγραμματίζει καλύτερα το χρόνο τους;

9 → δεν τα δυσκολεύει

- Η υπόλοιπη μαθητική κοινότητα γνωρίζει την λειτουργία του προγράμματος;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
13	

- Η λειτουργία του προγράμματος συντελεί στην καλύτερη απόδοση των μαθητών στο σχολικό τους πρόγραμμα ;

12 → ναι
1 → όχι

- Πως θα βαθμολογούσατε την ενεργό συμμετοχή των μαθητών στο πρόγραμμα;

Πάρα πολύ	<input type="text" value="8"/>	πολύ	<input type="text" value="5"/>
Μέτρια	<input type="text"/>	λίγο	<input type="text"/>
Ελάχιστα	<input type="text"/>	καθόλου	<input type="text"/>

- Υπήρξε με κάποιον τρόπο ενεργός συμμετοχή μεμονωμένων γονέων ή του συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων στην υλοποίηση του προγράμματος;

5 → δεν υπήρξε ενεργός συμμετοχή των γονέων
8 → υπήρξε ενεργός συμμετοχή των γονέων

- Αν τελικά υπήρξε συμμετοχή. Εσείς πως χαρακτηρίζεται αυτές τις παρεμβάσεις : Θετικές- αρνητικές και γιατί;

8 → οι παρεμβάσεις ήταν θετικές

- Αν έγιναν παρεμβάσεις είτε θετικές είτε αρνητικές, πιστεύετε πως αυτές τελικά διαμόρφωσαν ή επηρέασαν το πρόγραμμα;

8 → οι παρεμβάσεις διαμόρφωσαν και επηρέασαν το πρόγραμμα

- Πριν την υλοποίηση του προγράμματος είχατε:

ενημέρωση :

εκπαιδευτική κατάρτιση :

και από ποιους;

- Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι οι αρχικοί στόχοι έχουν εκπληρωθεί;

- Γίνεται αξιολόγηση του προγράμματος;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
13	

Αν όχι

- θεωρείται απαραίτητη την αξιολόγηση ; Αιτιολογήστε

Αν ναι

- Εκτός από την τελική αξιολόγηση πραγματοποιείται και ενδιάμεση;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
5	8

- Ποιοι συμμετέχουν στην αξιολόγηση ;

- Σε ποιους κοινοποιείται;

Α/θμία Εκπ/ση + ΜΜΕ + Γονείς + Μαθητές + Εκπ/κούς

- Λαμβάνετε νέες προτάσεις ή υποδείξεις για βελτίωση του προγράμματος;

13 → Ναι

- Αν το πρόγραμμα εφαρμόζεται πάνω από μια σχολική χρονιά, οι προηγούμενες αξιολογήσεις σας βοηθούν θετικά στις επόμενες εφαρμογές;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
11	2

- Τα παιδιά έχουν την δυνατότητα συμμετοχής στη διαδικασία της αξιολόγησης ; και γιατί;

13 → Ναι

- Το πρόγραμμα προσφέρει βιωματική μάθηση στα παιδιά;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
13	

- Το πρόγραμμα αυτό, πιστεύετε πως συμβάλει στην κοινωνικοποίηση του παιδιού;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
13	

Αν ναι

- Με ποιόν τρόπο;

Ομαδική εργασία;

Επαφή με τον εξω κόσμο

Ανάπτυξη συνεργασίας, πρωτοβουλιών και δραστηριοτήτων

- Συμβάλει και στην ψυχολογική του ωριμότητα;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
13	

Αν ναι

- Με ποιόν τρόπο;

Αυτοπραγμάτωση, κριτική σκεψη, φιλίες, συνεργασία

Αλληλοβοήθεια,

**ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΠΟΥ
ΕΦΑΡΜΟΖΕΙ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

- Ποια είναι η ειδικότητα του/των εκπαιδευτικού/κών που έχουν αναλάβει το πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης ;

4	→	συμμετέχουν όλες οι ειδικότητες
1	→	δάσκαλος- γυμναστής
2	→	δάσκαλος- μουσικός- γυμναστής

- Ποιες τάξεις συμμετέχουν στο πρόγραμμα ;

1	→	Α	1	→	όλες
2	→	Α, Ε, ΣΤ.	2	→	όλες οι τάξεις εκτός από την Α
1	→	Ε			

- Με βάση ποια κριτήρια επιλέχθηκαν οι συγκεκριμένες τάξεις ;

7	→	με βάση την ευχέρεια των εκπαιδευτικών

- Ο εκπαιδευτικός που εφαρμόζει το πρόγραμμα έχει παρακολουθήσει κάποια εκπαιδευτικά σεμινάρια ;

	ΝΑΙ	ΟΧΙ
7		

- Το πρόγραμμα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης είναι ενταγμένο στο ωράριο λειτουργίας του σχολείου ή λειτουργεί ώρες εκτός σχολείου ;

3	→	είναι ενταγμένο
3	→	δεν είναι ενταγμένο
1	→	και τα δύο παραπάνω

- Αν είναι ενταγμένο στις ώρες λειτουργίας του σχολείου , γίνεται εις βάρος των διδακτικών ωρών ;

	ΝΑΙ	ΟΧΙ
1		3

- Αν γίνεται εκτός τις ώρες του σχολείου υπάρχει η επιθυμητή ανταπόκριση των μαθητών ;

	ΝΑΙ	ΟΧΙ
4		

- Γίνεται αξιολόγηση του προγράμματος ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
6	1

Αν όχι

- Θεωρείτε απαραίτητη την αξιολόγηση ; Αιτιολογήστε

1 → δεν τη θεωρεί απαραίτητο

Αν ναι

- Εκτός από την τελική αξιολόγηση γίνεται και ενδιάμεση ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
4	2

- Ποιοι συμμετέχον στην αξιολόγηση ;

2 → οι εκπαιδευτικοί	1 → ο σύλλογος διδασκ. και η επιτροπή
1 → ο διευθυντής και ο δάσκαλος	1 → δάσκαλοι και μαθητές
1 → Α/θμία εκπαιδευδη και οι δάσκαλοι	

- Σε ποιους κοινοποιείται ;

4 → Α/ΘΜΙΑ
1 → στο σύλλογο διδασκόντων, ΜΜΕ, Α/θμία εκπαίδευση
1 → στους δασκάλους

- Λαμβάνετε νέες προτάσεις ή υποδείξεις για βελτίωση του προγράμματος ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
7	

- Αν το πρόγραμμα εφαρμόζεται πάνω από μια σχολική χρονιά , οι προηγούμενες αξιολογήσεις σας βοηθούν θετικά στις επόμενες εφαρμογές ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
6	1

- Τα παιδιά έχουν την δυνατότητα συμμετοχής στην διαδικασία της αξιολόγησης και γιατί ;

1 → δεν συμμετέχουν γιατί ο εκπαιδευτικός διευθύνει το πρόγραμμα
1 → συμμετέχουν έμμεσα
4 → η γνώμη των παιδιών είναι καταλυτική για την αξιολόγηση

- Υπάρχει σχολικός φύλακας στο σχολείο ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
1	6

- Αν υπάρχει εξασφαλίζει την δυνατότητα να παίζουν τα παιδιά στο χώρο του σχολείου εκτός του ωραρίου λειτουργίας ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
1	

Αν όχι

- Θεωρείτε απαραίτητη την ύπαρξη του ; Αιτιολογήστε

Θεωρούν απαραίτητη την ύπαρξη του για την ασφάλεια των παιδιών
Και οι 6

- Υπάρχει σχολικός τροχονόμος στο σχολείο ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
3	4

Αν ναι

- Θεωρείτε απαραίτητη την ύπαρξη του ;

Και οι 7 θεωρούν απαραίτητη την ύπαρξη του

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Σχολείο
Σχολικό Συγκρότημα

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ...../...../.....

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΕΠΩΝΥΜΟ : .....
ΟΝΟΜΑ : .....

ΕΤΟΣ ΑΠΟΦΟΙΤΗΣΗΣ

--

- Πόσα έτη εργάζεστε ως εκπαιδευτικός ;
- Πόσο χρονικό διάστημα διδάσκεται στο συγκεκριμένο σχολείο ;

4 → 1-5 έτη
3 → 11-15 έτη
6 → 16' κ άνω

9 → 1-5 έτη	1 → 16' κ άνω
3 → 6-10 έτη	

ΝΑΙ	ΟΧΙ
10	3

- Ήταν το επάγγελμα του εκπαιδευτικού μια από τις επιλογές των σπουδών σας ;

Αν όχι

- Αυτό σας επηρεάζει στην άσκηση του επαγγέλματος σας ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
1	2

- Θα προτείνατε στους μαθητές σας το επάγγελμα αυτό ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
13	

- Θα τους προτρέπατε κιάλας ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
10	3

- Είστε ικανοποιημένος από τις συνθήκες εργασίας σας (υλικοτεχνική υποδομή , ωράριο , μισθολόγιο κτλ.) ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
11	2

Αν όχι

- Αυτό σας επηρεάζει στην άσκηση του επαγγέλματός σας ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
	2

ΝΑΙ	ΟΧΙ
3	10

- Είναι η πρώτη φορά που συμμετέχετε στο συγκεκριμένο πρόγραμμα ;

Αν όχι

- Πόσα σχολικά έτη ;

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 >

- Ποιος ο λόγος που ασχοληθήκατε με το συγκεκριμένο πρόγραμμα ;

2

Συμπλήρωση ωραρίου

Υπερωρίες

Ανάθεση έργου (σύμβαση)

Άλλο Για νέες εμπειρίες : 3

Καλή γνώση του αντικειμένου ;

4

Αποφυγή του κλασικού τρόπου διδασκαλίας; 4

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

- Διάρκεια λειτουργίας του προγράμματος στο σχολείο σε σχολικά έτη

1→2 έτη, 10→3έτη, 2→4έτη,

- Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε με πρωτοβουλία :

Του σχολείου

11

Του Συλ. Γονέων & Κηδ.

2

Άλλο .....

- Υπάρχουν επιμέρους στόχοι στο πρόγραμμα αυτό ;

13→υπήρχαν επιμέρους στόχους

- Οι στόχοι αυτοί επιτεύχθηκαν ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
13	

ΝΑΙ	ΟΧΙ
13	

- Υπήρξαν δυσκολίες στην υλοποίηση του προγράμματος ;

Αν ναι

- Ποιες ήταν αυτές ;

10 → η προαιρετική αποχώρηση των παιδιών
1 → η υλικοτεχνική υποδομή, 1 → η ποικιλία επιπέδου των παιδιών
1 → η άγνοια των κανόνων συνεργασίας

- Με ποιόν τρόπο αντιμετωπίστηκαν ;

6 → αντιμετωπίστηκαν οι δυσκολίες με δημιουργία ωραρίου λειτουργίας.
7 → δεν υπάρχει τρόπος αντιμετώπισης

- Από ποιόν αντιμετωπίστηκαν ;

4 → αντιμετωπίστηκαν από τον διευθυντή και τον εκπαιδευτικό
2 → από τον υπεύθυνο εκπαιδευτικό

- Στους φορείς που απευθυνθήκατε για τυχόν δυσκολίες σας είχατε

ΝΑΙ	ΟΧΙ
3	10

την αναμενόμενη πληροφόρηση , συμβουλευτική και υποστήριξη ;

- Αναφέρετε το περιεχόμενο του προγράμματος

- Είναι καθορισμένη η ώρα προσέλευσης και αναχώρησης των

ΝΑΙ	ΟΧΙ
	13

μαθητών ;

Αν όχι

- Το γεγονός ότι δεν υπάρχει καθορισμένη ώρα προσέλευσης και αναχώρησης των μαθητών , πιστεύετε ότι δυσχεραίνει την ανάπτυξη συγκεκριμένων δραστηριοτήτων μέσα στο πρόγραμμα ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
13	

Αν όχι

- Το σχολείο έχει την δυνατότητα να παρέμβει ώστε οι ώρες παραμονής του παιδιού να είναι σταθερές και συγκεκριμένες ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
3	10

- Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι οι αρχικοί στόχοι του προγράμματος έχουν εκπληρωθεί ;

6

Μέγιστο

7

Μεγάλο

Μικρό

Ελάχιστο

Καθόλου

- Ο (Οι) χώρος (Οι) υλοποίησης του προγράμματος ήταν ικανοποιητικά προσαρμοσμένοι και λειτουργικοί για την υλοποίηση του συγκεκριμένου προγράμματος ; Αιτιολογήστε

1 → ήταν ικανοποιητικά προσαρμοσμένοι
12 → δεν ήταν ικανοποιητικά προσαρμοσμένοι

- Η υλικοτεχνική υποδομή πιστεύετε ότι αρκεί για την κάλυψη των αναγκών των παιδιών (π.χ. κατασκευές γεύμα κ.λ.π.)

ΝΑΙ	ΟΧΙ
2	11

- Τα παιδιά συμμετέχουν οικονομικά ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
2	11

- η σχετική με το ολοήμερο δημοτικό σχολείο υπουργική απόφαση ορίζει ότι το ολοήμερο δημοτικό αποτελείται από επιμέρους προγράμματα ; Ποια από τα λειτουργούν στο σχολείο αυτό ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
9	4

- Γεύμα και ξεκούραση

Αν όχι

- Για ποιο λόγο ;

4 → λόγω έλλειψης υποδομής

- Μελέτη των μαθημάτων της επόμενης ημέρας

ΝΑΙ	ΟΧΙ
11	2

Αν ναι

- Η λειτουργία του συγκεκριμένου προγράμματος συντελεί στην καλύτερη απόδοση των μαθητών που συμμετέχουν σ' αυτό στα σχολικά τους μαθήματα ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
11	

- Δημιουργικές δραστηριότητες

ΝΑΙ	ΟΧΙ
13	

Αν όχι

- Για ποιο λόγο ;

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΙΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

➤ Η Επιλογή του θέματος γίνεται από :

α) Τον υπεύθυνο εκπαιδευτικό

8

β) Τους μαθητές

5

γ) Τον σύλλογο των εκπαιδευτικών

δ) Άλλο .....

➤ Η επιλογή του θέματος επηρεάζεται από την διαθέσιμη υλικοτεχνική υποδομή ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
12	1

➤ Στο σχεδιασμό του προγράμματος προβλεπόταν ανάπτυξη δραστηριοτήτων εκτός σχολικού χώρου (εκπαιδευτικές εκδρομές κ.λ.π.) ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
1	12

➤ Το πρόγραμμα προσφέρει βιωματική μάθηση στα παιδιά ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
11	2

➤ Πως θα βαθμολογούσατε την ενεργό συμμετοχή των μαθητών σε πρόγραμμα ;

8

Πάρα πολύ

4

Πολύ

1

Μέτρια

Ελάχιστη

Καθόλου

- Πιστεύετε ότι οι μαθητές που συμμετέχουν στο πρόγραμμα ολόημερου δημοτικού σχολείου αναπτύσσουν στενές σχέσεις μεταξύ τους ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
13	

- Υπήρξε με κάποιο τρόπο ενεργός συμμετοχή μεμονωμένα από γονείς ή σαν συλλόγους γονέων και κηδεμόνων στην υλοποίηση του προγράμματος ;

13

- Ζητήσατε την συμμετοχή των γονιών ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
2	10

- Για ποιο λόγο

9 → γιατί δεν θεωρήθηκε απαραίτητο
2 → γιατί οι γονείς παίζουν καθοριστικό ρόλο
1 → γιατί δεν υπάρχουν τα κατάλληλα μέσα

- Αν τελικά υπήρξε συμμετοχή .Εσείς πως χαρακτηρίζετε αυτές τις παρεμβάσεις ; Θετικές - αρνητικές ; Και γιατί ;

2 → υπήρξε θετική συμμετοχή
11 → δεν υπήρξε ουσιαστική συμμετοχή των γονέων

- Αν έγιναν παρεμβάσεις είτε θετικές είτε αρνητικές πιστεύετε πως αυτές τελικά διαμόρφωσαν και επηρέασαν το πρόγραμμα ;

2 → οι παρεμβάσεις επηρέασαν το πρόγραμμα

- Τα παιδιά έχουν ενημερωθεί για την φιλοσοφία του προγράμματος;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
11	1

- Πριν την υλοποίηση του προγράμματος υπήρξε :

13

Ενημέρωση
Εκπαίδευση

Αν ναι

- Από ποιον ;

Από την Α/θμια εκπαίδευση

- Ποιος ήταν ο αρχικός σκοπός του προγράμματος ;

3 → μελέτη μαθημάτων
8 → η ασφαλής φύλαξη των παιδιών
2 → κοινωνικοποίηση- δημιουργική απασχόληση

- Πιστεύετε ότι ο αρχικός σκοπός έχει επιτευχθεί ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
13	

- Διενεργείται αξιολόγηση του προγράμματος ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
12	1

Αν όχι

- Θεωρείτε απαραίτητη την αξιολόγηση ; Αιτιολογήστε

1 → τη θεωρεί απαραίτητη

Αν ναι

- Εκτός από την τελική αξιολόγηση πραγματοποιείται και ενδιάμεσες ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
10	2

- Ποιοι συμμετέχουν στην αξιολόγηση ;

6 → οι αρμόδιοι εκπαιδευτικοί
4 → οι εκπαιδευτικοί και ο διευθυντής
1 → οι εκπαιδ. και οι γονείς, 1 → εκπαιδ., ο διευθυντής, σχολ. σύμβουλος

- Σε ποιους κοινοποιείται ;

10 → στο σχολικό σύμβουλο
2 → στον διευθυντή

- Λαμβάνετε νέες προτάσεις ή υποδείξεις για βελτίωση του προγράμματος ;

13	Ναι

- Αν το πρόγραμμα εφαρμόζεται πάνω από μια σχολική χρονιά οι προηγούμενες αξιολογήσεις σας βοηθούν θετικά στις επόμενες εφαρμογές ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
8	5

- Τα παιδιά έχουν την δυνατότητα συμμετοχής στη διαδικασία των αξιολογήσεων ; Και γιατί ;

12	→ οι μαθητές δεν συμμετέχουν στην διαδικασία / λόγω μικρής ηλικίας
1	→ δεν προβλέπεται από την υπουργική απόφαση

- Το πρόγραμμα αυτό πιστεύετε ότι συμβάλει στην κοινωνικοποίηση του παιδιού ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
13	

Αν ναι

- Με ποιόν τρόπο ;

11	→ με τη δημιουργία ομάδων
1	→ με την ομαδοποίηση διαφορετικών ηλικιών-τάξεων
1	→ με τον ίδιο τρόπο που γίνεται και στο σχολείο

- Το πρόγραμμα αυτό ότι συμβάλλει και στην ψυχολογική του ωριμότητα ;

13

Αν ναι

- Με ποιόν τρόπο ;

11	→ με ομαδικές δραστηριότητες – διαφορετικών ηλικιών
2	→ με την ανεξαρτητοποίηση των μαθητών από το οικογενειακό περιβάλλον και την ανάληψη πρωτοβουλιών

**ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΤΟΥ ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ
ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ**

- Ποια είναι η ειδικότητα του/των εκπαιδευτικού/κών που έχουν αναλάβει το πρόγραμμα διευρυμένου ωραρίου ;

ΔΑΣΚΑΛΟΙ

- Ο εκπαιδευτικός που εφαρμόζει το πρόγραμμα είναι μέλος του εκπαιδευτικού προσωπικού του σχολείου ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
10	

Αν όχι

- Το γεγονός αυτό επηρεάζει θετικά ή αρνητικά την σχέση μαθητών με τον εκπαιδευτικό ;

- Πόσα παιδιά συμμετέχουν ;

420 από ΣΧΟΛΙΚΑ 10 ΣΧΟΛΕΙΑ

- Ποια παιδιά συμμετέχουν ;

8-9 ΠΑΙΔΙΑ ΑΠΟ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΤΑΞΕΣ ΟΤΑΝ ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΕΑΙ ΟΙ ΔΥΟ ΓΟΝΕΙΣ
2-3 ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΚΑΙ ΟΤΑΝ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΕ ΕΛΑΦΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

- Η αναλογία των εκπαιδευτικών που εφαρμόζουν το πρόγραμμα είναι ο ενδεδειγμένος σε σχέση με τον αριθμό που συμμετέχουν ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
8	2

- Ποια αναλογία μαθητών και εκπαιδευτικών πιστεύετε πως θα ήταν η ιδανικότερη ;

2-3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΜΕ 8-10 ΠΑΙΔΙΑ

- Κατά την γνώμη σας πιστεύετε ότι το πρόγραμμα ανταποκρίνεται στην φιλοσοφία του υπουργείου ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
1	9

- Γίνεται αξιολόγηση του προγράμματος ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
9	1

Αν όχι

- Θεωρείται απαραίτητη την αξιολόγηση ; Αιτιολογήστε

ΝΑΙ, ΛΟΓΟ ΑΝΑΤΡΟΦΟΛΟΓΙΣΗΣ

Αν ναι

- Εκτός από την τελική αξιολόγηση πραγματοποιείται και ενδιάμεση;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
2	1

- Ποιοι συμμετέχουν στην αξιολόγηση ;

5 -> Οι ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΚΑΙ Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
3 -> Οι ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ
1 -> Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ, Ο ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΣΥΝ, ΤΟ ΔΙΔ. ΠΡΟΣΕΦΑΓΕΙΟ

- Σε ποιους κοινοποιείται ;

9 -> Στον Σχολικό Σύμβουλο

- Λαμβάνετε νέες προτάσεις ή υποδείξεις για βελτίωση του προγράμματος ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
7	2

- Αν το πρόγραμμα εφαρμόζεται πάνω από μια σχολική χρονιά , οι προηγούμενες αξιολογήσεις σας βοηθούν θετικά στις επόμενες εφαρμογές ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
7	2

- Τα παιδιά έχουν την δυνατότητα συμμετοχής στην διαδικασία των αξιολογήσεων ; Και γιατί ;

1 -> Όχι, λόγω του νεαρού της ηλικίας τους
 2 -> Όχι, γιατί δεν προβλέπεται από τη σχετική Υποχρεωτική Απόφαση

- Υπάρχει σχολικός φύλακας στο σχολείο ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
1	10

- Αν υπάρχει εξασφαλίζει την δυνατότητα να παίζουν τα παιδιά στο χώρο του σχολείου εκτός του ωραρίου λειτουργίας ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν όχι

- Θεωρείτε απαραίτητη την ύπαρξη του ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
9	1

- Αιτιολογήστε

9 -> Λόγω επικινδυνότητας της περιοχής
 1 -> Λόγω ανιστορίας εφαρμογής

- Υπάρχει σχολικός τροχονόμος στο σχολείο ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
3	7

Αν ^{οχι}

- Θεωρείτε απαραίτητη την ύπαρξη του ; Αιτιολογήστε

6 -> Λόγω επικινδυνότητας του δρόμου
 1 -> Γιατί ο δρόμος δεν είναι επικίνδυνος

Ερωτηματολόγιο Σχολικού Τροχονόμου

ΑΤΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Σχολείο: _____ Σχολικό Συγκρότημα: _____
 Επώνυμο: _____ Όνομα: _____ (Ηλικία) _____
 Ημ.Γέννησης: ____/____/____

Εκπαιδευτικό Επίπεδο

Ολοκλήρωση: Ναι Δευτεροβάθμια Τριτοβάθμια
 Πρωτοβάθμια Όχι Γυμνάσιο Λύκειο ΤΕΙ ΑΕΙ

Έργαμος Άγαμος

Μητέρα - Πατέρας Παιδιών					
Αγόρια			Κορίτσια		
☐	☐	☐	☐	☐	☐

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

1. Είναι μέλος του συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων του Σχολείου. Ναι Όχι
- 2.α. Συμμετέχει ενεργά στις δραστηριότητες ... 3 4
- 2.β. ... και στις αποφάσεις του. 5 6
3. Από ποιόν προτάθηκε να αναλάβει αυτή την δραστηριότητα
Δίκη της / του	Ο Διευθυντής	Εκπαιδευτικός	Ο Σύλλογος	Γονέας -
πρωτοβουλία	του Σχολείου	Εκπαιδευτικοί	Γ&Κ	Γονείς
7 ☐	8 ☐	9 ☐	10 ☐	11 ☐
- Άλλο: **ΑΛΛΟ**
4. Ποιος ενέκρινε ή αποφάσισε:
Ο Διευθυντής του	Ο Σύλλογος Γ&Κ	Ο Διευθυντής του	Άλλο
Σχολείου		Σχολείου & Ο	
		Σύλλογος από	
		κοινού	
12 ☐	13 ☐	14 ☐	15 ☐
5. Πόσο καιρό εργάζεται εθελοντικά ως σχολικός τροχονόμος (σε σχολικά έτη)
- 1 2 3 4 >
- 5.α. Ελάχιστη Αποζημίωση για την Εθελοντική Εργασία το ποσό των € Μηνιαίως
-
6. Περιγραφή

Πρωί	Απόγευμα
Ωραρίον	2 ώρες <input style="width: 50px;" type="text"/> μ.μ. α.μ.
-
7. Από ποιον προέρχονται οι απολαβές

Σχολείο	Σύλλογος	Άλλο:
16 ☐	17 ☐	18 ☐

 ΔΗΜΟ
-
8. Ενημέρωση για τον τρόπο με τον οποίο εργάζεστε ...
- 8.α. ... από ποιον φορέα: ΤΡΟΧΑΙΑ 8.β. ... για πόσο διάστημα _____
- 8.γ. Διάστημα εκπαίδευσης _____ έως _____ 8.δ. Εργάστηκε με Τροχονόμο

Ναί	Όχι
19 ☐	20 ☐
-
9. Χρειάστηκε να μεριμνήσει για

Ναί	Όχι
21 ☐	22 ☐
- 9.α. ή να αντιμετωπίσει κάποια επείγουσα κατάσταση.

Ναί	Όχι
23 ☐	24 ☐

 (Ατύχημα, αρρώστια, πυρή κ.α.)

Ερωτηματολόγιο Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1 Έτη Προϋπηρεσίας	1 - 5 ΕΤΗ
2 Χρονικό διάστημα διδασκαλίας στο συγκεκριμένο σχολείο	1 - 5 ΕΤΗ
3 Ήταν το επάγγελμα του εκπ/κού μια από τις επιλογές σπουδών	ΝΑΙ
4 Αν όχι, σας επηρεάζει στην άσκηση του επαγγέλματος	ΝΑΙ
5 Θα προτείνατε στους μαθητές σας το επάγγελμα αυτό	ΝΑΙ
6 Θα τους προτρέπατε	ΝΑΙ
7 Υπάρχουν ικανοποιητικές συνθήκες εργασίας (υλικοτεχνική υποδομή, ωράριο, μισθολόγιο)	ΝΑΙ
8 Αν όχι, σας επηρεάζει στην άσκηση του επαγγέλματος	ΝΑΙ
9 Είναι η πρώτη φορά που συμμετέχετε στο πρόγραμμα	3 ΕΤΗ
10 Αν όχι, πόσα σχολικά έτη	

6 - 10 ETH
⁴
 30,76923077%
 6 - 10 ETH
⁹
 69,23076923%
 OXI
¹⁰
 76,92307692%
 OXI
¹
 33,33333333%
 OXI
¹³
 100%
 OXI
¹⁰
 76,92307692%
 OXI
¹¹
 84,61538462%
 OXI
²
 100%
 OXI
⁴
 30,76923077%
 4 ETH
⁵

11 - 15 ETH
⁰
 0%
 11 - 15 ETH
³
 23,07692308%
³
 23,07692308%
²
 66,66666667%
⁰
 0%
³
 23,07692308%
²
 15,38461538%
⁰
 0%
⁹
 69,23076923%
 Δ.Ε. - Δ.Α.
⁴

16+ ETH
³
 23,07692308%
 16+ ETH
⁰
 0%

⁰
 46,1538461%
²
 7,69230769%

11 Ποιος ο λόγος που ενασχόλησης με το πρόγραμμα	ΝΕΕΣ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ
12 Διάρκεια λειτουργίας προγράμματος στο σχολείο	1ΕΤΟΣ
13 Με πρωτοβουλία	ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
14 Υπάρχουν επιμέρους στόχοι στο πρόγραμμα	ΝΑΙ(Δημιουργική απασχόληση, Ομάδες δρα Εναλλακτικοί διδασκαλία κ.α.)
15 Επιτεύχθηκαν οι στόχοι αυτοί	ΝΑΙ
16 Υπήρξαν δυσκολίες στην υλοποίηση του προγράμματος	ΝΑΙ
17 Αν ναι, ποιες ήταν αυτές	ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΗ ΑΠΟΧΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ -
18 Αντιμετωπίστηκαν	ΝΑΙ(Με ωράριο λειτουργίας)
19 Αν ναι, από ποιόν	Δ/ΝΤΗ & ΕΚΠ/ΚΟΥΣ
	ΝΑΙ

55,55555556%

ΓΝΩΣΗ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ

23,07692308%

3

2 ΕΤΗ

0

0%

ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ Γ&Κ

11

84,61538462%

τηριότητας,

ΟΧΙ

13

100%

ΟΧΙ

13

100%

ΟΧΙ

13

100%

ΣΤΑΘΕΡΟ ΩΡΑΡΙΟ ΑΛΛΕΣ

10

76,92307692%

ΟΧΙ

6

46,15384615%

ΕΚΠ/ΚΟΥΣ

4

66,66666667%

ΟΧΙ

44,44444444%

ΩΡΑΡΙΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

30,76923077%

4

3 ΕΤΗ

1

7,692307692%

2

15,38461538%

0

0%

0

0%

0

0%

3

23,07692308%

7

53,84615385%

2

33,33333333%

44,44444444%

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

15,38461538%

2

4 ΕΤΗ

10

76,92307692%

30,76923077%

4

2

15,38461538%

20 Στις τυχόν δυσκολίες σας είχατε την αναμενόμενη πληροφόρηση, συμβουλευτική και υποστήριξη από τους φορείς

ΝΑΙ

21 Η ώρα προσέλευσης και αναχώρησης των μαθητών είναι καθορισμένη

ΝΑΙ

22 Αν όχι, δυσχεραίνει αυτό την ανάπτυξη συγκεκριμένων δραστηριοτήτων μέσα στο πρόγραμμα

ΝΑΙ

23 Αν ναι, το σχολείο έχει τη δυνατότητα να παρέμβει ώστε οι ώρες παραμονής των παιδιών να είναι σταθερές

ΚΑΘΩΣ

24 Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι οι εκπληρώθηκαν οι αρχικοί στόχοι του προγράμματος

ΝΑΙ

25 Οι χώροι του προγράμματος ήταν ικανοποιητικά προσαρμοσμένοι και λειτουργικοί για την υλοποίηση του συγκεκριμένου προγράμματος

ΝΑΙ

26 Η υλικοτεχνική υποδομή αρκεί για την κάλυψη των αναγκών των παιδιών

ΝΑΙ

27 Τα παιδιά συμμετέχουν οικονομικά

Ποια από τα παρακάτω επιμέρους προγράμματα(που ορίζονται από την Υπουργική Απόφαση) λειτουργούν στο σχολείο

ΝΑΙ

28 Γεύμα & Ξεκούραση

ΕΛΛΕ

29 Αν όχι, για ποιο λόγο

ΝΑΙ

3
23,07692308 %
OXI
0
0 %
OXI
13
100 %
OXI

3
23,07692308 %
ΕΛΑΧΙΣΤΟ
0
0 %

OXI(Αναφέρουν προβλήματα υλικοτεχνικής υποδομής)

1
7,692307692 %
OXI
2
15,38461538 %
OXI
2
15,38461538 %

OXI
9
69,23076923 %

4
100 %
OXI

10
76,92307692 %
13
100 %
0
0 %

10
76,92307692 %
OXI
0
0 %

12
92,30769231 %
11
84,61538462 %
11
84,61538462 %

4
30,76923077 %

ΜΕΓΑΛΟ
0
0 %

ΜΕΓΙΣΤΟ
7
53,84615385 %

ΛΟΥ

ΥΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ

30 Μελέτη των μαθημάτων της επόμενης μέρας

ΝΑΙ

31 Αν ναι, συντελεί η λειτουργία του προγράμματος στην καλύτερευση της απόδοσής τους στα σχολικά τους μαθήματα

ΝΑΙ

32 Δημιουργικές δραστηριότητες

Δ.Ξ - Δ.Α.

33 Αν όχι, για ποιο λόγο

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΙΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΤΟΝ ΥΠΕΥΘΥΝΟ

34 Η επιλογή του θέματος γίνεται από

ΝΑΙ

35 Η επιλογή του θέματος επηρεάζεται από τη διαθέσιμη υλικοτεχνική υποδομή

ΝΑΙ

36 Συμπεριλαμβάνονται στο πρόγραμμα εξωσχολικές δραστηριότητες

ΝΑΙ

37 Το πρόγραμμα προσφέρει βιωματική μάθηση στα παιδιά

ΜΕΤΡΙΑ

38 Βαθμός ενεργής συμμετοχής των μαθητών στο πρόγραμμα

ΝΑΙ

39 Οι συμμετέχοντες μαθητές αναπτύσσουν στενές σχέσεις μεταξύ τους

ΝΑΙ

40 Υπήρξε ενεργός συμμετοχή κάποιου γονέα ή του συλλόγου Γ&Κ στο πρόγραμμα

ΝΑΙ

11
84,61538462 %
OXI

11
100 %
OXI

13
100 %

13
100 %

ΕΚΠ/ΚΟ

ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ
8
61,53846154 %
OXI

12
92,30769231 %
OXI

1
7,692307692 %
OXI

11
84,61538462 %
ΠΟΛΥ

1
7,692307692 %
OXI

13
100 %
OXI

0
0 %
OXI

2
15,38461538 %

0
0 %

0
0 %

0
0 %

1
7,692307692 %

12
92,30769231 %

2
15,38461538 %

4
30,76923077 %

0
0 %

13
100 %

Δ.Ε. - Δ.Α.

ΜΕΘΗΤΕΣ - ΕΚΠ/ΚΟ

5
38,46153846 %

8
61,53846154 %

41 Ζητήσατε τη συμμετοχή των γονιών

ΔΕΝ ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

42 Για ποιο λόγο

ΘΕΤΙΚΕΣ

43 Αν υπήρξαν παρεμβάσεις γονέων τις χαρακτηρίζετε θετικές ή αρνητικές

ΝΑΙ

44 Αν υπήρξαν παρεμβάσεις(θετικές ή αρνητικές) πιστεύετε πως αυτές τελικά διαμόρφωσαν το πρόγραμμα

ΝΑΙ

45 Τα παιδιά έχουν ενημερωθεί για την φιλοσοφία του προγράμματος

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

46 Πριν την ενημέρωση του προγράμματος υπήρξε

ΑΠΟ ΤΟΝ Δ/ΝΤΗ

47 Αν ναι από ποιόν

ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΜΑ

48 Ποιος ήταν ο αρχικός σκοπός του προγράμματος

ΝΑΙ

49 Πιστεύετε ότι έχει επιτευχθεί

ΝΑΙ

50 Γίνεται αξιολόγηση του προγράμματος

ΝΑΙ(Για απόκτηση

51 Αν όχι, τη θεωρείτε απαραίτητη και γιατί

Ε ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟ

15,38461538²%
ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΠΑΙΖΟΥΝ ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΟ ΡΟΛΟ

76,92307692¹⁰%

7,692307692¹%
ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΤΑ ΚΑΤΑΛΛΗΛΑ ΜΕΣΑ Δ.Ξ. - Δ.Α.

69,23076923⁹%
ΔΕΝ ΥΠΗΡΞΕ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΓΟΝΕΩΝ

15,38461538²%

7,692307692¹%

7,692307692¹%

15,38461538²%
ΔΕΝ ΥΠΗΡΞΑΝ

84,61538462¹¹%

2²%
100%

ΟΧΙ

11

Δ.Ξ. - Δ.Α.

84,61538462¹¹%
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

7,692307692¹%

7,692307692¹%

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

13¹³%
100%

ΑΠΟ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ

0⁰%
0%

ΑΠΟ ΤΟΝ Δ/ΝΤΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΣΧ.ΣΥΜΒΟΥΛΟ

69,23076923⁹%

23,07692308³%

7,692307692¹%

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ/ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ/ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

ΘΗΜΑΤΩΝ

23,07692308³%
ΟΧΙ

61,53846154⁸%

7,692307692¹%

13¹³%
100%

ΟΧΙ

0⁰%
0%

92,30769231¹²%

7,692307692¹%

(εμπειρίας)

1¹%
100%

52 Αν ναι, γίνεται και ενδιάμεση αξιολόγηση

ΝΑΙ

53 Ποιοι συμμετέχουν στην αξιολόγηση

ΟΙ ΕΚΠ/ΚΟΙ

54 Σε ποιους κοινοποιείται

ΣΤΟΝ Δ/ΝΤΗ

55 Λαμβάνετε προτάσεις/υποδείξεις για την βελτίωση του προγράμματος

ΝΑΙ

56 Αν το πρόγραμμα εφαρμόζεται πάνω από μια σχολική χρονιά, βοηθούν θετικά στις επόμενες εφαρμογές οι προηγούμενες αξιολογήσεις

ΝΑΙ

57 Έχουν οι μαθητές συμμετοχή στην αξιολόγηση(ναι ή όχι και γιατί)

ΟΧΙ(Λόγω τ

58 Συμβάλλει το πρόγραμμα στην κοινωνικοποίηση του παιδιού

ΝΑΙ

59 Αν ναι, με ποιόν τρόπο

ΔΗΜΙΟΥΡΓΟ

60 Το πρόγραμμα συμβάλλει στην ψυχολογική ωριμότητα των μαθητών

ΝΑΙ

61 Αν ναι, με ποιόν τρόπο

ΜΕΣΩ ΟΜΑΔ
ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚ

ΟΧΙ
10
83,33333333%
ΟΙ ΕΚΠ/ΚΟΙ & Ο Δ/ΝΤΗΣ
6
50%
ΣΤΟΝ ΣΧ. ΣΥΜΒΟΥΛΟ

2
16,66666667%

ΟΧΙ
13
100%

ΟΧΙ

8
61,53846154%

ΟΧΙ(Δεν προβλέπεται από την Υπ.Απόφαση)

12
92,30769231%

ΟΧΙ

13
100%

ΤΑΣ ΟΜΑΔΕΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΩΝ ΗΛΙΚΙΩΝ

ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΗΣ ΗΛΙΚΙΩΝ/ΤΑΞΕΩΝ/ΜΑΘΗΤΩΝ
ΠΟΥ ΠΡΟΕΡΧΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ
ΣΤΡΩΜΑΤΑ

9
69,23076923%

ΟΧΙ

13
100%

ΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΕ
Ε ΗΛΙΚΙΕΣ /ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΕΥΘΥΝΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΤΟΥΣ

11
84,61538462%

2
16,66666667%

ΟΙ ΕΚΠ/ΚΟΙ & ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ

4
33,33333333%

10
83,33333333%

0
0%

4
38,46153846%

1
7,692307692%

0
0%

ΜΕΣΩ ΟΜΑΔΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ
ΕΚΤΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΜΕ ΤΟΝ ΙΔΙΟ ΤΡΟΠΟ ΠΟΥ ΑΥΤΟ ΓΙΝΕΤΑΙ
ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

1
7,692307692%

2
15,38461538%

0
0%

2
15,38461538%

1
8,33333333%

ΟΙ ΕΚΠ/ΚΟΙ - Ο Δ/ΝΤΗΣ - Ο ΣΧ.ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

1
8,33333333%

7,692307692%

Ερωτηματολόγιο Δ/ντή ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου

Ερωτήσεις

1 Ποια η ειδικότητα των εκπ/κών που έχουν αναλάβει το πρόγραμμα	ΔΑΣΚΑΛΟΙ	10 100 %	ΟΧΙ
2 Ο εκπ/κός που εφαρμόζει το πρόγραμμα ανήκει στο εκπαιδευτικό προσωπικό του σχολείου	ΝΑΙ	10 100 %	
3 Πόσα παιδιά συμμετέχουν		426	
4 Ποια παιδιά συμμετέχουν	ΠΑΙΔΙΑ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΟΙ ΔΥΟ ΓΟΝΕΙΣ		ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΜΕΣΗ/ΚΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
5 Υπάρχει σωστή αναλογία εκπαιδευτικών/αριθμού παιδιών	ΝΑΙ	8 80 %	ΟΧΙ
6 Ποια αναλογία εκπ/κου - παιδιών θα ήταν η ιδανικότερη κατά τη γνώμη σας	1 ΕΚΠ/ΚΟΣ ΑΝΑ 8 ΠΑΙΔΙΑ	8 80 %	Δ.Ξ. - Δ.Α.
7 Το πρόγραμμα ανταποκρίνεται στη φιλοσοφία του Υπουργείου	ΝΑΙ	2 20 %	ΟΧΙ
		9 90 %	

8	Γίνεται αξιολόγηση του προγράμματος	ΝΑΙ
9	Αν όχι, τη θεωρείτε απαραίτητη	ΝΑΙ
10	Αν ναι, εκτός από την τελική πραγματοποιείται και ενδιάμεση	ΝΑΙ
11	Ποιοι συμμετέχουν στην αξιολόγηση	ΟΙ ΕΚΠ/ΚΟΙ - Ο Δ/ΝΤΗΣ
12	Σε ποιους κοινοποιείται	ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ
13	Λαμβάνεται προτάσεις/υποδείξεις για την βελτίωση του προγράμματος	ΝΑΙ
14	Οι προηγούμενες αξιολογήσεις βοηθούν θετικά για τις επόμενες χρονιές	ΝΑΙ
15	Τα παιδιά συμμετέχουν στην αξιολόγηση	ΟΧΙ(Δεν προβλέπεται από
16	Υπάρχει σχολικός φύλακας στο σχολείο	ΝΑΙ
17	Θεωρείται απαραίτητη την ύπαρξή του	ΝΑΙ
18	Αιτιολογήστε	ΝΑΙ ΛΟΓΩ ΕΠΙΚΥΝΔΙΝΟΤΗ
19	Υπάρχει σχολικός τροχονόμος	ΝΑΙ
20	Θεωρείται απαραίτητη την ύπαρξή του	ΝΑΙ ΛΟΓΩ ΕΠΙΚΥΝΔΙΝΟΤΗ

	ΟΧΙ	9	10%				
		90%					
	ΟΧΙ	1	100%				
		2					
	ΟΙ ΕΚΠ/ΚΟΙ	22.2222222222%					
		5	50%				
	Δ.Ξ. - Δ.Α.	9	90%				
	ΟΧΙ	7	70%				
		7					
	ΟΧΙ	7	70%				
	ΟΧΙ(Λόγω μικρής ηλικίας)	2	20%				
	ΟΧΙ	0	0%				
	ΟΧΙ	9	90%				
	ΟΧΙ ΛΟΓΩ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	9	90%				
	ΟΧΙ	3	30%				
	ΟΧΙ ΓΙΑΤΙ Ο ΔΡΟΜΟΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΠΙΚΥΝΔΙΝΟΣ	6	60%				
		1	10%				
		77.77777778%					
	ΟΙ ΕΚΠ/ΚΟΙ - Ο Δ/ΝΤΗΣ - Ο ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ	7	70%				
	Δ.Ξ. - Δ.Α.	3	30%				
		1	10%				
	Δ.Ξ. - Δ.Α.	2	20%				
		1	10%				
	Δ.Ξ. - Δ.Α.	2	20%				
		7	70%				
	Δ.Ξ. - Δ.Α.	7	70%				
		10	100%				
		1	10%				
		1	10%				
		7	70%				
	Δ.Ξ. - Δ.Α.	7	70%				
		1	10%				
		3	30%				

ην υπ.απόφαση)

ΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

ΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Ερωτηματολόγιο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1 Εκπαιδευτική προϋπηρεσία	20 - 23 ΕΤΗ
2 Έτη διδασκαλίας στο συγκεκριμένο σχολείο	2 - 5 ΕΤΗ
3 Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού ήταν μια από τις επιλογές σπουδών	ΝΑΙ
4 Αν όχι, επηρεάζει στην άσκηση του επαγγέλματος	ΝΑΙ
5 Θα πρότεινε στους μαθητές το επάγγελμα το επάγγελμα του εκπαιδευτικού	ΝΑΙ
6 Θα τους προέτρεπε	ΝΑΙ
7 Είναι η πρώτη φορά που συμμετέχει στο συγκεκριμένο πρόγραμμα	ΝΑΙ
8 Αν όχι πόσα σχολικά έτη προϋπηρεσίας	ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ 2 ΕΤΗ
9 Κίνητρα συμμετοχής του εκπαιδευτικού στο πρόγραμμα	ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ
10 Διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος	4 ΕΤΗ

15 - 18 ΕΤΗ
3
23,07692308 %

6 - 11 ΕΤΗ
11
84,61538462 %

OXI
11
84,61538462 %

OXI
0
0 %

OXI
13
100 %

OXI
5
38,46153846 %

OXI
0
0 %

ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ 3 ΕΤΗ
1
7,692307692 %

ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ
4
30,76923077 %

5 ΕΤΗ
2
15,38461538 %

11 - 14 ΕΤΗ
5
38,46153846 %

2
15,38461538 %

2
15,38461538 %

Δ.Ε - Δ.Α
1
50 %

0
0 %

8
61,53846154 %

13
100 %

ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ 4 ΕΤΗ
4
30,76923077 %

9
69,23076923 %

9 ΕΤΗ
4
30,76923077 %

ΕΩΣ 13 ΕΤΗ
4
30,76923077 %

1
7,692307692 %

1
50 %

5 + ΕΤΩΝ
3
23,07692308 %

5
38,46153846 %

10 ΕΤΗ
1
7,692307692 %

10 + ΕΤΗ
3
23,07692308 %

2
15,38461538 %

Δ.Ε - Δ.Α

1
7,6923 %

11 Με δική τους συμμετοχή	ΝΑΙ
12 Ίδια ομάδα μαθητών	ΝΑΙ
13 Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε με πρωτοβουλία	ΕΚΠΑΙΔ
14 Αρχικός σκοπός του προγράμματος	ΕΥΑΙΣΘ
15 Επίτευξη του αρχικού σκοπού	ΑΡΚΕΤΑ
16 Ύπαρξη επιμέρους στόχων	ΝΑΙ
17 Αν ναι ποίοι είναι αυτοί	ΕΥΑΙΣΘ
18 Επίτευξη αυτών των στόχων	ΝΑΙ
19 Συνάντηση δυσκολιών στην υλοποίηση τους	ΝΑΙ
20 Αν ναι ποιες ήταν αυτές	ΣΧΕΤΙΚΑ
21 Υποστήριξη και συμβουλευτική από φορείς για την αντιμετώπιση	ΝΑΙ
	1 ΩΡΑ Τ

ΥΤΙΚΩΝ

ΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

ΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

ΜΕ ΠΟΡΟΥΣ

ΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

ΟΧΙ
9
69,23076923%

ΟΧΙ
2
15,38461538%

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
12
92,30769231%

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
9
69,23076923%

ΣΕ ΜΕΓΑΛΟ ΒΑΘΜΟ
6
46,15384615%

ΟΧΙ
13
100%

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ
2
15,38461538%

ΟΧΙ
13
100%

ΟΧΙ
11
84,61538462%

ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ
4
36,36363636%

ΟΧΙ
9
69,23076923%

2 ΩΡΕΣ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

4
30,76923077%

11
84,61538462%

1
7,692307692%

ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ
3
23,07692308%

7
53,84615385%

0
0%

ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ
7
53,84615385%

0
0%

2
15,38461538%

7
63,63636364%

Δ.Ξ - Δ.Α
2
15,38461538%

ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ

1
7,692307692%

4
30,76923077%

2
15,38461538%

22 Ώρες / Εβδομάδα εφαρμογής του προγράμματος

ΝΑΙ

23 Δυνατότητα επίτευξης στόχων στον προκαθορισμένο χρόνο λειτουργίας

ΝΑΙ

24 Το πρόγραμμα εφαρμόζεται επιπλέον του ωραρίου

ΝΑΙ

25 Αν όχι, είναι εις βάρος των διδακτικών ωρών

ΝΑΙ

26 Αν ναι, υπάρχει η επιθυμητή ανταπόκριση από τους μαθητές

ΝΑΙ

27 Λειτουργικότητα και προσαρμογή των χώρων

ΝΑΙ

28 Το πρόγραμμα απευθύνεται σε όλους τους μαθητές

ΝΑΙ

29 Αν ναι, είναι ελεύθερη η συμμετοχή

Δ'

30 Αν όχι, ποιές τάξεις συμμετέχουν

1 ΤΜΗΜΑ

31 Πόσα τμήματα συμμετέχουν

ΣΥΜΦΩΝΑ

32 Κριτήρια με τα οποία επιλέχθηκαν οι τάξεις/τμήματα

ΝΑΙ

33 Με την σύμφωνη γνώμη των μαθητών

4
 30,76923077%
 ΟΧΙ
 3
 23,07692308%
 ΟΧΙ
 10
 76,92307692%
 ΟΧΙ
 0
 0%
 ΟΧΙ
 9
 90%
 ΟΧΙ
 9
 69,23076923%
 ΟΧΙ
 2
 15,38461538%
 ΟΧΙ
 0
 0%
 Β' - Δ' - Ε'
 1
 7,692307692%
 2 ΤΜΗΜΑΤΑ
 1
 7,692307692%
 ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΚΠ/ΚΟΥ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ
 10
 76,92307692%
 ΟΧΙ
 13
 100%

8
 61,53846154%
 10
 76,92307692%
 3
 23,07692308%
 3
 100%
 1
 10%
 4
 30,76923077%
 11
 84,61538462%
 2
 100%
 Δ' - Ε' - ΣΤ'
 1
 7,692307692%
 3 ΤΜΗΜΑΤΑ
 2
 15,38461538%
 ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ
 1
 7,692307692%
 0
 0%

1
7,692307692%

Β' - ΣΤ'	Δ' - ΣΤ'	Ε'	ΟΛΕΣ
1 7,692307692%	7 53,84615385%	1 7,692307692%	1 7,692307692%
4 ΤΜΗΜΑΤΑ	5 ΤΜΗΜΑΤΑ	6 ΤΜΗΜΑΤΑ	10 ΤΜΗΜΑΤΑ
1 7,692307692%	1 7,692307692%	1 7,692307692%	2 15,38461538%
2 15,38461538%			3 23,07692308%
			Δ.Ε - Δ.Α
			2 15,38461538%

ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΚ

34 Η επιλογή του θέματος έγινε

ΝΑΙ

35 Η επιλογή επηρεάστηκε από την ύπαρξη υλικοτεχνικής υποδομής

ΝΑΙ

36 Στο σχεδιασμό του προγράμματος προβλέπονταν δραστηριότητες εκτός σχολικού χώρου

ΝΑΙ

37 Ποιοτικά ικανοποιητικό αναλώσιμο και εποπτικό υλικό

ΝΑΙ

38 Ποσοτικά ικανοποιητικό αναλώσιμο και εποπτικό υλικό

ΟΜΑΔΙΚΗ

39 Ομαδική ή ατομική η εφαρμογή του προγράμματος

Δ.Ξ - Δ.Α

40 Αν ατομική, που εξυπηρετεί αυτό

ΑΝΑΦΕΡΟΥΝ
ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝ

41 Αν ομαδική, ποιος ο στόχος της

ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙ

42 Η συνεργασία, επικοινωνία, φιλία των παιδιών διαφοροποιείται από την ομάδα ή συμβαδίζει

ΝΑΙ

43 Οι μαθητές διαθέτουν και από τον ελεύθερο χρόνο τους για το πρόγραμμα

ΝΑΙ

44 Αν ναι, δυσκολεύει αυτό τον μαθητή στην προετοιμασία του για τα άλλα μαθήματα

Λ/ΚΟ

ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ

ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ

5
38,46153846%

1
7,692307692%

7
53,84615385%

ΟΧΙ

8
61,53846154%

5
38,46153846%

ΟΧΙ

13
100%

0
0%

ΟΧΙ

12
92,30769231%

1
7,692307692%

ΟΧΙ

12
92,30769231%

1
7,692307692%

ΑΤΟΜΙΚΗ

13
100%

0
0%

13
100%

ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΑΝΑΦΕΡΟΥΝ ΘΕΜΑΤΑ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΩΡΙΜΑΝΣΗΣ ΚΑΙ
ΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

4
30,76923077%

9
69,23076923%

ΕΙΤΑΙ ΕΣΤΩ ΚΑΙ ΣΕ ΜΙΚΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΒΑΔΙΖΟΥΝ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ Ή ΛΙΓΟΤΕΡΟ

ΙΣΧΥΟΥΝ ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ

6
46,15384615%

5
38,46153846%

2
15,38461538%

ΟΧΙ

9
69,23076923%

4
30,76923077%

ΟΧΙ

0
0%

9
100%

45 Η υπόλοιπη μαθητική κοινότητα γνωρίζει την λειτουργία του προγράμματος

ΝΑΙ

46 Συντελεί το πρόγραμμα στην καλύτερη απόδοση των μαθητών στο σχολείο

ΝΑΙ

47 Βαθμολόγηση της ενεργούς συμμετοχής των μαθητών στο πρόγραμμα

ΚΑΘΟΛΟΥ

48 Υπήρξε συμμετοχή γονέων ή του Συλλόγου Γονέων & Κηδεμόνων στην υλοποίηση του προγράμματος

ΝΑΙ

49 Αν υπήρξε συμμετοχή, χαρακτηρίζετε τις παρεμβάσεις θετικές ή αρνητικές

ΘΕΤΙΚΕΣ

50 Αν έγιναν παρεμβάσεις(θετικές ή αρνητικές), διαμόρφωσαν ή επηρέασαν το πρόγραμμα

ΝΑΙ

51 Υπήρξε ενημέρωση/κατάρτιση πριν την υλοποίηση του προγράμματος και από ποιους

ΕΝΗΜΕΡΩΣ

52 Σε ποιο βαθμό εκπληρώθηκαν οι αρχικοί στόχοι

ΣΕ ΜΕΓΑΛΟ

53 Γίνεται αξιολόγηση του προγράμματος

ΝΑΙ

54 Αν όχι, την θεωρείτε απαραίτητη

ΝΑΙ

55 Αν ναι, εκτός από την τελική γίνεται και ενδιάμεση

ΝΑΙ

ΕΚΠ/ΚΟΙ &

ΑΠΟ Α' ΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠ/ΣΗ

ΒΑΘΜΟ

ΠΑΘΗΤΕΣ

13
100%
OXI

12
92,30769231%

ΕΛΑΧΙΣΤΑ

0
0%

OXI

8
61,53846154%

ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ

8
100%

OXI

8
100%

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ/ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

13
100%

ΑΡΚΕΤΑ

9
69,23076923%

OXI

13
100%

OXI

0
0%

OXI

5
38,46153846%

ΕΚΠ/ΚΟΙ & Δ/ΝΣΗ Α' ΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ

0
0%

1
7,692307692%

ΛΙΓΟ

0
0%

5
38,46153846%

0
0%

0
0%

0
0%

4
30,76923077%

0
0%

Δ.Ξ - Δ.Α

0
0%

8
61,53846154%

ΜΕΤΡΙΑ

0
0%

ΠΟΛΥ

0
0% 38,46153846

ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

5
61,53846154%

13
100%

56 Ποιοι συμμετέχουν στην αξιολόγηση

**Α' ΒΑΘΜΙΑ Ε
ΜΑΘΗΤΕΣ**

57 Σε ποιους κοινοποιείται

ΝΑΙ

58 Λαμβάνετε νέες προτάσεις/υποδείξεις για τη βελτίωση του προγράμματος

ΝΑΙ ΟΥΣΙΑΣΤ

Αν το πρόγραμμα εφαρμόζεται πάνω από μια σχολική χρονιά, βοηθούν θετικά στις επόμενες
59 εφαρμογές οι προηγούμενες αξιολογήσεις

ΝΑΙ

60 Τα παιδιά συμμετέχουν στην διαδικασία της αξιολόγησης

ΝΑΙ

61 Προσφέρει το πρόγραμμα βιωματική μάθηση στα παιδιά

ΝΑΙ

62 Το πρόγραμμα συμβάλλει στην κοινωνικοποίηση των παιδιών

ΟΜΑΔΙΚΟΤΗ

63 Αν ναι, με ποιόν τρόπο

ΝΑΙ

64 Συμβάλλει στην ψυχολογική του ωριμότητα

ΟΜΑΔΙΚΟΤΗ

65 Αν ναι, με ποιόν τρόπο

ΚΠ/ΣΗ - Μ.Μ.Ε. - ΓΟΝΕΙΣ - ΕΚΠ/ΚΟΥΣ - 5
38,46153846%

8
61,53846154%

13
100%
ΟΧΙ
13
100%
ΟΧΙ ΑΜΕΣΑ

0
0%

11
84,61538462%

2
15,38461538%

ΟΧΙ
13
100%
ΟΧΙ

0
0%

13
100%
ΟΧΙ

0
0%

13
100%

0
0%

ΤΑ/ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

13
100%
ΟΧΙ

0
0%

ΤΑ/ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ/ΦΙΛΙΑ

13
100%

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑ/ΑΥΤΟΠΕΠΟΙΘΗΣΗ ΑΞΙΕΣ

8
61,53846154%

5
38,46153846%

5
38,46153846%

3
23,07692308%

Ερωτηματολόγιο Δ/ντών Σχολείων που εφαρμόζουν το πρόγραμμα της Π.Ε.

Ερωτήσεις

1 Ποια η ειδικότητα των εκπ/κών που ανέλαβαν το πρόγραμμα	ΟΛΕΣ ΟΙ ΕΙΔ.
2 Ποιες τάξεις συμμετέχουν	ΟΛΕΣ
3 Κριτήρια επιλογής τάξεων	ΔΙΑΘΕΣΗ ΕΚΠ/ΚΩΝ
4 Έχει γίνει παρακολούθηση εκπ/κών σεμιναρίων από τους εκπ/κούς	ΝΑΙ
5 Το πρόγραμμα της Π.Ε. λειτουργεί εντός ή εκτός σχολικού ωραρίου	ΕΝΤΟΣ ΣΧΟΛ. ΩΡΑΡΙΟΥ
6 Αν λειτουργεί εντός, γίνεται εις βάρος των διδακτικών ωρών	ΝΑΙ
7 Αν λειτουργεί εκτός, υπάρχει ανταπόκριση από τους μαθητές	ΝΑΙ
8 Γίνεται αξιολόγηση του προγράμματος	ΝΑΙ
9 Αν όχι, την θεωρείτε απαραίτητη	ΝΑΙ
10 Αν ναι, γίνεται και ενδιάμεση αξιολόγηση	ΝΑΙ

ΚΟΤΗΤΕΣ

ΔΑΣΚΑΛΟΣ/ΓΥΜΝΑΣΤΗΣ

57,14285714⁴%
Β' - ΣΤ'

14,28571429¹%

7⁷%
100%
ΟΧΙ

7⁷%
100%

ΕΚΤΟΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΩΡΑΡΙΟΥ

42,85714286³%
ΟΧΙ

14,28571429¹%
ΟΧΙ

57,14285714⁴%
ΟΧΙ

85,71428571⁶%
ΟΧΙ

0⁰%
0%

66,66666667⁴%
ΟΧΙ

Π/ΚΩΝ

ΙΚΟΥ ΩΡΑΡΙΟΥ

ΔΑΣΚΑΛΟΣ/ΓΥΜΝΑΣΤΗΣ/ΜΟΥΣΙΚΟΣ

14,28571429¹%
Δ'

28,57142857²%

0⁰%
0%

ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ

42,85714286³%
Δ.Ξ - Δ.Α

42,85714286³%
Δ.Ξ - Δ.Α

0⁰%
0%

14,28571429¹%

1¹%
100%

33,33333333²%

28,57142857²%
Δ' - ΣΤ'

14,28571429¹%

28,57142857²%
Ε'

14,28571429¹%

14,28571429¹%

42,85714286³%

42,85714286³%

ΟΙ ΔΑΣΚΑΛΟΙ

11 Ποιοι συμμετέχουν στην αξιολόγηση

Α' ΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠ/ΣΗ

12 Σε ποιους κοινοποιείται

ΝΑΙ

13 Υπάρχουν προτάσεις/υποδείξεις για βελτίωση του προγράμματος

ΝΑΙ

14 Οι προηγούμενες αξιολογήσεις βοηθούν θετικά για τις επόμενες χρονιές

ΌΧΙ ΓΙΑΤΙ Ο ΕΚΠ/ΚΟΣ

15 Τα παιδιά συμμετέχουν στην διαδικασία αξιολόγησης

ΝΑΙ

16 Υπάρχει σχολικός φύλακας στο σχολείο

ΝΑΙ

17 Αν υπάρχει, επιβλέπει τα παιδιά εκτός σχολικού ωραρίου

ΝΑΙ (ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ)

18 Αν δεν υπάρχει, θεωρείτε την ύπαρξή του απαραίτητη

ΝΑΙ

19 Υπάρχει σχολικός τροχονόμος στο σχολείο

ΝΑΙ

20 Θεωρείτε απαραίτητη την ύπαρξή του

	Ο Δ/ΝΤΗΣ & ΟΙ ΔΑΣΚΑΛΟΙ	ΔΑΣΚΑΛΟΙ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΕΣ	Δ/ΝΣΗ Α' ΒΑΘΜΙΑΣ & ΔΑΣΚΑΛΟΙ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ & ΕΠΙΤΡΟΠΗ
	33,33333333 ² %	16,66666667 ¹ %	16,66666667 ¹ %	16,66666667 ¹ %
	ΣΥΛΛΟΓΟ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ/ΜΜΕΛΕ' ΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠ/ΣΗ	ΔΑΣΚΑΛΟΥΣ		
	66,66666667 ⁴ %	16,66666667 ¹ %	16,66666667 ¹ %	
	ΟΧΙ	0		
	100 ⁷ %			
	ΟΧΙ			
	85,71428571 ⁶ %	14,28571429 ¹ %		
ΑΤΕΥΘΥΝΕΙ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΟΧΙ ΑΜΕΣΑ ΑΛΛΑ ΝΑΙ ΕΜΜΕΣΑ	ΝΑΙ Η ΓΝΩΜΗ ΤΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΚΑΤΑΛΥΤΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ		
	14,28571429 ¹ %	28,57142857 ² %	57,14285714 ⁴ %	
	ΟΧΙ			
	14,28571429 ¹ %	85,71428571 ⁶ %		
	ΟΧΙ			
	100 ¹ %	0 ⁰ %		
Α ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ/ΠΑΙΔΙΩΝ)	ΟΧΙ	0 ⁰ %		
	100 ⁶ %	0 ⁰ %		
	ΟΧΙ			
	42,85714286 ³ %	57,14285714 ⁴ %		
	ΟΧΙ			
	100 ⁷ %	0 ⁰ %		

Ερωτηματολόγιο Σχολικού Τροχονόμου

Ερωτήσεις

1 Παιδιά που πηγαίνουν στο συγκεκριμένο σχολείο	ΠΗΓΑΙΝΟΥΝ 6 42,85714286%	ΔΕΝ ΠΗΓΑΙΝΟΥΝ 8 57,14285714%			
2 Είναι μέλος του συλλόγου γονέων & κηδεμόνων του σχολείου	ΝΑΙ 5 35,71428571%	ΟΧΙ 9 64,28571429%			
3 Συμμετέχει ενεργά στις δραστηριότητες	ΝΑΙ 8 57,14285714%	ΟΧΙ 6 42,85714286%			
4 Συμμετέχει ενεργά στις αποφάσεις	ΝΑΙ 9 64,28571429%	ΟΧΙ 5 35,71428571%			
5 Από ποιόν προτάθηκε να αναλάβει αυτή την δραστηριότητα	ΔΙΚΗ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ 10 71,42857143%	Δ/ΝΤΗΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ 1 7,142857143%	ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 1 7,142857143%	ΦΙΛΟΥΣ 1 7,142857143%	ΔΙΚΗ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ & Δ/ΝΤΗΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ 1 7,142857143%
6 Ποιος ενέκρινε/αποφάσισε	Δ/ΝΤΗΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ 2 14,28571429%	Δ/ΝΤΗΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ - Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ Γ&Κ 3 21,42857143%	ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 8 57,14285714%	Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ Γ&Κ 1 7,142857143%	
7 Ποσο καιρό εργάζεται εθελοντικά ως σχολικός τροχονόμος	2 ΕΤΗ 13 92,85714286%	ΕΩΣ 1 ΕΤΟΣ 1 7,142857143%			
8 Από ποιόν έρχονται οι απολαβές	ΑΠΟ ΤΟ ΔΗΜΟ 14 100%				
9 Από ποιόν έγινε ενημέρωση για τον τρόπο για τον οποίο εργάζονται	ΤΡΟΧΑΙΑ 14 100%				
10 Εκπαίδευση/Εργασία με τροχονόμο	ΝΑΙ 7 50%	ΟΧΙ 7 50%			
11 Κατά την εκπαίδευση χρειάστηκε να μεριμνήσει για κάτι	ΝΑΙ 2 14,28571429%	ΟΧΙ 11 78,57142857%			
12 Κατά την εκπαίδευση αντιμετώπισε κάποια επίγουσα κατάσταση	ΝΑΙ 2 14,28571429%	ΟΧΙ 11 78,57142857%			

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

**ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ**

Σχολείο Σχολικό Συγκρότημα

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ...../...../.....

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΕΠΩΝΥΜΟ : .....

ΕΤΟΣ ΑΠΟΦΟΙΤΗΣΗΣ

--

ΟΝΟΜΑ : .....

➤ Πόσα έτη εργάζεστε ως εκπαιδευτικός ;

--

➤ Πόσο χρονικό διάστημα διδάσκεται στο συγκεκριμένο σχολείο ;

--

➤ Ήταν το επάγγελμα του εκπαιδευτικού μια από τις επιλογές των σπουδών σας ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν όχι

➤ Αυτό σας επηρεάζει στην άσκηση του επαγγέλματος σας ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

➤ Θα προτεινάτε στους μαθητές σας το επάγγελμα αυτό ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

➤ Θα τους προτρέπατε κιάλας ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

➤ Είστε ικανοποιημένος από τις συνθήκες εργασίας σας (υλικοτεχνική υποδομή , ωράριο , μισθολόγιο κτλ.) ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν όχι

➤ Αυτό σας επηρεάζει στην άσκηση του επαγγέλματός σας ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

➤ Είναι η πρώτη φορά που συμμετέχετε στο συγκεκριμένο πρόγραμμα ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν όχι

➤ Πόσα σχολικά έτη ;

1 2 3 4 >

➤ Ποιος ο λόγος που ασχοληθήκατε με το συγκεκριμένο πρόγραμμα ;

Συμπλήρωση ωραρίου

Υπερωρίες

Ανάθεση έργου (σύμβαση)

Άλλο .....

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

➤ Διάρκεια λειτουργίας του προγράμματος στο σχολείο σε σχολικά έτη

➤ Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε με πρωτοβουλία :

Του σχολείου

Του Συλ. Γονέων & Κηδ.

Άλλο .....

➤ Υπάρχουν επιμέρους στόχοι στο πρόγραμμα αυτό ;

➤ Οι στόχοι αυτοί επιτεύχθηκαν ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

➤ Υπήρξαν δυσκολίες στην υλοποίηση του προγράμματος ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν ναι

➤ Ποιες ήταν αυτές ;

➤ Με ποιόν τρόπο αντιμετωπίστηκαν ;

➤ Από ποιόν αντιμετωπίστηκαν ;

➤ Στους φορείς που απευθυνθήκατε για τυχόν δυσκολίες σας είχατε την αναμενόμενη πληροφόρηση , συμβουλευτική και υποστήριξη ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Αναφέρετε το περιεχόμενο του προγράμματος

- Είναι καθορισμένη η ώρα προσέλευσης και αναχώρησης των μαθητών ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν όχι

- Το γεγονός ότι δεν υπάρχει καθορισμένη ώρα προσέλευσης και αναχώρησης των μαθητών , πιστεύετε ότι δυσχεραίνει την ανάπτυξη συγκεκριμένων δραστηριοτήτων μέσα στο πρόγραμμα ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν όχι

- Το σχολείο έχει την δυνατότητα να παρέμβει ώστε οι ώρες παραμονής του παιδιού να είναι σταθερές και συγκεκριμένες ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι οι αρχικοί στόχοι του προγράμματος έχουν εκπληρωθεί ;

Μέγιστο

Μεγάλο

Μικρό

Ελάχιστο

Καθόλου

- Ο (Οι) χώρος (Οι) υλοποίησης του προγράμματος ήταν ικανοποιητικά προσαρμοσμένοι και λειτουργικοί για την υλοποίηση του συγκεκριμένου προγράμματος ; Αιτιολογήστε

- Η υλικοτεχνική υποδομή πιστεύετε ότι αρκεί για την κάλυψη των αναγκών των παιδιών (π.χ. κατασκευές γεύμα κ.λ.π.)

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Τα παιδιά συμμετέχουν οικονομικά ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- η σχετική με το ολοήμερο δημοτικό σχολείο υπουργική απόφαση ορίζει ότι το ολοήμερο δημοτικό αποτελείται από επιμέρους προγράμματα ; Ποια από τα λειτουργούν στο σχολείο αυτό ;

- Γεύμα και ξεκούραση

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν όχι

- Για ποιο λόγο ;

- Μελέτη των μαθημάτων της επόμενης ημέρας

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν ναι

- Η λειτουργία του συγκεκριμένου προγράμματος συντελεί στην καλύτερη απόδοση των μαθητών που συμμετέχουν σ' αυτό στα σχολικά τους μαθήματα ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Δημιουργικές δραστηριότητες

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν όχι

- Για ποιο λόγο ;

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΙΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

➤ Η Επιλογή του θέματος γίνεται από :

α) Τον υπεύθυνο εκπαιδευτικό

β) Τους μαθητές

γ) Τον σύλλογο των εκπαιδευτικών

δ) Άλλο .....

➤ Η επιλογή του θέματος επηρεάζεται από την διαθέσιμη υλικοτεχνική υποδομή ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
☐	☐

➤ Στο σχεδιασμό του προγράμματος προβλεπόταν ανάπτυξη δραστηριοτήτων εκτός σχολικού χώρου (εκπαιδευτικές εκδρομές κ.λ.π.) ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
☐	☐

➤ Το πρόγραμμα προσφέρει βιωματική μάθηση στα παιδιά ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
☐	☐

➤ Πως θα βαθμολογούσατε την ενεργό συμμετοχή των μαθητών σε πρόγραμμα ;

Πάρα πολύ

Πολύ

Μέτρια

Ελάχιστη

Καθόλου

- Πιστεύετε ότι οι μαθητές που συμμετέχουν στο πρόγραμμα ολόημερου δημοτικού σχολείου αναπτύσσουν στενές σχέσεις μεταξύ τους ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Υπήρξε με κάποιο τρόπο ενεργός συμμετοχή μεμονωμένα από γονείς ή σαν συλλόγους γονέων και κηδεμόνων στην υλοποίηση του προγράμματος ;

- Ζητήσατε την συμμετοχή των γονιών ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Για ποιο λόγο

- Αν τελικά υπήρξε συμμετοχή .Εσείς πως χαρακτηρίζετε αυτές τις παρεμβάσεις ; Θετικές - αρνητικές ; Και γιατί ;

- Αν έγιναν παρεμβάσεις είτε θετικές είτε αρνητικές πιστεύετε πως αυτές τελικά διαμόρφωσαν και επηρέασαν το πρόγραμμα ;

- Τα παιδιά έχουν ενημερωθεί για την φιλοσοφία του προγράμματος;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Πριν την υλοποίηση του προγράμματος υπήρξε :

Ενημέρωση Εκπαίδευση Κατάρτιση

Αν ναι

- Από ποιον ;

- Ποιος ήταν ο αρχικός σκοπός του προγράμματος ;

- Πιστεύετε ότι ο αρχικός σκοπός έχει επιτευχθεί ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Διενεργείται αξιολόγηση του προγράμματος ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν όχι

- Θεωρείτε απαραίτητη την αξιολόγηση ; Αιτιολογήστε

Αν ναι

- Εκτός από την τελική αξιολόγηση πραγματοποιείται και ενδιάμεσες ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Ποιοι σεμμετέχουν στην αξιολόγηση ;

- Σε ποιους κοινοποιείται ;

- Λαμβάνετε νέες προτάσεις ή υποδείξεις για βελτίωση του προγράμματος ;

- Αν το πρόγραμμα εφαρμόζεται πάνω από μια σχολική χρονιά οι προηγούμενες αξιολογήσεις σας βοηθούν θετικά στις επόμενες εφαρμογές ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Τα παιδιά έχουν την δυνατότητα συμμετοχής στη διαδικασία των αξιολογήσεων ; Και γιατί ;

- Το πρόγραμμα αυτό πιστεύετε ότι συμβάλει στην κοινωνικοποίηση του παιδιού ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν ναι

- Με ποιόν τρόπο ;

- Το πρόγραμμα αυτό ότι συμβάλλει και στην ψυχολογική του ωριμότητα ;

Αν ναι

- Με ποιόν τρόπο ;

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΤΟΥ ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ
ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

- Ποια είναι η ειδικότητα του/των εκπαιδευτικού/κών που έχουν αναλάβει το πρόγραμμα διευρυμένου ωραρίου ;

- Ο εκπαιδευτικός που εφαρμόζει το πρόγραμμα είναι μέλος του εκπαιδευτικού προσωπικού του σχολείου ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν όχι

- Το γεγονός αυτό επηρεάζει θετικά ή αρνητικά την σχέση μαθητών με τον εκπαιδευτικό ;

- Πόσα παιδιά συμμετέχουν ;

- Ποια παιδιά συμμετέχουν ;

- Η αναλογία των εκπαιδευτικών που εφαρμόζουν το πρόγραμμα είναι ο ενδεδειγμένος σε σχέση με τον αριθμό που συμμετέχουν ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Ποια αναλογία μαθητών και εκπαιδευτικών πιστεύετε πως θα ήταν η ιδανικότερη ;

**ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΠΟΥ
ΕΦΑΡΜΟΖΕΙ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

- Ποια είναι η ειδικότητα του/των εκπαιδευτικού/κών που έχουν αναλάβει το πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης ;

- Ποιες τάξεις συμμετέχουν στο πρόγραμμα ;

- Με βάση ποια κριτήρια επιλέχθηκαν οι συγκεκριμένες τάξεις ;

- Ο εκπαιδευτικός που εφαρμόζει το πρόγραμμα έχει παρακολουθήσει κάποια εκπαιδευτικά σεμινάρια ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Το πρόγραμμα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης είναι ενταγμένο στο ωράριο λειτουργίας του σχολείου ή λειτουργεί ώρες εκτός σχολείου ;

- Αν είναι ενταγμένο στις ώρες λειτουργίας του σχολείου , γίνεται εις βάρος των διδακτικών ωρών ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Αν γίνεται εκτός τις ώρες του σχολείου υπάρχει η επιθυμητή ανταπόκριση των μαθητών ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

➤ Γίνεται αξιολόγηση του προγράμματος ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν όχι

➤ Θεωρείτε απαραίτητη την αξιολόγηση ; Αιτιολογήστε

Αν ναι

➤ Εκτός από την τελική αξιολόγηση γίνεται και ενδιάμεση ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

➤ Ποιοι συμμετέχον στην αξιολόγηση ;

➤ Σε ποιους κοινοποιείται ;

➤ Λαμβάνετε νέες προτάσεις ή υποδείξεις για βελτίωση του προγράμματος ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

➤ Αν το πρόγραμμα εφαρμόζεται πάνω από μια σχολική χρονιά , οι προηγούμενες αξιολογήσεις σας βοηθούν θετικά στις επόμενες εφαρμογές ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

➤ Τα παιδιά έχουν την δυνατότητα συμμετοχής στην διαδικασία της αξιολόγησης και γιατί ;

➤ Υπάρχει σχολικός φύλακας στο σχολείο ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

➤ Αν υπάρχει εξασφαλίζει την δυνατότητα να παίζουν τα παιδιά στο χώρο του σχολείου εκτός του ωραρίου λειτουργίας ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν όχι

➤ Θεωρείτε απαραίτητη την ύπαρξη του ; Αιτιολογήστε

➤ Υπάρχει σχολικός τροχονόμος στο σχολείο ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν ναι

➤ Θεωρείτε απαραίτητη την ύπαρξη του ;

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.

ΣΧΟΛΕΙΟ

ΣΧΟΛΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ,,,/,,,/,,,

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΕΠΩΝΥΜΟ .....
ΟΝΟΜΑ .....

ΕΤΟΣ
ΑΠΟΦΟΙΤΗΣΗΣ :

--

➤ Πόσα έτη εργάζεστε ως εκπαιδευτικός;

--

➤ Πόσο χρονικό διάστημα διδάσκετε στο συγκεκριμένο σχολείο ;

--

➤ Ήταν το επάγγελμα του εκπαιδευτικού μια από τις επιλογές σπουδών σας ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν όχι :

➤ αυτό σας επηρεάζει στην άσκηση του επαγγέλματος σας;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

➤ Θα προτείνατε στους μαθητές σας το επάγγελμα του εκπαιδευτικού;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

➤ Θα τους προτρέπατε κιόλας;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

➤ Είναι η πρώτη φορά που συμμετέχετε στο συγκεκριμένο

πρόγραμμα;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν όχι

➤ πόσα σχολικά έτη;

1 2 3 4 >

➤ Ποιο ήταν το κίνητρο να ασχοληθείτε με το συγκεκριμένο πρόγραμμα;

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

➤ Διάρκεια λειτουργίας του προγράμματος στο σχολείο σε σχολικά έτη;

➤ Όλα αυτά τα χρόνια λειτουργεί με δική σας ευθύνη;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

➤ Η Ομάδα των μαθητών είναι πάντοτε η ίδια;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

➤ Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε με πρωτοβουλία:

του διδακτικού συλλόγου

των μαθητών

του συλ. Γον.΄κ Κηδεμόνων

άλλο .....

➤ Ποιος ήταν ο αρχικός σκοπός του προγράμματος;

➤ Πιστεύεται ότι ο αρχικός σκοπός επιτεύχθηκε;

- Υπήρχαν επιμέρους στόχοι στο πρόγραμμα αυτό;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν ναι

- Ποιοι ήταν αυτοί;

- Οι στόχοι αυτοί επιτεύχθηκαν;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Υπήρξαν δυσκολίες στην υλοποίησή του;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν ναι

- ποιες ήταν αυτές;

- Στους φορείς που απευθυνθήκατε για τυχόν δυσκολίες, είχατε την αναμενόμενη υποστήριξη και συμβουλευτική ώστε να ξεπεραστεί η δυσκολία;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Πόσες φορές την εβδομάδα πραγματοποιείται το πρόγραμμα;

- Οι στόχοι του προγράμματος ήταν δυνατόν να επιτευχθούν στον προκαθορισμένο χρόνο λειτουργίας του;

- Το πρόγραμμα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης είναι ενταγμένο στο ωράριο λειτουργίας του σχολείου ή λειτουργεί ώρες εκτός σχολείου;

- Αν είναι ενταγμένο στις ώρες λειτουργίας του σχολείου γίνεται εις βάρος των διδακτικών ωρών;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Αν γίνεται εκτός τις ώρες του σχολείου υπάρχει η επιθυμητή ανταπόκριση των μαθητών;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Ο (οι) χώρος (οι) , υλοποίησης του προγράμματος (- των) ήταν ικανοποιητικά προσαρμοσμένοι και λειτουργικοί για την υλοποίηση του συγκεκριμένου προγράμματος;

- Το πρόγραμμα απευθύνεται σε όλους τους μαθητές / τριες του σχολείου;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν ναι

- είναι ελεύθερη η συμμετοχή;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν όχι

- ποιες τάξεις / τμήματα συμμετέχουν στο πρόγραμμα;

- Πόσα συνολικά τμήματα συμμετέχουν;

- Με ποια κριτήρια επιλέχθηκαν οι τάξεις / τμήματα;

- Πριν αναπτύξετε αυτή τη δραστηριότητα είχατε τη σύμφωνη γνώμη των παιδιών;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Η επιλογή του θέματος γίνεται από ;

A) τον υπεύθυνο εκπαιδευτικό

B) τους μαθητές

Γ) το σύλλογο των εκπαιδευτικών

- Η επιλογή του θέματος επηρεάζεται από την διαθέσιμη υλικοτεχνική υποδομή;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Στον σχεδιασμό του προγράμματος προβλεπόταν ανάπτυξη δραστηριοτήτων εκτός του σχολικού χώρου (π.χ εκπαιδευτικές εκδρομές)

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Το εποπτικό καθώς και το αναλώσιμο υλικό ήταν ικανοποιητικό στην ποιότητα ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Το εποπτικό καθώς και το αναλώσιμο υλικό ήταν ικανοποιητικό στην ποσότητα;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Με ποιόν τρόπο γίνεται η εφαρμογή του προγράμματος;

Ατομικά

Ομαδικά

- **Ατομικά:** ποια η εξυπηρέτηση μέσα από την ατομική εργασία; Συντελεί στην καλύτερη λειτουργία της ομάδας;

- **Ομαδικά:** ποιος ο στόχος μέσα από την ομαδική εργασία; Συντελεί στην καλύτερη λειτουργία της ομάδας;

- Ο τρόπος συνεργασίας και επικοινωνίας καθώς και οι φιλίες που δημιουργούνται μεταξύ των παιδιών, συμβαδίζουν ή διαφοροποιούνται έξω από την ομάδα;

- Τα παιδιά διαθέτουν χρόνο και πέρα από τις ώρες των συναντήσεων μαζί σας στο χώρο του σχολείου ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν ναι

- αυτό δυσκολεύει την προετοιμασία των παιδιών για το μάθημα της επόμενης ημέρας ή βοηθάει τον μαθητή να οργανώνει και να προγραμματίζει καλύτερα το χρόνο τους;

- Η υπόλοιπη μαθητική κοινότητα γνωρίζει την λειτουργία του προγράμματος;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Η λειτουργία του προγράμματος συντελεί στην καλύτερη απόδοση των μαθητών στο σχολικό τους πρόγραμμα ;

- Πως θα βαθμολογούσατε την ενεργό συμμετοχή των μαθητών στο πρόγραμμα;

Πάρα πολύ	☐	πολύ	☐
Μέτρια	☐	λίγο	☐
Ελάχιστα	☐	καθόλου	☐

- Υπήρξε με κάποιον τρόπο ενεργός συμμετοχή μεμονωμένων γονέων ή του συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων στην υλοποίηση του προγράμματος;

- Αν τελικά υπήρξε συμμετοχή. Εσείς πως χαρακτηρίζεται αυτές τις παρεμβάσεις : Θετικές- αρνητικές και γιατί;

- Αν έγιναν παρεμβάσεις είτε θετικές είτε αρνητικές, πιστεύετε πως αυτές τελικά διαμόρφωσαν ή επηρέασαν το πρόγραμμα;

- Πριν την υλοποίηση του προγράμματος είχατε:

ενημέρωση :

εκπαιδευτική κατάρτιση :

και από ποιους;

- Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι οι αρχικοί στόχοι έχουν εκπληρωθεί;

- Γίνεται αξιολόγηση του προγράμματος;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν όχι

- θεωρείται απαραίτητη την αξιολόγηση ; Αιτιολογήστε

Αν ναι

- Εκτός από την τελική αξιολόγηση πραγματοποιείται και ενδιάμεση;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Ποιοι συμμετέχουν στην αξιολόγηση ;

- Σε ποιους κοινοποιείται;

- Λαμβάνετε νέες προτάσεις ή υποδείξεις για βελτίωση του προγράμματος;

- Αν το πρόγραμμα εφαρμόζεται πάνω από μια σχολική χρονιά , οι προηγούμενες αξιολογήσεις σας βοηθούν θετικά στις επόμενες εφαρμογές;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

- Τα παιδιά έχουν την δυνατότητα συμμετοχής στη διαδικασία της αξιολόγησης ;και γιατί;

➤ Το πρόγραμμα προσφέρει βιωματική μάθηση στα παιδιά;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

➤ Το πρόγραμμα αυτό, πιστεύετε πως συμβάλει στην κοινωνικοποίηση του παιδιού;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν ναι

➤ Με ποιόν τρόπο;

➤ Συμβάλει και στην ψυχολογική του ωριμότητα;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν ναι

➤ Με ποιόν τρόπο;

Ερωτηματολόγιο Σχολικού Τροχονόμου

ΑΤΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Σχολείο: _____ Σχολικό Συστήματα: _____
 Επώνυμο: _____ Όνομα _____ (Ηλικία) _____
 Ημ.Γέννησης _____

Εκπαιδευτικό Επίπεδο

Ολοκλήρωσε: Ναι Δευτεροβάθμια Τριτοβάθμια
 Πρωτοβάθμια Όχι Γυμνάσιο Λύκειο ΤΕΙ ΑΕΙ

Έργαμος Άγαμος

Μητέρα - Πατέρας Παιδιών					
Αγόρια			Κορίτσια		
☐	☐	☐	☐	☐	☐

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

1. Είναι μέλος του συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων του Σχολείου. Ναι Όχι
- 2.α. Συμμετέχει ενεργά στις δραστηριότητες ... Ναι Όχι
- 2.β. ... και στις αποφάσεις του. Ναι Όχι
3. Από ποιόν προτάθηκε να αναλάβει αυτή την δραστηριότητα
Δίκη της / του	Ο Διευθυντής	Εκπαιδευτικός	Ο Σύλλογος	Γονέας -
πρωτοβουλία	του Σχολείου	Εκπαιδευτικοί	Γ&Κ	Γονείς
☐	☐	☐	☐	☐
- Άλλο: _____
4. Ποιος ενέκρινε ή αποφάσισε:
Ο Διευθυντής του	Ο Σύλλογος Γ&Κ	Ο Διευθυντής του	Άλλο
Σχολείου		Σχολείου & Ο	
☐	☐	Σύλλογος από	☐
		κοινού	
		☐	☐
5. Πόσο καιρό εργάζεται εθελοντικά ως σχολικός τροχονόμος (σε σχολικά έτη)
- 1 2 3 4 >
- 5.α. Ελάχιστη Αποζημίωση για την Εθελοντική Εργασία το ποσό των Μηνιαίως
-
6. Περιγραφή Ωραρίου
Πρωί	Απόγευμα
-
7. Από ποιον προέρχονται οι απολαβές
Σχολείο	Σύλλογος	Άλλο:
☐	☐	☐
-
8. Ενημέρωση για τον τρόπο με τον οποίο εργάζεστε ...
- 8.α. ... από ποιον φορέα: _____ 8.β. ... για πόσο διάστημα _____
- 8.γ. Διάστημα εκπαίδευσης _____ έως _____ 8.δ. Εργάστηκε με Τροχονόμο Ναί Όχι
-
9. Χρειάστηκε να μεριμνήσει για 9.α. ή να αντιμετωπίσει κάποια επείγουσα κατάσταση.
(Ατύχημα, αρρώστια, συγγ. κ.α.)
Ναί ☐	Όχι ☐	Ναί ☐	Όχι ☐

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΩΡ/ΗΜ	ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
7.00-8.00	Υποδοχή μαθητών και έλεγχος των μαθημάτων.	Υποδοχή μαθητών και έλεγχος των μαθημάτων	Υποδοχή μαθητών και έλεγχος των μαθημάτων	Υποδοχή μαθητών και έλεγχος των μαθημάτων	Υποδοχή μαθητών και έλεγχος των μαθημάτων
12.50-14.10	A' Ομάδα: Προετοιμασία μαθημάτων B' Ομάδα: Γυμναστική-Παιχνίδι	A' Ομάδα: Γυμναστική-Παιχνίδι B' Ομάδα: Προετοιμασία μαθημάτων	A' Ομάδα: Προετοιμασία μαθημάτων B' Ομάδα: Γυμναστική-Παιχνίδι	A' Ομάδα: Γυμναστική-Παιχνίδι B' Ομάδα: Προετοιμασία μαθημάτων	A' και B' Ομάδες μαζί: Παιχνίδι- Γυμναστική
14.10-14.20	Μάθημα	Μάθημα	Μάθημα	Μάθημα	Μάθημα
14.20-15.00	Διάβασμα παιδικών βιβλίων	Διάβασμα παιδικών βιβλίων	Προβολή ντοκιμαντέρ - ολάις	Διάβασμα παιδικών βιβλίων	Διάβασμα παιδικών βιβλίων
15.00-15.10	Μάθημα	Μάθημα	Μάθημα	Μάθημα	Μάθημα
15.10-15.45	Ζωγραφική - Μουσική	Ζωγραφική - Μουσική	Ζωγραφική - Μουσική	Ζωγραφική - Μουσική	Ζωγραφική - Μουσική
15.45-16.00	Αποχώρηση μαθητών	Αποχώρηση μαθητών	Αποχώρηση μαθητών	Αποχώρηση μαθητών	Αποχώρηση μαθητών

Ωρολόγιο Πρόγραμμα
Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου

12:40 - 13:30	Δραστηριότητες Εικαστικής Αγωγής, Θεατρικής και Μουσικής Αγωγής, Θεατρικού παιχνιδιού. Προβολή βιντεοταινιών.
13:30 - 13:50	Γεύμα μαθητών.
13:50 - 14:10	Ξεκούραση μαθητών - διάβασμα βιβλίων, σιωπηρό ατομικό παιχνίδι.
14:10 - 15:10	Μελέτη των μαθημάτων της επόμενης ημέρας. Στηρικτική διδασκαλία σε μαθητές που παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες.
15:10 - 15:45	Δημιουργικές δραστηριότητες, αθλοπαιδιές, επιτραπέζια παιχνίδια. Προγράμματα αγωγής υγείας, κυκλοφοριακής αγωγής, περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Ανάγνωση βιβλίων από το σπουδαστήριο.
15:45 - 16:00	Αποχώρηση μαθητών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 188

23 Σεπτεμβρίου 1997

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2525

Ενιαία Λύκεια, πρόσβαση των αποφοίτων του στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδουμε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο 1 Ενιαία Λύκεια

1. Από το σχολικό έτος 1997-1998 καθιερώνεται ο θεσμός του Ενιαίου Λυκείου και αρχίζει σταδιακά η εφαρμογή του από την Α' Λυκείου. Σκοπός του Ενιαίου Λυκείου είναι:

α) η παροχή γενικής παιδείας υψηλού επιπέδου,
β) η ανάπτυξη των ικανοτήτων, της πρωτοβουλίας, της δημιουργικότητας και της κριτικής σκέψης των μαθητών,

γ) η προσφορά στους μαθητές των απαραίτητων γνώσεων και εφοδίων για τη συνέχιση των σπουδών τους στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα και

δ) η καλλιέργεια στους μαθητές δεξιοτήτων που θα τους διευκολύνουν την πρόσβαση, ύστερα από περαιτέρω εξειδίκευση ή κατάρτιση, στην αγορά εργασίας.

2. Στην Α' τάξη του Ενιαίου Λυκείου εφαρμόζεται πρόγραμμα μαθημάτων γενικής παιδείας, κοινών για όλους τους μαθητές. Η Β' τάξη περιλαμβάνει τρεις κατευθύνσεις, θεωρητική, θετική και τεχνολογική. Στην τάξη αυτή διδάσκονται μαθήματα γενικής παιδείας, κοινά για όλους τους μαθητές, σε ποσοστό 60% μέχρι 65% επί του συνόλου του προγράμματος και μαθήματα κατεύθυνσης σε ποσοστό 35% μέχρι 40%. Στη Γ' τάξη καθέμια από τις τρεις κατευθύνσεις μπορεί να περιλαμβάνει κύκλους σπουδών για τις διασκαλικά μαθημάτων επιλογής. Στην τάξη αυτή διδάσκονται μαθήματα γενικής παιδείας σε ποσοστό 50% μέχρι 55% επί του συνόλου του προγράμματος και μαθήματα επιλογής ανά κύκλο σπουδών σε ποσοστό 45% μέχρι 50%.

3. Στα εσπερινά Ενιαία Λύκεια, τετραετούς φοίτησης, η κατανομή του ωρολογίου και αναλυτικού προγράμματος

των των διδασκόμενων μαθημάτων κατά τάξεις γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

4. Για την ίδρυση, συγχώνευση ή κατάργηση Ενιαίων Λυκείων εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 8, 49 και 50 του ν.1566/1985 (ΦΕΚ 167 Α').

5. Στους αποφοίτους του Ενιαίου Λυκείου χορηγείται Απολυτήριο Ενιαίου Λυκείου, το οποίο παρέχει τη δυνατότητα:

α) εγγραφής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση,

β) απόκτησης επαγγελματικής εξειδίκευσης, μετά τη φοίτηση σε μεταλυκειακά ιδρύματα επαγγελματικής κατάρτισης.

6. Οι προϋποθέσεις λειτουργίας κατευθύνσεων στα Ενιαία Λύκεια καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

7. Κατά τα σχολικά έτη 1997-1998 και 1998-1999, οι Β' και Γ' τάξεις των Λυκείων, αντιστοίχα, θα λειτουργήσουν σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 1566/1985, όπως τροποποιήθηκαν και ισχύουν.

8. Τα λειτουργούντα κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου Γενικά, Κλασικά, Μουσικά, Τεχνικά - Επαγγελματικά (Τ.Ε.Λ.) και Ενιαία Πολυκλαδικά Λύκεια (Ε.Π.Λ.) μετατρέπονται σε Ενιαία Λύκεια. Εφόσον δεν εξασφαλίζονται οι απαραίτητες προϋποθέσεις λειτουργίας, τα ως άνω Λύκεια λειτουργούν, κατά την πρώτη πενταετία από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, ως εξής:

α) Ενιαία Πολυκλαδικά Λύκεια, με Θεωρητική, Θετική και Τεχνολογική κατεύθυνση

β) Γενικά Λύκεια και Μουσικά Λύκεια, με Θεωρητική και Θετική κατεύθυνση

γ) Κλασικά Λύκεια, με Θεωρητική κατεύθυνση και
δ) Τεχνικά-Επαγγελματικά Λύκεια, με Τεχνολογική κατεύθυνση.

9. Η αξιολόγηση των μαθητών του Λυκείου είναι αναπόσπαστο μέρος της διδακτικής διαδικασίας, έχει ως στόχο να ελέγξει το βαθμό συγκράτησης πληροφοριών και γνώσεων, αλλά κυρίως να υιοθετήσει μεθόδους και πρακτικές που αξιολογούν το βαθμό επίτευξης των διδακτικών στόχων που έχουν τεθεί και των βασικών δεξιοτήτων, και συνδυάζει ποικίλες μορφές

και τεχνικές για την επίτευξη έγκυρης, αξιόπιστης, αντικειμενικής και αδιάβλητης αποτίμησης των γνώσεων και δεξιοτήτων, χωρίς πρόσθετη εξεταστική επιβάρυνση. Ταυτόχρονα, προωθεί το θεσμό των συνθετικών δημιουργικών εργασιών με στόχο οι μαθητές να αναπτύξουν τη δημιουργική και συνθετική τους ικανότητα και δίδει τη δυνατότητα ανατροφοδότησης της διδακτικής διαδικασίας. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από γνώμη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, καθορίζεται ο τρόπος και η διαδικασία αξιολόγησης των μαθητών του Ενιαίου Λυκείου.

10. Στο Ενιαίο Λύκειο εφαρμόζονται προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας για μαθητές που παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες. Για τη λειτουργία των προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας σε όλες τις τάξεις του Ενιαίου Λυκείου εφαρμόζονται κατά τα λοιπά οι διατάξεις του άρθρου 27 του ν. 1304/1982 (ΦΕΚ 144 Α'), όπως τροποποιήθηκαν και ισχύουν.

11. Όπου στις κείμενες διατάξεις αναφέρεται Λύκειο παντός τύπου, νοείται το Ενιαίο Λύκειο.

12. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, καθορίζονται θέματα που αφορούν στα αναλυτικά προγράμματα, στις κατευθύνσεις, στον τίτλο σπουδών και γενικά στον τρόπο λειτουργίας των Εκκλησιαστικών Λυκείων, καθώς επίσης και οι προϋποθέσεις πρόσβασης των αποφοίτων τους σε τμήματα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Άρθρο 2

Πρόσβαση των κατόχων Απολυτηρίου Ενιαίου Λυκείου στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

1. Από το ακαδημαϊκό έτος 2000-2001 οι κάτοχοι του Απολυτηρίου Ενιαίου Λυκείου έχουν δικαίωμα πρόσβασης σε όλες τις σχολές και τα τμήματα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, καθώς και σε όλες τις σχολές που υπάγονται στο σύστημα των Γενικών Εξετάσεων, κατά τις διατάξεις του ν. 1751/1983 (ΦΕΚ 56 Α'), όπως τροποποιήθηκαν και ισχύουν. Από το ίδιο ακαδημαϊκό έτος καταργούνται οι εξετάσεις εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, καθώς και τα ειδικά ποσοστά εισαγωγής στα Τ.Ε.Ι. των αποφοίτων Τ.Ε.Λ., Ε.Π.Λ. και εσπερινών Γ.Ε.Λ. και η πρόσβαση σε αυτή γίνεται:

α) στα ισχύοντα προγράμματα Σπουδών (Π.Σ.) των Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. και άλλων σχολών που συμπεριλαμβάνονται στο σύστημα των Γενικών Εξετάσεων,

β) στα κατά την παράγραφο 6 Προγράμματα Σπουδών Επιλογής (Π.Σ.Ε.) των Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι.,

γ) στο Ελληνικό Άνοκτο Πανεπιστήμιο (Ε.Α.Π.).

2. Οι υποψήφιοι για εισαγωγή στα Προγράμματα Σπουδών (Π.Σ.) καταθέτουν δήλωση προτίμησης για δύο κατ' ανώτατο όριο επιστημονικά πεδία και για συγκεκριμένα τμήματα ή προγράμματα σπουδών, μετά τη γνωστοποίηση του συνολικού αριθμού των μορίων που συγκεντρώνουν. Ως επιστημονικό πεδίο νοείται ένα σύνολο ομοειδών ή συγγενών γνωστικών αντικειμένων, που θεραπεύονται από αντίστοιχα τμήματα ή Π.Σ.Ε. των Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι..

3. Οι προτεραιότητες κανονίσεως των προτιμήσεων των υποψηφίων για συγκεκριμένα τμήματα, στα οποία δεν επαρκούν οι θέσεις, προσδιορίζονται από τα συνολικά μόρια του υποψηφίου. Τα μόρια αυτά προσδιορίζονται από το βαθμό του Απολυτηρίου του Ενιαίου

Λυκείου, από την επίδοση στη δοκιμασία δεξιοτήτων και τη βαθμολογία σε δύο μαθήματα της τελευταίας τάξης του Ενιαίου Λυκείου, που ορίζονται για κάθε επιστημονικό πεδίο, καθώς επίσης και από το χρόνο αποφοίτησης από το Λύκειο.

4. Όπου για την εισαγωγή σε συγκεκριμένες σχολές και τμήματα απαιτούνται επίδοσεις σε ειδικά μαθήματα ή δεξιότητες, διενεργούνται χωριστές εξετάσεις και δοκιμασίες, κατά τα ισχύοντα για τη διεξαγωγή των Γενικών Εξετάσεων. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Ιονίου Πανεπιστημίου και των Ανωτάτων Σχολών Καλών Τεχνών, καθορίζονται τα ειδικά μαθήματα, στα οποία εξετάζονται οι υποψήφιοι για τα Ιδρύματα αυτά, ο τρόπος εξέτασής τους και ο τρόπος υπολογισμού της βαθμολογίας στα μαθήματα αυτά για την εγγραφή τους.

5. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καθορίζονται τα επιστημονικά πεδία, τα θέματα διεξαγωγής και αξιολόγησης της δοκιμασίας δεξιοτήτων, τα δύο μαθήματα της τελευταίας τάξης του Ενιαίου Λυκείου για κάθε επιστημονικό πεδίο, στα οποία η επίδοση των υποψηφίων λαμβάνεται υποψη για τον προσδιορισμό του συνόλου των μορίων, ο τρόπος διεξαγωγής των εξετάσεων στα πρόσθετα ειδικά μαθήματα, οι συντελεστές υπολογισμού των μορίων της παραγράφου 3, ο τρόπος γνωστοποίησης του συνολικού αριθμού μορίων που συγκεντρώνουν οι υποψήφιοι το περιεχόμενο αυτών, ο τρόπος συγκέντρωσης και επεξεργασίας των δηλώσεων προτίμησης και ανακοίνωσης των πινάκων εισαγωγής, η διαδικασία εγγραφής στα τμήματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια, που αναφέρεται στην πρόσβαση κατόχων Απολυτηρίου Ενιαίου Λυκείου στα Π.Σ. Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

6. α) Θεσμοθετούνται στα Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. Προγράμματα Σπουδών Επιλογής (Π.Σ.Ε.). Τα Π.Σ.Ε. διευρύνουν τις εκπαιδευτικές επιλογές και παράλληλα εισάγουν τη διεύθυνση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, με ευφαση σε νέα γνωστικά αντικείμενα και στις διατηρησιακές συνεργασίες.

β) Ανομία όργανα για τη λειτουργία του Π.Σ.Ε. είναι η Συνέλευση, ο Πρόεδρος και ο Διευθυντής του Π.Σ.Ε..

γ) Τα Π.Σ.Ε. λειτουργούν παράλληλα με τα Π.Σ. στα Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι., αποτελούνται από συγκεκριμένο αριθμό μαθημάτων, λειτουργούν με απαιτήσεις ανάλογες εκείνων των Π.Σ. και οδηγούν σε πτυχίο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης ή σε βεβαίωση σπουδών για όσους παρακολουθούν μεμονωμένα μαθήματα, με την οποία πιστοποιείται συγκεκριμένος αριθμός διδακτικών μονάδων.

δ) Στα Π.Σ.Ε. γίνονται δεκτοί Έλληνες ή αλλοδαποί κάτοχοι πτυχίου Απολυτηρίου Ενιαίου Λυκείου ή άλλου ισοτίμου ή αντίστοιχου πτυχίου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του εσωτερικού ή εξωτερικού που ανήκουν στις ακόλουθες κατηγορίες: i) οι κάτοχοι Απολυτηρίου Ενιαίου Λυκείου ή οι συμμετέχοντες στις Γενικές Εξετάσεις, ii) οι φοιτητές σε Πανεπιστήμιο ή αντίστοιχα αναγνωρισμένα Ιδρύματα του εξωτερικού, iii) οι φοιτητές ελληνικών Α.Ε.Ι. ή Τ.Ε.Ι., iv) οι πτυχιούχοι Α.Ε.Ι. ή Τ.Ε.Ι., v) λοιποί υποψήφιοι. Σε περίπτωση που οι υποψήφιοι υπερβαίνουν τον αριθμό των θέσεων, γίνονται δεκτοί κατά προτεραιότητα, με απόφαση της Συνέλευσης του Π.Σ.Ε., υποψήφιοι από τις κατηγορίες αυτές κατά τα ποσοστά που ορίζονται στην περίπτωση ζ).

ε) Η επιλογή για κάθε κατηγορία υποψηφίων γίνεται

με βάση τα ακόλουθα αντικειμενικά κριτήρια και ανάλογα με το συντελεστή βαρύτητας αυτών:

ι. Για τους κατόχους Απολυτηρίου Ενιαίου Λυκείου ή για τους συμμετέχοντες στις Γενικές Εξετάσεις λυμβάνονται υπόψη η ηλικία (18 μέχρι 25 ετών), ο βαθμός απολυτηρίου Ενιαίου Λυκείου ή άλλου ισότιμου ή αντίστοιχου τίτλου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του εσωτερικού ή του εξωτερικού, ο βαθμός Γενικών Εξετάσεων, τα έτη εκτός αγοράς εργασίας, τα έτη επαγγελματικής προϋπηρεσίας και τα έτη μεταλυκειακής εκπαίδευσης.

ii. Για τους φοιτητές εξωτερικού λαμβάνονται υπόψη ο βαθμός Απολυτηρίου Ενιαίου Λυκείου ή άλλου ισότιμου ή αντίστοιχου τίτλου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του εσωτερικού ή εξωτερικού, ο βαθμός των Γενικών Εξετάσεων και ο αριθμός μαθημάτων επιτυχούς φοίτησης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

iii. Για τους φοιτητές ελληνικών Α.Ε.Ι. ή Τ.Ε.Ι. λαμβάνονται υπόψη ο βαθμός Απολυτηρίου Ενιαίου Λυκείου ή άλλου ισότιμου ή αντίστοιχου τίτλου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του εσωτερικού ή εξωτερικού, ο βαθμός των Γενικών Εξετάσεων, ο μέσος όρος βαθμολογίας στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και ο αριθμός μαθημάτων επιτυχούς φοίτησης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

iv. Για τους πτυχιούχους Α.Ε.Ι. ή Τ.Ε.Ι. λαμβάνονται υπόψη η ηλικία (25 μέχρι 40 ετών), ο βαθμός πτυχίου, τα έτη εκτός αγοράς εργασίας και τα έτη επαγγελματικής προϋπηρεσίας.

v. για τους λοιπούς υποψηφίους που δεν ανήκουν στις παραπάνω κατηγορίες λαμβάνονται υπόψη η ηλικία (25 μέχρι 40 ετών), ο βαθμός τίτλου απόλυσης από Λύκειο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ή άλλου ισότιμου ή αντίστοιχου τίτλου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του εσωτερικού ή εξωτερικού, τα έτη εκτός αγοράς εργασίας, τα έτη επαγγελματικής προϋπηρεσίας και τα έτη μεταλυκειακής εκπαίδευσης.

στ) Τέλη εγγραφής και φοίτησης μπορούν να επιβληθούν στους φοιτητές των Π.Σ.Ε., που έχουν συμπληρώσει το 25ο έτος της ηλικίας τους, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από γνώμη της Συνέλευσης του Π.Σ.Ε., για κάλυψη λειτουργικών τους δαπανών.

ζ) Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται η διαδικασία κτάρτισης και έγκρισης των Π.Σ.Ε., ο τρόπος συγκρότησης και λειτουργίας της διοίκησης τους, οι αρμοδιότητες των οργάνων αυτής, η οργάνωση και λειτουργία των Π.Σ.Ε., τα ποσοστά των κατηγοριών υποψηφίων που γίνονται κατά προτεραιότητα δεκτοί στα Π.Σ.Ε., ο τρόπος καθορισμού των συντελεστών βαρύτητας των κριτηρίων εισαγωγής στα Π.Σ.Ε. κάθε κατηγορίας υποψηφίων, οι προϋποθέσεις, η διαδικασία εγγραφής και φοίτησης των υποψηφίων στα Π.Σ.Ε., η οργανωτική και διοικητική υποστήριξη των Π.Σ.Ε. και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

7. Απόφασις Λυκείου που θα διαγωνισθούν για την εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση με το σύστημα των καταργούμενων Γενικών Εξετάσεων μέχρι το 1999 μπορούν να επαν διαγωνισθούν για τα δύο επόμενα ακαδημαϊκά έτη, προκειμένου να εγγραφούν σε ποσοστά θέσεων των Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι., που καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ανάλογα με τον αριθμό των υποψηφίων της κατηγορίας αυτής σε σχέση με το συνολικό αριθμό υποψηφίων για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

8. Το σύστημα εισαγωγής όπουδαστών στην Τριτο-

βάθμια Εκπαίδευση διατηρείται σε ισχύ για την εφαρμογή των άρθρων 15, 16 και 17 του ν. 2190/1994 (ΦΕΚ 28 Α') και για τη διεξαγωγή διαγωνισμού υποψηφίων εκπαιδευτικών του άρθρου 6 του παρόντος νόμου.

Άρθρο 3

Ολοήμερο Νηπιαγωγείο

1. Καθιερώνεται η λειτουργία του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου, σκοπός του οποίου είναι η αναβάθμιση της προσχολικής αγωγής και η ολοκληρωμένη προστασία των νηπίων για το Δημοτικό Σχολείο, η ενίσχυση του ρόλου της κρατικής μέριμνας με στόχο τη μείωση των μορφωτικών και κοινωνικών διακρίσεων και η εξυπηρέτηση των εργαζόμενων γονέων.

2. Το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο λειτουργεί επί οκτώ (8) ώρες τουλάχιστον ημερησίως. Σε κάθε Ολοήμερο Νηπιαγωγείο τοποθετούνται και υπηρετούν δύο νηπιαγωγοί, τακτικοί ή αναπληρωτές.

3. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, καθορίζεται το πρόγραμμα διδασκαλίας και δημιουργικής απασχόλησης, που εφαρμόζεται στο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο, καθώς και τα ωράρια εργασίας, τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις των νηπιαγωγών του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου. Με όμοια απόφαση, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση των Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, μετατρέπονται σταδιακά τα λειτουργούντα Νηπιαγωγεία σε Ολοήμερα Νηπιαγωγεία, εφόσον εξασφαλίζονται οι προϋποθέσεις λειτουργίας αυτών σε διδακτικό προσωπικό και υλικοτεχνική υποδομή.

Άρθρο 4

Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο

1. Καθιερώνεται η λειτουργία του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου, σκοπός του οποίου είναι:

α) η υποχρεωτική εφαρμογή του οικείου προγράμματος διδασκαλίας μαθημάτων,

β) η προαιρετική εφαρμογή προγραμμάτων μελέτης των μαθημάτων της επόμενης ημέρας και προγραμμάτων δημιουργικής απασχόλησης και

γ) η προαιρετική εφαρμογή προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας σε μαθητές που παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες.

2. Τα προαιρετικά προγράμματα μελέτης των μαθημάτων της επόμενης ημέρας και δημιουργικής απασχόλησης παρακολουθούν κατά προτίμηση μαθητές των οποίων οι γονείς είναι εργαζόμενοι είτε του ίδιου σχολείου είτε γειτονικών σχολείων, εφόσον είναι δυνατή η πρόσβασή τους σε αυτό.

3. Τα προαιρετικά προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας παρακολουθούν μαθητές του ίδιου ή γειτονικών σχολείων, με μαθησιακές δυσκολίες, που υποδεικνύονται από τους οικείους συλλόγους διδασκόντων.

4. Για την εφαρμογή των πρόσθετων προγραμμάτων στα Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία προσλαμβάνονται προσωρινά αναπληρωτές πλήρους ή μειωμένου, ωραρίου διδασκαλίας ή ανατίθεται υπερωριακή εργασία σε τακτικούς εκπαιδευτικούς του ίδιου ή γειτονικού σχολείου. Για την ανάθεση υπερωριακής διδασκαλίας, τα όργανα, το είδος, το όριο των εβδομαδιαίων ωρών και το ύψος της αποζημίωσης, εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν για την ανάθεση υπερωριακής διδασκαλίας στους

εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Επίσης, είναι δυνατή η διάθεση εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του ίδιου ή γειτονικού σχολείου, για συμπλήρωση του υποχρεωτικού ωραρίου διδασκαλίας.

5. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, καθορίζονται τα προγράμματα του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου και με όμοια απόφαση, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση των Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ορίζονται τα Δημοτικά Σχολεία που λειτουργούν ως Ολοήμερα, εφόσον εξασφαλίζονται οι προϋποθέσεις λειτουργίας αυτών, μετά από συνεργασία με τους συλλόγους διδασκόντων, τους γονείς των μαθητών και τους Ο.Τ.Α..

Άρθρο 5

Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας

1. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών μπορεί να ιδρύονται Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, για εγγραφή και φοίτηση σε αυτά των νέων που έχουν υπερβεί το 18ο έτος της ηλικίας τους και δεν έχουν συμπληρώσει την υποχρεωτική εννιάχρονη εκπαίδευση.

2. Η ίδρυση των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας γίνεται ύστερα από εισήγηση του Ινστιτούτου Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.Δ.ΕΚ.Ε.) και μετά από συνεργασία με τους οικείους Ο.Τ.Α. για την εξασφάλιση των προϋποθέσεων λειτουργίας αυτών.

3. Στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας εφαρμόζονται ειδικά προγράμματα ταχύρρυθμης δημοτικής και γυμνασιακής εκπαίδευσης, η έκταση και το περιεχόμενο των οποίων καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Ι.Δ.ΕΚ.Ε. και γνώμη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

4. Στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας διδάσκουν εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, με απόφαση ολική ή μερική ή και με ανάθεση υπερωριακής διδασκαλίας. Κατά τα λοιπά, εφαρμόζονται οι διατάξεις για ανάθεση υπερωριακής διδασκαλίας στα Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία και Γυμνάσια. Επίσης, είναι δυνατή η πρόσληψη προσωρινών αναπληρωτών και ωρομίσθιων εκπαιδευτικών.

5. Στους αποφοίτους των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας χορηγείται απολυτήριο πτυχίου, ισοτιμία προς το απολυτήριο του Δημοτικού ή του Γυμνασίου, κατά περίπτωση.

Άρθρο 6

Διορισμοί εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

1. Την 31η Δεκεμβρίου 1997 κλείνουν οι πίνακες των διοριστέων εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Οι υποψήφιοι, που έχουν υποβάλει ή θα υποβάλλουν μέχρι την ημερομηνία αυτή αιτήσεις διορισμού, εγγράφονται στους πίνακες διοριστέων, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 15 του ν. 1566/1985 (ΦΕΚ 167 Α').

2. Κατά τα έτη 1998 μέχρι και 2002 οι διορισμοί εκπαιδευτικών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση γίνονται κατά ένα ποσοστό των πληρούμενων οργανικών θέσεων από τους εγγεγραμμένους στους πίνακες διοριστέων και κατά σειρά εγγραφής

τους σε αυτούς και κατά το υπόλοιπο από τους μετέχοντες επιτυχώς σε διαγωνισμό που διεξάγεται κατά τις επόμενες παραγράφους του παρόντος άρθρου και κατά την αξιολογική κατάταξη αυτών στους πίνακες επιτυχίας. Τα ποσοστά διορισμού από κάθε κατηγορία ορίζονται για το έτος 1998 σε 80% και 20%, για το έτος 1999 σε 60% και 40%, για το έτος 2000 σε 40% και 60%, για το έτος 2001 σε 20% και 80%, για το έτος 2002 σε 10% και 90%, αντίστοιχα, και από το έτος 2003 οι διορισμοί εκπαιδευτικών γίνονται αποκλειστικά από πίνακες που καταρτίζονται ύστερα από διαγωνισμό.

3. Το Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού προκηρύσσει και διενεργεί, ανά διετία, με αφετηρία το έτος 1998, διαγωνισμό για την κατάρτιση πίνακα διοριστέων εκπαιδευτικών στα σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, κατά κλάδους και ειδικότητες που ισχύει για μία διετία. Με απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, καθορίζονται τα γνωστικά αντικείμενα που εξετάζονται κατά το διαγωνισμό, καθώς και η ύλη αυτών κατά ειδικότητες.

4. Δεκτοί στο διαγωνισμό είναι οι έχοντες τα ειδικά τυπικά προσόντα διορισμού στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, κατά τις διατάξεις των άρθρων 12, 13 και 14 του ν. 1566/1985, καθώς και Πιστοποιητικό Παιδαγωγικής και Διδακτικής Επάρκειας, που χορηγείται από τα Α.Ε.Ι., ανεξάρτητα εάν είναι εγγεγραμμένοι στους πίνακες διοριστέων του ν. 1566/1985. Στο διαγωνισμό γίνονται δεκτοί, χωρίς Πιστοποιητικό Παιδαγωγικής και Διδακτικής Επάρκειας, οι έχοντες πτυχίο Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής Εκπαίδευσης και Νηπιαγωγών και των Τμημάτων Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας ή Φιλοσοφίας και Κοινωνικών Σπουδών των Α.Ε.Ι. ή πτυχίο της Παιδαγωγικής Τεχνικής Σχολής της Σχολής Εκπαιδευτικών Λειτουργιών Επαγγελματικής Τεχνικής Εκπαίδευσης και της Ανωτέρας Σχολής Εκπαιδευτικών Τεχνολόγων Μηχανικών (ΠΑ.Τ.Ε.Σ. και Α.Σ.Ε.Τ.Ε.Μ. της Σ.Ε.Δ.Ε.Τ.Ε.), καθώς και οι εγγεγραμμένοι στους πίνακες διοριστέων του ν. 1566/1985 και έχοντες διδακτορικό δίπλωμα στις επιστήμες της Αγωγής ή τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών στις επιστήμες της Αγωγής.

5. Οι επιτυχόντες στο διαγωνισμό κατατάσσονται κατά τη σειρά της βαθμολογίας τους σε πίνακες επιτυχίας, οι οποίοι δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Από τους πίνακες αυτούς γίνονται οι διορισμοί στα σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης κατά την απόλυτη σειρά των υποψηφίων και με βάση τις δηλούμενες προτιμήσεις τους. Επιτυχόντες θεωρούνται εκείνοι των οποίων ο βαθμός σε κάθε μάθημα αντιστοιχεί σε ποσοστό τουλάχιστον 70% της προβλεπόμενης ανώτατης βαθμολογίας.

Στους διαγωνισμούς που θα διενεργηθούν κατά τη διάρκεια της πενταετίας 1998-2002, η συνολική βαθμολογία των επιτυχόντων στο διαγωνισμό που υπηρέτησαν ως προσωρινοί αναπληρωτές και ωρομίσθιοι εκπαιδευτικοί στα δημόσια σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, εφόσον έχουν συμπληρώσει προϋπηρεσία δύο (2) τουλάχιστον διδακτικών ετών με πλήρες διδακτικό ωράριο, προσυζητείται με ποσοστό δύο τοις εκατό (2%) για κάθε διδακτικό έτος. Στις περιπτώσεις διδακτικής προϋπηρεσίας με μειωμένο ωράριο γίνεται αναγωγή στο υποχρεωτικό εβδομαδιαίο ωράριο διδασκαλίας. Η διανομή της συνολικής βαθ-

με βάση τα ακόλουθα αντικειμενικά κριτήρια και ανάλογα με το συντελεστή βαρύτητας αυτών:

ι. Για τους κατόχους Απολυτηρίου Ενιαίου Λυκείου ή για τους συμμετέχοντες στις Γενικές Εξετάσεις λαμβάνονται υπόψη η ηλικία (18 μέχρι 25 ετών), ο βαθμός απολυτηρίου Ενιαίου Λυκείου ή άλλου ισότιμου ή αντίστοιχου τίτλου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του εσωτερικού ή του εξωτερικού, ο βαθμός Γενικών Εξετάσεων, τα έτη εκτός αγοράς εργασίας, τα έτη επαγγελματικής προϋπηρεσίας και τα έτη μεταλυκειακής εκπαίδευσης.

ii. Για τους φοιτητές εξωτερικού λαμβάνονται υπόψη ο βαθμός Απολυτηρίου Ενιαίου Λυκείου ή άλλου ισότιμου ή αντίστοιχου τίτλου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του εσωτερικού ή εξωτερικού, ο βαθμός των Γενικών Εξετάσεων και ο αριθμός μαθημάτων επιτυχούς φοίτησης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

iii. Για τους φοιτητές ελληνικών Α.Ε.Ι. ή Τ.Ε.Ι. λαμβάνονται υπόψη ο βαθμός Απολυτηρίου Ενιαίου Λυκείου ή άλλου ισότιμου ή αντίστοιχου τίτλου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του εσωτερικού ή εξωτερικού, ο βαθμός των Γενικών Εξετάσεων, ο μέσος όρος βαθμολογίας στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και ο αριθμός μαθημάτων επιτυχούς φοίτησης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

iv. Για τους πτυχιούχους Α.Ε.Ι. ή Τ.Ε.Ι. λαμβάνονται υπόψη η ηλικία (26 μέχρι 40 ετών), ο βαθμός πτυχίου, τα έτη εκτός αγοράς εργασίας και τα έτη επαγγελματικής προϋπηρεσίας.

v. για τους λοιπούς υποψηφίους που δεν ανήκουν στις παραπάνω κατηγορίες λαμβάνονται υπόψη η ηλικία (26 μέχρι 40 ετών), ο βαθμός τίτλου απόλυσης από Λύκειο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ή άλλου ισότιμου ή αντίστοιχου τίτλου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του εσωτερικού ή εξωτερικού, τα έτη εκτός αγοράς εργασίας, τα έτη επαγγελματικής προϋπηρεσίας και τα έτη μεταλυκειακής εκπαίδευσης.

στ) Τέλη εγγραφής και φοίτησης μπορούν να επιβληθούν στους φοιτητές των Π.Σ.Ε., που έχουν συμπληρώσει το 25ο έτος της ηλικίας τους, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από γνώμη της Συνέλευσης του Π.Σ.Ε., για κάλυψη λειτουργικών τους δαπανών.

ζ) Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται η διαδικασία τάρτησης και έγκρισης των Π.Σ.Ε., ο τρόπος συγκρότησης και λειτουργίας της διοικήσεώς τους, οι αρμοδιότητες των οργάνων αυτής, η οργάνωση και λειτουργία των Π.Σ.Ε., τα ποσοστά των κατηγοριών υποψηφίων που γίνονται κατά προτεραιότητα δεκτοί στα Π.Σ.Ε., ο τρόπος καθορισμού των συντελεστών βαρύτητας των κριτηρίων εισαγωγής στα Π.Σ.Ε. κάθε κατηγορίας υποψηφίων, οι προϋποθέσεις, η διαδικασία εγγραφής και φοίτησης των υποψηφίων στα Π.Σ.Ε., η οργανωτική και διοικητική υποστήριξη των Π.Σ.Ε. και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

7. Απόφαση Λυκείου που θα διαγωνισθούν για την εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση με το σύστημα των καταργούμενων Γενικών Εξετάσεων μέχρι το 1999 μπορούν να επαναδιαγωνισθούν για τα δύο επόμενα ακαδημαϊκά έτη, προκειμένου να εγγραφούν σε ποσοστά θέσεων των Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι., που καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ανάλογα με τον αριθμό των υποψηφίων της κατηγορίας αυτής σε σχέση με το συνολικό αριθμό υποψηφίων για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

8. Το σύστημα εισαγωγής σπουδαστών στην Τριτο-

βάθμια Εκπαίδευση διατηρείται σε ισχύ για την εφαρμογή των άρθρων 15, 16 και 17 του ν. 2190/1994 (ΦΕΚ 28 Α') και για τη διεξαγωγή διαγωνισμού υποψηφίων εκπαιδευτικών του άρθρου 6 του παρόντος νόμου.

Άρθρο 3

Ολοήμερο Νηπιαγωγείο

1. Καθιερώνεται η λειτουργία του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου, σκοπός του οποίου είναι η αναβάθμιση της προσχολικής αγωγής και η ολοκληρωμένη προστασία των νηπίων για το Δημοτικό Σχολείο, η ενίσχυση του ρόλου της κρατικής μέριμνας με στόχο τη μείωση των μορφωτικών και κοινωνικών διακρίσεων και η εξυπηρέτηση των εργαζόμενων γονέων.

2. Το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο λειτουργεί επί οκτώ (8) ώρες τουλάχιστον ημερησίως. Σε κάθε Ολοήμερο Νηπιαγωγείο τοποθετούνται και υπηρετούν δύο νηπιαγωγοί, τακτικοί ή αναπληρωτές.

3. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, καθορίζεται το πρόγραμμα διδασκαλίας και δημιουργικής απασχόλησης, που εφαρμόζεται στο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο, καθώς και το ωράριο εργασίας, τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις των νηπιαγωγών του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου. Με όμοια απόφαση, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση των Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, μετατρέπονται σταδιακά τα λειτουργούντα Νηπιαγωγεία σε Ολοήμερα Νηπιαγωγεία, εφόσον εξασφαλίζονται οι προϋποθέσεις λειτουργίας αυτών σε διδακτικό προσωπικό και υλικοτεχνική υποδομή.

Άρθρο 4

Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο

1. Καθιερώνεται η λειτουργία του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου, σκοπός του οποίου είναι:

α) η υποχρεωτική εφαρμογή του οικείου προγράμματος διδασκαλίας μαθημάτων.

β) η προαιρετική εφαρμογή προγραμμάτων μελέτης των μαθημάτων της επόμενης ημέρας και προγραμμάτων δημιουργικής απασχόλησης και

γ) η προαιρετική εφαρμογή προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας σε μαθητές που παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες.

2. Τα προαιρετικά προγράμματα μελέτης των μαθημάτων της επόμενης ημέρας και δημιουργικής απασχόλησης παρακολουθούν κατά προτίμηση μαθητές των οποίων οι γονείς είναι εργαζόμενοι είτε του ίδιου σχολείου είτε γειτονικών σχολείων, εφόσον είναι δυνατή η πρόσβαση τους σε αυτό.

3. Τα προαιρετικά προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας παρακολουθούν μαθητές του ίδιου ή γειτονικών σχολείων, με μαθησιακές δυσκολίες, που υποδεικνύονται από τους οικείους συλλόγους διδασκόντων.

4. Για την εφαρμογή των πρόσθετων προγραμμάτων στα Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία προσλαμβάνονται προσωρινοί αναπληρωτές πλήρους ή μειωμένου ωραρίου διδασκαλίας ή ανατίθεται υπερωριακή εργασία σε τακτικούς εκπαιδευτικούς του ίδιου ή γειτονικού σχολείου. Για την ανάθεση υπερωριακής διδασκαλίας, τα όργανα, το είδος, το όριο των εβδομαδιαίων ωρών και το ύψος της αποζημίωσης, εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν για την ανάθεση υπερωριακής διδασκαλίας στους

εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Επίσης είναι δυνατή η διάθεση εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του ίδιου ή γειτονικού σχολείου, για συμπλήρωση του υποχρεωτικού ωραρίου διδασκαλίας.

5. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, καθορίζονται τα προγράμματα του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου και με όμοια απόφαση, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση των Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ορίζονται τα Δημοτικά Σχολεία που λειτουργούν ως Ολοήμερα, εφόσον εξασφαλίζονται οι προϋποθέσεις λειτουργίας αυτών, μετά από συνεργασία με τους συλλόγους διδασκόντων, τους γονείς των μαθητών και τους Ο.Τ.Α..

Άρθρο 5

Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας

1. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών μπορεί να ιδρύονται Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, για εγγραφή και φοίτηση σε αυτά των νέων που έχουν υπερβεί το 18ο έτος της ηλικίας τους και δεν έχουν συμπληρώσει την υποχρεωτική εννιάχρονη εκπαίδευση.

2. Η ίδρυση των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας γίνεται ύστερα από εισήγηση του Ινστιτούτου Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.Δ.ΕΚ.Ε.) και μετά από συνεργασία με τους οικείους Ο.Τ.Α. για την εξασφάλιση των προϋποθέσεων λειτουργίας αυτών.

3. Στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας εφαρμόζονται ειδικά προγράμματα ταχύρρυθμης δημοτικής και γυμνασιακής εκπαίδευσης, η έκταση και το περιεχόμενο των οποίων καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Ι.Δ.ΕΚ.Ε. και γνώμη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

4. Στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας διδάσκουν εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, με απόφαση ολική ή μερική ή και με ανάθεση υπερωριακής διδασκαλίας. Κατά τα λοιπά, εφαρμόζονται οι διατάξεις για ανάθεση υπερωριακής διδασκαλίας στα Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία και Γυμνάσια. Επίσης, είναι δυνατή η πρόσληψη προσωρινών αναπληρωτών και ωρομίσθιων εκπαιδευτικών.

5. Στους αποφοίτους των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας χορηγείται απολυτήριο τίτλος, ισότιμος προς το απολυτήριο του Δημοτικού ή του Γυμνασίου, κατά περίπτωση.

Άρθρο 6

Διορισμοί εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

1. Την 31η Δεκεμβρίου 1997 κλείνουν οι πίνακες των διοριστέων εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Οι υποψήφιοι που έχουν υποβάλει ή θα υποβάλλουν μέχρι την ημερομηνία αυτή αιτήσεις διορισμού, εγγράφονται στους πίνακες διοριστέων, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 15 του ν. 1566/1985 (ΦΕΚ 167 Α').

2. Κατά τα έτη 1998 μέχρι και 2002 οι διορισμοί εκπαιδευτικών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση γίνονται κατά ένα ποσοστό των πληρούμενων οργανικών θέσεων από τους εγγεγραμμένους στους πίνακες διοριστέων και κατά σειρά εγγραφής

τους σε αυτούς και κατά το υπόλοιπο από τους μετέχοντες επιτυχώς σε διαγωνισμό, που διεξάγεται κατά τις επόμενες παραγράφους του παρόντος άρθρου και κατά την αξιολογική κατάταξη αυτών στους πίνακες επιτυχίας. Τα ποσοστά διορισμού από κάθε κατηγορία ορίζονται, για το έτος 1998 σε 80% και 20%, για το έτος 1999 σε 60% και 40%, για το έτος 2000 σε 40% και 60%, για το έτος 2001 σε 20% και 80%, για το έτος 2002 σε 10% και 90%, αντιστοίχα, και από το έτος 2003 οι διορισμοί εκπαιδευτικών γίνονται αποκλειστικά από πίνακες που καταρτίζονται ύστερα από διαγωνισμό.

3. Το Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού προκηρύσσει και διενεργεί, ανά διετία, με αφετηρία το έτος 1998, διαγωνισμό για την κατάρτιση πίνακα διοριστέων εκπαιδευτικών στα σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, κατά κλάδους και ειδικότητες που ισχύει για μία διετία. Με απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, καθορίζονται τα γνωστικά αντικείμενα που εξετάζονται κατά το διαγωνισμό, καθώς και η ύλη αυτών κατά ειδικότητες.

4. Δεκτοί στο διαγωνισμό είναι οι έχοντες τα ειδικά τυπικά προσόντα διορισμού στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, κατά τις διατάξεις των άρθρων 12, 13 και 14 του ν. 1566/1985, καθώς και Πιστοποιητικό Παιδαγωγικής και Διδακτικής Επάρκειας, που χορηγείται από τα Α.Ε.Ι., ανεξάρτητα εάν είναι εγγεγραμμένοι στους πίνακες διοριστέων του ν. 1566/1985. Στο διαγωνισμό γίνονται δεκτοί χωρίς Πιστοποιητικό Παιδαγωγικής και Διδακτικής Επάρκειας, οι έχοντες πτυχίο Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής Εκπαίδευσης και Νηπιαγωγών και των Τμημάτων Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας ή Φιλοσοφίας και Κοινωνικών Σπουδών των Α.Ε.Ι. ή πτυχίο της Παιδαγωγικής Τεχνικής Σχολής της Σχολής Εκπαιδευτικών Λειτουργιών Επαγγελματικής Τεχνικής Εκπαίδευσης και της Ανωτέρας Σχολής Εκπαιδευτικών Τεχνολογών Μηχανικών (ΠΑ.Τ.Ε.Σ. και Α.Σ.Ε.Τ.Ε.Μ. της Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε.), καθώς και οι εγγεγραμμένοι στους πίνακες διοριστέων του ν. 1566/1985 και έχοντες διδακτορικό δίπλωμα στις επιστήμες της Αγωγής ή τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών στις επιστήμες της Αγωγής.

5. Οι επιτυχόντες στο διαγωνισμό κατατάσσονται κατά τη σειρά της βαθμολογίας τους σε πίνακες επιτυχίας, οι οποίοι δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Από τους πίνακες αυτούς γίνονται οι διορισμοί στα σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης κατά την απόλυτη σειρά των υποψηφίων και με βάση τις δηλούμενες προτιμήσεις τους. Επιτυχόντες θεωρούνται εκείνοι των οποίων ο βαθμός σε κάθε μάθημα αντιστοιχεί σε ποσοστό τουλάχιστον 70% της προβλεπόμενης ανώτατης βαθμολογίας.

Στους διαγωνισμούς που θα διενεργηθούν κατά τη διάρκεια της πενταετίας 1998-2002, η συνολική βαθμολογία των επιτυχόντων στο διαγωνισμό που υπέστησαν ως προσωρινοί αναπληρωτές και ωρομίσθιοι εκπαιδευτικοί στα δημόσια σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, εφόσον έχουν συμπληρώσει προϋπηρεσία δύο (2) τουλάχιστον διδακτικών ετών με πλήρες διδακτικό ωράριο, προσυζητείται με ποσοστό δύο τοις εκατό (2%) για κάθε διδακτικό έτος. Στις περιπτώσεις διδακτικής προϋπηρεσίας με μειωμένο ωράριο γίνεται αναγωγή στο υποχρεωτικό εβδομαδιαίο ωράριο διδασκαλίας. Η διόμορφομένη συνολική βαθ-

μολογία προσδιορίζει τη σειρά εγγραφής των υποψηφίων στους πίνακες επιτυχίας.

6. Με απόφαση των οικείων Α.Ε.Ι., που εγκρίνεται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, καταρτίζονται στα Α.Ε.Ι. προγράμματα θεωρητικής κατάρτισης και πρακτικής άσκησης, διάρκειας δύο ακαδημαϊκών εξεμηθών, τα οποία παρακολουθούν οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί είτε κατά τη διάρκεια των βασικών σπουδών τους είτε μετά τη λήξη αυτών. Σε όσους παρακολουθούν επιτυχώς τα προγράμματα, χορηγείται Πιστοποιητικό Παιδαγωγικής και Διδακτικής Επάρκειας, το οποίο παρέχει τη δυνατότητα συμμετοχής στους διαγωνισμούς για την κατάρτιση πίνακα διοριστέων εκπαιδευτικών.

7. Από το σχολικό έτος 1998-1999, προσωρινά αναγληρωτές και ωρομίσθιοι εκπαιδευτικοί προσλαμβάνονται κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου, από τους πίνακες διοριστέων του ν. 1566/1985 και από τους εγγεγραμμένους στους πίνακες των επιτυχόντων στο διαγωνισμό και μη διοριζόμενους σε οργανικές θέσεις. Από το έτος 2003, οι προσλήψεις προσωρινών αναπληρωτών και ωρομίσθιων εκπαιδευτικών γίνονται αποκλειστικά από τους πίνακες των επιτυχόντων στο διαγωνισμό υποψηφίων εκπαιδευτικών.

8. Επί μία πενταετία από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, γίνονται δεκτοί στο διαγωνισμό οι έχοντες τα τυπικά προσόντα διορισμού και χωρίς Πιστοποιητικό Παιδαγωγικής και Διδακτικής Επάρκειας. Από τη συμπλήρωση της πενταετίας ο σκοπός και ο τρόπος λειτουργίας της ΠΑ.ΤΕ.Σ της Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε. επανακαθορίζεται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

9. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν για τη λειτουργία του Ανωτάτου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού.

Άρθρο 7

Ρυθμίσεις για το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Π.Ι.)

1. Στους βασικούς συντελεστές της εκπαίδευσης του άρθρου 1 παρ. 2 του ν. 1566/1985 προστίθεται η κατάρτιση Ενιαίου Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών (Ε.Π.Π.Σ.), το οποίο προσδιορίζει τους στόχους της διδασκαλίας από το δημοτικό σχολείο, μέχρι και το λύκειο και προδιαγράφει τα πλαίσια, μέσα στα οποία αναπτύσσεται το περιεχόμενο των αναλυτικών προγραμμάτων. Το Ε.Π.Π.Σ. καταρτίζεται, ύστερα από γνώμη του Π.Ι., με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

2. Τα θέματα των άρθρων 3 παρ. 9, (περιπτώσεις δδ', εε', στστ και ζζ'), 4 παρ. 11 (περιπτώσεις ε' στ και ζ'), 5 παρ. 11 (περιπτώσεις β', γ', ζ' και η'), 7 παρ. 5 (περιπτώσεις γ', δ', η', θ και ι'), 8 παρ. 9 (περιπτώσεις β', γ', δ', η' και θ'), 9 παρ. 9 (περιπτώσεις β', γ', δ', η' και θ'), 32 παρ. 6 (περιπτώσεις ε', στ, ζ', θ, ψ' και ιγ') και 60 παρ. 8, του ν. 1566/1985 ρυθμίζονται εφεξής με αποφάσεις του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου με την επιφύλαξη της ισχύος της παραγράφου 9 του άρθρου 1 του παρόντος νόμου. Η απόφαση για τη ρύθμιση των θεμάτων της παραγράφου 8 του άρθρου 60 του ν. 1566/1985 προσυπογράφεται και από τον Υπουργό Οικονομικών.

3. Το άρθρο 60 του ν. 1566/1985 επαναφέρεται σε ισχύ και η παράγραφος 2 του άρθρου αυτού αντικαθίσταται ως εξής:

"2. Τα διδακτικά βιβλία γράφονται με βάση τα αναλυτικά προγράμματα και τα προγράμματα σπουδών. Η συγγραφή των διδακτικών βιβλίων γίνεται είτε με προκήρυξη διαγωνισμού είτε με ανάθεση σε έναν ή περισσότερους συγγραφείς ή νομικά πρόσωπα ύστερα από πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος είτε με απευθείας ανάθεση σε συγγραφείς ή σε νομικά πρόσωπα ή σε ομάδες εκπαιδευτικών που αποσπώνται κατά κύρια απασχόληση και χωρίς ιδιαίτερη αμοιβή στο Π.Ι. για τη συγγραφή αυτή. Στις ομάδες εκπαιδευτικών για τη συγγραφή των διδακτικών βιβλίων μπορούν να μετέχουν και σύμβουλοι ή πρόεδροι του Π.Ι., καθώς και άλλοι ειδικοί επιστήμονες.

Καθιερώνεται η εισαγωγή στα σχολεία περισσότερων από ένα διδακτικών βιβλίων για το μαθητή σε μαθήματα που αυτό κρίνεται απαραίτητο. Στην περίπτωση αυτή τα διδακτικά βιβλία είτε γράφονται από ειδικές συγγραφικές ομάδες που συγκροτούνται για κάθε βιβλίο με απόφαση του Συντονιστικού Συμβουλίου του Π.Ι. είτε προέρχονται με επιλογή από το ελεύθερο εμπόριο, με τις διαδικασίες που προβλέπονται από το άρθρο 60 του ν. 1566/1985. Το δικαίωμα χρήσης και εκμετάλλευσης των βιβλίων ανήκει στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, εκτός εάν υπάρχει αντίθετη συμφωνία."

4. Ο ειδικός λογαριασμός έρευνας του Π.Ι. λειτουργεί σύμφωνα με τις διατάξεις που προβλέπονται για τη λειτουργία των ειδικών λογαριασμών των Α.Ε.Ι. και τις διατάξεις της ΚΑ 679/1996 (ΦΕΚ 825 Β'), κατά παρέκκλιση των διατάξεων περί δημοσίου λογιστικού και προμήθειών. Όπου στο νόμο λειτουργίας των ειδικών λογαριασμών των Α.Ε.Ι. απαιτείται η έγκριση του Πρύτανη ή της Συγκλήτου, για τον ειδικό λογαριασμό του Π.Ι. απαιτείται η έγκριση του Προέδρου ή του Συντονιστικού Συμβουλίου του Π.Ι. αντίστοιχα. Πρόεδρος της επιτροπής ερευνών του ειδικού λογαριασμού του Π.Ι. είναι ο Πρόεδρος του Π.Ι. ή ένας από τους αντιπροέδρους, που ορίζεται με απόφαση του Συντονιστικού Συμβουλίου του Π.Ι.. Με απόφαση του Συντονιστικού Συμβουλίου του Π.Ι. μπορεί να οριστεί και αντιπρόεδρος της επιτροπής ερευνών του ειδικού λογαριασμού. Στην επιτροπή ερευνών του ειδικού λογαριασμού οι αντιπρόεδροι του Π.Ι., όταν απουσιάζουν ή κωλύονται, αναπληρώνονται από τους αναπληρωτές Προέδρους των Τμημάτων του αντίστοιχα.

Άρθρο 8

Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

1. Ως αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης νοείται η διαδικασία αποτίμησης της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης και του βαθμού υλοποίησης των σκοπών και των στόχων της, όπως αυτοί καθορίζονται από την ισχύουσα νομοθεσία.

2. Η αξιολόγηση αυτή αφορά όλους τους τύπους και μορφές των σχολείων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

3. Κατά την αξιολόγηση εκτιμάται η επάρκεια των Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, η απόδοση των σχολικών μονάδων, καθώς και γενικότερα η αποτελεσματικότητα του συστήματος

Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

4. Η ως άνω αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ασκείται από τους Διευθυντές των σχολικών μονάδων, τους Προϊστάμενους Διευθύνσεων και Γραφείων, τους Σχολικούς Συμβούλους και το Σώμα Μόνιμων Αξιολογητών (Σ.Μ.Α.) ως εξής:

α) Ο Διευθυντής της σχολικής μονάδας συντάσσει αξιολογική έκθεση για τη σχολική μονάδα, την οποία διευθύνει και για τους εκπαιδευτικούς της σχολικής μονάδας. Σε όσες σχολικές μονάδες δεν έχει οριστεί Διευθυντής ή ο Διευθυντής κωλύεται ή ελλείπει, οι ως άνω εκθέσεις συντάσσονται από τον Αναπληρωτή Διευθυντή.

β) Ο Προϊστάμενος Διεύθυνσης και οι Προϊστάμενοι Γραφείων συντάσσουν αξιολογική έκθεση για τον τρόπο λειτουργίας των σχολικών μονάδων της αρμοδιότητάς τους, για τους Διευθυντές των εν λόγω σχολικών μονάδων και για το εκπαιδευτικό προσωπικό που υπηρετεί με οποιονδήποτε τρόπο στη Διεύθυνση Εκπαίδευσης ή στα Γραφεία Εκπαίδευσης αντίστοιχα. Ο Προϊστάμενος Διεύθυνσης συντάσσει επίσης αξιολογική έκθεση για τους Προϊστάμενους Γραφείων Εκπαίδευσης και για τον Προϊστάμενο του Γραφείου Φυσικής Αγωγής.

γ) Ο Σχολικός Σύμβουλος υποστηρίζει το επιστημονικό και εκπαιδευτικό έργο των εκπαιδευτικών της περιοχής ευθύνης του και συντάσσει αξιολογική έκθεση για θέματα που αφορούν την επιστημονική και διδακτική επάρκεια του εκπαιδευτικού. Σε περίπτωση που δεν έχει οριστεί Σχολικός Σύμβουλος ή αυτός που έχει οριστεί κωλύεται ή ελλείπει, οι ως άνω εκθέσεις συντάσσονται από τον αναπληρωτή του.

δ) Η αξιολόγηση ασκείται και από το Σώμα Μόνιμων Αξιολογητών (Σ.Μ.Α.).

Για το σκοπό αυτόν συνιστώνται τετρακόσιες (400) οργανικές θέσεις μόνιμων αξιολογητών Π.Ε. κατηγορίας στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Η διαδικασία πλήρωσης των ως άνω θέσεων γίνεται με δημόσιο διαγωνισμό. Η σχετική προκήρυξη εκδίδεται από τους Υπουργούς Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και δημοσιεύεται στον ημερήσιο τύπο.

Στην προκήρυξη καθορίζονται ο αριθμός και η ειδικότητα των υπό πλήρωση θέσεων, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, ο χρόνος υποβολής τους, ο χρόνος και ο τόπος διενέργειας του διαγωνισμού. Οι υποψήφιοι πρέπει να μην έχουν υπερβεί το 55ο έτος της ηλικίας τους και να έχουν ιδιαίτερα αυξημένα επιστημονικά προσόντα, σημαντική διδακτική προώθηση και ειδικότερα:

ι. πτυχίο Α.Ε.Ι. ή άλλο αναγνωρισμένο πτλίο της ημεδαπής ή της αλλοδαπής και συνεκτιμάται το μεταπτυχιακό ή διδακτορικό δίπλωμα της ημεδαπής ή αναγνωρισμένος ισότιμος τίτλος της αλλοδαπής ή αντίστοιχος τίτλος των Κρατών - Μελών της Ε.Ε.

ii. δωδεκαετή τουλάχιστον διδακτική προώθηση σε δημόσιο ή ιδιωτικό σχολείο Πρωτοβάθμιας ή Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην ημεδαπή ή στην αλλοδαπή.

ε) Οι υποψήφιοι εξετάζονται σε θέματα που αναφέρονται στην οργάνωση, διοίκηση και λειτουργία της εκπαίδευσης, στη θεωρία και τη μεθοδολογία της αξιολόγησης, καθώς και σε θέματα που αναφέρονται στο σύνολο του γνωστικού αντικείμενου της ειδικότητάς

τους, όπως προβλέπεται στα αναλυτικά προγράμματα των σχολείων. Οι υποψήφιοι επιλέγονται με γραπτή εξέταση και δημόσια συνέντευξη.

στ) Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται τα ειδικότερα κριτήρια επιλογής, η συνδυαστική και η συγκρότηση της εξεταστικής επιτροπής, ο τρόπος και η διαδικασία εξέτασης, η αποζημίωση των μελών της εξεταστικής επιτροπής, η εξεταζόμενη ύλη, ο τρόπος βαθμολόγησης και γενικά κάθε θέμα που αφορά την οργάνωση και τη διαδικασία εξέτασης των μόνιμων αξιολογητών.

ζ) Για την εποπτεία, τον έλεγχο και το συντονισμό των μελών του Σ.Μ.Α. και των Σχολικών Συμβούλων συνιστάται Επιτροπή Αξιολόγησης Σχολικής Μονάδας (Ε.Α.Σ.Μ.) με θητεία, αποτελούμενη από προσωπικότητες κύρους που διορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από γνώμη της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής των Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής. Η ως άνω Επιτροπή υπάγεται στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Με την ίδια απόφαση, ο Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ορίζει τον Πρόεδρο και το Γραμματέα της Ε.Α.Σ.Μ..

η) Έργο των μελών του Σ.Μ.Α. είναι ιδίως:

i) Η αξιολόγηση της σχολικής μονάδας και των εκπαιδευτικών με αποκλειστική ευθύνη τους·

ii) Η σύνταξη των ερωτηματολογίων αξιολόγησης κάθε σχολικής μονάδας·

iii) Η αξιολόγηση των στελεχών εκπαίδευσης και των κέντρων, μονάδων και υπηρεσιών υποστήριξης της εκπαίδευσης και η σύνταξη σχετικής έκθεσης που υποβάλλεται στην Ε.Α.Σ.Μ.·

iv) Ο έλεγχος της ακρίβειας κατά τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων από τους μαθητές·

v) Η σύνταξη γενικής έκθεσης αξιολόγησης και η υποβολή της στην Ε.Α.Σ.Μ.·

vi) Η παραπομπή προς τα αρμόδια όργανα για την επιβολή οποιασδήποτε πειθαρχικής ποινής στους εκπαιδευτικούς.

θ) Για τη μονιμοποίηση, την εξέλιξη και την επιλογή σε θέσεις στελεχών της εκπαίδευσης απαιτείται προηγούμενη έκθεση των μόνιμων αξιολογητών. Κατά τη σύνταξη της τελικής έκθεσης αξιολόγησης των εκπαιδευτικών από τους μόνιμους αξιολογητές λαμβάνονται υπόψη και οι εκθέσεις της εσωτερικής τους αξιολόγησης.

υ) Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, καθορίζονται οι όροι και η διαδικασία της μονιμοποίησης των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, η υπηρεσιακή τους εξέλιξη, καθώς και οι εγγυήσεις που παρέχονται στους αξιολογούμενους σε σχέση με τις εκθέσεις αξιολόγησης τους και η διαδικασία οριστικοποίησης αυτών.

ια) Με αποφάσεις του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται η συγκρότηση, η σύνθεση, η οργάνωση, η λειτουργία και η θητεία της Ε.Α.Σ.Μ., η διοικητική υποστήριξη του Σ.Μ.Α., τα ειδικότερα καθήκοντα των αξιολογητών και των μελών της Ε.Α.Σ.Μ., η διαδικασία, ο τύπος, ο χρόνος, το περιεχόμενο της αξιολόγησης, καθώς και κάθε άλλη ανάγκη λεπτομέρεια για την αξιολόγηση.

β) Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομικών, καθορίζονται οι αποδοχές των αξιολογητών και των μελών της Ε.Α.Σ.Μ. και η υπηρεσιακή τους κατάσταση.

Άρθρο 9
Περιφερειακά Κέντρα Στήριξης
Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού

1. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ιδρύονται δεκατρία (13) Κέντρα Στήριξης του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού ένα σε κάθε Περιφέρεια (Π.Ε.Κ.Ε.Σ.Ε.Σ.).

2. Έργο των Π.Ε.Κ.Ε.Σ.Ε.Σ. είναι η συλλογή και επεξεργασία στοιχείων, που διευκολύνουν την αποτίμηση του εκπαιδευτικού έργου και τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

3. Με το ίδιο προεδρικό διάταγμα, καθορίζονται η έδρα, η στελέχωση, οι αποδοχές, η υπηρεσιακή κατάσταση των μελών, τα ειδικότερα καθήκοντα και κάθε θέμα σχετικό με την οργάνωση και λειτουργία των Π.Ε.Κ.Ε.Σ.Ε.Σ. και του εν γένει περιφερειακού εκπαιδευτικού σχεδιασμού.

Άρθρο 10
Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός

1. Ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός (Σ.Ε.Π.) στοχεύει στην παροχή βοήθειας προς τους μαθητές κατά τα διάφορα στάδια της ανάπτυξής τους, ώστε να συνειδητοποιήσουν τις κλίσεις τους, να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους και να διεκδικήσουν τη συμμετοχή τους στο κοινωνικό γίνεσθαι.

2. α) Το κατά τις διατάξεις του άρθρου 16 του ν. 2224/1994, Εθνικό Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Κ.Ε.Π.) με έδρα την Αθήνα, τελεί υπό την εποπτεία των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

β) Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ρυθμίζονται οι σκοποί του Κέντρου, η συγκρότηση, η σύνθεση, η θητεία και οι αρμοδιότητες του Διοικητικού του Συμβουλίου, καθώς και οι πόροι και θέσεις του προσωπικού του.

γ) Με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, που εκδίδονται ύστερα από πρόταση του Διοικητικού Συμβουλίου του Ε.Κ.Ε.Π. και δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ρυθμίζονται όλα τα θέματα που αφορούν την εσωτερική λειτουργία του Διοικητικού Συμβουλίου και του Κέντρου. Με όμοιες αποφάσεις καθορίζονται οι προϋποθέσεις λειτουργίας των επιτελείων του Αστικού Κώδικα και του Εμπορικού Νόμου, οι οποίες παρέχουν υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού, καθώς επίσης η πραγματοποίηση της

επάρκειας των Στελεχών Επαγγελματικού Προσανατολισμού και η τήρηση αντίστοιχων μητρώων και καταρτίζονται οι ακόλουθοι κανονισμοί:

ι. Κανονισμός οργάνωσης, λειτουργίας και κατάστασης προσωπικού του Ε.Κ.Ε.Π.

ii. Κανονισμός λειτουργίας του Δ.Σ.

iii. Κανονισμός οικονομικής διαχείρισης, προμηθειών, ελέγχου και λοιπών θεμάτων διοικητικής μέριμνας

iv. Κανονισμός ανάθεσης και εκτέλεσης μελετών, προγραμμάτων και κάθε είδους υπηρεσιών, σχετικά με την πραγματοποίηση των σκοπών του και τη λειτουργία του.

3. α) Για τη διάδοση του θεσμού του σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού στην επικράτεια ιδρύονται εξήντα οκτώ (68) Κέντρα Συμβουλευτικής-Προσανατολισμού (ΚΕ.ΣΥ.Π.) στις έδρες των νομών, ένα (1) Κέντρο στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ένα (1) Κέντρο στη Διεύθυνση Σπουδών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και διακόσια (200) Γραφεία Σ.Ε.Π. σε ισάριθμα σχολεία της χώρας. Τα νομαρχιακά ΚΕ.ΣΥ.Π. και τα γραφεία Σ.Ε.Π. υπάγονται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και χρηματοδοτούνται από τον τακτικό προϋπολογισμό του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

β) Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομικών, καθορίζονται οι ειδικότεροι σκοποί και των Γραφείων Σ.Ε.Π., οι θέσεις, τα καθήκοντα και οι αποδοχές του προσωπικού τους, η οργάνωση και λειτουργία τους, ο αριθμός των ΚΕ.ΣΥ.Π. ανά νομό, καθώς και τα σχολεία στα οποία θα λειτουργούν τα Γραφεία Σ.Ε.Π..

Άρθρο 11

Έναρξη ισχύος

Η ισχύς του παρόντος αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά από τις επί μέρους διατάξεις του.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευσή του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 19 Σεπτεμβρίου 1997

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ. ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

οι ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΑΣ

ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

ΑΛ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Γ. ΑΡΣΕΝΗΣ

ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ

Μ. ΠΑΠΑΓΩΡΑΝΗΟΥ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 19 Σεπτεμβρίου 1997

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΕΥΑΓ. ΠΑΝΗΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΥΤΩΝ

Δ/ΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Π.Ε.
ΤΜΗΜΑ Α'

Μητροπόλεως 15 10185 ΑΘΗΝΑ

Πληροφορίες : Κ. Κώτσης
Τηλέφωνο : 3238380 - 3238580
FAX : 3238444

60

Φ. 5

ΘΕΜΑ: Προγράμματα δημιουργικών δραστηριοτήτων σχολείων διευρυμένου ωραρίου.
ΣΧΕΤ: α. Φ 13.1/767/Γ1/884/3-9-98 Υπουργική Απόφαση.
β. Φ 13.1/717/Γ1/742/21-9-99 εγκύκλιος ΥΠ.Ε.Π.Θ.

Το πρόγραμμα δημιουργικών δραστηριοτήτων των σχολείων διευρυμένου ωραρίου, τα τμήματα των οποίων για το σχολικό έτος 2000-2001 ανέρχονται σε 2020, διέπεται από τις διατάξεις των παραπάνω α και β σχετικών, οι οποίες θα πρέπει να μελετηθούν με ιδιαίτερη προσοχή από τα στελέχη της εκπαίδευσης και το εκπαιδευτικό προσωπικό των σχολείων και να τύχουν εφαρμογής, αφού ληφθούν υπόψη οι ακόλουθες επισημάνσεις:

1. Οι σχολικοί σύμβουλοι και οι διευθυντές των σχολείων οφείλουν να καταβάλουν ιδιαίτερη προσπάθεια και φροντίδα για τη σύνταξη του προγράμματος των δημιουργικών δραστηριοτήτων και να συνδράμουν για την εφαρμογή του καθ' όλη τη διάρκεια του έτους του εκπαιδευτικού που τοποθετήθηκε στο τμήμα του διευρυμένου ωραρίου. Ο θεσμός του ολοήμερου αναβαθμίζεται και αποκτά αξιοπιστία στη συνείδηση των γονέων, όταν το ίδιο το πρόγραμμα είναι αξιόπιστο και ελκυστικό για τους μαθητές.

Η συνεργασία με τους γονείς θεωρείται από τις προϋποθέσεις επιτυχίας του προγράμματος και θα πρέπει να υπάρχουν συχνές συναντήσεις τους με το δάσκαλο του τμήματος και το διευθυντή του σχολείου κατά τη διάρκεια της χρονιάς.

2. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει δύο ζώνες:
Πρωινή 07.00' - 08.00' και
Απογευματινή 12.00' (ή 12.40') - 16.00' (σε συνάρτηση με τη λήξη του διδακτικού ωραρίου των τάξεων).

Εφόσον οι ανάγκες των γονέων επιβάλλουν τη λειτουργία της πρωινής ζώνης (07.00' - 08.00') και με την προϋπόθεση ότι θα συμμετέχουν από 5 και πάνω μαθητές, θα ληφθεί μέριμνα από το σύλλογο διδασκόντων για την κάλυψή της και από άλλους εκπαιδευτικούς του σχολείου με τρόπο που ο σύλλογος διδασκόντων θα προκρίνει (π.χ. εκ περιτροπής απασχόληση, συμπλήρωση ωραρίου, απαλλαγή από ώρες βασικού προγράμματος κλπ.). Στην περίπτωση αυτή και εφόσον οι

Να διατηρηθεί μέχρι
Βαθμός ασφαλείας

Δ' ΓΡΑΦΕΙΟ
ΠΡΩΤΩΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ
Αριθ. Πρωτ. 1544
Λήξη 2-9-2000

Αθήνα 6/9/2000

Αριθ. Πρωτ. Βαθμός Προτερ.
Φ 13.1/897/Γ1/694

Προς:

1. Σχολικούς Συμβούλους Π.Ε.
(Μέσω Δ/νσεων Π.Ε.)
2. Προϊσταμένους Δ/νσεων και
Γραφείων Π.Ε.
3. Διευθυντές, Προϊσταμένους και
διδακτικό προσωπικό Δημοτικών
Σχολείων (Μέσω Δ/νσεων και
Γραφείων Π.Ε.)

ανάγκες του προγράμματος το επιβάλλουν, στους εκπαιδευτικούς του ολοήμερου ανατίθεται κατά τις τελευταίες διδακτικές ώρες (δηλ. την τελευταία ώρα πριν την έναρξη των δραστηριοτήτων της απογευματινής ζώνης) η διδασκαλία των μαθημάτων του βασικού προγράμματος.

Είναι αυτονόητο ότι ο δάσκαλος του ολοήμερου είναι κανονικό μέλος του συλλόγου διδασκόντων και συμμετέχει στη λήψη αποφάσεων και στη σχολική ζωή εν γένει.

Θα πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι αν κάποιος από τους υπόλοιπους δασκάλους επιθυμεί να αναλάβει το πρόγραμμα του διευρυμένου ωραρίου, μπορεί να γίνει αμοφβία αλλαγή με το δάσκαλο που τοποθετήθηκε στη θέση αυτή.

3. Σε όλα τα σχολεία, εντός του διδακτικού ωραρίου διδάσκουν οι μόνιμοι και οι αναπληρωτές εκπαιδευτικοί που τοποθετούνται από το δημόσιο. Στις περιπτώσεις λοιπών που προσλαμβάνονται εκπαιδευτικοί μέσω άλλων φορέων (δήμων, συλλόγων γονέων κλπ.), με ανάλογα βεβαίως προσόντα, θα διατίθενται μόνο για τον εμπλουτισμό του προγράμματος του διευρυμένου ωραρίου, λαμβανομένης υπόψη και της παραγράφου 2 του κεφαλαίου Γ' της παραπάνω α. σχετικής απόφασης, η οποία αναφέρει:

«Το «Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο- Σχολείο Διευρυμένου Ωραρίου» διαθέτει την ανάλογη ευελξία ώστε να καθίσταται δυνατή η ενίσχυση των γνωστικών αντικειμένων τα οποία δεν εκπροσωπούνται επαρκώς στο ωρολόγιο πρόγραμμα, ή δεν εντάσσονται καθόλου σε αυτό, όπως είναι: η Εικαστική Αγωγή, η Μουσική Αγωγή, η Οπτικοακουστική Έκφραση, η Θεατρική Αγωγή, ο Χορός και η Κίνηση, οι Αθλοπαιδιές, η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, ο Πολιτισμός και άλλες ποικίλες δράσεις που επιλέγουν οι υπεύθυνοι του προγράμματος. Η διδασκαλία των καλλιτεχνικών μαθημάτων στο σύνολό τους μπορεί και πρέπει στα πλαίσια του «Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου -Σχολείου Διευρυμένου Ωραρίου» να συνδυαστεί και με τη διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων όπως θεατρικές παραστάσεις, εκθέσεις ζωγραφικής, συναυλίες, χορούς κ.ά. Οι δραστηριότητες αυτές προσδίδουν μια άλλη πιο δημιουργική και ευχάριστη διάσταση στη μαθησιακή διαδικασία και ταυτόχρονα δημιουργούν τις αναγκαίες προϋποθέσεις για το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία και τον πολιτισμό και το σχολείο αναδεικνύεται σε πολιτιστικό κέντρο της περιοχής».

4. Η παρακολούθηση του προγράμματος της απογευματινής ζώνης είναι υποχρεωτική για όλα τα παιδιά που συμμετέχουν σε αυτό μέχρι την αποπεράτωση του (λήξη του) και δεν επιτρέπεται αποχώρηση μαθητών πριν από τις 15.45' - 16.00'. Ωστόσο για ειδικές περιπτώσεις, λαμβανομένου υπόψη και του κοινωνικού χαρακτήρα του θεσμού, μπορεί να υποβληθεί στο Σχολικό Συμβούλιο από γονείς αίτημα για πρόωρη αποχώρηση μαθητών. Το Σχολικό Συμβούλιο του σχολείου εξετάζει κατά περίπτωση το αίτημα των γονέων και μπορεί να επιτρέψει κατ' εξαίρεση με απόφασή του στα παιδιά αυτά να αποχωρήσουν κατά το διάστημα 14.30' - 14.45'.

Σε κάθε περίπτωση πάντως, η επιθυμία και η συναίνεση των γονέων για την παραμονή του παιδιού τους μέχρι τη λήξη του προγράμματος (15.45' - 16.00'), θα λαμβάνεται σοβαρά υπόψη κατά την επιλογή των μαθητών, όταν οι αιτήσεις υπερκαλύπτουν τον προβλεπόμενο αριθμό ανά τμήμα.

5. Οι διευθυντές των σχολείων σε συνεργασία με το Σχολικό Συμβούλιο και τη Σχολική Επιτροπή θα καταβάλουν ιδιαίτερες προσπάθειες για τη διαμόρφωση ειδικού χώρου ή χώρων που είναι απαραίτητοι για την εφαρμογή των δημιουργικών δραστηριοτήτων, αξιοποιώντας (διαμορφώνοντας, επισκευάζοντας κλπ.) όλους τους χώρους που διαθέτει το σχολείο. Σχετική με το θέμα αυτό είναι η παράγραφος 2 του κεφαλαίου ΣΤ' της παραπάνω σχετικής υπουργικής απόφασης, η οποία αναφέρει:

«Να διατίθενται κατάλληλοι χώροι ή να είναι δυνατή η διαμόρφωσή τους, με τη συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων για τις ποικίλες δραστηριότητες των μαθητών όπως: αίθουσα για τη δημιουργική εργασία και μελέτη για την επόμενη ημέρα, για στηρικτική μαθησιακή διδασκαλία, εργαστήρια, γωνιές εικαστικών τεχνών, βιβλιοθήκη αναγνωστήριο, χώρος οπτικοακουστικής έκφρασης και παιδικού θεάτρου, άθλησης, χορού και κίνησης καθώς και παιχνιδιών. Λειτουργικές

για την εφαρμογή του προγράμματος μπορεί να είναι και αιθουσες πολ- λών χρήσεων που θα εξυπηρετούν περισσότερες από μια δραστηριότητες».

Επισημαίνεται ότι για τον εξοπλισμό των νέων τμημάτων του ολοήμερου δημοτικού σχολείου και του ολοήμερου νηπιαγωγείου θα διατεθεί μέσω των σχολικών επιτροπών - οι οποίες θα τύχουν ειδικής χρηματοδότησης για το σκοπό αυτό - το ποσό των 620.000 δρχ. ανά τμήμα δημοτικού σχολείου και 600.000 δρχ. ανά τμήμα νηπιαγωγείου. (Διευκρινίζεται ότι η χρηματοδότηση αφορά μόνο τα τμήματα που θα λειτουργήσουν για πρώτη φορά ως ολοήμερα και παρακαλούνται οι προϊστάμενοι να πληροφορηθούν για την επιχορήγηση και τα νηπιαγωγεία).

6. Η παρούσα εγκύκλιος, καθώς και οι παραπάνω α και β σχετικές θα αποτελέσουν θέμα συζήτησης σε ειδική συνεδρίαση του συλλόγου διδασκόντων και σε δεύτερη φάση και του σχολικού συμβουλίου, αφού το διευρυμένο ωράριο αποτελεί ενταγμένο στην καθημερινή λειτουργία του σχολείου μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας και όχι αποκομμένη από το πρόγραμμα δραστηριότητα και όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς θα πρέπει να έχουν λόγο και ευθύνη για την εφαρμογή του.

Θα πρέπει να γίνει απ' όλους κατανοητό ότι το πρόγραμμα διευρυμένου ωραρίου δεν αφορά μόνο έναν ή δύο εκπαιδευτικούς, αλλά αποτελεί υπόθεση του συλλόγου των διδασκόντων. Η ευθύνη για την εφαρμογή του αφορά όλα τα μέλη του συνόλου του διδακτικού προσωπικού, αφού η συμμετοχή τους σ' αυτό αποτελεί υπηρεσιακή υποχρέωση και καθήκον. Όλοι οι εκπαιδευτικοί του σχολείου καλούνται να συνδράμουν στην επιτυχία του προγράμματος, συνεργαζόμενοι με το διευθυντή και το δάσκαλο του τμήματος ή αναλαμβάνοντας μέρος των δραστηριοτήτων, σύμφωνα με την παράγραφο 2 της παρούσας εγκυκλίου.

Ο ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΠΕΤΣΑΛΝΙΚΟΣ

Εσ. Διανομή

1. Γραφείο κ. Υπουργού
2. Γραφείο κ. Υφυπουργού
3. Γραφείο κ. Γενικού Γραμματέα
4. Γραφείο κ. Ειδικού Γραμματέα Σπουδών
Επιμόρφωσης και Καινοτομιών
5. Γενική Διευθύντρια Σπουδών Π. & Δ. Εκπ/σης
6. Δ/ση Προσωπικού Π.Ε.
7. Δ/ση Ξένων και Μειονοτικών Σχολείων
8. Δ/ση ΠΟΔΕ
9. Δ/ση Ειδικής Αγωγής
10. Δ/ση Φυσικής Αγωγής
11. Δ/ση Ιδιωτικής Εκπ/σης
12. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Τμ. Πρωτοβάθμιας Εκπ/σης)
Μεσογείων 396 Αγ. Παρασκευή
13. Δ/ση Σπουδών Π.Ε.

Πιστό Αντίγραφο
ο προϊστάμενος τμήματος
Διακρίσεως & Πρωτοκόλλου

[Handwritten signature]

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Δ/ΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Π.Ε.

ΕΡΜΟΥ 15 10185 ΑΘΗΝΑ

ΠΑΡΑΠΡΟΦΟΡΙΕΣ: Κ. Κώστας - Κ. Δωριανός
ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 3238573 3238580
ΦΑΞ: 3238444

4^ο ΓΡΑΦΕΙΟ
ΠΡΩΤΟΥ ΕΚΠ/ΣΗΞ
Αριθ. Πρωτ. 1682
Αθήνα 23-9-99

ΑΘΗΝΑ 21/9/1999

ΑΡΙΘΜ. ΠΡΩΤ.

Φ 13.1/717/Γ1/742

ΒΑΘΜ. ΠΡΩΤ.

ΕΠΕΙΓΟΝ

ΠΡΟΣ

Θέμα: Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο -
Λειτουργία Τμημάτων
Δραστηριοτήτων

Έχει:

1. Άρθρο 4 του Ν. 2525/97 (ΦΕΚ 188 τ. Α')
2. Φ 13.1/67/Γ1/884/3-9-1998 Απόφαση του Υπουργού Παιδείας «Προσδιορισμός Σχολείων - Σχολεία διαρκήσας λειτουργίας / Εκτεταμένη λειτουργία Τμημάτων Δημοτηριακών Δραστηριοτήτων»
3. 19930/16-6-1999 Απόφαση της Υπουργού Παιδείας, Διαχείρισης και Αποκέντρωσης, «Κατανομή έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης κοστού δραστηρίων 620.000.000 σε ΟΤΑ του κλάδου»
4. Απόφαση Υπουργού Παιδείας για την ίδρυση Ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων υπ' αριθμ.: Φ 13.1/147/Γ1/1351/28-12-1998 (ΦΕΚ 81.β/15-1-99), Φ 13.1/513/Γ1/5327-6-99 (ΦΕΚ 1169τ.β/14-6-99), Φ 13.1/618/Γ1/648/16-7-99 (ΦΕΚ 1542 τ.β/29/7/99)
5. Φ 12/663/Γ1/688/27-8-1999

Στα πλαίσια της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης εφαρμόζεται για δεύτερη χρονιά ο θεσμός του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου (Ν. 2525/97 άρθρο 4), με τη λειτουργία 1.500 Τμημάτων Δραστηριοτήτων.

Στα πλαίσια των ενεργειών για την καλύτερη οργάνωση της λειτουργίας των Τμημάτων αυτών, σας κάνουμε γνωστά τα εξής (συμπληρωματικά των όσων αναφέρονται στο υπ' αριθμ. 2 παραπάνω σχετικό, που πρέπει να τεθεί υπόψη όλων):

Α. ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΚΑΙ ΞΕΠΟΙΣΙΜΟΣ

1. Πίση βρίσκεται στη διάθεση των Τοπικών Αυτοδιοικήσεων το πρώτο μέρος της οικονομικής επιχορήγησης από τον Κρατικό Προϋπολογισμό, που αφορά τα 1.000 Τμήματα Δημοτηριακών

1. Σχολικούς Σημβούλους Π.Ε.
2. Δ/νσεις και Γραφεία Π.Ε. *Μέσω των Δ/νσεων*
3. Δημοτικά Σχολεία της χώρας (Μέσω Δ/νσεων και Γραφείων Π.Ε.)
4. Εκπαιδευτικούς Τμημάτων Δημοτηριακών Δραστηριοτήτων (Μέσω των Δ/ντών των Ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων)
5. Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Μέσω των Προϊσταμένων Δ/νσεων και Γραφείων Π.Ε.)

ΚΟΙΝ

1. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Μεσοτείων 396 Αγία Παρασκευή
2. Διευθυνσία Ομοσπονδία Ελλάδας Εισοφόρους 15 α Αθήνα
3. Συλλόγους Γονέων και Κηδεμόνων (Μέσω των Δ/ντών των Δημοτικών Σχολείων)

47
φ 5

Δραστηριοτήτων που ορίστηκαν με τη Φ 13.1/147/Γ1/1351/28-12-1998 (ΦΕΚ 81.β/15-1-99) Απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (με την επικύληση της παραγράφου 2 της Φ 13.1/513/Γ1/5327-6-99 ΦΕΚ 1169τ.β/14-6-99). Σε κάθε Τμήμα Δημοτηριακών Δραστηριοτήτων που ορίζεται από την παραπάνω Απόφαση αντιστοιχεί ποσό 620.000 δραχ. Οι Τοπικές Αυτοδιοικήσεις θα διαβιβάζουν μέσα τα αναλογούντα ποσά στις σχολικές επιτροπές, αποκλειστικά και μόνο για τη πρώτη τους από τα Τμήματα Δημοτηριακών Δραστηριοτήτων των Ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων. (19930/16-6-1999 Απόφαση της Υπουργού Παιδείας Διαχείρισης και Αποκέντρωσης).

2. Επικείμενη σε εξέλιξη η διαδικασική έκτακτης οικονομικής επιχορήγησης (620.000 δραχ. ανά Τμήμα) και για τα Τμήματα Δημοτηριακών Δραστηριοτήτων που ορίστηκαν με τις Φ 13.1/513/Γ1/5327-6-99 (ΦΕΚ 1169τ.β/14-6-99) και Φ 13.1/618/Γ1/648/16-7-99 (ΦΕΚ 1542 τ.β/29/7/99) Απόφασης του Υπουργού Παιδείας καθώς και έκτακτης οικονομικής επιχορήγησης (200.000 δραχ. ανά Τμήμα) για τα Τμήματα που ορίστηκαν με τη Φ 13.1/147/Γ1/1351/28-12-1998 (ΦΕΚ 81.β/15-1-99) Απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας (με την επικύληση της παραγράφου 2 της Φ 13.1/513/Γ1/5327-6-99 ΦΕΚ 1169τ.β/14-6-99).

3. Το ποσό της έκτακτης οικονομικής επιχορήγησης μπορεί να διατεθεί ως εξής:
  - α. Για την αγορά φυγείου, κατάλληλου για τη διατήρηση του γεύματος των παιδιών
  - β. Για την αγορά φούρνου (συμβατικού ή μικροκυμάτων)
  - γ. Για την αγορά σπριτικού υλικού μίθησης και δημοτηριακών δραστηριοτήτων, όπως παιδαγωγικά και επιτραπέζια παιχνίδια, υλικά κατασκευών και καλλιτεχνίας βιβλία, υλικά αθλητικών δραστηριοτήτων, βιντεοταινίες, διαφάνειες κλπ.
  - δ. Για την προμήθεια εξοπλισμού που θα καθιστά την παραμονή των παιδιών άνετη και ευχάριστη, όπως μακέτα, ειδικά τραπέζοκαθίσματα, ντυτάκια, γωνιές ξεκούρασης με μαξιλάρια, σφρόματα, κρεμάστρες κλπ.
  - ε. Για ήτι άλλο κρίνεται ότι θα συμβάλει στην καλύτερη λειτουργία του Τμήματος και η προμήθεια του δεν καλύπτεται από το πρόγραμμα προμηθειών του Ο.Ε.Κ. Θεωρείται αυτονόητο ότι θα καταβληθεί προσκάθε φορά να αξιοποιηθεί και ο εξοπλισμός που υπάρχει σε κάθε σχολείο.
  - στ. Για την κάλυψη των αντικών των Τμημάτων Δημοτηριακών Δραστηριοτήτων σε αναλώσιμα υλικά, κατά τη διάρκεια του έτους.

4. Ο εξοπλισμός που θα αγοράστεί άμεσα είναι το φυγείο και ο φούρνος, ώστε να καλυφθούν με την έναρξη του προγράμματος οι ανάγκες του γεύματος των παιδιών.
5. Ο εξοπλισμός που θα αγοράστεί αποστέλλει τμήμα της περιουσίας του σχολείου. Η απόφαση για τα είδη (και τον αριθμό τους) που θα αγοράστούν θα ληφθεί από το Σύλλογο Διδασκόντων μετά από συνολική και τεκμηριωμένη πρόταση του υπευθύνου διευθυντή του Τμήματος Δημοτηριακών Δραστηριοτήτων. Στην περίπτωση που συστηθούν περισσότερο Τμήματα Δημοτηριακών Δραστηριοτήτων, η πρόταση θα είναι συνολική και με πρόκο τέτοιου δημοσφαιμένη ώστε να εξασφαλίζεται η ορθολογικότερη διαχείριση της συνολικής επιχορήγησης. Η απόφαση του Συλλόγου Διδασκόντων θα διαβιβαστεί στη Σχολική Επιτροπή ώστε να γίνει η προμήθεια των υλικών.

Β. ΓΕΥΜΑ ΚΑΙ ΕΚΚΟΥΡΑΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Στο πρόγραμμα των Τμημάτων Δημοτηριακών Δραστηριοτήτων δύο από τα σταθερά μέρη του προγράμματος είναι το γεύμα των παιδιών και η ώρα της ξεκούρασης-χαλάρωσης. Αυτά ενδεδειγμένα να καταλαμβάνουν το πρώτο χρονικό μέρος του μεταμεσημεριανού προγράμματος και για περίοδο 40'-50' (συνολικά), πάντοτε ανάλογα με τα παιδιά που συμμετέχουν στο τμήμα.

Όταν αρκετά το γεύμα των παιδιών περουν τα εξής:

1. Τα παιδιά φέρνουν το φαγητό τους από το σπίτι. Το διατυλόγιο των παιδιών δε μπορεί να είναι στην παρούσα φάση ενιαίο. Θα καταβληθεί όμας προσκάθε φορά να υποστηλώνουν οδηγίες στους γονείς για το τι μπορεί αυτό να περιλαμβάνει.

2. Όπου είναι δυνατό, διαμορφώνεται ειδική «γωνιά» που θα εξιτηρεί τις ανάγκες του γυμνασίου (με την τοποθέτηση του ψυγείου, του φούρνου, ενός νεροχύτη και αν είναι δυνατό τράπεζα/καθισμάτων).
3. Θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε οι χώροι όπου λαμβάνει χώρα το γυμνασίο να καθαρίζονται μετά το γυμνασίο (την ώρα που αυτό ακολουθείται από κάποιες άλλες δραστηριότητες εκτός του χώρου ή από διάλειμμα) από την/την καθαριστήρια του σχολείου, που εκείνη την ώρα βρίσκεται στο σχολείο. Θα πρέπει να τονιστεί ότι οι χώροι των Τμημάτων Δημιουργικών Δραστηριοτήτων εντάσσονται υποχρεωτικά στις αίθουσες του σχολείου και ως εκ τούτου αποτελεί υποχρέωση ο καθημερινός καθαρισμός τους.

Όσον αφορά την ξεκούραση των παιδιών ισχύουν τα εξής:

1. Η ξεκούραση είναι μέρος του προγράμματος και λαμβάνει χώρα πριν ή μετά το γυμνασίο (προτιμότερο μετά).
2. Η ξεκούραση διαρκεί 20'-30' και μπορεί να περιλαμβάνει διάβασμα κάποιου βιβλίου ή παιδικού περιοδικού, σιωπηρό ατομικό παιχνίδι.
3. Κατά την ώρα της ξεκούρασης τα παιδιά δεν πρέπει να αφήνονται να παρακολουθούν μόνο τους βιντεοταινίες, ομοιοδρόμους και αν είναι το περιεχόμενό τους.

Γ. ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΠΟΜΕΝΗΣ ΗΜΕΡΑΣ

Γενικά το πρόγραμμα του Δημοτικού Σχολείου είναι διαμορφωμένο έτσι που ο βασικός κορμός της δουλειάς γίνεται μέσα στην τάξη. Παρόλο αυτά πάντοτε προάγεται προετοιμασία του παιδιού για τα μαθήματα της επόμενης μέρας (κάποια κατ' οίκον εργασία, κάποια ενασχόληση ή μελέτη κάποιων μαθημάτων κλπ.). Γι' αυτό ένα μέρος του προγράμματος του Τμήματος Δημιουργικών Δραστηριοτήτων πρέπει να αφιερωθεί στην προετοιμασία αυτή, ώστε τα παιδιά να αισθάνονται στο σπίτι τους έχοντας ολοκληρώσει τις υποχρεώσεις τους.

Για την καλύτερη οργάνωση αυτού του μέρους του προγράμματος επισημαίνεται ότι:

1. Τα παιδιά εργάζονται αυτόνομα, με τη διακριτική επίβλεψη του δασκάλου, ώστε να μάθουν να εργάζονται μόνοι τους.
2. Στις περιπτώσεις που ένα παιδί χρειάζεται βοήθεια, ο δάσκαλος του την προσφέρει ή το προτρέπει να συνεργαστεί με συμμαθητή του, αν αυτό θεωρηθεί παιδαγωγικά ορθότερο.
3. Τα παιδιά που ολοκληρώνουν τις εργασίες τους εκαιτιθόνται σε άλλες σιωπηρές δραστηριότητες, ώστε ο δάσκαλος να ασχοληθεί περισσότερο με τα παιδιά που αργούν περισσότερο, ή παρουσιάζουν κάποιες δυσκολίες στην ολοκλήρωση των εργασιών τους.
4. Για τα θέματα της προετοιμασίας, ο δάσκαλος του Τμήματος Δημιουργικών Δραστηριοτήτων συνεργάζεται με τους εκπαιδευτικούς του σχολείου.
5. Για τα παιδιά που παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες, πέρα από τη μέριμνα που λαμβάνεται εντός του κεντρικού προγράμματος του σχολείου, ο δάσκαλος του Τμήματος Δημιουργικών Δραστηριοτήτων συνεργάζεται με τους εκπαιδευτικούς του σχολείου και τον Σχολικό Σύμβουλο, ώστε να αποφασιστούν οι παρεμβάσεις που είναι δυνατό να γίνουν κατά την ώρα της μελέτης.
6. Η μελέτη για την επόμενη μέρα διαρκεί περίπου 60'. Το διάστημα αυτό ακολουθεί την ξεκούραση των παιδιών. Φυσικά η διάρκεια της προετοιμασίας εξαρτάται από τις ιδιαίτερες συνθήκες στο Τμήμα και η οριστικοποίηση του προγράμματος θα γίνει μετά από τη διάγνωση τους και τη συνεργασία του δασκάλου του Τμήματος με τους εκπαιδευτικούς των παιδιών και το Σχολικό Σύμβουλο.

Δ. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι Δημιουργικές Δραστηριότητες καλύπτουν διάστημα από 50' μέχρι 70' περίπου. Όπως και στο γυμνασίο, την ξεκούραση και τη μελέτη, το διάστημα αυτό δεν είναι απόλυτα δεσμευτικό και τελικά

καθορίζεται από τον δάσκαλο του Τμήματος, σε συνεργασία με τον Σχολικό Σύμβουλο, σύμφωνα με τις ιδιαίτερες συνθήκες.

Οι Δημιουργικές Δραστηριότητες μπορούν να περιλαμβάνουν:

1. Προγράμματα Αγωγής Υγείας, Κυκλοφοριακής Αγωγής, Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Γνωριμίας με το Κοινωνικό Περιβάλλον, τα οποία θα περιλαμβάνουν δραστηριότητες που θα υλοποιούνται σε «ομάδες εργασίας» και θα μπορούν να συνοδεύονται και από σύντομες επισκέψεις εφόσον είναι εφικτό. Οι επισκέψεις αυτές είναι σύντομες, κοντά στο σχολείο και όχι περισσότερες από μια το μήνα.
2. Δραστηριότητες Εικαστικής Αγωγής, Θεατρικής Αγωγής, Μουσικής Αγωγής ή Μουσικοκινητικής Εκφρασης, Θεατρικού Παιχνιδιού κλπ.
3. Συγκροτημένες δραστηριότητες Σχολικού Αθλητισμού και ομαδικά παιχνίδια στο χώρο της αυλής του γυμναστηρίου ή της αίθουσας πολλαλών χρήσεων.
4. Προβολή βιντεοταινιών εκπαιδευτικού ή ψυχαγωγικού περιεχομένου. Η προβολή των βιντεοταινιών θα γίνεται παρουσία του δασκάλου και θα επιδιώκεται να αποτελούν μέρος συγκεκριμένων δραστηριοτήτων (όπως αυτές της περίπτωσης 1 παραπάνω). Ακόμη και στις περιπτώσεις που μια ταινία είναι ψυχαγωγικού περιεχομένου, δίνει αφορμή για ποικίλες προεκτάσεις από πλευράς του δασκάλου. Προβολές θα μπορούσαν να ενταχθούν και σε ένα ευρύτερο πρόγραμμα Κινηματογραφικής Παιδείας.
5. Προετοιμασία πολιτιστικών εκδηλώσεων του σχολείου (θεατρικές παραστάσεις, δημοτικοί χοροί, εκθέσεις με έργα παιδιών κλπ.).
6. Ενοσχόληση των παιδιών με διάβασμα βιβλίων από τη βιβλιοθήκη, ή εκπόνηση εργασιών που απαιτούν έρευνα σε αυτή.

Το πρόγραμμα του Ολοήμερου Σχολείου, μέσα από τα Τμήματα Δημιουργικών Δραστηριοτήτων, έχει ως και σημαντικό ρόλο στην κοινωνικοποίηση των παιδιών. Για το λόγο αυτό, σκόπιμο είναι να αφήνεται και χρόνος στα παιδιά να παίξουν ομαδικά παιχνίδια στους ελεύθερους χώρους του σχολείου, με τη διακριτική όμως παρακολούθηση του δασκάλου.

Στην περίπτωση που το σχολείο διαθέτει εξοπλισμό πληροφορικής, είναι δυνατό να ενταχθούν στο πρόγραμμα, προγράμματα με στοιχεία χρήσης του και μαθησιακές δραστηριότητες που μπορούν να υλοποιηθούν μέσω αυτού, εφόσον ο δάσκαλος έχει τα προσόντα να φέρει εις πέρας τέτοιο πρόγραμμα.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι το Πρόγραμμα των Δημιουργικών Δραστηριοτήτων μπορεί να ανελήσει το περιεχόμενό του από ένα ευρύτατο φάσμα, εναλλακτικών δραστηριοτήτων, ανάλογα με τα παιδιά που συγκροτούν το τμήμα και με τις ιδιαίτερες κλίσεις και του υπεύθυνου δασκάλου. Είναι όμως αναγκαίο να υπάρχει κορμός στην τελική μορφή του προγράμματος, ώστε να εξασφαλιστεί η χρησιμότητά του αλλά και να διατηρείται αμείωτο το ενδιαφέρον των παιδιών.

Στον εμπλουτισμό του προγράμματος μπορούν να συμβάλουν, με τη συνεργασία τους, οι Σύλλογοι Γονέων και Κηδεμόνων και η Τοπική Αυτοδιοίκηση.

- > Ο δάσκαλος του Τμήματος Δημιουργικών Δραστηριοτήτων μέχρι τις 10 Οκτωβρίου υποβάλλει στον αρμόδιο Σχολικό Σύμβουλο εβδομαδιαίως πρόγραμμα δραστηριοτήτων για έγκριση.

Ε. ΓΕΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

1. Αν λειτουργεί πρωινή, ζώνη 7.00'-8.00', επιβεβαιώνεται η ετοιμότητα των μαθητών για το πρόγραμμα της ημέρας.
2. Ο δάσκαλος του Τμήματος Δημιουργικών Δραστηριοτήτων βρίσκεται στη θέση του είτε στις 11.50' και αναλαμβάνει τα καθήκοντα που του έχουν ανατεθεί από το Σύλλογο Διδασκόντων

σήμερου με τη Φ 12 / 665 / Γ1 [688 / 27-8-1997 (αν υπάρχει προκή ζώνη 7.00' - 8.00' στο πρόγραμμα) είτε στις 12.10' (αν δεν υπάρχει προκή ζώνη 7.00' - 8.00' στο πρόγραμμα).

3. Οι οργανωμένες δραστηριότητες του Τμήματος δημιουργούν δραστηριοτήτων λαμβάνεται μέρηνα να ολοκληρώνονται μέχρι τις 15.45' και τότε μπορεί να αρχίσει η ατομική εργασία των παιδιών.
4. Μέχρι την ώρα που ορίζεται παραπάνω οι χώροι του σχολείου παραμένουν ασφαλείς με ευθύνη του δασκάλου του Τμήματος Δημιουργικών Δραστηριοτήτων και δεν επιτρέπεται η είσοδος οποιουδήποτε σε αυτούς. Στην περίπτωση ταυτόχρονης υλοποίησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων (π.χ. από την Τοπική Αυτοδιοίκηση ή το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων), η ασφάλεια εξασφαλίζεται με μέτρα που θα αποφασίσει ο Σύλλογος Διδασκόντων.

ΣΤ. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

1. Για τη λειτουργία του Τμήματος πρέπει να διατίθεται ειδικός χώρος του σχολείου. Όταν όμως δεν υπάρχει τέτοιος χώρος χρησιμοποιείται κοινή αίθουσα διδασκαλίας ή άλλος κατάλληλος χώρος (π.χ. η αίθουσα πολλαπλών χρήσεων ή μέρος αυτής).
2. Με τη συνεργασία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τη χρήση της οικονομικής επιχορήγησης πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια ώστε ο χώρος του Τμήματος Δημιουργικής Απασχόλησης να καταστεί άνετος, υγιεινός και οικείος.
3. Η οργάνωση του χώρου πρέπει να διαφέρει από την κλασική διαρρύθμιση της αίθουσας διδασκαλίας. Ανάλογα με τις δυνατότητες πρέπει να δημιουργηθούν θεματικές κεντρικές (π.χ. ανάγνωσης, εκπαιδευτικών παιχνιδιών, εκπαιδευτικών κλπ.), οι οποίες θα εξοπλιστούν κατάλληλα με τα απαραίτητα υλικά, βιβλία, μαζιλόρα στα οποία μπορούν να ξεκουράζονται τα παιδιά κλπ.

Ζ. ΕΠΙΧΟΡΗΓΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΦΟΡΕΩΝ

Σε πολλά σχολεία, φορείς όπως η Τοπική Αυτοδιοίκηση και οι Σύλλογοι Γονέων και Κηδεμόνων εφαρμόζουν με δική τους οικονομική συμβολή προγράμματα όπως Προγράμματα Δημιουργικής Απασχόλησης, Προγράμματα Χορού, Αθλητισμού κλπ., σύμφωνα με τις 84304/16-12-1997, Φ3/158/Γ1/210/20-2-1998, Φ13/215/Γ1/229/4-3-1997, Φ13/277/Γ1/112/11-9-1997, Φ13/138/Γ1/158/11-2-1997 και Φ13/452/Γ1/1126/15-9-1993. Στην περίπτωση που τα προγράμματα αυτά πραγματοποιούνται κατά τις ώρες λειτουργίας Τμημάτων Δημιουργικών Δραστηριοτήτων ισχύουν συμπληρωματικά και τα εξής:

1. Τα προγράμματα χορού, θεάτρου, αθλητισμού, καλλιτεχνικών κλπ. που υλοποιούνται από τους Συλλόγους Γονέων και Κηδεμόνων ή την Αυτοδιοίκηση πρέπει να εναρμονίζονται με το βασικό πρόγραμμα των Τμημάτων Δημιουργικών Δραστηριοτήτων και να μην αποβαίνουν εκ βάρους των βασικών του δραστηριοτήτων, που υλοποιούνται από τον δάσκαλο του Τμήματος. Σε διαφορετική περίπτωση θα πρέπει να πραγματοποιούνται μετά τη λήξη του προγράμματός του.
2. Στην περίπτωση που εκπαιδευτικοί των Τμημάτων Δημιουργικών Δραστηριοτήτων (του Υπουργείου Παιδείας) που λειτουργούν στο σχολείο, λειτουργούν και Τμήματα με την οικονομική στήριξη του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων, καθίσταται σαφές ότι οι γονείς των μαθητών που είναι ενταγμένοι στα Τμήματα του Υπουργείου Παιδείας δεν έχουν καμία οικονομική επιβάρυνση. Στην ίδια περίπτωση το τμήμα ή τα τμήματα που λειτουργούν με οικονομική στήριξη των γονέων, ακολουθούν τις διατάξεις λειτουργίας των Τμημάτων Δημιουργικών Δραστηριοτήτων (του Υπουργείου Παιδείας).

Η. ΕΠΙΤΡΑΦΕΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Για τις επιταφές μαθητών στα Τμήματα Δημιουργικών Δραστηριοτήτων ισχύουν οι διατάξεις του κεφαλαίου Ζ της Φ13. 1/767/Γ1/884/3-9-1998 Απόφασης του Υπουργείου Παιδείας. Διευκρινίζεται

ότι στην περίπτωση που οι αιτήσεις των ενδιαφερομένων είναι περισσότερες από 30 στο Τμήμα επιτάσσονται μαθητές με σειρά προτεραιότητας από τις μικρότερες προς τις μεγαλύτερες τάξεις (από την Α' μέχρι την ΣΤ') και η κλήρωση που διενεργείται λαμβάνει υπόψη και αυτόν τον παράγοντα, δηλαδή διενεργείται μεταξύ των μαθητών των κατωτέρων τάξεων, του κλάστου των αριθμών των κενών θέσεων.

Εκ Διευκρίσεως

Ο ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

1. Γραφείο κ. Υπουργού
2. Γραφείο κ. Υφυπουργού
3. Γραφείο κ. Γενικού Γραμματέα
4. Γραφ. Εξ. Γραμματέα κ. Παπακωνσταντίνου
5. Δ/ση Σπουδών Π.Ε.
6. Δ/ση Ξένων & Μειονοτικών Σχολείων
7. Δ/ση Οικονομικών Υποθέσεων
8. Δ/ση Ιδιωτικής Εκπαίδευσης

Πιστό Αντίγραφο
ο πρόεδρος του Τμήματος
Διεύθυνσης & Προσκόλλησης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΥΤΩΝ

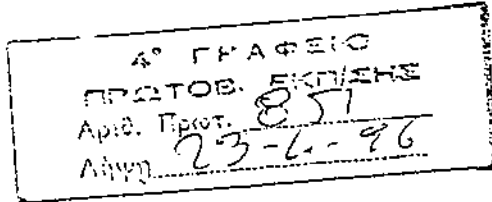
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Π.Ε.

ΤΜΗΜΑ Α'

Μητροπόλεως 15

101 85 ΑΘΗΝΑ

Βαθμός Ασφαλείας:
Να διατηρηθεί μέχρι:

Αθήνα 29 - 3 - 1996

Αρ.Πρωτ. Βαθμός Προτερ.

Φ.18/391/Γ1/473

(4)

Πληροφορίες: Σ. Σκαμπαρδώνης-Φ. Φλέγγα

Τηλέφωνο: 32 38 580 - 32 38 380

FAX: 32.38.444

TELEX: 21.60.59 - 21.62.70

XRYS

ΠΡΟΣ : 1. Δ/σεις και Γραφεία Π.Ε.
της χώρας

2. Σχολικούς Συμβούλους
(Μέσω Δ/σεων και
Γραφείων Π.Ε.)

3. Υπεύθυνους Π.Ε.
(Μέσω Δ/σεων)

4. Δ/ντές Δ.Σ. και
Προϊσταμένες
Νηπιαγωγείων

(Μέσω Δ/σεων και
Γραφείων)

15

φ 3

ΘΕΜΑ : Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Τα τελευταία χρόνια ένα από τα προβλήματα που απασχολούν έντονα τους λαούς της γης είναι η αυξανόμενη καταστροφή και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος με όλες τις δυνατές αλλαγές τις οποίες επιφέρει στην ποιότητα της ζωής και στην υγεία του ανθρώπου.

Σήμερα λοιπόν προβάλλεται όλο και πιο έντονα το αίτημα της αντιμετώπισης της Περιβαλλοντικής κρίσης μέσα από την Εκπαίδευση. Στα θέματα περιβάλλοντος είναι αναγκαίο να επικρατήσει μια νέα προσέγγιση στην οργάνωση και διαχείρισή τους.

Ορισμός Π.Ε.

Η Π.Ε. σύμφωνα με την UNESCO ορίζεται ως "μια διαρκής διαδικασία κατά την οποία τα άτομα αποκτούν γνώσεις, αξίες, δεξιότητες και εμπειρίες αναγκαίες για την κατανόηση και εκτίμηση της αλληλεξάρτησης ανθρώπου, πολιτισμού και βιοφυσικού περιβάλλοντος καθώς και την αποφασιστικότητα να δράσουν ατομικά και συλλογικά για τη λύση παρόντων και μελλοντικών περιβ. προβλημάτων ικανοποιώντας τις ανάγκες τους, συνυπολογίζοντας όμως συγχρόνως και τις ανάγκες των μελλοντικών γενεών.

Η εφαρμογή των προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στα σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, εντάσσεται στα πλαίσια της σχετικής επιταγής των Νόμων :

1) 1566/85, που ενισχύει κάθε πρωτοβουλία που έχει σαν στόχο να αναπτύξουν οι μαθητές την κριτική σκέψη και την αντίληψη για συλλογική προσπάθεια και συνεργασία, ώστε να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και με την υπεύθυνη συμμετοχή τους να συντελούν αποφασιστικά στην πρόοδο του κοινωνικού συνόλου.

2) 1946/91 (ΦΕΚ 69 Α/11-5-91), άρθρο 62 που αναγνωρίζει την Π.Ε. ως τμήμα των προγραμμάτων των σχολείων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, προκειμένου οι μαθητές, όχι μόνο να συνειδητοποιήσουν τη σχέση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον αλλά και να δραστηριοποιηθούν και να συμβάλουν - μέσα από ειδικά προγράμματα - στη γενικότερη προσπάθεια αντιμετώπισης των περιβ/κών προβλημάτων.

Επομένως το ΥΠΕΠΘ, όχι μόνον επικροτεί τις πρωτοβουλίες των εκπαιδευτικών που έχουν εκπονήσει προγράμματα Π.Ε. αλλά και καλεί τους εκπαιδευτικούς που έχουν πεισθεί για την αναγκαιότητα εφαρμογής της Π.Ε. και επιθυμούν να εμπλακούν στις διαδικασίες σχεδιασμού και υλοποίησης ενός προγράμματος, να κάνουν τις απαραίτητες ενέργειες που αναφέρονται στη συνέχεια της εγκυκλίου.

Α. Με τα προγράμματα Π.Ε. επιδιώκεται ειδικότερα όπως οι μαθητές :

- αποκτήσουν γνώση και ευαισθησία για το συνολικό περιβάλλον
- αναπτύξουν μια βασική αντίληψη για το συνολικό περιβάλλον και τις αλληλοεπιδράσεις ανθρώπου - φυσικού περιβάλλοντος
- αναπτύξουν τις αναγκαίες δραστηριότητες, ικανότητες και δεξιότητες για να προσδιορίσουν ένα πρόβλημα, να το κατανοήσουν και να το επιλύσουν
- προσεγγίσουν κριτικά το περιβάλλον και τα προβλήματά του, βασιζόμενοι σε οικολογικούς κοινωνικούς και αισθητικούς συντελεστές
- αποκτήσουν κοινωνικές αξίες και αισθήματα ευθύνης για την προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος, διαμορφώνοντας μια σχετική ηθική και έναν κώδικα συμπεριφοράς

Β. Η Π.Ε. δεν είναι ένα ιδιαίτερο μάθημα, ένας ιδιαίτερος επιστημονικός κλάδος (με δικό του γνωστικό αντικείμενο, δικές του μεθόδους έρευνας και δικούς του εκπαιδευτικούς). Είναι μία εκπαιδευτική διαδικασία, στην οποία η διάρκεια, ο χρόνος, τα όρια και οι διαδικασίες δεν είναι αυστηρά καθορισμένα.

Περιλαμβάνει απλές και σύνθετες δραστηριότητες, δε δεσμεύεται από το αναλυτικό πρόγραμμα (χωρίς να το καταργεί ή να το παραβιάζει), απαιτεί την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών (ατομική, εταιρική, ομαδική εργασία), σχεδιάζεται ατομικά ή συλλογικά από τους εκπαιδευτικούς και προσανατολίζεται στην έρευνα και λύση ενός περιβαλλοντικού προβλήματος, λαμβάνοντας υπ' όψη τα ενδιαφέροντα των μαθητών, τις σχετικές εμπειρίες και γνώσεις αλλά και τις δραστηριότητες που προσφέρονται για έρευνα μέσα και έξω από το σχολείο.

Γ. Τα προβλήματα που συνιστούν το αντικείμενο, σ' ένα πρόγραμμα Π.Ε. πρέπει να προκύπτουν από το άμεσο περιβάλλον των μαθητών και στη συνέχεια - όσο αυτό είναι δυνατόν - να ανάγονται σε περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Δ. Επειδή το περιβάλλον και οι παράμετροί του δεν είναι αποκλειστικό αντικείμενο κανενός από τα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος, γι' αυτό ακριβώς το λόγο απαιτείται η διεπιστημονική προσέγγιση όσο το δυνατόν σε περισσότερα γνωστικά αντικείμενα, ώστε να επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή προσέγγιση των προβλημάτων τα οποία είναι σύνθετα και οφείλονται σε αλληλοεπιδρούσες αιτίες. Στο επίπεδο των

Αναλυτικών Προγραμμάτων και της εκπαιδευτικής δομής είναι αναγκαίο να προωθηθεί η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης σε όλα τα επίπεδα αρχίζοντας από το Νηπιαγωγείο.

Να διευκολυνθεί η συνεργασία ανάμεσα στα μαθήματα ώστε να έχουμε θετικό αποτέλεσμα.

Η Π.Ε. στο Νηπιαγωγείο

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση μπορεί να ενσωματωθεί σ' όλους τους τομείς ανάπτυξης του Αναλυτικού Προγράμματος του Νηπιαγωγείου (νοητικός, ψυχοκινητικός, αισθητικός, κοινωνικοσυναισθηματικός, δεξιοτήτων).

Η νηπιαγωγός, έχοντας υπόψη τους βασικούς στόχους της Π.Ε και σε συνεργασία με τον υπεύθυνο της Π.Ε., σχεδιάζει προγράμματα Π.Ε., η υλοποίηση των οποίων επιτυγχάνεται μέσα από αυθόρμητες και οργανωμένες δραστηριότητες διερεύνησης του περιβάλλοντος (φυσικού και κοινωνικού) σ' όλα τα επίπεδα αλληλοεπίδρασης του νηπίου με το περιβάλλον.

Ο χώρος πραγματοποίησης ενός Προγράμματος Π.Ε. μπορεί να είναι : Ο εσωτερικός χώρος του Νηπ/γείου "Οι γωνιές", ο χώρος της αυλής του Νηπ/γείου, καθώς και χώροι εξωτερικοί σχετικοί με το αντικείμενο διερεύνησης π.χ. ένα κοντινό πάρκο, ένα αγρόκτημα, διάφορα καταστήματα της γειτονιάς, ένα εργοστάσιο κ.ά., στους οποίους οργανώνονται επιμορφωτικές επισκέψεις των νηπίων.

Ο χρόνος πραγματοποίησης ενός προγράμματος Π.Ε. μπορεί να καλύπτει το ημερήσιο πρόγραμμα δραστηριοτήτων του νηπιαγωγείου ή μέρος αυτού ή ακόμα χρονικό διάστημα μεγαλύτερο της μιας ημέρας.

Η Π.Ε. στα Δημοτικά σχολεία μπορεί να λειτουργήσει σε δύο επίπεδα:

α) Παράλληλα με το εβδομαδιαίο πρόγραμμα κάθε τάξης σε ώρες που καθορίζονται από τις δυνατότητες σε σχέση με το ωρολόγιο πρόγραμμα κάθε τάξης και το ωρολόγιο πρόγραμμα των εκπαιδευτικών

β) Στα πλαίσια των Σχολικών Δραστηριοτήτων.

Ένα πρόγραμμα Π.Ε. μπορεί να καταρτισθεί από μαθητές διαφόρων τάξεων και εκπαιδευτικούς ή-εκπαιδευτικό, για την υλοποίηση του οποίου, συναντώνται εντός ή εκτός σχολείου (σε χώρους σχετικούς με το αντικείμενο μελέτης ή την δραστηριότητα) και συνεργάζονται με σκοπό την μελέτη ενός θέματος σε διαφορετικό επίπεδο, αλλά και μέσα ή σε σχέση με τα γνωστικά αντικείμενα του αναλυτικού προγράμματος. Ένα τέτοιο πρόγραμμα μπορεί να καλύπτει αποκλειστικά θέματα της Π.Ε. Όμως, επειδή στην Π.Ε. το περιβάλλον νοείται στην πλατιά του έννοια μπορούν μέσα από το πρόγραμμα Π.Ε. να υλοποιηθούν στόχοι και άλλων δραστηριοτήτων.

Ε. Ο σχεδιασμός ενός προγράμματος Π.Ε. είναι έργο της ομάδας των εκπαιδευτικών ή του εκπαιδευτικού που θα συμμετάσχουν στις διαδικασίες υλοποίησης του προγράμματος.

Παράλληλα θα πρέπει να επισημανθεί ότι θεωρείται δεδομένη η συμπαράσταση του Διευθυντή του Σχολείου και του συλλόγου των διδασκόντων. Επίσης οι σχολικοί σύμβουλοι και οι υπεύθυνοι Π.Ε. πρέπει να διευκολύνουν με κάθε δυνατό τρόπο τους εκπαιδευτικούς που εφαρμόζουν προγράμματα Π.Ε. με την τάξη τους έτσι ώστε το πρόγραμμα να εξελίσσεται ομαλά και να φτάνει στην επιτυχή έκβασή του. Εξάλλου η ενημέρωση του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων θα πρέπει να θεωρείται δεδομένη για την ηθική και υλική στήριξη του προγράμματος.

Αξιολόγηση προγραμμάτων Π.Ε.

Η αξιολόγηση παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή της Π.Ε. και των σχετικών παιδ. στρατηγικών. Ως συμπλήρωμα σε κάθε καινοτομία η αξιολόγηση διευκολύνει την ανατροφοδότηση της καθημερινής πρακτικής.

Για να είναι λεπτομερής και ολοκληρωμένη, η αξιολόγηση ενός προγράμματος Π.Ε. πρέπει να αναφέρεται σε ένα σύνολο στόχων που θα τίθενται εκ των προτέρων από κάθε φορέα και να αναφέρονται στο γνωστικό, μεθοδολογικό και ηθικό πεδίο που καλύπτει η εκπαίδευση. Είναι σημαντικό οι στόχοι να είναι στο επίπεδο των μαθητών και πραγματοποιήσιμοι. Πρέπει να ορισθεί ένας ορισμένος αριθμός νέων και ειδικών δεικτών σε σχέση με τα παραδοσιακά μαθήματα.

Στην αξιολόγηση της Π.Ε. πρέπει να διακρίνουμε τρία επίπεδα αναφοράς.

- α) το επίπεδο της παιδαγωγικής ομάδας συμπεριλαμβανομένων και των μαθητών
- β) το επίπεδο του σχολείου
- γ) το επίπεδο της τοπικής κοινωνίας.

Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων των προγραμμάτων Π.Ε. στη μαθητική κοινότητα ή στον κοινωνικό χώρο του σχολείου μπορεί να γίνει εντός ή εκτός ωρολογίου προγράμματος σε συνεργασία πάντα με τον σχολικό σύμβουλο και τον υπεύθυνο Π.Ε.

Τα εγκεκριμένα προγράμματα Π.Ε. εφόσον υπάρχει η δυνατότητα, θα επιχορηγούνται.

Για περισσότερες πληροφορίες, για επίλυση προβλημάτων ή για σχετική συνεργασία οι ενδιαφερόμενοι εκπαιδευτικοί μπορούν να επικοινωνούν τηλεφωνικά ή με αλληλογραφία με τον Υπεύθυνο Π.Ε. του νομού τους, ο οποίος αποκλειστικά έχει ευθύνη για την ενημέρωση και το συντονισμό των εκπαιδευτικών στην εκπόνηση των προγραμμάτων Π.Ε.

Τα προγράμματα Π.Ε. θεωρούνται από το Διευθυντή της Σχολικής μονάδας, ένα δε αντίγραφο κοινοποιείται στον Σχολικό Σύμβουλο στην περιφέρεια του οποίου υπάγεται το σχολείο και ένα αντίγραφο στέλνεται στον υπεύθυνο Π.Ε. για να υποβληθεί στον Προϊστάμενο Δ/σης για έγκριση προκειμένου να εξασφαλισθεί η δυνατότητα χρηματοδότησής του. Για τα παραπάνω παρακαλούμε να ενημερωθούν ενυπόγραφα όλοι οι εκπαιδευτικοί των Δημοτικών σχολείων και Νηπιαγωγείων και να αποτελέσει η Π.Ε. αντικείμενο ειδικής Παιδαγωγικής Συνεδρίας με τη συμμετοχή των Σχολικών Συμβούλων.

Ο Διευθυντής Σπουδών Π.Ε.

Παύλος Γούσης

Πιστό Αντίγραφο
α) προϊστάμενος Τμήματος
Διακίνησης & πρωτοκόλλου

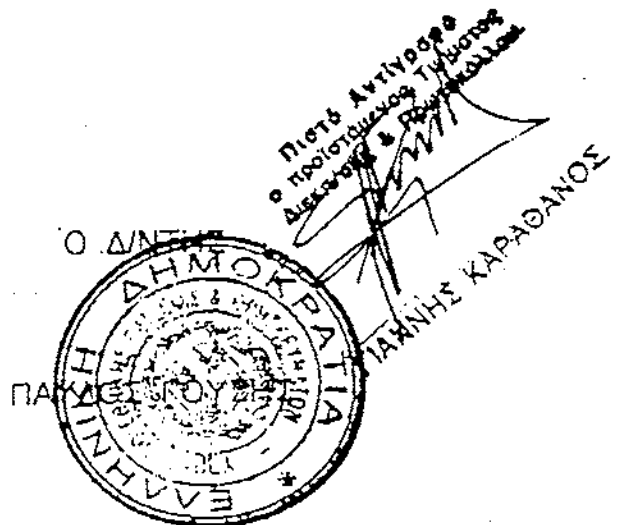
Κ. Γούσης

2. Βασικός στόχος των προσπαθειών είναι η ένταξη των τσιγγανοπαίδων στις κανονικές τάξεις. Στις περιπτώσεις που υπάρχουν μαθησιακές δυσκολίες, αυτές αντιμετωπίζονται με τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας (προπαρασκευαστικά τμήματα), στα οποία φοιτούν τσιγγανοπαίδες λίγες ώρες την ημέρα και τις υπόλοιπες ακολουθούν το πρόγραμμα στην τάξη που ανήκουν. Σε ειδικές περιπτώσεις, κατά τις οποίες οι τσιγγανοπαίδες που προσέρχονται για πρώτη φορά στο σχολείο είναι διαφόρων ηλικιών και υπάρχουν έντονα μαθησιακά προβλήματα καθώς και πρόβλήματα προσαρμογής, μπορούν να λειτουργούν ταχύρυθμα προπαρασκευαστικά τμήματα, με στόχο την ομαλή ένταξή τους στις κανονικές τάξεις. Είναι ευνόητο ότι τα τμήματα αυτά δεν θα λειτουργούν αυτόνομα για μεγάλο χρονικό διάστημα, για να αποφεύγονται καταστάσεις περιθωριοποίησης των τσιγγανοπαίδων που θα ήταν ενδεχομένως συνέπεια της επί μακρό διάστημα φοίτησής τους χωριστά από τους υπόλοιπους μαθητές. Επισημαίνουμε ότι σχολεία σε καταυλισμούς λειτουργούν σε εξαιρετικές μόνο περιπτώσεις, κατά τις οποίες, για διάφορους λόγους, καθίσταται αδύνατη η μεταφορά και φοίτηση των τσιγγανοπαίδων στα σχολεία που ανήκουν.
3. Από την αρχή του σχολικού έτους χορηγείται η κάρτα φοίτησης στους μετακινούμενους τσιγγανοπαίδες, ώστε να ελέγχεται και να διευκολύνεται η φοίτησή τους σε περίπτωση μετακίνησης, καθώς και η απόκτηση τίτλου.
4. Στις περιπτώσεις τσιγγανοπαίδων μεγαλύτερης ηλικίας που προσέρχονται για φοίτηση στο σχολείο ισχύουν οι διατάξεις του Π.Δ.201/98 για τις κατατακτήριες και απολυτήριες εξετάσεις.
5. Για τη μεταφορά των τσιγγανοπαίδων ισχύουν οι διατάξεις που εφαρμόζονται για τους άλλους μαθητές και παρέχονται σ' αυτούς πρόσθετες διευκολύνσεις, με μέτρα που λαμβάνονται κατά περίπτωση από τις κατά τόπους αρχές. Επισημαίνουμε ότι μεταφορά δικάσιούνται και τα νηπια.
6. Σε περίπτωση που είναι αναγκαία η διάθεση επιπλέον προσωπικού για την εφαρμογή των προγραμμάτων φοίτησης τσιγγανοπαίδων, παρακαλούμε να ενημερώνεται έγκαιρα το Υπουργείο Παιδείας.
7. Το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων εφαρμόζει ειδικό πρόγραμμα εκπαίδευσης τσιγγανοπαίδων σε όλη τη χώρα και παρακαλούνται οι Σχολικοί Σύμβουλοι, οι Προϊστάμενοι Δ/νσεων και Γραφείων, οι δ/ντές των σχολείων και οι εκπ/κοί να συνεργάζονται με τους κατά τόπους υπεύθυνους του προγράμματος σε ό,τι αφορά εκπαιδευτικό υλικό, συμμετοχή σε σεμινάρια κ.λ.π., για να καταστούν αποτελεσματικές οι εκπαιδευτικές μας παρεμβάσεις στο χώρο των τσιγγάνων.
8. Μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 1999, παρακαλούμε να μας γίνει γνωστός (FAX 3238444), συγκεντρωτικά από τις Δ/νσεις Π.Ε. ο αριθμός των προπαρασκευαστικών τμημάτων που θα λειτουργήσουν κατά νομό, χωριστά για τα δημοτικά σχολεία και τα νηπιαγωγεία, τα σχολεία στα οποία θα λειτουργήσουν και ο συνολικός αριθμός των τσιγγανοπαίδων που θα φοιτήσουν σ' αυτά, ώστε να αποσταλούν έγκαιρα οι απαραίτητες πιστώσεις για αναπληρωτές εκπ/κούς.

Παρακαλούμε για την εφαρμογή των παραπάνω.

Εσωτ. διανομή

1. Γραφείο κ. Πρωθυπουργού
2. Γραφείο κ. Υπουργού
3. Γραφείο κ. Υφυπουργού
4. Γραφείο Ειδ. Γραμματέα κ. Χαλκιώτη
5. Δ/ση Σπουδών Π.Ε. Τμ. Γ'

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚ/ΤΩΝ

Δ/ΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Π.Ε.
ΤΜΗΜΑ Γ'

46

Αθήνα, 1-9-1999

Αριθ.Πρωτ.

Βαθμός Προτερ.

Φ4/127/Γ1/ 694

Μητροπόλεως 15
10185 ΑΘΗΝΑ

φ 5

Προς: 1. Σχολικούς Συμβούλους Π.Ε.
(Μέσω Δ/νσεων Π.Ε.)

Πληροφορίες : Κ.Κώτσης, 3238523
Γ.Γρίβα, 3236970

2. Προϊσταμένους Δ/νσεων
και Γραφείων Π.Ε.

FAX : 3238444
GIAN

3. Δ/ντές, προϊσταμένους
και διδακτικό προσωπικό
δημοτικών σχολείων και
νηπιαγωγείων
(Μέσω Δ/νσεων και Γραφείων Π.Ε.)

Α. ΓΡΑΦΕΙΟ
ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
Αριθ. Πρωτ. 1539
Αθήνα 6-9-99

ΘΕΜΑ: Φοίτηση τσιγγανοπαίδων

Όπως είναι γνωστό, το Υπουργείο Παιδείας, σε συνεργασία με τους Σχολικούς Συμβούλους, τους Προϊσταμένους Δ/νσεων και Γραφείων Π.Ε., τους δ/ντές και εκπ/κούς των δημοτικών σχολείων και νηπιαγωγείων και άλλους φορείς, καταβάλλει τα τελευταία έτη σημαντική προσπάθεια για την προσέλευση και τη φοίτηση όλων των τσιγγανοπαίδων στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο, με στόχο την εξάλειψη του σχολικού αποκλεισμού και στη συνέχεια του κοινωνικού-αποκλεισμού όσον αφορά την ευαίσθητη κοινωνική ομάδα των τσιγγάνων. Τα αποτελέσματα της παραπάνω προσπάθειας είναι σε μεγάλο βαθμό ικανοποιητικά και ο αριθμός των τσιγγανοπαίδων που φοιτούν στα σχολεία και νηπιαγωγεία της χώρας αυξήθηκε και αυξάνεται συνεχώς.

Παρόλα αυτά, σχετικά με το θέμα της φοίτησης των τσιγγανοπαίδων, παρουσιάζονται στην πράξη πολλά προβλήματα και παραλείψεις, με συνέπεια ένας μεγάλος αριθμός τσιγγανοπαίδων σχολικής ηλικίας να παραμένει εκτός της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Για τη βελτίωση της κατάστασης στον τομέα αυτό και με στόχο την ομαλή ένταξη όλων των τσιγγανοπαίδων στο σχολικό και κοινωνικό περιβάλλον και την καταπολέμηση του αναλφαριθμητισμού, επισημαίνουμε τα ακόλουθα:

1. Όλοι οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί (σχολικοί σύμβουλοι, Προϊστάμενοι, δ/ντές σχολείων, εκπ/κοί) πρέπει να ευαισθητοποιηθούν και να δραστηριοποιηθούν στον τομέα της εγγραφής και φοίτησης όλων των παιδιών στο σχολείο, όπως προβλέπουν και οι σχετικές νομικές διατάξεις για την υποχρεωτική φοίτηση. Ειδικά για τους τσιγγανόπαιδες πρέπει να δημιουργούνται στα σχολεία οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την προσέλκυση και φοίτηση των τσιγγανοπαίδων, σύμφωνα με την υπ'αρ. Φ4/350/Γ1/1028/22-8-1995 εγκύκλιο.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

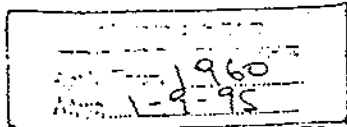
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΥΤΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Π.Ε.

ΤΜΗΜΑ Γ'

Μητροπόλεως 15

101 85 ΑΘΗΝΑ

(2)

Αθήνα 22-8-1995

Αρ.Πρωτ. Βαθμός Προετρ.

Φ4/350/Γ1/1028 ΕΞ.ΕΠΕΙΓΟΝ

ΠΡΟΣ: 1. Σχολικούς Συμβούλους Π.Ε.

(Μέσω Δ/σεων Π.Ε.)

2. Προϊσταμένους Δ/σεων
και Γραφείων Π.Ε.

3. Δ/τές και Προϊσταμένους

Δημοτ. Σχολείων και

Νηπιαγωγείων

(Μέσω Δ/σεων και

Γραφείων Π.Ε.)

17
95

Πληροφορίες: Κ. Κώσης, Γ. Γρίβα

Τηλέφωνο: 3238523, 3238970

FAX: 32.48.264

TELEX: 21.60.59 - 21.62.70

goypt

ΘΕΜΑ: Έγγραφή και φοίτηση

τοιγανοπαίδων στο νηπιαγωγείο

και στο δημοτικό σχολείο.

Από τα στοιχεία που συγκεντρώσαμε μέσω των Δ/σεων και Γραφείων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης προκύπτει ότι η μεγάλη πλειοψηφία των παιδιών των τριγώνων δεν φοιτά στο νηπιαγωγείο. Επίσης πολλά παιδιά και ιδιαίτερα των μετακινούμενων οικογενειών δεν εγγράφονται στο δημοτικό σχολείο. Αρκετά δε από αυτά τα παιδιά που φοιτούν στο δημοτικό σχολείο αντιμετωπίζουν μαθησιακά προβλήματα προσαρμογής στο σχολικό περιβάλλον. Οι μαθητές αυτοί αποθαρρύνονται εύκολα και αν δεν πάρουμε τα αναγκαία μέτρα περιθωριοποιούνται, απουσιάζουν συχνά ή σε άλλες περιπτώσεις εγκαταλείπουν οριστικά το σχολείο, ιδιαίτερα κατά το πέρασμά τους από το δημοτικό στο γυμνάσιο.

Μέσα από αυτή την κατάσταση αναπαράγεται ο λειτουργικός αναλφαριθμητισμός και σε κάποιο βαθμό ο οργανικός και υποθάλλεται η κοινωνική ανισότητα και η κοινωνική μειονεξία στη χώρα μας.

Αν όμως ως εκπαίδευση, με τη συνεργασία όλων των φορέων που εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία, δημιουργήσουμε τις απαραίτητες συνθήκες και τις κατάλληλες προϋποθέσεις τόσο για την εγγραφή όσο και για τη φοίτηση όλων των παιδιών στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο και οργανώσουμε παράλληλα την όλη διαδικασία διδασκαλίας-μάθησης σε νέα βάση, με διαφοροποιημένα εκπαιδευτικά προγράμματα για όλες τις περιπτώσεις των μαθητών που παρουσιάζουν μαθησιακά προβλήματα και προβλήματα προσαρμογής, μπορούμε να ελπίζουμε σε καλύτερα επίπεδα πρόληψης της σχολικής αποτυχίας και μείωσης του λειτουργικού αναλφαριθμητισμού.

Σε ό,τι αφορά την προσχολική εκπαίδευση, επειδή πιστεύουμε ότι αποτελεί προνομακό χώρο αποτελεσματικής εκπαιδευτικής παρέμβασης, που θα έχει σημαντικές

επιπτώσεις σε όλη την περαιτέρω πορεία του νηπίου είναι ανάγκη να καταβληθούν συντονισμένες προσπάθειες από όλους τους φορείς που εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία (Νομαρχιακή και Δημοτική Αυτοδιοίκηση, Σχολ. Σύμβουλοι, Προσχ. Αγ., Προϊστάμενοι Δ/σεων και Γραφείων Π.Ε., Νηπιαγωγοί, Σύλλογοι και Συνδέσμοι τριγώνων) ώστε να ενταχθούν όλα τα παιδιά των τριγώνων στην προσχολική εκπαίδευση, προκειμένου να εξασφαλίσουμε για όλα τα ελληνόπουλα ένα ελάχιστο επίπεδο ίσων ευκαιριών.

Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας, σε συνεργασία με τους Προϊσταμένους Δ/σεων και Γραφείων Π.Ε. και με άλλους φορείς, ξεκίνησε από το περασμένο σχολικό έτος μια σοβαρή προσπάθεια ένταξης όλων των παιδιών των τριγώνων στο εκπαιδευτικό μας σύστημα (νηπιαγωγείο και δημοτικό σχολείο).

Η προσπάθεια αυτή θα συνεχιστεί και κατά το σχολικό έτος 1995-96 με εντονότερο ρυθμό, με στόχο τη φοίτηση όλων των Ελληνόπουλων που έχουν τη νόμιμη ηλικία τόσο στο νηπιαγωγείο όσο και στο δημοτικό σχολείο. Ο στόχος αυτός μπορεί να επιτευχθεί με τη συνεργασία όλων των εκπαιδευτικών αρχών και πρώτιστα με τη συμμετοχή στην προσπάθεια και τη συμβολή του διδακτικού προσωπικού. Γι' αυτό το λόγο με την έναρξη της σχολικής χρονιάς θα γίνουν οι παρακάτω ενέργειες:

1. Οι Δ/τές, όχι μόνο θα ενθαρρύνουν την προσέλευση των τριγώνων μαθητών στο σχολείο, αλλά και θα αναζητήσουν τριγώνονπαιδες που μένουν στην περιοχή τους και θα φροντίσουν για την εγγραφή και τη φοίτησή τους.

2. Οι Προϊστάμενοι των νηπιαγωγείων θα καταβάλουν προσπάθεια για τη φοίτηση των τριγώνων νηπίων της περιοχής τους, η μεταφορά των οποίων μπορεί να γίνει με πρωτοβουλία των ίδιων των γονέων ή της τοπικής αυτοδιοίκησης (Νομαρχιακής ή Δημοτικής).

3. Τόσο στα δημοτικά σχολεία όσο και στα νηπιαγωγεία τα τριγώνονπαιδα θα γίνουν δεκτά ανεξάρτητα αν είναι γραμμένα σε μητρώα ή δημοτολόγια. Για την εγγραφή τους σ' αυτά θα φροντίσουν οι Δ/τές των σχολείων, σύμφωνα με τις παρ. 6, 7 και 11 του τέταρτου άρθρου του Π.Δ. 497/81 (ΦΕΚ 134 Α').

4. Οι Δ/σεις και τα Γραφεία Εκπαίδευσης θα ζητήσουν καταστάσεις τριγώνονπαιδων που φοιτούν στα σχολεία της περιφέρειας. Επίσης θα γίνει καταγραφή των παιδιών σχολικής και προσχολικής ηλικίας που διαμένουν σε καταυλισμούς και σε συνεργασία με τους σχολικούς συμβούλους και τους Δ/τές των δημοτικών σχολείων και Προϊσταμένους νηπιαγωγείων θα γίνει προσπάθεια να επιτευχθεί η φοίτηση των παιδιών στα σχολεία και στα νηπιαγωγεία. Η φοίτηση μπορεί να εξασφαλιστεί ή με μεταφορά των μαθητών ή με εγκατάσταση προκατασκευασμένων αιθουσών στους καταυλισμούς. Για την εξασφάλιση των προκατασκευασμένων αιθουσών οι Προϊστάμενοι των Δ/σεων θα συνεργαστούν με τις αρμόδιες υπηρεσίες των νομαρχιών ή του Ο.Σ.Κ. Για την επίλυση του θέματος προτείνουμε να πραγματοποιηθεί σύσκεψη σε νομαρχιακό επίπεδο με πρωτοβουλία του Προϊσταμένου της Δ/σης, στην προσπάθεια να πεισθούν όλες οι συναρμόδιες υπηρεσίες για την αναγκαιότητα της φοίτησης των τριγώνονπαιδων στα σχολεία.

5. Μέχρι 20 Σεπτεμβρίου οι Προϊστάμενοι των Δ/σεων θα μας γνωρίσουν τον αριθμό του διδακτικού προσωπικού που είναι απαραίτητος για την εφαρμογή του προγράμματος φοίτησης όλων των τριγώνονπαιδων σε σχολεία. Το Υπουργείο Παιδείας θα διαθέσει ειδικές πιστώσεις για την κάλυψη των αναγκών σε δασκάλους και νηπιαγωγούς.

6. Οι σχολικοί σύμβουλοι θα φροντίσουν για την τροποποίηση του προγράμματος, ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες αλλά και στις δυνατότητες των μαθητών αυτών.

Να διατηρηθεί μέχρι
Βαθμός ασφαλείας

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΥΩΝ

ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑ ΕΡΓΕΙΟΝ

Δ/ΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Π.Ε.
ΓΡΑΦΕΙΟ Τ.Υ./Φ.Τ.

Εργ 13
1689 / 27-9-99

Αθήνα, 14-9-1999
Αριθ. Πρωτ.
Φ1/ 22/Γ1/720

Βαθμός Προτερ.

Ερμού 15
10185 ΑΘΗΝΑ

ΑΠ. 1689 / 27-9-99
50
49
Φ5

- Προς:
1. Σχολικούς Συμβούλους Π.Ε. της χώρας (Μέσω Δ/σεων και Γραφείων Π.Ε.)
  2. Προϊσταμένους Δ/σεων και Γραφείων Π.Ε.
  3. Διευθυντές και Προϊσταμένους Δημότικων Σχολείων της χώρας (Μέσω Δ/σεων και Γραφείων Π.Ε.)

Πληροφορίες : Μ.Κουμπούρα
Τηλέφωνο : 3237486
FAX : 3238444
GIAN

4^ο ΓΡΑΦΕΙΟ
ΠΡΩΤΟΒ. ΕΚΠ/ΣΗΣ
Αριθ. Πρωτ. 1674
Αθήνα 23-9-99

ΘΕΜΑ: Διαπολιτισμική Εκπαίδευση - Ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων

Σας στέλνουμε την αριθμ. Φ10/20/Γ1/708/7-9-1999 απόφαση του Υπουργού Παιδείας που αφορά τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση (Τάξεις Υποδοχής και Φροντιστηριακά Τμήματα) και παρακαλούμε για την εφαρμογή της.

Μετά την έκδοση της παρούσας απόφασης, το ΦΕΚ της οποίας θα σας γίνει σύντομα γνωστό, παύει να ισχύει η Φ2/378/Γ1/1124/8-12-94 (ΦΕΚ 930/Τ.Β') απόφαση Υπουργού Παιδείας.

Εργ. 4 / 139 / 31 - 1 - 95 / Εργ. 10

Συν. 6 φυλ.

Εσωτ. διανομή

Δ/νση Σπουδών Π.Ε.
Γραφείο Τ.Υ./Φ.Τ.

Ο Δ/ΝΤΗΣ

ΠΑΥΛΟΣ ΓΟΥΣΗΣ

Πιστή Αντίγραφο
ε προϊστάμενος Γραφείου
Διεύθυνσης & Προστασίας

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΥΤΩΝ

ΔΙΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Π.Ε.
ΓΡΑΦΕΙΟ Τ.Υ./Φ.Τ.

Να διατηρηθεί μέχρι
Βαθμός ασφαλείας

Αθήνα, 7-9-1999
Αριθ. Πρωτ.
Φ10/201Γ/1/708
Προς: ΑΠΟΦΑΣΗ

Βαθμός Προτερ.

ΚΟΙΝ:

Ερμού 15
10185 ΑΘΗΝΑ

Πληροφορίες: Π. Γούσης, Κ. Κώτσης
Τηλέφωνο : 3238380, 3238523
FAX : 3238444

ΘΕΜΑ: Διαπολιτισμική Εκπαίδευση- Ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων
Σχετ. Αριθμ. Φ2/378/Γ/1/1124/8-12-94 (ΦΕΚ 930/14-12-94 Τ.Β') Απόφαση Υπουργού Παιδείας

Έχοντας υπόψη:

1. Το άρθρο 2 παρ. 3 του Ν. 1894/90, ΦΕΚ 110 τ.Α'
2. Το άρθρο 35 παρ. 3 του Ν. 2413/96, ΦΕΚ 124 τ.Α'
3. Το γεγονός ότι από τις διατάξεις της παρούσας απόφασης δεν θα προκύψουν για το κρατικό προϋπολογισμό επιπλέον δαπάνες από αυτές που ήδη είχαν υπολογιστεί με την αναφερόμενη στο θέμα αυτό αριθμ. Φ2/378/Γ/1/1124/8-12-94 (ΦΕΚ 930 τ. Β') απόφαση του Υπουργού Παιδείας

αποφασίζουμε

Προκειμένου η εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών να γίνει περισσότερο αποτελεσματική και συμμετοχική - ενεργητική, ώστε οι μαθητές αυτοί να ενταχθούν ομαλά και ισόρροπα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, στα πλαίσια της διαπολιτισμικής αγωγής, διαμορφώνεται ένα ευέλικτο σχήμα θεσμικής και διδακτικής παρέμβασης, το οποίο επιτρέπει στο Σύλλογο διδασκόντων κάθε σχολικής μονάδας Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αφού σταθμίσει τις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών αυτών και τις δυνατότητες της σχολικής μονάδας να επιλέξει εκείνο το σχήμα που μπορεί να λειτουργήσει ουσιαστικά και αποδοτικά. Το θεσμικό σχήμα έχει τη μορφή:

- Τάξη Υποδοχής Ι
- Τάξη Υποδοχής ΙΙ
- Φροντιστηριακό Τμήμα
- Διευρυμένο ωράριο

1. Φοίτηση σε Τάξη Υποδοχής (Τ.Υ.)

Το πρόγραμμα των Τάξεων Υποδοχής ολοκληρώνεται σε δύο κύκλους που εντάσσονται μέσα στο ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου:

- Στις Τάξεις Υποδοχής Ι, όπου εφαρμόζεται εντατικό πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας για μαθητές που θα ενταχθούν στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, η φοίτηση διαρκεί ένα διδακτικό έτος.

- Στις Τάξεις Υποδοχής ΙΙ, όπου εφαρμόζεται μικτό πρόγραμμα εσωτερικής και εξωτερικής γλωσσολογικής και μαθησιακής υποστήριξης των μαθητών που έχουν ενταχθεί σ' αυτές και το οποίο πραγματοποιείται μέσα στις κανονικές τάξεις με παράλληλη υποστηρικτική γλωσσική διδασκαλία, η φοίτηση διαρκεί μέχρι δύο διδακτικό έτη, μετά την παρακολούθηση του κύκλου Τ.Υ. Ι

2. Λειτουργία Τ.Υ.

α) Ο μικρότερος αριθμός μαθητών με τον οποίο δημιουργείται Τ.Υ. Ι ή ΙΙ είναι 9 και ο μεγαλύτερος 17. Σε περίπτωση που σε γειτονικά σχολεία υπάρχουν μαθητές που έχουν την ανάγκη να φοιτήσουν σε Τ.Υ., μπορούν να μετεγγραφούν με τη σύμφωνη γνώμη των γονέων τους και των διευθυντών των σχολείων, με απόφαση του προϊστάμενου Διεύθυνσης ή Γραφείου Εκπαίδευσης, σε ένα σχολείο στο οποίο τηρούνται οι προϋποθέσεις, ώστε να είναι δυνατή η ίδρυση Τ.Υ.Ι:

Ειδικότερα:

Φοίτηση σε Τάξη Υποδοχής (Τ.Υ.)

Το πρόγραμμα των Τάξεων Υποδοχής ολοκληρώνεται σε δύο κύκλους που εντάσσονται μέσα στο ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου:

- Στις Τάξεις Υποδοχής Ι, όπου εφαρμόζεται εντατικό πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας και μαθησιακής προετοιμασίας. Το πρόγραμμα εφαρμόζεται με παράλληλη παρακολούθηση μερικών μαθημάτων στην κανονική τάξη όπως: Φυσική Αγωγή, Εικαστική Αγωγή, Μουσική Αγωγή, Ξένη Γλώσσα, Σχολική Ζωή ή και άλλο μάθημα σύμφωνα με απόφαση του συλλόγου διδασκόντων, σε συνεργασία με το Σχολικό Σύμβουλο. Η φοίτηση σε Τ.Υ. Ι διαρκεί μέχρι ένα διδακτικό έτος. Είναι δυνατή ταχύτερη επανένταξη μαθητή στην κανονική τάξη έπειτα από απόφαση των εκπαιδευτικών της Τ.Υ. Ι και της κανονικής τάξης, αν στο τέλος τριμήνου έχει δείξει ότι μπορεί απρόσκοπτα να παρακολουθήσει όλα τα μαθήματα.
- Στις Τάξεις Υποδοχής ΙΙ, όπου εφαρμόζεται μικτό πρόγραμμα εσωτερικής και εξωτερικής γλωσσικής και μαθησιακής υποστήριξης των μαθητών που έχουν ενταχθεί σ' αυτές και το οποίο πραγματοποιείται μέσα στις κανονικές τάξεις με παράλληλη υποστηρικτική διδασκαλία. Η φοίτηση διαρκεί δύο διδακτικά έτη (σε εξαιρετικές περιπτώσεις τρία έτη) και επιδιώκεται να είναι συνεχής για να είναι αποτελεσματική η υποστηρικτική προσπάθεια.

Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση:

Εφαρμόζεται εβδομαδιαίο ωρολόγιο 18-22 διδακτικών ωρών που πραγματοποιούνται με απόσπαση των μαθητών από την κανονική τάξη, εκτός από τα μαθήματα Καλλιτεχνικά, Τεχνολογία, Φυσική Αγωγή, Μαθηματικά (προαιρετικά το τελευταίο, με απόφαση των διδασκόντων) όπου εντάσσονται κανονικά. Ειδικότερα το πρόγραμμα διαμορφώνεται ως εξής:

Μαθήματα εντατικής παρακολούθησης (18-22 ώρες)

14 ώρες ελληνικά

(4 ώρες μαθηματικά)

4 ώρες στοιχεία από τα υπόλοιπα μαθήματα

Μαθήματα κοινής παρακολούθησης (7-13 ώρες)

	Τάξεις	Α'	Β'	Γ'
Μαθηματικά		4	4	4
Ξένη γλώσσα		6	5	5
Πληροφορική- Τεχνολογία		2	2	1
Φυσική Αγωγή		3	3	2
Ασθητική Αγωγή		1	2	2
Οικιακή Οικονομία		1	2	-
ΣΕΠ		-	-	1

49
φ 5

Στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση λόγω της ιδιομορφίας του σχ. ού προγράμματος ο σύλλογος διδασκόντων του σχολείου αποφασίζει με ποια τάξη/-εις και με ποιο τμήμα/-τα της μπορεί να «συνδεθεί» η Τάξη Υποδοχής, ώστε οι μαθητές τους να συνδιδάσκονται τα μαθήματα Φυσικής Αγωγής, Καλλιτεχνικών, Τεχνολογίας και Μαθηματικών ή τουλάχιστον ένα από αυτά. Οι Τ.Υ. πρέπει να λειτουργούν κατά τάξη. Σε αντίθετη περίπτωση θα αιτιολογείται εγγράφως από το Διευθυντή του σχολείου η παρέκκλιση από τον κανόνα λειτουργίας των Τ.Υ.

Πρόγραμμα σπουδών Τ.Υ.ΙΙ

Στο πρόγραμμα αυτό οι μαθητές/-τριες παρακολουθούν στις « κανονικές » τάξεις του σχολείου, ενώ παράλληλα έχουν γλωσσική και μαθησιακή υποστήριξη. Η υποστήριξη προβάλλει:

α. **Εσωτερική διαφοροποίηση της διδασκαλίας** με εξατομικευμένη υποστήριξη των μαθητών για την ανάπτυξη των αναγκών γλωσσικών δεξιοτήτων τους ενώ συμμετέχουν στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες της « κανονικής » τάξης με τον εκπαιδευτικό που είναι υπεύθυνος για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας (συνεργατική διδασκαλία).

β. **Εξωτερική διαφοροποίηση της διδασκαλίας:** Συνέχιση της εντατικής διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας από τους ειδικούς εκπαιδευτικούς

γ. Το μάθημα της γλώσσας και κουλτούρας της χώρας προέλευσης είναι προαιρετικό και, εφόσον υπάρξει ικανός αριθμός μαθητών (7-15) διδάσκεται για 4 ώρες την εβδομάδα εκτός του ωρολογίου προγράμματος στην περίπτωση που η τάξη έχει πλήρες ωρολόγιο πρόγραμμα. Για την παρακολούθηση του μαθήματος αυτού χορηγείται στο τέλος του διδακτικού έτους σχετική βεβαίωση.

Προεργασίες για ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων

1. Τάξη Υποδοχής Ι

- Με διαπιστωτικό test ανιχνεύεται το επίπεδο ελληνομάθειας του μαθητή. Στη συγκεκριμένη περίπτωση διαπιστώνεται ότι ο μαθητής έχει ελάχιστη ή μηδενική γνώση της ελληνικής γλώσσας με αποτέλεσμα η κατανόηση και παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου να είναι ανεπαρκείς σε όλες τις κοινωνικές και εκπαιδευτικές περιστάσεις.
- Επιζητείται δήλωση του γονέα ότι επιθυμεί να παρακολουθήσει το παιδί του Τάξη Υποδοχής Ι. Σε αντίθετη περίπτωση παραπέμπεται το θέμα στην ομάδα ψυχοκοινωνικής στήριξης, και
- Ανατίθεται η διδασκαλία σε διδακτικό προσωπικό, κατά προτίμηση εξειδικευμένο στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας
- Εξασφαλίζεται έγκαιρα κατάλληλο διδακτικό υλικό

2. Τάξη Υποδοχής ΙΙ

- Οι Τ.Υ. ΙΙ αφορούν μαθητές αλλόγλωσσους οποιασδήποτε τάξης της Α/θμιας ή Β/θμιας εκπαίδευσης
  - Με διαπιστωτικό test ανιχνεύεται το επίπεδο ελληνομάθειας του μαθητή. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ότι είναι μέτριο, δηλαδή παρουσιάζει μια ασταθή επάρκεια στην ελληνική γλώσσα με αποτέλεσμα να λειτουργεί ανεπαρκώς στο σύνολο του σχολικού αναλυτικού προγράμματος.
  - Επιζητείται δήλωση του γονέα ότι επιθυμεί να παρακολουθήσει το Τάξη Υποδοχής ΙΙ. Σε περίπτωση διαφωνίας του, το θέμα παραπέμπεται στην ομάδα ψυχοκοινωνικής στήριξης.
  - Στις διδακτικές διαδικασίες Τ.Υ. μπορεί να συμμετάσχει και διγλωσσος εκπαιδευτικός.
- Η απόφαση για την ένταξη μαθητή σε Τάξη Υποδοχής Ι ή ΙΙ λαμβάνεται από το σύλλογο διδασκόντων σε συνεργασία με το αρμόδιο σχολικό συμβούλο, αφού συνεκτιμήσουν τα διαγνωστικά test και λάβουν υπόψη τη σχετική εισήγηση των ειδικών

επιστημόνων (ψυχολόγου ή /και κοινωνικού λειτουργού) που παρακολουθούν τη διαδικασία σχολικής προσαρμογής του συγκεκριμένου μαθητή, εφόσον ο θεσμός της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης λειτουργεί στην εκπαιδευτική περιφέρεια.

3. Φοίτηση σε Φροντιστηριακό Τμήμα (Φ.Τ.)

Το πρόγραμμα των Φ.Τ. παρακολουθείται από μαθητές παλιννοστούντες ή αλλοδαπούς που είτε δεν φοίτησαν σε Τ.Υ.Ι ή /και ΙΙ και αντιμετωπίζουν γλωσσικές δυσκολίες είτε εντάχθηκαν στα υποστηρικτικά γι' αυτούς μέτρα και παρακολούθησαν τα σχετικά μαθήματα αλλά εξακολουθούν να δυσκολεύονται γλωσσικά κατά την ένταξή τους στην « κανονική » τάξη. Η λειτουργία των Φ.Τ. πραγματοποιείται εκτός σχολικού ωραρίου.

4. Λειτουργία Φ.Τ.

Ο μικρότερος αριθμός μαθητών με τον οποίο δημιουργείται Φροντιστηριακό Τμήμα είναι ο 3 και ο μεγαλύτερος 8. Μαθητές ευρύτερων περιοχών μπορούν να εγγραφούν στο ίδιο σχολείο, με τη σύμφωνη γνώμη των γονέων τους και των διευθυντών των σχολικών μονάδων, μετά από έγκριση του προϊσταμένου Διευθυνσης ή Γραφείου Εκπαίδευσης, ώστε να εξασφαλίζεται ικανός αριθμός μαθητών για την ίδρυση Φροντιστηριακού Τμήματος.

Επίσης μπορούν να ιδρύονται Φ.Τ. σε σχολικές μονάδες και να φοιτούν σε αυτά μαθητές των πλησιέστερων σχολείων, αφού εξασφαλιστεί έγκριση των γονέων τους.

Στα Φ.Τ. παρέχεται υποστηρικτική διδασκαλία μέχρι 10 ώρες την εβδομάδα από τις οποίες οι 2 διατίθενται για μελέτη.

5. Πρόγραμμα σπουδών Φροντιστηριακού Τμήματος

Διδάσκονται τα μαθήματα στα οποία ο σύλλογος διδασκόντων κρίνει ότι οι αλλόφωνοι μαθητές αντιμετωπίζουν δυσκολίες γλωσσικές ή και μαθησιακές. Επίσης γίνεται μελέτη και προετοιμασία των μαθητών για τα μαθήματα της επόμενης μέρας 2-ώρες-την-εβδομάδα (σύνολο 10-).

Η κατανόησή των ωρών διδασκαλίας κατά μάθημα, οι ώρες λειτουργίας του Φ.Τ., καθώς και η χρήση διδακτικού υλικού, καθορίζονται από το σχολικό συμβούλο σε συνεργασία με το σύλλογο διδασκόντων.

6. Έναρξη λειτουργίας των Τ.Υ. και Φ.Τ.

Οι αρμόδιες Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις λειτουργίας Τάξεων Υποδοχής Ι ή και ΙΙ και Φροντιστηριακών Τμημάτων, φροντίζουν ώστε η έναρξη λειτουργίας των Τάξεων Υποδοχής και των Φροντιστηριακών Τμημάτων να γίνεται το αργότερο την 1^η Οκτωβρίου. Για το λόγο αυτό, στο τέλος του διδακτικού έτους υποβάλλονται από τις σχολικές μονάδες α) τεκμηριωμένες προτάσεις για ίδρυση και λειτουργία Τ.Υ., β) στοιχεία που αφορούν μαθητές που πρέπει να παρακολουθήσουν τις Τ.Υ. Ι ή ΙΙ αλλά η υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου δεν επιτρέπει την εφαρμογή του προγράμματος Τ.Υ. -έκθεση λόγω αδυναμίας υλοποίησης του προγράμματος Τ.Υ. Μετά το πρώτο δεκάημερο του Σεπτεμβρίου υποβάλλονται στις αρμόδιες Δ/σεις Εκπαίδευσης σχετικά συμπληρωματικά στοιχεία.

7. Διδακτικό προσωπικό

Α. Στις Τάξεις Υποδοχής διδάσκουν μόνιμοι εκπαιδευτικοί, που βρίσκονται στη διάθεση του οικείου Περιφερειακού Υπηρεσιακού Συμβουλίου ή που απασπώνται για το σκοπό αυτό, όπως και ανασπληρωτές ή ωρομίσθιοι εκπαιδευτικοί.

Στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση διδάσκουν με πλήρες ωράριο και στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με πλήρες ωράριο ή για τη συμπλήρωση του κανονικού τους ωραρίου.

Οι ωρομίσθιοι εκπαιδευτικοί προσλαμβάνονται με απόφαση του οικείου προϊσταμένου Δ/σης Εκπαίδευσης και διδάσκουν με ωράριο που καθορίζεται από τη σύμβαση πρόσληψής τους.

Στις Τάξεις Υποδοχής διδάσκουν κατά πρώτο λόγο διαθέσιμοι εκπαιδευτικοί του ίδιου σχολείου, εφόσον το επιθυμούν και έχουν τα απαραίτητα για το έργο αυτό προσόντα.

Β. Η εξειδίκευση στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, η άριστη γνώση της ελληνικής για την περίπτωση των αλλοδαπών εκπαιδευτικών, η πολύ καλή γνώση ξένης γλώσσας και κατά περίπτωση της χώρας προέλευσης των μαθητών, η παρακολούθηση σχετικών σεμιναρίων, η προηγούμενη διδακτική εμπειρία σε Τάξεις Υποδοχής ή Φροντιστηριακά Τμήματα λογίζονται ως προσόντα επιλογής για την ανάθεση διδασκαλίας.
Γ. Στα Φροντιστηριακά Τμήματα διδάσκουν μόνιμοι ή αναπληρωτές εκπαιδευτικοί της ίδιας ή, αν αυτό δεν είναι δυνατό, άλλης σχολικής μονάδας, για συμπλήρωση του διδακτικού τους ωραρίου ή με ωριαία αντιμισθία.

Σε περίπτωση που δεν είναι δυνατή η διδασκαλία από εκπαιδευτικούς των παραπάνω κατηγοριών, προσλαμβάνονται αδιόριστοι εκπαιδευτικοί ως ωρομίσθιοι και αν αυτό δεν είναι δυνατό, ιδιώτες εκπαιδευτικοί που διαθέτουν τα απαραίτητα προσόντα, ως ωρομίσθιοι.

Δ. Για κάλυψη ειδικών αναγκών και συγκεκριμένα για τη διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας προέλευσης μπορούν να προσλαμβάνονται ως ωρομίσθιοι κατά σειρά προτεραιότητας:

1. Αδιόριστοι εκπαιδευτικοί που διαθέτουν τα προσόντα διαρισμού στην ελληνική εκπαίδευση και είναι αποδεδειγμένα γνώστες της γλώσσας (διαθέτουν σχετικό τίτλο) και του πολιτισμού της χώρας προέλευσης των μαθητών (λόγω διαμονής τους σ' αυτή).
2. Ελλείψει αυτών εκπαιδευτικοί, έλληνες ή αλλοδαποί, που γνωρίζουν επαρκώς την ελληνική και είναι αποδεδειγμένα γνώστες της γλώσσας της χώρας προέλευσης των μαθητών.

Ε. Η πρόσληψη των εκπαιδευτικών της παραγράφου Δ, εδάφ. 1,2 πραγματοποιείται με απόφαση του Νομάρχη ύστερα από πρόταση του αρμόδιου περιφερειακού συμβουλίου και έγκριση του Υπουργείου Παιδείας.

ΣΤ. Για κάλυψη των ειδικών αναγκών που αναφέρονται στις παραγράφους Γ και Δ μπορεί με οικονομική στήριξη άλλων δημόσιων φορέων και οργανισμών που εμπλέκονται στη διαδικασία της διαπολιτισμικής να προσληφθούν με έγκριση του αρμόδιου περιφερειακού υπηρεσιακού συμβουλίου εκπαιδευτικοί, ψυχολόγοι και κοινωνικοί λειτουργοί για τις Τάξεις Υποδοχής και τα Φροντιστηριακά Τμήματα, εφόσον διαθέτουν τα προσόντα που καθορίστηκαν στις αντίστοιχες παραγράφους (Γ και Δ).

Ζ. Με ευθύνη των Σχολικών Συμβούλων και των αρμόδιων υπηρεσιών οργανώνονται επιμορφωτικά σεμινάρια, τα οποία οφείλουν να παρακολουθούν όσοι εργάζονται με οποιαδήποτε σχέση εργασίας σε Τ.Υ. ή σε Φ.Τ.

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς με ευθύνη των Σχολικών Συμβούλων οργανώνονται συνανήσεις για τον απολογισμό και την αξιολόγηση της λειτουργίας των Τ.Υ. και των Φ.Τ. και τη διατύπωση προτάσεων.

8. Εποπτεία - Παιδαγωγική Καθοδήγηση

Ο Διευθυντής της σχολικής μονάδας και ο οικείος προϊστάμενος έχουν τη φροντίδα και την ευθύνη για τη διευκόλυνση των μαθητών αυτών στην ένταξή τους στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα αλλά και για την τήρηση του ωραρίου λειτουργίας των Τ.Υ. και των Φ.Τ. Σε περίπτωση που οι σχολικές συνθήκες ή ο αριθμός των μαθητών αυτών δεν επιτρέψουν την ίδρυση και λειτουργία Τ.Υ. ή Φ.Τ. πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια ώστε οι μαθητές αυτοί να υποστηριχθούν γλωσσικά και μαθησιακά.

Την ευθύνη για την κατάρτιση εξειδικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, την έκδοση σχολικών βιβλίων προσαρμοσμένων στις ανάγκες των μαθητών που φοιτούν σε ΤΥ και ΦΤ, καθώς και την παραγωγή κατάλληλου εποπτικού υλικού έχουν το ΙΠΟΔΕ και το Π.Ι.

Ο Σχολικός Σύμβουλος έχει την ευθύνη της επιστημονικής και παιδαγωγικής καθοδήγησης των εκπαιδευτικών καθώς και της σύνταξης και εφαρμογής προγραμμάτων διδασκαλίας και χρήσης του εποπτικού υλικού σε συνεργασία πάντοτε με το διδακτικό προσωπικό.

Στο τέλος του σχολικού χρόνου οι προϊστάμενοι των Σχολικών Συμβούλων και στον Προϊστάμενο της αρμόδιας Διεύθυνσης ή Γραφείου Εκπαίδευσης, τις οποίες συντάσσουν οι εκπαιδευτικοί που εφάρμοσαν τα προγράμματα.

Οι Σχολικοί Σύμβουλοι αποδελτιώνουν, κωδικοποιούν τα προβλήματα και τις προτάσεις και υποβάλλουν συνοπτική έκθεση στην αρμόδια υπηρεσία του ΥΠΕΠΘ, το ΙΠΟΔΕ και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

9. Διοικητικές ρυθμίσεις

Με εγκύκλιο θα ρυθμιστούν θέματα που αφορούν:

- την αξιολόγηση των μαθητών
- την φοίτηση των μαθητών σε Τ.Υ ή Φ.Τ.
- τα διαγνωστικά εργαλεία για την πορεία ελληνομάθειας του μαθητή και το γνωστικό επίπεδό του.
- τα διαγνωστικά εργαλεία για το πέρασμα από ένα τύπο Τ.Υ. στον άλλο
- την επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού
- τις ενέργειες των εκπαιδευτικών οργάνων για την καλή οργάνωση και λειτουργία των

Τάξεων Υποδοχής και των Φροντιστηριακών Τμημάτων και την έγκαιρη λειτουργία τους. Από τη δημοσίευση της παρούσας, παύει να ισχύει οποιαδήποτε άλλη διάταξη, η οποία ρυθμίζει θέματα ίδρυσης και λειτουργίας Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων.

Η παρούσα απόφαση να δημοσιευτεί στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΑΡΣΕΝΗΣ

Πιστό Αντίγραφο
ο προϊστάμενος Τμήματος
Διακίνησης & Πρωτοκόλλου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚ/ΤΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Π.Ε.

ΤΜΗΜΑ Α'

Μητροπόλεως 15

101 85 ΑΘΗΝΑ

Δ' ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΡΩΤΟΒ. ΕΚΠ/ΣΗΣ Αριθ. Πρωτ. <u>55</u> Λήψη <u>14-1-98</u>

Πληροφορίες: Κων. Κώτσης

Τηλέφωνο: 3238523

stae

FAX: 32.48.264

TELEX: 21.60.59 - 21.62.70

ΘΕΜΑ : Λειτουργία σχολικού συνεταιρισμού.

Βαθμός Ασφαλείας:
Να διατηρηθεί μέχρι:

Αθήνα 5.1.1998

Αρ. Πρωτ. Βαθμός Προτερ.

Φ3/5/Γ1/4

- ΠΡΟΣ : 1. Σχολικούς Συμβούλους Π.Ε
(Μέσω Δ/σεων Π.Ε)
2. Προϊσταμένους Δ/σεων
και Γραφείων Π.Ε.
Εδρες τους
3. Διευθυντές και Προϊστα-
μένους δημοτικών σχολείων
(Μέσω Δ/σεων και Γρα-
φείων Π.Ε).

Σας στέλνουμε την αριθμ. Φ3/1085/Γ1/1456/2.12.1997 απόφαση του κ. Υφυπουργού Παιδείας, η οποία δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 1107/15.12.97, τεύχος β και αφορά τη λειτουργία των σχολικών συνεταιρισμών.

Για την εφαρμογή της απόφασης αυτής επισημαίνουμε τα ακόλουθα:

1. Στο εξής όλοι οι συνεταιρισμοί των δημοτικών σχολείων θα λειτουργούν σύμφωνα με τις διατάξεις της παραπάνω απόφασης. Οι συνεταιρισμοί που ήδη λειτουργούν θα προσαρμόσουν το καταστατικό και την όλη διαδικασία λειτουργίας στις διατάξεις της απόφασης μέχρι το τέλος Μαρτίου 1998, όπως στην παράγρ. 1 του άρθρου 6 της απόφασης ορίζεται.

2. Ο σχολικός συνεταιρισμός αποτελεί σημαντικό θεσμό της εκπαίδευσης και θα πρέπει να ενημερωθούν για τη σκοπιμότητα της λειτουργίας του όλοι οι εκπαιδευτικοί των δημοτικών σχολείων. Παρακαλούνται λοιπόν οι Σχολικοί Σύμβουλοι να οργανώσουν ενημερωτικές - παιδαγωγικές συναντήσεις των Διευθυντών κατά ομάδες σχολείων ή όπως αυτοί κρίνουν σκόπιμο, με αποκλειστικό θέμα την ενημέρωση για τους σκοπούς και τον τρόπο λειτουργίας του σχολικού συνεταιρισμού και τη συνεργασία για την ίδρυση συνεταιρισμών στις σχολικές μονάδες της περιφέρειάς τους. Το θέμα αυτό μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο συζήτησης των Σχολικών Συμβούλων και με όλους τους εκπαιδευτικούς κατά τις επισκέψεις τους στα σχολεία.

Στις παραπάνω συζητήσεις να προβληθεί ιδιαίτερα ο σχολικός συνεταιρισμός ως θεσμός της κοινωνικής ζωής του σχολείου και οι αρχές που διέπουν τη λειτουργία του, όπως: η αυτοδιοίκηση, οι δημοκρατικές διαδικασίες, η συλλογική προσπάθεια, η αλληλοβοήθεια, η συνεργασία και η κοινωνική ευθύνη, η ανάπτυξη της

ανεξάρτητης σκέψης και της δημοκρατικής συνείδησης, η αμοιβαία κατανόηση, ο αλληλοσεβασμός των μελών του.

3. Οι Προϊστάμενοι των Διευθύνσεων και των Γραφείων Εκπ/σης θα υποβάλουν στη Δ/ση Σπουδών Π.Ε του ΥΠΕΠΘ το προβλεπόμενο από την παράγρ.2 του άρθρου 6 της προαναφερόμενης απόφασης πρωτόκολλο μέχρι το τέλος Μαΐου 1998, μαζί με το συνημμένο πίνακα.

Συνοδευτικά: 8φ

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΓΟΥΣΗΣ

Εσωτερική διανομή

1. Δ/ση Σπουδών Π.Ε
2. Δ/ση Διοικητικών Υποθέσεων.

Πιστό Αντίγραφο
α προϊστάμενος Γραφείου
Διακ/σης & Πρωτοκόλλου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΥΤΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Π.Ε.
ΤΜΗΜΑ Α'
Ερμού 15
10185 ΑΘΗΝΑ
Πληροφορίες : Π. Γούσης, Κ. Κώσης
Τηλέφωνο : 3238380, 3238523
FAX : 3238444

Να διατηρηθεί μέχρι
Βαθμός ασφαλείας

Αθήνα, 2.12.97

Αριθ. Πρωτ.
Φ3/1085/Γ1/1456

ΠΡΟΣ: Α ΠΟΦΑΣΗ

ΘΕΜΑ: Σχολικός συνεταιρισμός

ΔΗΜΟΣΙΕΥΘΗΚΕ
Στο Φ.Ε.Κ. 1107 ΤΒ
ΗΜΕΡ. 15-12-97

Έχοντας υπόψη:

1. Την παραγρ. 3 του άρθρου 46 του Ν. 1566/85 (ΦΕΚ 167 Α)
2. Την ανάγκη καθορισμού κοινών κανόνων λειτουργίας των σχολικών συνεταιρισμών
3. Το γεγονός ότι από την παρούσα απόφαση δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού

αποφασίζουμε

Άρθρο 1

Σκοπός του σχολικού συνεταιρισμού

1. Σε κάθε δημοτικό σχολείο από 3/θέσιο και πάνω μπορεί να ιδρυθεί σχολικός συνεταιρισμός, ο σκοπός του οποίου είναι, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 46 του Ν. 1566/85 (ΦΕΚ 167Α'), να συμβάλει στη διαπαιδαγώγηση των μαθητών σχετικά με τις αρχές της αλληλοβοήθειας, της συνεργασίας και της κοινωνικής ευθύνης, στην ανάπτυξη της ανεξάρτητης σκέψης και δημοκρατικής συνείδησης, καθώς και τη γνώση συλλογικών μορφών οικονομικής δραστηριότητας.

2. Ειδικότερα με το συνεταιρισμό οι μαθητές εθίζονται στο πνεύμα της αυτοδιαχείρισης με την οικονομική τους δραστηριότητα, της κοινωνικοποιημένης σχολικής ζωής με τις ποικίλες δραστηριότητες που αναλαμβάνουν, οι οποίες επεκτείνονται στην έρευνα, στις πολιτιστικές και αθλητικές εκδηλώσεις, στον καλλωπισμό του σχολείου και του περιβάλλοντα χώρου, στις εκδρομές, στις βιβλιοθήκες, σε κοινωφελή έργα και γενικότερα στην ανάπτυξη πρωτοβουλίας και στον εθισμό στη συνεργασία και στη συλλογικότητα.

Άρθρο 2

Ίδρυση συνεταιρισμού

Η πρωτοβουλία για την ίδρυση του συνεταιρισμού μπορεί να προέρχεται είτε από τους μαθητές είτε από τους γονείς είτε από το διδακτικό προσωπικό. Το σχετικό

αίτημα εξετάζεται σε ειδική σύσκεψη του διδακτικού προσωπικού, το οποίο, όταν διαπιστώσει ότι υπάρχουν οι προϋποθέσεις λειτουργίας συνεταιρισμού στο σχολείο, παραπέμπει με απόφασή του το θέμα στο σχολικό συμβούλιο, που αποφασίζει για την ίδρυσή του.

2. Στη συνεδρίαση του σχολικού συμβουλίου καλούνται εκπρόσωποι των μαθητών για να εκθέσουν τις απόψεις τους, οι οποίοι μετά τη συζήτηση αποχωρούν, προκειμένου το σχολικό συμβούλιο να πάρει την απόφασή του.

3. Για την ίδρυση του συνεταιρισμού ακολουθούνται τα παρακάτω στάδια:

α. Με την παραπάνω απόφαση του σχολικού συμβουλίου ορίζονται δύο μέλη του, ένα από το σύλλογο διδασκόντων και ένα από το Δ.Σ. του συλλόγου γονέων, τα οποία μαζί με έναν εκπρόσωπο των μαθητών από ~~κάθε~~ τμήμα των Δ', Ε' και ΣΤ' τάξεων, για την επιλογή των οποίων φροντίζει ο δάσκαλος του τμήματος, αποτελούν το συντονιστικό συμβούλιο της ίδρυσης του συνεταιρισμού.

β. Με τη φροντίδα του συντονιστικού συμβουλίου καταρτίζεται κατάλογος μελών, ο οποίος πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον 20 μαθητές και συντάσσεται το καταστατικό του συνεταιρισμού, το περιεχόμενο του οποίου πρέπει να είναι σύμφωνο με τις διατάξεις της παρούσας απόφασης και να φέρει την υπογραφή τουλάχιστον 20 μελών από αυτά που περιλαμβάνονται στον παραπάνω κατάλογο και των μελών του συντονιστικού συμβουλίου.

γ. Το καταστατικό υποβάλλεται στο διευθυντή του σχολείου και εγκρίνεται σε ειδική συνεδρίαση από το σχολικό συμβούλιο.

δ. Μετά την έγκριση του καταστατικού το συντονιστικό συμβούλιο της ίδρυσης του συνεταιρισμού φροντίζει για την επιλογή των οργάνων διοίκησης του συνεταιρισμού, οπότε περατώνεται και το έργο του.

ε. Τροποποίηση του καταστατικού μπορεί να γίνει με απόφαση της γενικής συνέλευσης, με την προϋπόθεση ότι την πρόταση υποβάλλει ή το Δ.Σ. του συνεταιρισμού ή ομάδα μελών που αποτελούν τουλάχιστο το 1/3 του αριθμού των συνεταιριστών.

Άρθρο 3

Μέλη του συνεταιρισμού

1. Μέλη του συνεταιρισμού, πάντοτε σε προαιρετική βάση, μπορούν να είναι οι μαθητές των τάξεων Δ', Ε' και ΣΤ'. Ο ελάχιστος αριθμός για να λειτουργήσει σχολικός συνεταιρισμός είναι 20 μαθητές.

2. Τακτικά μέλη είναι οι μαθητές των τριών τάξεων που αναφέρονται στην προηγούμενη παράγραφο και οι εκπρόσωποι του συλλόγου διδασκόντων και του συλλόγου γονέων στο διοικητικό συμβούλιο και στο εποπτικό συμβούλιο του συνεταιρισμού. Οι μαθητές εγγράφονται στο συνεταιρισμό με αίτηση που κατατίθεται στο διοικητικό συμβούλιο, το οποίο με απόφασή του αποδέχεται το σχετικό αίτημα.

4. Επίτιμα μέλη μπορεί να είναι όλοι οι εκπαιδευτικοί του σχολείου και οι γονείς των μαθητών, εφόσον το επιθυμούν, καθώς και άτομα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος που προσφέρουν υπηρεσία στην ανάπτυξη του σχολικού συνεταιρισμού. Όλα τα επίτιμα μέλη εγγράφονται με απόφαση της γενικής συνέλευσης.

5. Όταν οι συνεταιριστές κάθε τάξης υπερβαίνουν τους 10, αποτελούν συνεταιριστική ομάδα, η οποία μπορεί να αναλαμβάνει συνεταιριστικό έργο είτε από τη γενική συνέλευση είτε από το Δ.Σ. του συνεταιρισμού.

Άρθρο 4 Όργανα διοίκησης

1.α. Κάθε συνεταιριστική ομάδα εκπροσωπείται από τριμελή συνεταιριστική επιτροπή. Για τις τάξεις που λειτουργούν με περισσότερα του ενός τμήματα ένα μέλος της συνεταιριστικής επιτροπής προέρχεται οπωσδήποτε από διαφορετικό τμήμα.

β. Τα μέλη της συνεταιριστικής επιτροπής εκλέγονται από όλους τους συνεταιριστές της τάξης, δηλαδή η εκλογή είναι κοινή για όλα τα τμήματα και γίνεται με ευθύνη των δασκάλων της τάξης.

γ. Με τη φροντίδα των δασκάλων της τάξης η συνεταιριστική επιτροπή επιλέγει τον πρόεδρό της.

2. ΟΡΓΑΝΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ ΕΙΝΑΙ:

- Η γενική συνέλευση (Γ.Σ)
- Το διοικητικό συμβούλιο (Δ.Σ.)
- Το εποπτικό συμβούλιο (Ε.Σ.)

Η θητεία των μελών του Δ.Σ. και του Ε.Σ. είναι μονοετής και διαρκεί από την εκλογή τους μέχρι την εκλογή των νέων οργάνων.

3.α Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ αποτελείται από όλα τα μέλη του συνεταιρισμού και συνέρχεται σε τρεις (3) τακτικές συνεδριάσεις το χρόνο και σε έκτακτες όταν το ζητήσει ένας από τους παρακάτω φορείς:

- Το διοικητικό συμβούλιο του συνεταιρισμού
- Το σχολικό συμβούλιο
- Ο συντονιστής του συνεταιρισμού
- Ο σύλλογος διδασκόντων
- Το διοικητικό συμβούλιο του συλλόγου γονέων
- Το εποπτικό συμβούλιο
- Το 1/3 τουλάχιστο των μελών του συνεταιρισμού.

β. Σε όλες τις συνεδριάσεις προεδρεύει ο πρόεδρος του Δ.Σ. του συνεταιρισμού, που συνεπικουρείται στο έργο του από το συντονιστή εκπαιδευτικό. Οι τακτικές συνεδριάσεις γίνονται εντός του διδακτικού ωραρίου (τρεις τελευταίες διδακτικές ώρες), ενώ οι έκτακτες εκτός του διδακτικού ωραρίου. Τις ώρες των τακτικών συνεδριάσεων οι τάξεις που δεν συμμετέχουν στο συνεταιρισμό ακολουθούν το διδακτικό τους ωράριο.

γ. Στη γενική συνέλευση μπορούν να πάρουν μέρος και τα επίτιμα μέλη, τα οποία έχουν δικαίωμα να παίρνουν το λόγο αλλά δεν έχουν δικαίωμα ψήφου.

δ. Η γενική συνέλευση θεωρείται ότι έχει απαρτία αν συμμετέχουν σε αυτή τα 3/5 των μελών του συνεταιρισμού και οι αποφάσεις παίρνονται κατά πλειοψηφία των παρόντων τακτικών μελών.

4. α. ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ (Δ.Σ.) του συνεταιρισμού αποτελείται από 5 έως 9 μέλη ανάλογα με τον αριθμό των συνεταιριστικών ομάδων.

β. Το Δ.Σ. αποτελούν :

- Ένας εκπρόσωπος του συλλόγου διδασκόντων που επιλέγεται ως συντονιστής του συνεταιρισμού
- Ένας εκπρόσωπος του Δ.Σ. του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων

- Οι πρόεδροι των συνεταιριστικών επιτροπών

Στις περιπτώσεις που προκύπτει άρτιος (ζυγός) αριθμός μελών Δ.Σ. , τότε προστίθεται σ' αυτό ένα ακόμα μέλος από τη συνεταιριστική επιτροπή της συνεταιριστικής ομάδας που έχει τα περισσότερα μέλη ώστε το Δ.Σ. να αποτελείται πάντοτε από περιττό αριθμό μελών.

γ. Τα αξιώματα του Δ.Σ. είναι:

- Πρόεδρος, που είναι μαθητής
- Αντιπρόεδρος, που είναι μαθητής
- Γραμματέας που είναι μαθητής, ο οποίος τηρεί το πρωτόκολλο και τους φακέλους εισερχομένων και εξερχομένων εγγράφων.
- Τρίμελής διαχειριστική ομάδα, που αποτελείται από έναν μαθητή, το συντονιστή εκπαιδευτικό και τον εκπρόσωπο του Δ.Σ. του συλλόγου γονέων , η οποία ασκεί καθήκοντα ταμία.

δ. Το Δ.Σ. συγκροτείται σε σώμα κατά την πρώτη συνεδρίασή του, η οποία πραγματοποιείται μετά από πρόσκληση και με την προεδρία του συντονιστή εκπαιδευτικού. Η εκλογή στα αξιώματα γίνεται με ψηφοφορία, στην οποία δεν μετέχουν ο συντονιστής εκπαιδευτικός και ο εκπρόσωπος των γονέων.

ε. Στις περιπτώσεις που δεν λειτουργούν συνεταιριστικές ομάδες τάξεων, λόγω του μικρού αριθμού μαθητών, οι συνεταιριστές του σχολείου αποτελούν ενιαία συνεταιριστική ομάδα οπότε οι μαθητές μέλη του Δ.Σ. του συνεταιρισμού και του εποπτικού συμβουλίου επιλέγονται από το σύνολο των συνεταιριστών.

στ. Στα πολυθέσια σχολεία εκπρόσωπο στο Δ.Σ. επιλέγουν και οι συνεταιριστές της τάξης που το σύνολό τους δεν υπερβαίνει τους 10 για να σχηματίσουν συνεταιριστική ομάδα , αλλά δεν είναι λιγότεροι από 5.

ζ. Με ευθύνη του γραμματέα του Δ.Σ. τηρείται βιβλίο πράξεων και βιβλίο γενικών συνελεύσεων.

5. Το ΕΠΟΠΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ είναι πενταμελές και το αποτελούν:

- Ένας εκπρόσωπος του συλλόγου διδασκόντων
- Ένας εκπρόσωπος του Δ.Σ. του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων
- Τρεις μαθητές, ένας από κάθε μια από τις τάξεις Δ', Ε' και ΣΤ' οι οποίοι προέρχονται από τα μέλη της συνεταιριστικής επιτροπής της τάξης.

6. ΕΡΓΟ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ:

α. Η γενική συνέλευση αποτελεί το ανώτατο όργανο του συνεταιρισμού και χαράσσει το γενικό πλαίσιο των δραστηριοτήτων του Δ.Σ.

β. Έργο του Δ.Σ. είναι η πραγματοποίηση των αποφάσεων και εντολών της γενικής συνέλευσης και ενεργεί πάντοτε στα πλαίσια των γενικών κατευθύνσεων που εκείνη ορίζει. Παίρνει μέτρα που κρίνονται απαραίτητα για την προώθηση των σκοπών του συνεταιρισμού, όπως αυτά αναφέρονται στο άρθρο 1 της παρούσης απόφασης και στο επίσημο καταστατικό. Ο πρόεδρος εκπροσωπεί το Δ.Σ. του συνεταιρισμού και οι αποφάσεις παίρνονται κατά πλειοψηφία.

γ. Έργο του εποπτικού συμβουλίου είναι να ελέγχει τα πεπραγμένα του Δ.Σ. και να ασκεί έλεγχο στην οικονομική διαχείριση. Για το σκοπό αυτό συντάσσει τέσσερις φορές το χρόνο πρωτόκολλο επιθεώρησης της οικονομικής διαχείρισης, ήτοι:

- Εντός του Ιανουαρίου
- Εντός του Απριλίου
- Με την παράδοση της διαχείρισης μετά την εκλογή των νέων οργάνων διοίκησης

- Κατά τον απολογισμό

Το εποπτικό συμβούλιο ασκεί έκτακτο έλεγχο της οικονομικής διαχείρισης όταν το ζητήσει ένας από τους παρακάτω φορείς:

- Ο δ/τής του σχολείου
- Το σχολικό συμβούλιο
- Ο προϊστάμενος της Δ/σης ή του Γραφείου Εκπ/σης
- Το ίδιο το Δ.Σ. του συνεταιρισμού

δ. Με ευθύνη του εποπτικού συμβουλίου τηρείται βιβλίο ελέγχου, στο οποίο καταχωρούνται τα πρακτικά των αποφάσεών του και οι παρατηρήσεις του που αφορούν τον έλεγχο του Δ.Σ. του συνεταιρισμού, συμπεριλαμβανομένου και του ελέγχου της οικονομικής διαχείρισης.

Άρθρο 5 Οικονομική διαχείριση

1. Η οποιαδήποτε οικονομική δραστηριότητα πρέπει να ασκείται στα πλαίσια της νομιμότητας, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις που αφορούν τη χρήση των ημερησίων, τη χαρτοσήμανση των αποδείξεων και την απόδοση των κρατήσεων.

2. Τα έσοδα του συνεταιρισμού προέρχονται:

α. Από τις τακτικές εισφορές των μελών, οι οποίες ορίζονται από τη γενική συνέλευση.

β. Από τις έκτακτες εισφορές καθώς και δωρεές διαφόρων φορέων.

γ. Από την εκμετάλλευση περιουσιακών στοιχείων, δραστηριότητα όμως που δεν μπορεί να έρχεται σε αντίθεση με τις αρμοδιότητες της σχολικής επιτροπής.

3. Η οικονομική διαχείριση ασκείται από το Δ.Σ. του συνεταιρισμού μέσω της τριμελούς διαχειριστικής επιτροπής, με ευθύνη της οποίας τηρούνται και τα σχετικά βιβλία που αναφέρονται στην επόμενη παράγραφο.

4. Για την οικονομική διαχείριση τηρούνται τα ακόλουθα βιβλία, τα οποία υπογράφονται από τον πρόεδρο του Δ.Σ., το συντονιστή εκπαιδευτικό και το Δ/τή του σχολείου και θεωρούνται από τον Προϊστάμενο της Δ/σης ή του Γραφείου που ανήκει το σχολείο.

α. Βιβλίο ταμείου, το οποίο είναι παρόμοιο με το βιβλίο εσόδων και εξόδων που τηρεί η σχολική επιτροπή. Στο βιβλίο αυτό καταχωρούνται στις οικείες στήλες τα έσοδα και τα έξοδα. Για όλες τις εγγραφές πρέπει να υπάρχει το σχετικό παραστατικό στοιχείο.

β. Μπλοκ τριπλότυπων αποδείξεων είσπραξης, παρόμοιο μ' αυτό που τηρεί η σχολική επιτροπή. Στο μπλοκ αυτό καταχωρούνται όλα τα έσοδα, από οποιαδήποτε πηγή και αν προέρχονται και στη συνέχεια γίνεται η εγγραφή στο βιβλίο ταμείου. Επομένως ο αύξων αριθμός των αποδείξεων αντιστοιχεί στον αύξοντα αριθμό εγγραφών του βιβλίου αυτού. Το πρώτο φύλλο της τριπλότυπης απόδειξης χορηγείται στο χορηγό, το δεύτερο τοποθετείται στον υποφάκελο των εσόδων του φακέλου παραστατικών στοιχείων της οικονομικής διαχείρισης και το τρίτο φύλλο παραμένει ως στέλεχος. Η οποιαδήποτε ακύρωση σελίδας φέρει την υπογραφή και στα τρία φύλλα όλων των μελών του Δ.Σ. του συνεταιρισμού. Το μπλοκ ισχύει για ένα οικονομικό έτος.

γ. Μπλοκ διπλότυπων αποδείξεων εξόδων για την πραγματοποίηση πληρωμών σε περίπτωση που ο προμηθευτής δεν εκδίδει ημερησίο ή διάτρητη απόδειξη. Το πρώτο φύλλο της διπλότυπης απόδειξης τοποθετείται στον υποφάκελο

των Εξόδων του φακέλου παραστατικών στοιχείων της οικονομικής διαχείρισης και το δεύτερο παραμένει στο στέλεχος.

δ. Φάκελος παραστατικών στοιχείων οικονομικής διαχείρισης, ο οποίος αφορά ένα μόνο οικονομικό έτος και αποτελείται από τρεις υποφακέλους. Στον πρώτο υποφάκελο (απλός classeur), τοποθετούνται τα παραστατικά στοιχεία των εσόδων και στον δεύτερο τα παραστατικά στοιχεία των εξόδων. Ο αύξ. αριθμός των παραστατικών στοιχείων εξόδων (πιμολογίων και αποδείξεων) αντιστοιχεί με τον αύξοντα αριθμό των εγγράφων στη στήλη των εξόδων του βιβλίου ταμείου. Στον τρίτο υποφάκελο τοποθετούνται αντίγραφα των πάσης φύσης πρωτοκόλλων ελέγχου της οικονομικής διαχείρισης και κάθε αντίγραφο που αφορά την έγκριση του απολογισμού.

ε. Βιβλιάριο καταθέσεων κρατικής τράπεζας ή του Ταχυδρομικού Ταμειευτηρίου όπου κατατίθενται τα ποσά. Το ποσό που μπορεί να βρίσκεται στα χέρια της διαχειριστικής επιτροπής δεν υπερβαίνει τις 30.000 δραχμές. Το βιβλιάριο αυτό εκδίδεται για το σχολικό συνεταιρισμό σύμφωνα με τις ισχύουσες για τους πιστωτικούς οργανισμούς διατάξεις και δικαίωμα ανάληψης και κατάθεσης έχουν τα ενήλικα μέλη του διοικητικού συμβουλίου του συνεταιρισμού.

5. α. Ο απολογισμός της οικονομικής διαχείρισης πραγματοποιείται εντός του Ιανουαρίου και περιλαμβάνει όλη την περίοδο του οικονομικού έτους, ανεξάρτητα από την αλλαγή των μελών του διοικητικού συμβουλίου. Όταν συντάσσεται ο απολογισμός κανένα ποσό δεν βρίσκεται στα χέρια της διαχειριστικής επιτροπής.

β. Ο απολογισμός συντάσσεται από το διοικητικό συμβούλιο του συνεταιρισμού, τα μέλη του οποίου κλείνουν και υπογράφουν τα βιβλία ταμείου, καθώς και τη σχετική πράξη, όπου περιληπτικά αναφέρονται στο σύνολο των εσόδων, στο σύνολο των εξόδων και το υπόλοιπο για τη νέα χρήση. Εκτός από το βιβλίο ταμείου κλείνονται τα μπλοκ των τριπλότυπων αποδείξεων είσπραξης και το μπλοκ των διπλότυπων αποδείξεων πληρωμής, τα οποία υπογράφονται από τον Πρόεδρο του διοικητικού συμβουλίου του συνεταιρισμού και από τα μέλη της τριμελούς διαχειριστικής επιτροπής.

γ. Όλα τα στοιχεία του απολογισμού ελέγχονται από το Εποπτικό Συμβούλιο που συντάσσει ειδικό πρακτικό, αντίγραφο του οποίου τοποθετείται στο φάκελο των παραστατικών στοιχείων της οικονομικής διαχείρισης.

δ. Ο απολογισμός στη συνέχεια υποβάλλεται για προέγκριση στο σχολικό συμβούλιο, το οποίο συντάσσει σχετικό πρακτικό. Υποβάλλονται όλα τα αναφερόμενα στοιχεία στα παραπάνω β και γ εδάφια.

ε. Η τελική έγκριση του απολογισμού γίνεται το πρώτο δεκαήμερο του Φεβρουαρίου από τον Προϊστάμενο της Διεύθυνσης ή του Γραφείου Εκπαίδευσης, στον οποίο, μαζί με τα προηγούμενα στοιχεία, υποβάλλεται και αντίγραφο του πρακτικού της προέγκρισης του απολογισμού από το σχολικό συμβούλιο. Στον Προϊστάμενο δεν υποβάλλεται το βιβλίο ταμείου, αλλά ακριβές φωτοαντίγραφο αυτού, το οποίο υπογράφεται από τον πρόεδρο του Δ.Σ. και τα μέλη της τριμελούς διαχειριστικής επιτροπής. Μετά την έγκριση όλα τα στοιχεία επιστρέφονται στο σχολείο, τοποθετούνται στο φάκελο παραστατικών στοιχείων και φυλάσσονται σε ειδικό φοριαμό, τον οποίο διαθέτει ο διευθυντής του σχολείου για το αρχείο του σχολικού συνεταιρισμού.

Άρθρο 6
Τελικές διατάξεις

1. Μέχρι το τέλος του προσεχούς Μαρτίου οι σχολικοί συνεταιρισμοί που ήδη λειτουργούν οφείλουν να προσαρμόσουν το καταστατικό και την όλη διαδικασία της λειτουργίας τους στις διατάξεις της παρούσας απόφασης.

2. Οι υπεύθυνοι των ήδη λειτουργούντων συνεταιρισμών, μέσω του Διευθυντή του σχολείου, θα υποβάλουν απολογισμό της οικονομικής τους διαχείρισης, στον αρμόδιο Προϊστάμενο της Διεύθυνσης ή του Γραφείου Εκπαίδευσης, ο οποίος θα πραγματοποιήσει τον έλεγχο και θα υποβάλει σχετικό πρωτόκολλο στη Διεύθυνση Σπουδών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας. Μετά τον έλεγχο τα βιβλία και τα παραστατικά στοιχεία του συνεταιρισμού θα επιστραφούν στο σχολείο και θα τοποθετηθούν σε ειδικό φάκελο στο φοριαμό του συνεταιρισμού.

3. Τυχόν αδιάθετα υπόλοιπα θα παραδοθούν στα οριζόμενα από την παρούσα απόφαση όργανα του σχολικού συνεταιρισμού και θα αποτελέσουν τα πρώτα έσοδά του.

Η παρούσα απόφαση να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Ο ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ

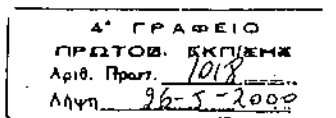
ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

Γιατό Αντίγραφο
α προϊστάμενος Τμήματος
Διεύθυνσης & Προϊστάμελλου

Εσωτ. διανομή
Δ/ση Σπουδών Π.Ε

Ερμού 15, 101 85 Αθήνα
Πληροφορίες: Μ. Χιόνη, τηλ. 3235150
Γ. Γρίβα, τηλ. 3236970
Κ. Κούκου, τηλ. 3231770

58

Φ. 5

Θέμα: Τρόπος εξέτασης δυσλεξικών μαθητών/τριών

Με αφορμή ερωτήματα που υποβάλλονται στο ΥΠΕΠΘ από διάφορες Υπηρεσίες και ενδιαφερόμενους γονείς και σύμφωνα με την Πράξη 8/00 του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, σχετικά με τον τρόπο εξέτασης των δυσλεξικών μαθητών/τριών, σας γνωρίζουμε τα εξής:

1. Η δυσλεξία, γνωστή τα τελευταία χρόνια ως «ειδική μαθησιακή δυσκολία στη γραφή και στην ανάγνωση», είναι μια ειδική μαθησιακή δυσκολία, η οποία συνίσταται στην αδυναμία των μαθητών/τριών να αποκτήσουν τις γλωσσικές δεξιότητες που σχετίζονται με την ανάγνωση, τη γραφή και την ορθογραφία. Η λειτουργική αυτή αδυναμία εκδηλώνεται, αν και υπάρχει συνήθως επαρκής νοητική ικανότητα, ομαλή συναισθηματική ανάπτυξη, κατάλληλη διδασκαλία και πλούσιο σε ερεθίσματα περιβάλλον. Θεωρείται επίσης ως μια ατέλεια στην επεξεργασία της πληροφορίας.

Να διατηρηθεί μέχρι .....

Βαθμός Ασφαλείας .....
Αθήνα 17-5-2000

Αρ. Πρωτ. Γ2/1846
Βαθ. Προτερ. Εξαιρετικά Επείγον

- ΠΡΟΣ: 1. Προϊσταμένους Δ/νσεων & Γραφείων Π/θμιας & Δ/θμιας Εκπ/σης
2. Σχολικούς Συμβούλους Π/θμιας & Δ/θμιας Εκπ/σης (μέσω Δ/νσεων και Γραφείων Π.Ε & Δ.Ε)
3. Δ/ντές Δημοσίων & Ιδιωτικών Σχολείων Π/θμιας & Δ/θμιας Εκπ/σης (μέσω Δ/νσεων και Γραφείων Π.Ε & Δ.Ε) Έδρες τους

ΚΟΙΝ. Παιδαγ. Ινστιτούτο

Τα κύρια συμπτώματα της μαθησιακής αυτής δυσκολίας είναι η αργή και με πολλά λάθη ανάγνωση, η δυσανάγνωστη γραφή και η υπερβολική και ασταθής ανορθογραφία καθώς και η δυσκολία απόδοσης με συνεχή λόγο του περιεχομένου ενός κειμένου, ενώ ο προφορικός λόγος δεν επηρεάζεται αρνητικά από αυτήν. Ο δυσλεξικός μαθητής/τρια κουράζεται εύκολα από το διάβασμα και πολύ συχνά παρουσιάζει διάσπαση προσοχής.

Από διάφορες έρευνες γνωρίζουμε πως η δυσλεξία συναντάται συχνότερα στα αγόρια από ό,τι στα κορίτσια και σε αναλογία 4 προς 1. Εμφανίζεται με τον ερχομό του παιδιού στο σχολείο και αντιμετωπίζεται σε μεγάλο βαθμό από τη στιγμή που διαγνωστεί και παρασχεθεί στο παιδί η κατάλληλη διδακτική βοήθεια κυρίως από τις πρώτες τάξεις του δημοτικού.

2. Οι εκπαιδευτικοί επιβάλλεται να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί και να αποφεύγουν να χαρακτηρίζουν τον μαθητή/τρια ως δυσλεξικό, γιατί η διάγνωση της δυσλεξίας είναι έργο ειδικών και δεν είναι εύκολη διαδικασία. Οφείλουν όμως, αν παρατηρούν κάποιες ιδιαίτερες δυσκολίες του μαθητή/τριας, να παραπέμπουν τους γονείς στα Κέντρα Διάγνωσης-Αξιολόγησης και Υποστήριξης (ΚΔΑΥ), που θα συσταθούν και θα λειτουργήσουν από το επόμενο σχολικό έτος στην έδρα του κάθε νομού της χώρας, προς διαπίστωση τυχόν μαθησιακών δυσκολιών. Επιπλέον, ας έχουν υπόψη τους πως ούτε η υπερβολική ανορθογραφία ούτε η κακή γραφή από μόνες τους υποδηλώνουν δυσλεξία.

3. Η δυσλεξία πλήττει ιδιαίτερα την αυτοεκτίμηση των μαθητών/τριών αυτών, γιατί συναισθάνονται άμεσα τη δυσκολία τους ν' ανταποκριθούν ικανοποιητικά, όπως οι άλλοι συμμαθητές /τριές τους, στις μαθησιακές απαιτήσεις. Επόμενως, είναι αναγκαίο να τους παρασχεθεί ψυχολογική στήριξη, ενίσχυση, ενθάρρυνση και εξατομικευμένη, όσο είναι δυνατό, διδακτική καθοδήγηση. Η κατανόηση του προβλήματός τους και η αποφυγή δυσμενούς κριτικής και άστοχων χαρακτηρισμών τους βοηθούν και ευχάριστα να νιώθουν στη σχολική κοινότητα και περισσότερο να επιμένουν στο επίτιμο έργο τους. Οι δυσλεξικοί μαθητές/τριες (φυσικά και οι γονείς τους), ας μην επαναπαύονται στην εξάντληση της επείκειας εκ μέρους των διδασκόντων, αλλά να προσπαθούν, μέσα στα όρια των δυνατοτήτων τους, να είναι συνεπείς στις καθημερινές μαθησιακές τους υποχρεώσεις.

4. Σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις, η αξιολόγηση των μαθητών/τριών αυτών με τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες γίνεται με προφορική εξέταση, δεδομένου ότι δυσκολεύονται να διατυπώσουν γραπτά τις σκέψεις τους και την όποια αποκτημένη γνώση τους. Η εξέτασή τους πρέπει να διεξάγεται μέσα σ' ένα κλίμα ασφάλειας, αποδοχής και σεβασμού της ιδιαιτερότητάς τους. Γι αυτό το λόγο θα πρέπει να τους παρέχεται η δυνατότητα να χρησιμοποιούν το πρόχειρό τους, προκειμένου να σημειώσουν σ' αυτό οτιδήποτε κρίνουν απαραίτητο για το θέμα, το οποίο στη συνέχεια θα αναπτύξουν προφορικά. Σε καμία περίπτωση οι πρόχειρες σημειώσεις δεν συνυπολογίζονται στον τελικό βαθμό. Πρέπει ακόμα να τους παρέχονται διευκρινίσεις και να τους δίνεται επιπλέον χρόνος, στην περίπτωση που θα ζητηθεί.

Στα θεωρητικά μαθήματα ενδέχεται ο εξεταζόμενος να μην μπορεί ή να δυσκολεύεται να αποδώσει σε συνεχή λόγο ένα γνωστικό αντικείμενο, οπότε κρίνεται σκόπιμο να απαντά σε ερωτήσεις που θα του υποβάλλονται. Ως προς την εξέταση στο μάθημα της έκθεσης, η αξιολόγηση να επικεντρώνεται στην κατανόηση των βασικών εννοιών του θέματος και στην παρουσίαση των επιχειρημάτων του. Στην εξέταση στα πρακτικά μαθήματα π.χ. Μαθηματικά, Φυσική, Χημεία είναι πιθανό ο μαθητής/τρια να μη χρησιμοποιεί σωστά τα πρόσημα ή να κάνει λάθη στις πράξεις. Τότε ο καθηγητής χρειάζεται να παρεμβαίνει, να επισημαίνει το λάθος και να τον/την υποβοηθεί να προχωρήσει. Επιπλέον, οι εξεταστές ας έχουν υπόψη τους, πως ο δυσλεξικός μαθητής/τρια παρουσιάζει αισθητή αδυναμία στην απομνημόνευση τύπων και ορισμών.

Στη διάρκεια της εξέτασης, αν κάποια στιγμή παρατηρηθεί διάσπαση της προσοχής του μαθητή/τριας-κάτι που είναι αναμενόμενο- η επαναφορά του/της στην εξεταστική διαδικασία ενδείκνυται να επιτευχθεί με διακριτικούς χειρισμούς.

Οι ερωτήσεις των διάφορων μαθημάτων είναι απαραίτητο να διαβάζονται από τον εξεταστή και να παρέχονται εξηγήσεις, ώστε να είναι απόλυτα κατανοητό το περιεχόμενό τους.

5. Κρίνεται σκόπιμο να συμμετάσχει στις εξεταστικές επιτροπές των βαθμολογικών κέντρων των Νομαρχιών, για τις εξετάσεις της Β' και Γ' Λυκείου του σχολ. έτους 1999-2000, καθηγητής με ειδικευση στη δυσλεξία ή γενικά στις μαθησιακές δυσκολίες ή με πιστοποιημένη σχετική επιμόρφωση.

Παρακαλούνται οι Διευθύνσεις και τα Γραφεία Π/θμιας και Δ/θμιας Εκπ/σης να φροντίσουν για την άμεση προώθηση αυτής της εγκυκλίου σ' όλες τις σχολικές μονάδες γενικής και ειδικής αγωγής της περιφέρειάς τους, προκειμένου να ενημερωθούν ενυπογράφως όλοι οι εκπαιδευτικοί και επιπλέον να παρασχεθεί σχετική ενημέρωση σε κάθε ενδιαφερόμενο.

Ο ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΠΕΤΣΑΛΙΝΙΚΟΣ

Πιστό Αντίγραφο
ο προϊστάμενος Τμήματος
Διευθυντής & Προϊστάμενος

Εσωτερική Διανομή:

1. Γραφείο Υφυπουργού
2. Γραφείο Γενικού Γραμματέα
3. Γραφείο Ειδικού Γραμματέα,
κ. Παπαϊωάννου
4. Γενική Δ/ση Σπουδών Π.Ε και Δ.Ε'
5. Διεύθυνση Σπουδών Δ.Ε.,
Γραφείο Αγωγής Υγείας
6. Διεύθυνση Σπουδών Π.Ε.
7. Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής
8. Διεύθυνση Σπουδών και
Φοιτητικής Μέριμνας,
Τμήμα Εισιτηρίων Εξετάσεων

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΥΤΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Σπουδών Π.Ε.

ΤΜΗΜΑ Α'

Μητροπόλεως 15

101 85 ΑΘΗΝΑ

4° ΓΡΑΦΕΙΟ
ΠΡΩΤΟΒ. ΕΚΠ/ΣΗΣ
Αριθ. Πρωτ. 54
Λήψη 14-1-97

Πληροφορίες: Κων/νος Κώτσης-Κ. Διαμαντής

Τηλέφωνο: 32.38.523 - 32.38.580

FAX: 32.48.264

TELEX: 21.60.59 - 21.62.70

MARG

Βαθμός Ασφαλείας:
Να διατηρηθεί μέχρι:

4
5 27

Αθήνα, 5 Ιανουαρίου 1997

Αρ. Πρωτ. Βαθμός Προτερ.

Φ.11/6/Γ1/3

ΠΡΟΣ : 1.- Προϊσταμένους Δ/νσεων
και Γραφείων Π.Ε. της Χώρας
2.- Δ/ντές και Προϊσταμένους
Δημ. Σχολείων της Χώρας
(Μέσω Δ/νσεων και Γραφείων
Π.Ε.).

ΚΟΙΝ: Σχολικούς Συμβούλους Π.Ε.
(Μέσω Διευθύνσεων Π.Ε.).

ΘΕΜΑ : Έφαρμογή του θεσμού
του σχολικού τροχονόμου

ΣΧΕΤ. : Η από 22 Δεκεμβρίου 1997 κοινή εγκύκλιος των Υπουργείων Εσωτερικών -
Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων,
Δημόσιας Τάξης, Μεταφορών και Επικοινωνιών. -

Σας στέλνουμε την παραπάνω σχετική εγκύκλιο με τα συνημμένα σ' αυτή έγγραφα
(συν. 1, 2 και 3), που προβλέπει τη λήψη μέτρων για την εφαρμογή του θεσμού του
σχολικού τροχονόμου, τόσο από τους Προϊσταμένους των διευθύνσεων και γραφείων
εκπαίδευσης, όσο και από τους διευθυντές και προϊσταμένους των σχολικών μονάδων.

Η έναρξη της διαδικασίας εφαρμογής του θεσμού του σχολικού τροχονόμου
σύμφωνα με την παραπάνω εγκύκλιο, η οποία πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο
προσεκτικής μελέτης από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, θα γίνει με την
πραγματοποίηση συσκέψεων μεταξύ των προϊσταμένων της διεύθυνσης και των γραφείων
εκπαίδευσης με τους διευθυντές και προϊσταμένους των σχολείων της αρμοδιότητάς τους,
στις οποίες θα κληθούν και εκπρόσωποι των αρμόδιων αστυνομικών αρχών.

Μπορούν επίσης να κληθούν και εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Για διευκόλυνσή σας και εφόσον ο αριθμός των διευθυντών και προϊσταμένων των
σχολείων είναι μεγάλος, οι συσκέψεις μπορούν να πραγματοποιηθούν κατά γραφείο

εκπαίδευσης. Γι' αυτό το λόγο θα πρέπει των συσκέψεων με τους διευθυντές να προηγηθεί σύσκεψη μεταξύ των προϊσταμένων της διεύθυνσης και των γραφείων εκπαίδευσης, με αποκλειστικό θέμα τη μεθοδολογία της διαδικασίας.

Τα αποτελέσματα από την πρώτη εφαρμογή του σημαντικού θεσμού του σχολικού τροχονόμου θα γίνουν γνωστά στο Υπουργείο Παιδείας με ειδική έκθεση που θα υποβάλουν στη Διεύθυνση Σπουδών οι προϊστάμενοι των διευθύνσεων, μέχρι 31 Μαρτίου 1998.-

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΑΥΛΟΣ ΓΟΥΣΗΣ

Συνοδευτικά

9 φύλλα

Εσωτερική Διανομή

- 1.-Γραφείο κ. Υφυπουργού
- 2.-Διεύθυνση Σπουδών Π.Ε.
- 3.-Διεύθυνση Διοικητικών Υποθέσεων

Πιστό Αντίγραφο
ο προϊστάμενος Τμήματος
Διακίνησης & Πρωτοκόλλου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠ/ΣΗΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΠ/ΝΙΩΝ

Αθήνα 22 Δεκεμβρίου 1997

ΠΡΟΣ
Όπως πίνακας αποδεκτών

Θ Ε Μ Α : «Εφαρμογή Θεσμού Σχολικού Τροχονόμου»

Με την αριθμ. 2515/5/13-στ απόφαση (ΦΕΚ 839/Β/19-9-97 των Υπουργών Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Δημόσιας Τάξης που συνημμένα σας κοινοποιείται (συν. 1) στα πλαίσια και κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 41 του Κ.Ο.Κ. (συν. 2) καθορίστηκαν οι προϋποθέσεις άσκησης καθηκόντων Σχολικού Τροχονόμου, ενώ με το αριθμ. 2515/589/κη/23-9-97 έγγραφο του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης (συν. 3) καθορίστηκαν τεχνικές λεπτομέρειες υλοποίησης του θεσμού.

Τον θεσμό αυτό, που λειτουργεί σε εθελοντική βάση, έχουμε όλοι μας υποχρέωση να τον στηρίξουμε και να τον αναπτύξουμε σε κάθε σχολείο, αφού η οδική ασφάλεια των παιδιών αποτελεί βασικό καθήκον κάθε ευνομούμενης πολιτείας.

Οι τυπικές διαδικασίες ορισμού των σχολικών τροχονόμων, εκπαίδευσης κ.λ.π., ορίζονται και περιγράφονται στην υπουργική απόφαση. Στόχος αυτής της κοινής εγκυκλίου είναι ο συντονισμός όλων των εμπλεκόμενων τοπικών φορέων και η παρακίνηση σε συντονισμένες προσπάθειες, που θα καταλήγουν στην αποτελεσματική εφαρμογή του θεσμού.

Παρακαλούμε λοιπόν να προχωρήσετε στις παρακάτω περιγραφόμενες ενέργειες :

1. Οι Διευθυντές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, να καλέσουν σε ειδικές συσκέψεις τους Διευθυντές των Σχολείων της εποπτείας τους, με μοναδικό θέμα την εφαρμογή του θεσμού του Σχολικού Τροχονόμου.
2. Σ' αυτές τις συσκέψεις να κληθούν και να παρευρεθούν οι Αστυνομικοί Διευθυντές ή οι Προϊστάμενοι των Τμημάτων Τροχαίας, οι οποίοι και θα αναλύσουν τις λεπτομέρειες εφαρμογής του θεσμού και ειδικότερα όσα ορίζονται στο άρθρο 41 του Κ.Ο.Κ., στην 2515/5/13-στ κοινή υπουργική απόφαση και στο αριθμ. 2515/5/89/κη/23-9-97 έγγραφο του Υπουργού Δημόσιας Τάξης.

3. Στις συσκέψεις αυτές να δοθούν οδηγίες σε όλους τους Διευθυντές των Σχολείων και να προσδιοριστούν οι λεπτομέρειες εφαρμογής του θεσμού, αλλά να καθοριστούν και οι διαδικασίες παρακίνησης των ενδιαφερομένων για εθελοντική συμμετοχή σ' αυτή τη προσπάθεια. Ένα απ' τα στοιχεία προώθησης του θεσμού, εκτός άλλων πρωτοβουλιών που θα αναληφθούν κατά περίπτωση και σε τοπικό επίπεδο, είναι και η πρόσκληση από κάθε Διευθυντή Σχολείου προς το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων, να συνδράμουν σ' αυτή τη προσπάθεια και η αποστολή στους γονείς μέσω των μαθητών, της εγκυκλίου που (ως σχέδιο) ακολουθεί και θα πρέπει να υπογραφεί απ' το Διευθυντή του Σχολείου.
4. Οι Δήμαρχοι, με ανακοίνωσή τους προς τους υπαλλήλους του Δήμου τους και με κάθε πρόσφορο μέσο ανακοίνωσης προς τους Δημότες τους, να ζητήσουν να δηλώσουν την εθελοντική συμμετοχή τους σ' αυτή τη κοινωνική πρωτοβουλία, προκειμένου να καταρτιστούν πίνακες εθελοντών τροχονόμων. Ο κατάλογος των εθελοντών σχολικών τροχονόμων, να υποβληθεί απ' τους Δημάρχους στους Διευθυντές των Σχολείων και στους οικείους Συλλόγους Γονέων και Κηδεμόνων για να υποβληθούν οι τελικές προτάσεις - πίνακες των Συλλόγων Γονέων και Κηδεμόνων, ώστε οι εθελοντές Σχολικοί Τροχονόμοι, να αναλάβουν καθήκοντα, σύμφωνα με τα κατωτέρω.
5. Οι προτεινόμενοι εθελοντές Σχολικοί Τροχονόμοι, θα εκπαιδευθούν από έμπειρους και κατάλληλους Αξιωματικούς των τοπικών υπηρεσιών Τροχαίας, σύμφωνα με πρόγραμμα ταχύρυθμης εκπαίδευσης και επιμόρφωσης. Όσοι απ' τους πολίτες εκπαιδεύονται και κριθούν κατάλληλοι, προτείνονται στη συνέχεια απ' τους προϊστάμενους των υπηρεσιών Τροχαίας, στους Διευθυντές των Σχολείων, οι οποίοι ορίζουν τους Σχολικούς Τροχονόμους και εποπτεύουν την λειτουργία τους.
6. Οι Δήμοι και οι Κοινότητες φροντίζουν σύμφωνα με τον Κ.Ο.Κ και τις προαναφερόμενες αποφάσεις και εγκυκλίους, για την διαγράμμιση διέλευσης πεζών και σήμανσης με τη προβλεπόμενη πινακίδα.
7. Το Υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών θα προχωρήσει στη προμήθεια ικανού αριθμού φορητών πινακίδων STOP και γιλέκων σχολικών τροχονόμων, στα πλαίσια των δικών του προγραμμάτων οδικής ασφάλειας. Κατόπιν θα αποστείλει σε κάθε Διευθυντή Σχολείου, όσα θα χρειάζεται για τον εφοδιασμό τους των σχολικών τροχονόμων, προς άσκηση των καθηκόντων τους.

8. Στη Διεύθυνση Τροχαίας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και στους κατά τόπους Αστυνομικούς Διευθυντές, αναθέτουμε την ευθύνη συντονισμού των ενεργειών και ανάληψης των πρωτοβουλιών, που με την παρούσα εγκύκλιο προβλέπονται.
9. Οι αρμόδιες υπηρεσίες των εμπλεκόμενων Υπουργείων, εντός τριμήνου από της υπογραφής και αποστολής του παρόντος, θα υποβάλλουν ενημερωτικά σημειώματα προς τους Υπουργούς, για την πορεία υλοποίησης του θεσμού κατά το διάστημα αυτό. Οι συναρμόδιοι Υπουργοί θα συνέλθουν εκ νέου σε νέα σύσκεψη, για να αξιολογήσουν τα αποτελέσματα της πρώτης πιλοτικής εφαρμογής και να προβούν σε τυχόν νέες πρωτοβουλίες αποτελεσματικότερης εφαρμογής του θεσμού αυτού.
10. Το κάθε Υπουργείο να αποστείλει το παρόν έγγραφο στους αποδέκτες της αρμοδιότητάς τους.

**Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ**

Γ. ΡΩΜΑΙΟΣ

**ΟΙ ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΙ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ**

Χ. ΠΑΠΑΔΗΜΟΣ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ι. ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

Μ. ΛΟΥΚΑΚΗΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΔΕΚΤΩΝ :

1. Γενικοί Γραμματείς Περιφερειών
2. Δήμαρχοι όλων των Δήμων της Ελλάδος
3. Διευθυντές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης όλων των Ν.Α.
4. Δ/νσεις Τροχαίας Αττικής και Θεσ/κης και Α.Δ. Νομών
5. Υπηρεσίες Μεταφορών και Επικοινωνιών όλων των Ν.Α.

ΣΧΕΔΙΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Αγαπητέ Γονέα,

Η ασφάλεια των μαθητών, κατά τη μετάβαση στο σχολείο και επιστροφή απ' αυτό, αποτελεί καθήκον όλων μας. Ένας από τους κινδύνους που διατρέχουν τα παιδιά μας είναι και τα τροχαία ατυχήματα, ιδίως στους δρόμους πλησίον των σχολείων.

Η Πολιτεία συμβάλλει στην προσπάθεια της ασφαλούς διέλευσης των μαθητών με την τοποθέτηση φωτεινών σηματοδοτών σε διασταυρώσεις με την πληροφοριακή οδική σήμανση και διαγράμμιση, με την πεζοδρόμηση οδών πλησίον των σχολείων, την κατασκευή επιβραδυντικών καμπύλων στο οδόστρωμα (σαίμαράκια), τα προγράμματα κυκλοφοριακής αγωγής κ.α.

Η Πολιτεία, στην προσπάθειά της για επαρκή κάλυψη του θέματος της ασφαλούς διέλευσης των μαθητών, εκδηλώνει παράλληλα και το ζωηρό ενδιαφέρον της να προάγει τον εθελοντισμό, να καλλιεργήσει πνεύμα κοινωνικής αλληλεγγύης και να ενθαρρύνει το πρότυπο του ενεργού πολίτη μέσα από καινοτόμες δράσεις, όπως είναι ο θεσμός του **Εθελοντή Σχολικού Τροχονόμου**.

Τα πρόσωπα, που μετά από κατάλληλη εκπαίδευση θα ορισθούν Σχολικοί Τροχονόμοι από το Διευθυντή του Σχολείου, προτείνονται από το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων. Ο Σχολικός Τροχονόμος θα εφοδιασθεί με γιλέκο χρώματος κίτρινου και φορητή πινακίδα STOP από το σχολείο. Ο χρόνος που θα αφιερώνει ο Σχολικός Τροχονόμος στο καθήκον αυτό θα είναι ο απολύτως απαραίτητος (θα πρέπει να βρίσκεται στη θέση του μισή ώρα πριν την ώρα έναρξης και την ώρα λήξης των μαθημάτων). Τις πρώτες ημέρες υλοποίησης του θεσμού του Σχολικού Τροχονόμου οι εθελοντές θα βοηθηθούν στο έργο τους από Τροχονόμους.

Όσοι γονείς επιθυμούν να ορισθούν Εθελοντές Σχολικοί Τροχονόμοι παρακαλούνται να το δηλώσουν μέσω του μαθητή στο Διευθυντή του Σχολείου και τον οικείο Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων.

Για την πληρέστερη ενημέρωση γύρω από το έργο, τη διάρκεια της απασχόλησης, την εκπαίδευση, τις ευθύνες, την κοινωνική προσφορά στην οδική ασφάλεια των παιδιών κ.α., θα κληθούν, με νεότερη επιστολή, όλοι οι εθελοντές γονείς σε ειδική ενημερωτική συγκέντρωση, στην οποία θα παρευρίσκονται και εκπρόσωποι του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων, της Τροχαίας και του Δήμου.

Αγαπητέ Γονέα,

Είναι γεγονός ότι η καλλιέργεια παιδείας και ευαισθησίας στα παιδιά ξεκινά από το οικογενειακό περιβάλλον και τη σχολική κοινότητα. Η έννοια του εθελοντισμού ριζώνει στα παιδιά μας μέσα από την έμπρακτη προσφορά.

Είναι γεγονός επίσης, ότι η οδική ασφάλεια των παιδιών είναι υπόθεση όλων μας, των γονιών, του σχολείου, της Πολιτείας.

Με την πεποίθηση ότι θα συνδράμετε με όλες σας τις δυνάμεις για την υλοποίηση αυτής της καινοτόμου δράσης του Εθελοντή Σχολικού Τροχονόμου σας καλώ να δηλώσετε τη συμμετοχή σας. Όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των Εθελοντών Σχολικών Τροχονόμων, τόσο λιγότερος θα είναι ο αριθμός των ημερών απασχόλησης του καθενός σε αυτό το έργο.

Ο Διευθυντής του Σχολείου

839/8/19-9-97

Αριθ. 2515/5/13-στ'

(8)

Προϋποθέσεις άσκησης καθηκόντων Σχολικού Τροχονόμου.

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΚΑΙΧΗΣ
ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ, ΕΘΝΙΚΗΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ

Έχοντας υπόψη:

- 1. Τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 41 του Ν. 2094/1992 «Κύρωση του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας» (Α' 182).
- 2. Τις διατάξεις του άρθρου 29Α του Ν. 1332/1983 «Κυβέρνηση και Κυβερνητικά Όργανα» (Α' 137), το οποίο προστέθηκε με το άρθρο 27 του Ν. 2081/1992 (Α' 134) και τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 παρ. 2 άρθρο α' του Ν. 2469/1997 (Α' 32).
- 3. Τις διατάξεις της ΔΙΑΚ/Φ44.1/1566 από 10.10.1996 απόφασης του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης «Ανάθεση αρμοδιοτήτων Υπουργού Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης στους Υπουργούς Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης» (Β-932).
- 4. Τις διατάξεις της ΣΤ 5/33 από 14.10.1996 απόφασης του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων - Β-937.
- 5. Την ανάγκη παροχής αυξημένης οδικής ασφάλειας και διευκόλυνσης των πεζών υαθών κατά τη μετακίνησή τους προς και από τα σχολεία.
- 6. Το γεγονός ότι από τις διατάξεις της παρούσας απόφασης δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού, αποφασίζουμε:

1. Ο Σχολικός Τροχονόμος, που προβλέπεται από το άρθρο 41 του Ν. 2094/1992, ορίζεται από το Διευθυντή του οικείου Σχολείου και όγνεται είτε να προέρχεται από το προσωπικό που υπηρετεί σε αυτό με οποιαδήποτε σχέση εργασίας, είτε να προτείνεται από τον οικείο σύλλογο γονέων και κηδευμένων. Τα προτεινόμενα πρόσωπα είναι κατά προτίμηση μέλη του συλλόγου ή υπάλληλοι του οικείου δήμου που διατίθενται για το σκοπό αυτό.

2. Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του ο Σχολικός Τροχονόμος, φέρει γιλέκο, χρώματος ανοικτού γαλάζιου (σιέλι), που κατασκευάζεται από κατάλληλο φέρον και ανθεκτικό υλικό, ώστε να είναι ευδιάκριτο από ικανή απόσταση, υπό οποιαδήποτε συνθήκες του περιβάλλοντος, ημέρα και νύκτα. Στην επιμέτεια και οπίσθια όψη του αναγράφεται, σε δύο παράλληλες γραμμές, με κεφαλαία γράμματα, ανεξίτηλου μύσου χρώματος και διαστάσεων 63 (6) εκατοστών, η φράση «ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΤΡΟΧΟΝΟΜΟΣ».

3. Επίσης, ο Σχολικός Τροχονόμος κατά την άσκηση των καθηκόντων του χρησιμοποιεί φραγή πινακίδα «STOP», αντίστοιχη αυτής που προβλέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 3 παρ. 1 άρθρο 5 του Ν. 2094/1992, την οποία εκτείνει κατάλληλα πάνω από την επάνω του οδωστρώματος για την ακινητοποίηση των οχημάτων και την ασφαλή διέλευση των υαθών.

4. Τα γιλέκα και οι πινακίδες χορηγούνται από τα οικεία Σχολεία, φυλάσσονται με ευθύνη των Διευθυντών τους και παραδίδονται στους Σχολικούς Τροχονόμους μόνο για το χρόνο άσκησης των καθηκόντων τους.

5. Τα πρόσωπα που ορίζονται ως Σχολικοί Τροχονόμοι εκτελούν τα καθήκοντά τους μόνο εφόσον έχουν υποστεί την κατάλληλη εκπαίδευση από τις οικείες Υπηρεσίες Τροχαίας. Προς τούτο, ο Διευθυντής του Σχολείου απευθύνει ειδικό έγγραφο αίτημα στις ως άνω Υπηρεσίες, οι οποίες μετά την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης, ενημερώνουν εγγράφως τον αιτούντα την εκπαίδευση Διευθυντή.

6. Ο Σχολικός Τροχονόμος ρυθμίζει την κυκλοφορία υθών στον προκείμενο να διελθών υαθότες, σε ειδικό σημείο της οδού (και όχι σε διασταύρωση) πλησίον του Σχολείου, διακοπώντας τη ροή οχημάτων σε διατομή της οδού όπου υαθότες σημασμένη διαβάση πεζών.

7. Οι Σχολικοί Τροχονόμοι ενημερώνουν εγγράφως τις οικείες Υπηρεσίες Τροχαίας, τα στοιχεία των οχημάτων οδικής κυκλοφορίας, τύπο, μάρκα, χρώμα, αριθμό των οπίων δεν συμμορφώθηκαν στα στοιχεία και στις υποδείξεις τους, καθώς και του τόπου και το χρόνο της σχετικής παραβάσης.

Λεθρο 2

Η ισχύς της παρούσας απόφασης αρχίζει από τη δημοσίευση της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 15 Σεπτεμβρίου 1997

οι υπουργοί

→ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΑΣ	→ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ	ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ	ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ

ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ
ΚΛΑΔΟΣ ΑΣΤΥΝ. ΑΣΦΑΛ. & ΤΑΞΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΡΟΧΑΙΑΣ

Αθήνα, 23 Σεπτεμβρίου 1997

ΤΜΗΜΑ 2α

Τ. Κανελλοπούλου 4 - 101 77 ΑΘΗΝΑ

Αρμόδιος: Αστυν. Υποδ/υτή: Σωτ. ΤΣΕΝΕΣ

Τηλέφωνο: 6928115

Αριθ. πρωτ.: 2515/5/89κπ

ΠΡΟΣ: 1. Δ/νσεις Τροχαίας Αττικής και Θεσ/νίκης
2. Α.Δ. Ν ο μ ώ ν

3. Δ/νση Αστυνομίας Π ε ι ρ α ι ά

ΚΟΙΝ: 1. Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης
και Αποκέντρωσης

(Γραφείο Υφυπουργού κ. Λάμπρου Παπαδήμα)
με φ/ο απόφασης

2. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
(Γραφείο Υφυπουργού κ. Ξάνθη Ανδρέου)

με φ/ο απόφασης

3. Υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών

Δ/νση Οδικής Κυκλοφορίας

Συγγρού 23 117 43 ΑΘΗΝΑ

με φ/ο απόφασης

4. Γ.Α.Δ. Αττικής και Θεσ/νίκης

5. Δ/νσεις Άμεσης Δράσης Αττικής και Θεσ/ν

ΜΑ: " Προϋποθέσεις άσκησης καθηκόντων Σχολικού Τροχονόμου ".

ΕΤ: 2515/5/13ατ από 15-9-97 Κοινή Απόφαση Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Δημόσιας Τάξης.

1. Σας γνωρίζουμε ότι με την ανωτέρω σχετική, φωτ/φο της οποίας επισυνάπτεται, ρυθμίζονται τα ειδικότερα θέματα υλοποίησης του θεσμού του Σχολικού Τροχονόμου, που προβλέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 41 του Ν. 2094/1992.

2. Για διευκόλυνσή σας και με στόχο την αποτελεσματική λειτουργία της καινότητας αυτής ρύθμισης, η οποία πέραν της παροχής αυξημένης οδικής ασφάλειας και διευκόλυνσης των περζών μαθητών κατά τις μετακινήσεις τους προς και από τα σχολεία, θα δώσει τη δυνατότητα αποδέσμευσης σημαντικού αριθμού τροχονόμων που ήδη διατίθενται σήμερα σε μόνιμη βάση, διευκρινίζουμε τα εξής:

α. Ο Σχολικός Τροχονόμος ορίζεται από το Διευθυντή του οικείου Σχολείου και δύναται να προέρχεται περιοριστικά από τα πρόσωπα που αναφέρονται στην παραγρ. 1 του άρθρου 1 της παραπάνω απόφασης.

β. Για την άσκηση και μόνο των καθηκόντων του ο Σχολικός Τροχονόμος φέρει το περιγραφόμενο στην παρ. 2 της απόφασης γιλέκο χρώματος ανοιχτού γαλάζιου (σιέλ) και χρησιμοποιεί φορητή πινακίδα " STOP " .

γ. Η μέριμνα για τον εφοδιασμό, παράδοση, στους σχολικούς τροχονόμους, παραλαβή και φύλαξη των γιλέκων και πινακίδων ανήκει στους Διευθυντές των οικείων Σχολείων.

δ. Την ευθύνη της αωστής και πλήρους θεωρητικής και πρακτικής εκπαίδευσης των Σχ

λικών Τροχονόμων, που πρέπει να γίνει, σύμφωνα με το πνεύμα και τα οριζόμενα στις κείμενες διατάξεις και το περιεχόμενό της παρούσας, από έμπειρους και κατάλληλους για το σκοπό αυτό Λειτουργικούς έχουν οι τοπικά αρμόδιες Υπηρεσίες Τροχαίας, οι Διοικητές των οποίων οφείλουν να έλθουν σε απευθείας συνεννόηση με τους Διευθυντές των Σχολείων για την ταχεία ολοκλήρωση των απαιτούμενων διαδικασιών και την άμεση εφαρμογή του μέτρου.

ε. Τα σημεία που οι Σχολικοί Τροχονόμοι ρυθμίζουν την κυκλοφορία είναι προκαθορισμένα (όχι διασταυρώσεις) τα οποία πρέπει να σημαθούν κατάλληλα, με οριζόντια και κάθετη πληροφοριακή οδική σήμανση από τις αρμόδιες Υπηρεσίες (ΥΠΕΧΩΔΕ, Νομαρχίες, Δήμους, Κοινοότητες), ύστερα από έγγραφη ενημέρωση, που θα γίνει από τις, κατά τόπο εμπλεκόμενες Υπηρεσίες σας.

στ. Για τη αποφυγή πρόκλησης κυκλοφοριακών προβλημάτων οι Σχολικοί Τροχονόμοι συγκεντρώνουν τους μαθητές στο πεζοδρόμιο και περνούν αυτούς στο απέναντι πεζοδρόμιο, πάντοτε από τη διάβαση πεζών, σε μικρές ομάδες.

ζ. Οι ώρες εκτέλεσης των καθηκόντων των σχολικών τροχονόμων πρέπει να περιορίζονται στον απολύτως απαραίτητο χρόνο για την άνετη και ασφαλή προσέλευση και αποχώρηση των μαθητών.

η. Την εποπτεία του έργου των Σχολικών Τροχονόμων και της εν γένει συμπεριφοράς τους έχουν οι Διευθυντές των οικείων Σχολείων.

θ. Σε περίπτωση διαπίστωσης παράβασης που σχετίζεται με τα καθήκοντα του ο Σχολικός Τροχονόμος υποβάλλει σχετική αναφορά στην αρμόδια αστυνομική αρχή για τις δικές της περαιτέρω ενέργειες.

ι. Σε δρόμους μεγάλης κυκλοφορίας ή με μεγάλο πλάτος οδοστρώματος ή που παρουσιάζουν κάποιες ιδιαιτερότητες ενδείκνυται να τοποθετούνται δύο Σχολικοί Τροχονόμοι, ένας που θα ασχολείται με την ακινητοποίηση των οχημάτων και ο άλλος που θα φροντίζει για τη συγκέντρωση και διέλευση των μαθητών.

ια. Τις πρώτες ημέρες υλοποίησης του θεσμού στην περιοχή σας, για την εξοικείωση και συμμόρφωση των οδηγών, οι Σχολικοί Τροχονόμοι να επιβλέπονται και να συνδράμονται από Τροχονόμους.

Μετά την υλοποίηση του θεσμού του Τροχονόμου Πολίτη στην περιφέρειά σας να μας αναφέρετε συνολικό αριθμό Σχολείων που εφαρμόσαυ το εν λόγω μέτρο.

Τα Υπουργεία Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Μεταφορών και Επικοινωνιών, παρακαλούνται για τις δικές τους περαιτέρω ενέργειες προς επιτυχία του νέου θεσμού, ο οποίος, όπως και εσείς θα συμφωνείτε είναι ανάγκη να εφαρμοσθεί το δυνατό συντομότερα. -

Για την αντιγραφή
 Αθήνα αυθημερόν
 Ο ΤΡΗΜΑΤΑΡΧΗΣ
 [Signature]
 ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΨΕΝΕΣ
 Αστυν. Υποδ/υτής

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ
 ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΡΩΜΑΙΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Π.Ε.
ΜΗΜΑ Α'

ΠΕΤΡΟΠΟΛΕΩΣ 15 10185 ΑΘΗΝΑ

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ: Κ. Διαμαντής
ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 3238580
ΤΗΛΕΟΜΟΙΟΤΥΠΑ (FAX): 3238444
λ. Ταχυδρομείο (e-mail): spudonpe@ypereph.gr

ΑΘΗΝΑ: 25-6-1999

ΑΡΙΘΜ. ΠΡΩΤ: Φ 111/564/Γ1/598

Βαθμός Προτεραιότητας:

ΠΡΟΣ:

1. Προϊσταμένους Δ/νσεων και Γραφείων Π.Ε. της χώρας
2. Δ/ντές και Προϊσταμένους Δημοτικών Σχολείων του συνημμένου πίνακα (Μέσω Δ/νσεων και Γραφείων Π.Ε.)

ΚΟΙΝ:

Συλλόγους Γονέων και Κηδεμόνων των σχολείων του συνημμένου πίνακα (Μέσω των Δ/ντών τους)

ΕΜΑ: Υλοποίηση του θεσμού του Σχολικού Τροχονόμου.

Σχετ: άρθρο 45 Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας (Ν. 2969/99 ΦΕΚ 57 τ. α')

Σας κάνουμε γνωστό ότι τα Υπουργεία Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Δημόσιας Τάξης, Μεταφορών και Επικοινωνιών και Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων συνεργάζονται, ώστε ο θεσμός του Σχολικού Τροχονόμου να ενισχυθεί και η εφαρμογή του να εξαπλωθεί σε πρώτη φάση σε όλα τα Σχολεία στα οποία είναι απαραίτητος λόγω κυκλοφοριακών ιδιαιτεροτήτων.

Για το σκοπό αυτό με τη συνεργασία των σχολείων, των υπηρεσιών της Τροχαίας και των Υπουργείων Παιδείας και Δημόσιας Τάξης, καταγράφηκαν τα σχολεία τα οποία έχουν την μεγαλύτερη ανάγκη να εφαρμόσει σε αυτά ο θεσμός και σας αποστέλλονται με τον συνημμένο πίνακα.

Οι Σχολικοί Τροχονόμοι, που θα επιλεγούν να εφαρμόσουν το θεσμό στα σχολεία αυτά, θα οριστούν από το Υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών και θα εκπαιδευτούν από τα τοπικά Τμήματα Τροχαίας ή τις κατά τόπους αρμόδιες για τέτοια θέματα υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας.

Ο θεσμός θα στηριχτεί οικονομικά από το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, μέσω των Τοπικών Αυτοδιοικήσεων και των Σχολικών τους Επιτροπών.

Στα πλαίσια της καλύτερης εφαρμογής του θεσμού θα αποσταλεί από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων ειδική εγκύκλιος με τις προδιαγραφές και τα πρότυπα της οριζόντιας και κάθετης σήμανσης στα σημεία που θα εφαρμόζεται ο θεσμός. Τη σήμανση θα αναλάβουν οι Τοπικές Αυτοδιοικήσεις.

Η ανάγκη της εφαρμογής του θεσμού από την έναρξη του σχολικού έτους 1999-2000 καθιστά αναγκαία την άμεση κινητοποίηση των φορέων της εκπαιδευτικής κοινότητας, ώστε η πρόταση για τα άτομα που θα στελεχώσουν το θεσμό να γίνει το αργότερο μέχρι τις 20/9/1999.

Η πρόταση για τα πρόσωπα που θα αναλάβουν καθήκοντα Σχολικών Τροχονόμων θα γίνει σε επίπεδο σχολικής μονάδας από επιτροπή η οποία θα αποτελείται από:

1. Τον Διευθυντή ή Προϊστάμενο της σχολικής μονάδας ως Πρόεδρο (με αναπληρωτή του τον υποδιευθυντή). Στην περίπτωση συστεγαζόμενων σχολικών μονάδων (συγκροτήματα) θα συμμετέχουν όλοι οι Διευθυντές και θα προεδρεύει ο αρχαιότερος.
2. Τον Πρόεδρο της Σχολικής Επιτροπής (ή εκπρόσωπό του) στην οποία ανήκει η σχολική μονάδα (ή οι σχολικές μονάδες)

3. Τον Πρόεδρο του Συλλόγων Γονέων και Κηδεμόνων (ή εκπρόσωπό του). Στην περίπτωση συστεγαζόμενων σχολικών μονάδων συμμετέχουν οι Πρόεδροι όλων των Συλλόγων Γονέων και Κηδεμόνων.

Οι Διευθυντές των Δημοτικών Σχολείων που έχουν επιλεγεί για να εφαρμόσουν το θεσμό θα ζητήσουν άμεσα την κατάθεση αιτήσεων από τους ενδιαφερόμενους, ενημερώνοντας το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων και αναρτώντας ανακοινώσεις σε ευκρινή σημεία.

Πλήρη στοιχεία των προτεινόμενων ατόμων (ονοματεπώνυμο, δ/ση οικίας, τηλέφωνο και το σχολείο στο οποίο προτείνεται να αναλάβουν καθήκοντα) θα αποσταλούν άμεσα και όχι αργότερα από τις 22/9/1999 στον Προϊστάμενο της Δ/σης ή του Γραφείου Π.Ε. που ανήκει η σχολική μονάδα.

Οι Προϊστάμενοι Δ/σεων και Γραφείων Π.Ε. θα αποστείλουν ταχυδρομικά μέχρι τις 30/9/1999 στη Δ/ση Σπουδών Π.Ε. του ΥΠ.Ε.Π.Θ., στο αρμόδιο Τμήμα Τροχαίας (ή Αστυνομίας αν δεν υπάρχει Τμήμα Τροχαίας) και στις Δημοτικές Επιτροπές Παιδείας τις προτάσεις με τα πλήρη στοιχεία. Τα πρακτικά των συνεδριάσεων της επιτροπής επιλογής θα φυλαχτούν στη σχολική μονάδα.

Οι κατά τόπους αρμόδιες υπηρεσίες της Τροχαίας ή της Αστυνομίας θα αναλάβουν να εκπαιδεύσουν τους Σχολικούς Τροχονόμους και να ειδοποιήσουν τους ενδιαφερόμενους για το χρόνο και τις λεπτομέρειες της εκπαίδευσής τους. Η εκπαίδευση των Σχολικών Τροχονόμων θα πραγματοποιηθεί στο διάστημα 1-10 Οκτωβρίου 1999.

Στην επιλογή των Σχολικών Τροχονόμων θα ληφθούν υπόψη:

- A. Η εθελοντική συμμετοχή του ατόμου στην προηγούμενη εφαρμογή του θεσμού (σχολικά έτη 1997-1998 και 1998-1999)
- B. Η προηγούμενη εμπειρία του σε θέματα αστυνόμευσης και τροχαίας (π.χ. συνταξιούχοι αστυνομικοί)
- Γ. Η γενική του παρουσία στο χώρο της περιφέρειας του σχολείου και η συμβολή του σε δραστηριότητές του
- Δ. Η γνώση της σχολικής κοινότητας για το άτομο και
- E. Η ικανότητά του να συμβάλει στην καλύτερη εφαρμογή του θεσμού.

Η εφαρμογή του Σχολικού Τροχονόμου αποτελεί σημαντικότερο θεσμό για την ασφάλεια των μικρών μαθητών. Στα πλαίσια αυτής της προσπάθειας η θέση που κατέχει η εκπαιδευτική κοινότητα είναι κεντρική και πρωτεύουσας σημασίας. Με τη συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων και ασφαλώς των γονέων θα μπορέσει να καταστήσει το θεσμό αξιόπιστο και αποτελεσματικό. Είναι αυτονόητο ότι η συμβολή του Δ/ντή του σχολείου στην παρακολούθηση της καλής εφαρμογής του θεσμού είναι βαρύνουσας σημασίας.

Παρακαλούμε να προβείτε το συντομότερο δυνατό στις απαραίτητες ενέργειες ώστε να δημιουργήσουμε όρους ασφαλούς διακίνησης των μαθητών από και προς το σχολείο.

Συν: 1 πίνακας σχολείων 166εξ.

Ο Υφυπουργός Εθν. Παιδείας & Θρησκ/των

Εσ. διανομή

- 1. Γραφ. κ. Υφυπουργού
- 2. Γραφ. Ειδ. Γραμματέα κ. Παπαϊωάννου
- 3. Δ/ση Σπουδών Π.Ε.

Ιωάννης Ανθόπουλος

Πιστό Αντίγραφο
ο προϊστάμενος Τμήματος
Διακίνησης & Προστασίας